eesti ballett

Эстонский балет
Estonian Ballet
Estnisches Ballett

eesti ballett
Эстонский балет
Estonian Ballet
Estnisches Ballett

Eesti ballett

Эстонский балет
Estonian Ballet
Estnisches Ballett

Tallinn
«Eesti Raamat»
1984

möödunud sajandi 60.—70-ndatel aastatel nn. rahvuslikul ärkamisajal tekkinud eesti teater ja selle areng sai ka lavatantsu kujunemise üheks eelduseks ja tõukejõuks. Elukutselise kunstnikkonna suhteliselt hiline tekkimine Eestis oli teatavasti seotud ajalooliste tingimustega, rahva sajanditepikkuse orjapõlvega sissetungijatest feodaalide võimu all. See ei suutnud siiski hävitada maarahva loomevõimet, mille tunnistuseks on rikkalik etnograafiline kultuuripärand — tänase kunsti läte ja toitepinnas.

Eelnevate sajandite vältel toimus Eestis korduvalt külalistruppide teatrietendusi, ka tantsuesinemisi; alates 18. sajandi lõpust saab kõnelda kohalike baltisakslaste järjekindlamatest teatrikatsetustest. Maa põlisrahvas sai neist osa minimaalselt või üldse mitte. Praeguse eesti nõukogude balletiteatri otsest ajalugu saame jälgida siiski alles käesoleva sajandi algusest, mil hakkasid tegutsema esimesed eesti kontserttantsijad ja ka teatrilaval hakkas tants iseseisva kunstiloomingu suunas arenema. Seega võime eesti lavatantsukultuuri vanust mõõta ligikaudu seitsmekümne aastaga.

Eesti noore lavatantsu kujunemisel olid küllalt suure tähtsusega välismõjud — nii vene klassikaline ballett kui ka Isadora Duncanist lähtuv nn. uus, vabaplastiline tantsusuund. Eesti esimesi silmapaistvaid tantsijannasid Ella Ilbak (sünd. 1895) esindaski viimast tantsulaadi, püüdes plastiliselt väljendada Beethoveni, Wagneri, Rahmaninovi jt. muusikat. Ella Ilbak ei tantsinud suurvorme, vaid oli peamiselt lüürilis-impressionistlike meeleolude ja visioonide tõlgendaja, kelle kunstilis-eetiline looming avaldas mõju lavatantsu edasisele arengule Eestis. Mitmeid vabaplastilise suuna esindajaid mõjutas ka nn. saksa väljendustants, tihti aga ei jätkunud kodumaal esinemisvõimalusi. Ainult Gerd Neggo (1891—1974), R. von Labani õpilase ja tema trupi solisti tegevus kujunes 1924. aastast alates kestvamalt Eestiga seotuks. G. Neggo Tallinna tantsustuudios on ettevalmistuse saanud mitmed meie silmapaistvad tantsijad, balletimeistrid ja tantsupedagoogid (I. Urbel, H. Tohvelman jt.). Stuudio side teatrite ja teatrikooliga Tallinnas, Neggo trupi tantsulavastused, tema enda ja ta õpilaste pedagoogiline töö olid kohaliku tantsuelu arenguş olulise tähendusega. Alustanud „absoluutse" tantsu pooldajana ruumilis-rütmiliste liikumisjooniste iseseisva mõju otsingutest (väljaspool literatuurset ja muusikalist sisu), arenes G. Neggo looming just sisuliselt väljendusrikka, tihti ka pantomiimilis-süžeelise plastika suunas. Tema stuudios arendati muusikast lähtuvat tantsulise improvisatsiooni oskust, taotleti kehakooli mitmekülgsust (hilisemal perioodil rakendati õppetundides ka klassikalise balletitreeningu elemente), tegeldi eesti rahvatantsu lavalise tõlgendamise katsetega.

Klassikalise balleti viljelemine Eestis algas samuti 20. sajandi teisel kümnendil, mõjutajaks eriti Venemaa suurima balletikeskuse — Peterburi — lähedus ja muljed nimekate solistide kontsertesinemistest. Balleti arengut raskendas kohaliku balletitraditsiooni puudumine, eriti aga rahvusliku kunsti kehv majanduslik olukord nii tsaarirežiimi ajal kui ka kodanliku vabariigi algpäevil. Sellepärast ei õnnestunud riikliku tantsukooli loomine ja balletitruppide kujunemisel oli suuri raskusi. Ballett jäi esialgu üksikute entusiastide või siis erastuudiopidajate asjaks, kelle õpilased olid sageli sunnitud välismaal tööd otsima.

Kõige järjekindlamalt ja kauem tegutses Tallinnas klassikalise balleti õppeasutusena Peterburi Maria Teatri endise tantsija Eugenie Litvinova (1877—1945) erastuudio. Litvinova oli kaasa toonud õige konservatiivsed vaated, mida Gorski ja Fokini uuendused sajandi alguses vaid kergelt olid puudutanud, kuid ta andis oma kasvandikele õige nõudlikult edasi akadeemilise balletikooli tugevad tantsutehnilised alused. Selles stuudios õppisid mitmed hiljem silmapaistnud tantsijad, ballettmeistrid, tantsupedagoogid (R. Olbrei, L. Looring, R. Rood, A. Ekston jt.). Pidevamaid sidemeid Litvinova stuudio ja sõna-, ooperi- ning operetilavastusi mängiva „Estonia" teatri vahel siiski ei tekkinud, kuigi teatris töötasid mõned stuudio õpilased ja nii Litvinova ise kui ta kasvandikud seadsid lavastustele vajalikke tantsuliikumisi.

Sellest hoolimata, et pikka aega „Estonia" juhtkonna jaoks iseseisvad tantsulavastused mittevajalikud ja ebareaalsed tundusid ja balletientusiastidel tuli ületada mitmeid majanduslikke ja psühholoogilisi barjääre, sai sellest teatrist siiski rahvusliku lavatantsu edaspidise arengu keskus. Selle eeltingimus oli muusikalavastuste, just ooperi taseme tõus 1920-ndatel aastatel, ühtlasi kasvav vajadus professionaalsete tantsijate ja tantsuseadete järele ooperis ja operetis. Sellelt pinnalt tekkisid esimesed arglikud tantsulavastuste katsed. „Estonias" lühikest aega tantsujuhina töötanud vene tantsijanna N. Smirnova oli juba 1914. aastal toonud lavale lühikese balletpantomiimi „Unenägu kujuraiduri töökojas". 1922. aastal aga prooviti esmakordselt jõudu tõelise balletiga. Nõukogude baleriin Viktorina Kriger (sünd. 1896), viibides Tallinnas külalisesinemistel, lavastas „Estonias" Delibes'i „Coppélia" ja tantsis ise peaosa. Kuna eriharidusega tantsijaid võis teatris ühe käe sõrmedel üles lugeda, rakendati paljudes rollides plastiliselt võimekamaid draamanäitlejaid. Eeskätt oli see muidugi paratamatus, aga maksab tähele panna asjaolu, et noor eesti lavatants tekkis ja kujunes tihedas koostöös kõigi lavažanritega (ka tantsijad tegid vajaduse korral kaasa väiksemais sõnalavastusrollides). See on meie teatritantsu olemust samavõrd mõjutanud kui sündimine erinevate tantsukoolkondade ristumise pinnalt.

Eesti teatritantsu, kitsamalt võttes balleti olemust ja omapära on aga kõige rohkem kujundanud silmapaistavd ballettmeistrid-lavastajad, trupijuhid — ja sellepärast on ülevaatlik jälgida meie balleti arengulugu esmajoones nende loomingu kaudu.

„Estonia" teatris pani järjekindlatele tantsulavastustele, püsiva balletitrupi formeerimisele ja õpetamisele aluse sama teatri tantsija Rahel Olbrei (sünd. 1898). Litvinova stuudios omandatud klassikalist balletiharidust täiendas ta väljendustantsu alal M. Wigmani ja R. von Labani juures, samuti É. Jaques-Dalcroze'i rütmilise gümnastika kursustel. R. Olbrei koostas 1926. aastal teatri tantsurühma peamiselt eriharidusetа noortest, kellele ta teatritöö kõrvalt pidevalt tantsutunde andis. Otsene lavapraktika vaheldus järjekindla erialase treeninguga, ja kuigi tehnilist virtuooslikkust ja perfektsust polnud ilma regulaarse balleti-alghariduseta võimalik saavutada, suutis R. Olbrei siiski aastate vältel kasvatada heatasemelise ja stiiliühtse rühma, kes ta kunstilisi taotlusi ja otsinguid toetas. R. Olbrei taotles sünteesi erinevate tantsukoolkondade vahel ja plastiliste vahendite valikut teose sisust ja stiilist lähtudes. Ägedad väitlused „klassika" ja „plastika" pooldajate vahel, mis ka Eestis aset leidsid, tundusid talle mõttetud. Protestina akadeemilise rutiini vastu olid ballettmeistri varasemas töös nn. vabatantsulised mõjutused küll esiplaanil (noorele rühmale ka tantsutehniliselt kättesaadavamad), kuid 30-ndate aastate keskel olid ka klassikalise balleti põhimõtted nii treeningus kui lavastustes olulisel kohal. R. Olbrei peamine põhimõte oli aga lavastuste muusikaline ja sisulis-dramaturgiline terviklikkus, väljendusrikkus ja selgus. Ta taotles tantsus karakterite loomist, mitte sihitut ilutsemist; sündmuste dramaatilist pinget ja liikumise ilmekust. Juba tuntud klassikateostele lõi R. Olbrei algupärase koreograafia oma lavastusliku tõlgendusega ja järgides tundlikult muusikalist dramaturgiat. Sellised olid tema „Giselle", „Luikede järv", „Pähklipureja". Nendes, põhiliselt klassikalisele balletile rajatud lavastustes puudusid avara sümfoonilise arendusega klassikalised tantsuvormid, kuna need oleksid eeldanud trupi akadeemilisemat ettevalmistust. Suur osatähtsus oli dramaatilis-tegevuslikul tantsul ja tantsulisel pantomiimil, kuid välditi olustikulist illustratiivsust — tantsu sisemine, psühholoogiline motiveering oli puhtsüžeelisest olulisem. R. Olbrei loominguline fantaasia oli piiratud teatri võimaluste ja trupi võimetega, kuid nendeski tingimustes ilmutas ta end mitte ainult hea lavastajana, vaid ka silmapaistva ja originaalse koreograafina. Tema loodud stiilipuhas, omapärane ja täpne tantsukeel oli tantsijaile tehniliselt jõukohane, kuid mitte primitiivne, suuremates kompositsioonides ei puudunud ka läbiv kujundlik ja polüfooniline alge. R. Olbreile pakkusid suurt huvi idamaised tantsukultuurid, mille meeleolu

ja põhimõtete lavalises kasutamises oli tal suuri õnnestumisi. R. Olbrei silmapaistvamate lavastuste hulka kuulus „Punane moon", kus idamaine temaatika oli seotud inimsaatuste dramatismi, jõuliste tunnete ja humanistliku ideega. Eesti etnograafiliste pärimuste ja tantsupärandi heast tundmisest rääkis E. Tubina „Krati" lavastus, mille esietendus langes juba fašistliku okupatsiooni ränka aega. Kodumaalt lahkumisega kaotes ka R. Olbrei viljakas tegevus ballettmeistrina. Lühikese aja jooksul oli ta suutnud panna tugeva aluse eesti edasisele balletikultuurile. R. Olbrei algatatud sisuka tantsu ja lavastust läbiva dramaatilise arenduse traditsioon, rõhu asetamine karakteri kujundamisele — need realistlikud loomingupõhimõtted aitasid „Estonia" balletil suhteliselt kiiresti nõukogude kunstikollektiiviks kujuneda ning auga üle elada sõjajärgse uuesti alustamise raskustest.

Teistes teatrites ei olnud muusikalavastuste osa (peamiselt operett) kuigi suur ja tants täitis neis valdavalt illustratiivseid funktsioone. Erandiks oli Eesti vanim teater — Tartu „Vanemuine", kus 20—30-ndatel aastatel kippus operett sõnalavastuse ja ooperi arvel võimust võtma. Vastavalt sellele püüdsid ka väiksearvulise poolprofessionaalse tantsurühma ja ajutiste tantsuseadjate ülesanded peamiselt opereti tantsulise „garneerimisega". Olukord muutus alles 1935. aastal teatris läbiviidud kunstiliis-organisatsioonilise reformiga. „Vanemuise" balletimeistriks kutsuti seni väiketeatris „Ugala" tantsujuhina tegutsenud Ida Urbel (1900—1983) ning teatri juurde loodi alaline tantsutrupp ja õpperühm. E. Heggo stuudios õppinud Ida Urbel oli Pariisis ja Wiinis täiendanud oma teadmisi klassikalise balleti alal. Nagu R. Olbrei „Estonias", nii pani I. Urbel „Vanemuises" aluse omanäolisele balletile, mille väljakujunemine langes juba sõjajärgse nõukogude teatri aega.

Kui Ida Urbeli lavastusi võiks eelkõige koreodraamadeks nimetada. Alustanud „Esmeraldast", lavastas balletimeister sõjapäevil rahvuslik-etnograafilise „Jüri". I. Urbeli loomingule ongi eelkõige omane rahvuslikkus, mis ei väljendu niivõrd etnograafiliste tantsusammude kasutamises kui elutunnetuses ja kunstilise mõtlemise laadis. Seda kinnitas „Krati" hilisem uuslavastus, „Kalevipoja", „Tiina" jt. algupäraste ballettide koreograafiline tõlgendus. Samas arendas ballettmeister teatri väiksearvulist, ebaühtlase ettevalmistusega truppi ka balletirepertuaari nõudlike tippteoste kavvavõtmisega, neile omalaadse koreograafia ja lavastusliku lahenduse loomisega („Romeo ja Julia", „Vaskratsanik" jt.), kus just tantsu väljenduslikkus ja sisuline veenvus määrasid üldmulje, jättes tagaplaanile balletitehnilised puudused.

I. Urbeli jõuline ja isikupärane loominguline käekiri määras paljudeks aastateks „Vanemuise" balleti näo ja kujundas siinsed traditsioonid, mis on paljuski ühised kogu eesti balleti algusajale, kuid paistavad „Vanemuises" silma suurema „maalähedusе", võibolla isegi teatud talupoegliku raskepärasuse poolest. I. Urbeli stiil kujunes dramaatiliselt tihedaks, lavastuslikult leidlikult puänteerituks ka suhteliselt lihtsates tantsuliikumistes. Lihtsakoelisust vältis kujundliku mõtlemise värskus ja omapära ning I. Urbeli lavastuste kunstiline terviklikkus. Klassikalise balleti vahendid olid „Vanemuises", eriti varasemal perioodil, õige vaeselt esindatud, plastiline keel lähenes pigem tantsulisele pantomiimile ja oli stiililt lähedane eesti rahvatantsule. Alles 50-ndate aastate lõpul, kui teatri oma kasvandike kõrval hakati truppi täiendama Tallinna Koreograafiakooli lõpetajatega, tekkis vajadus arendatuma, tantsuliselt rikkama koreograafilise keele järele ning I. Urbel lavastas Rahmaninovi „Paganini". Sama arengujärguga oli seotud ka „Vanemuise" kauaaegse juhtiva balletisolisti, hiljem muusikalavastajaks kvalifitseerunud Udo Väljaotsa (1916—1979) impressionistlikult värske, kaasaegset psüühikat vahendav algupärandi lavastus — E. Tambergi „Ballett-sümfoonia". Selles töös püüdis ballettmeister ühendada vabaplastilise tantsu väljendusvahendeid klassikalise balleti omadega, kasutamata varvastantsu. Samadelt alustelt lähtus ka tema „Estonias" lavastatud algupärastest ballettidest edukam — H. Jürisalu „Tänav" 1963. aastal.

„Estonia" teatri balletil olid sõjajärgsel perioodil põhiliselt samad probleemid mis „Vanemuisel" — hõrenenud trupp, taastamist ootav teatrihoone, prooviruumide nappus jne., jne. Siin oli siiski säilinud R. Olbrei kasvatatud balletirühma võimekas tuumik (A. Koit, B. Blinov jt.). Nii „Estonia" balleti uuele etapile kui ka Tallinna Koreograafiakoolile (1946) pani „jalad alla" ballettmeister Anna Ekston (sünd. 1908) — Litvinova stuudio kasvandik, stažeerinud sõjaeelsetel aastatel välismaistes truppides, töötanud balletisolistina Flaami Ooperiteatris Antverpenis, tantsija ja ballettmeistrina Riias, Liepājas; sõja ajal Eesti Riiklikes Kunstiansamblites, täiendanud end Moskva Suure Teatri balletikoolis. Eesti balletitraditsioonide lähedus nn. draamaballeti-koreodraama suunale lubas „Estonia" tantsulavastustel üsna orgaaniliselt liituda 40-ndatel aastatel üleliiduliselt valdava põhilaadiga, tehes läbi viimase edusammud ja kriisiajad. A. Ekstoni paremad lavastused tõid hästi esile teatri tantsutrupi võimed realistlike karakterite loomisel. „Bahtšissarai purskkaevu" dramaatiline pinge ja „Windsori lõbusate naiste" koomiline sära toodi vaatajani veenva ja elamusliku tantsu kaudu. Eriti viimane paistis silma lavastusliku ja koreograafilise leidlikkuse poolest, oli renessanslikult elurõõmus. A. Ekstoni lavastajakäekirjale omane (tavaliselt balletis harvaesinev) huumorimeel ja vaimukus pääsesid siin toredasti mõjule. Hiljem on A. Ekston töötanud põhiliselt pedagoogina. Oma mitmekülgsete teadmiste ja erksa vaimsusega on ta oluliselt kujundanud meie koreograafiakooli ilmet.

Sõjajärgsete aastate loominguliseks suursündmuseks sai E. Kapi koreograafilise poeemi „Kalevipoeg" lavastus, millega avati taastatud „Estonia" hoone. Ballettmeister oli G. Neggo stuudio kasvandik, endise Tallinna Töölisteatri tantsujuht Helmi Tohvelman (1900—1983), kelle loodud monumentaalne ja samas lihtne ning sisendusjõuline tõlgendus oli ajastule ja vaatajale lähedane. Omapärane etnograafilis-plastiline tantsulaad justkui võttis kokku eesti lavatantsu varasemad katsetused rahvaloomingu kasutamisel.

Viiekümnendate aastate alguseks küpses aga eesti balletis vältimatu vajadus jõuda uuele professionaalsele tasemele. Ühe laadi võimalused paistsid selleks korraks ammendatud olevat. Edasiminekuks oli vaja senisest täielikumat ja järjekindlamat koolilist alust, mis eesti balletis selle varasemate kitsaste arengutingimuste tõttu ikka veel Nõukogude Liidu paremikuga võrreldes soovida jättis. Tantsu väljenduslik ilmekus, lavastusliku sisukuse taotlus ei lahendanud veel kõiki loomingulisi probleeme. Oli selge, et ilma klassikalise balletikooli ja -tehnika täiusliku omandamise ning trupi taseme ühtlustamiseta enam läbi ei saa. „Estonias" oli trupi täiendamine juba alanud. Head olid väljavaated saada täiendust noore rahvusliku koreograafiakooli lõpetajatest (esimene lend — 1953).

Üleminekuolukorra tegi keeruliseks ajajärgu kunstikaanonite jäikus, mis välistas tantsulava žanrilise mitmekülgsuse ja jättis mõneks ajaks soiku tantsukeele sünteesiotsingud ning esimese „Kalevipoja"-lavastuse etnograafilis-plastilise laadi võimaliku edasiarendamise. Klassikaline varvastants, akadeemiline kool, mille perfektne omandamine „Estonia" balletile tõesti vajalik oli, sai mõneks ajaks ainuvõimalikuks väljendusvahendiks. „Vanemuise" balleti kujunemine ja ajapikku teisenemine kulges küll palju kehvemates oludes, aga looming uliselt sujuvamalt, ilma teravate kriisimomentideta. Põhjuseks oli nähtavasti I. Urbeli pikaajaline ja põhimõttekindel lavastajatöö ning oma tantsulaadi säilitamine. „Estonias" venis 50-ndate aastate üleminekuajajärk vajalikust pikemaks alalise, võimeka kunstilise juhi puudumise tõttu. 1949. aastal sai „Estoniast" muusikateater ilma sõnalavastustrupita — see tingis kõrgemat professionaalset nõudlikkust ka balleti vastu. Trupis oli võimekaid tantsijaid, kes mõnede lavastuste juures ballettmeistri assistentidena töötasid. Neist Artur Koit (1908—1980) lavastas ka mõned iseseisvad stiilsed tantsukompositsioonid, nagu „Itaalia capriccio" jt. G. Neggo stuudios õppinud tantsija, hiljem ballettmeistrina Moskva Teatriinstituudi lõpetanud Senta Ots (sünd. 1910) tegi „Estonias" küll mõned lavastused, sealhulgas esma-

kordselt Prokofjevi „Romeo ja Julia", kuid trupile alalist ballettmeistrit temast ei saanud. Lühikest aega töötas peaballettmeistrina Tamara Ramonova (sünd. 1921), kelle lavastustest meeldejäävam oli S. Vassilenko Hispaania-aineline „Lola".

Alalise kunstilise juhi puudumist püüdis teater korvata külalislavastajate kutsumisega. 1950. aastatel ja 1960. aastate algul lavastasid „Estonias" kord suurema, kord väiksema eduga mitmed külalisballettmeistrid. Teiste teatrite lavastuste kohandamine-ülelavamine (Zahharovi „Bahtšissarai purskkaev", Grigorovitši „Kivililll", Lavrovski „Romeo ja Julia") tutvustas publikut huvitava koreograafiaga, arendas tantsijaid, kuid kippus siiski mehhaaniliseks jääma, olles varem teistes tingimustes loodud teistsuguste tantsijanatuuride tarvis. Suhteliselt orgaanilise koostöö eesti ja naabervabariikide algupärandite lavastamisel „Estonias" saavutasid leedu ballettmeister Vytas Grickas (sünd. 1925) („Mere kaldal", „Põhjamaa unenägu") ja läti ballettmeister Helena Tangijeva-Birzniece (1907—1965) („Rigonda"). Eriti oluline roll „Estonia" balleti kujunemises sel perioodil oli aga kahel silmapaistval nõukogude ballettmeistril, kelle tegevus oli järjekindlam ja ulatuslikum kui üksikute külalislavastuste loomine. Boriss Fenster (1916—1961) ja Vladimir Burmeister (1904—1971) ei piirdunud noorte solistide edutamise ja hästivastatavate lavastuste väljatoomisega. Tagantjärele ilmnes eriti selgelt, et kõige vajalikum oli see orgaaniline järjepidevus trupi seniste elujõuliste traditsioonide ja nõukogude klassikalise balletikooli ühendamisel. Kuigi Fensteri ja Burmeisteri lavastused lähtusid samuti draamaballeti põhimõtetest, olid need komplitseerituma koreograafiaga ja tervikuna tantsulisemad kui „Estonia" senine repertuaar. Esitades uusi tantsutehnilisi nõudmisi, ei öelnud need lahti tantsu psühholoogilise põhjendatuse, lavakuju läbiva dramaatilise arengu printsiipidest. Murranguliseks sündmuseks sai V. Burmeisteri 1954. aastal lavastatud „Luikede järv". Ballettmeister tegi oma tähelepanu äratanud Moskva-lavastusest „Estonia" jaoks teise, täiuslikuma redaktsiooni. „Estonia" balleti arengus oli sellel kaalukam tähendus kui üleliidulise balletiloo taustal. Unustamatu oli Helmi Puuri kaunis debüüt. „Luikede järv" vastas väga täpselt oma aja ja koha loomingulistele vajadustele, vapustades inimsaatuste dramatismi ja ülevusega, mis tõusis eriti mõjuvaks eesti balletis seninähtamatu tantsulise täiuslikkuse kaudu. Ilma selle vaheetapita olnuks trupil hiljem märksa raskem perfektselt omandada „Luikede järve" akadeemilise lavastuse polüfoonilist tantsusümfonismi.

Viiekümnendate aastate teisel poolel töötas „Estonia" peaballettmeistrina mõnda aega Viktor Päri (sünd. 1919), kes eelistas traditsioonilist akadeemilist suurrepertuaari. See andis tantsijaile uusi kogemusi ja vaatajale kunstinaudingut („Giselle"). Kuid täit loomingulist tulemust takistas V. Päri tegevuse ebajärjekindlus, klassikapärandi rutiinne mõistmine ja tihtipeale eklektiline rakendamine, samuti trupi seniste saavutuste ja tulemuste alahindamine. „Estonia" balletirühm oli vahepeal täienenud ühtlase professionaalse ettevalmistuse saanud noortega, trupi tuumiku loominguline potentsiaal oli 60-ndate aastate alguses suurem kui lavastuslik-koreograafiliselt teoks teha osati.

Järjekordne murrang, üleminek uude kvaliteeti toimus „Estonia" balletis 1963. aastal. Sellel ajal debüteerisid kolm Tallinna Koreograafiakooli kasvandikku, Moskva Teatriinstituudis ballettmeistrite fakulteedi lõpetanud Mai Murdmaa, Enn Suve ja Ira Generalova. Eriti kahe esimese loominguline tegevus on põhjustanud teatri repertuaari, tantsukeele ja kunstilise maailmamõistmise lausa revolutsioonilise uuenemise. Kaasaegse klassikalise balletitehnika vaba valdamine sai teatris endastmõistetavaks normiks. Nii jutustav pantomiim kui ka tegevusvälise täitematerjalina antud divertismentlikkus taandusid uutest lavastustest; virtuooslik tants, mille sisulises kandvuses noored ballettmeistrid veendunud olid, sai laval peamiseks, koreograafiline kujundlikkus pürgis kõigi põhiliste eluprobleemide, inimtunnete ja -taotluste kunstilisele avamisele.

Enn Suve (sünd. 1940) töötas 60—70-ndate aastate

vahetusel „Estonia" peaballettmeistrina. Alustanud paljutõotavalt I. Stravinski „Sõduri loo" lavastusega, pöördus E. Suve ka edaspidi teravdatud, sageli koomilist laadi teoste poole (R. Štšedrini „Küürselg-sälg"). Omalaadse groteskselt-rustikaalse stiliseeringuna lahendas ta etnograafilisel materjalil põhineva „Krati", luues nimiosale eripärase ja tabava tantsulise joonise. Arhailiselt muinasjutulisest varavedajast Kratist sai üllatavalt tänapäevase alltekstiga „talupojarobot". Krati koreograafia värvikas teravus oli nagu loodud Juta Lehiste tänapäevase joonega tantsulaadile. E. Suve on huvitunud ka klassikalisest repertuaarist, kuid oma loomingus on ta kasutanud peamiselt kaasaegsete autorite teoseid. Näiteks töötas ta välja populaarsetele nõukogude balletti-dele „Gajane" ja „Deemon" uued, sisult ja ülesehituselt kompaktsed lavavariandid. Toetudes põhiliselt klassikalise balleti üldistav-neutraalsele leksikale selle traditsioonilises käsitluses, vihjab E. Suve teose lokaalsetele eripärasustele ja erinevatele tantsukultuuridele (millele stiliseeritud üldkoloriit toetub) üksikute etnograafiliste elementide või ornamentaalsete-illustreerivate võtete lisamisega. E. Suve on meil tutvustanud mitmeid I. Stravinski lühiballette. Tema mõjuvamate lavastuste hulka kuulub aga Bizet'-Štšedrini „Carmen", mille algupärane lahendus ei taotle Alonso-Plissetskaja versiooni filosoofilist üldistust, vaid ühendab Mérimée novelli konkreetse süžeelise dramatismi huvitavalt klassikaliste balletivormide abstraktse kujundlikkusega. Teatri priimabaleriini Tiiu Randviiru nüansirikas särav tants loob erakordse ja inimliku Carmeni karakteri.

Ka „Vanemuise" ballett täienes kuuekümnendate aastate alguses uute, täieliku professionaalse ettevalmistuse saanud jõududega, kelle seast Ülo Vilimaa solistiülesannete kõrval peagi asus tööle ka ballettmeistrina.

Eestis oli välja kujunenud kaks omanäolist balletikollektiivi. Kui „Estonia" ballett püüab sammu pidada kaasaegse klassikalise balleti kõige nõudlikumate ja virtuooslikumate ilmingutega, olles siin sageli ka esmaavastajaks, ning selle kõrval hoiab kavas ka akadeemilise klassika suurteoseid, — siis „Vanemuise" lavatants on ka praegu jäänud tihedalt seotuks selle omapärase kombinaatteatri traditsioonidega (teatavasti on ainult siin alles jäänud Eesti suurematele teatritele varem iseloomulik kõigi lavažanrite viljelemine). Nn. suur klassika ei ole selle trupi ampluaa ega ole ka rühmale tervikuna jõukohane, kuigi mõned sobivamad teosed vana klassika varasalvest ka siin repertuaaris püsivad. „Vanemuise" rühm on väike ja teatril on raskusi erialase kaadri leidmisega, kaugeltki kõik koreograafiakooli lõpetanud ei sobi siia ega suuda siin kohaneda. Siinne tantsulaad on säilitanud eesti balleti varasemad traditsioonid vabaplastilise tantsu, etnograafiliste elementide ja olustikutantsu mõjutustega. I. Urbeli algatatud põhimõtted on tantsukeele osas selgesti äratuntavad ja edasiarendamist leidnud. Trupi mängukava ei ole eriti ulatuslik ja koosneb suurelt osalt kammerlikest lühiballettidest. Suurte süžeelis-mänguliste lavastuste traditsiooni (mis näiteks tegi I. Urbeli filosoofilise kaaluga „Peer Gyntist" ühe populaarsema balletilavastuse Eestis) jätkumine pole võib-olla nii otseselt märgatav. Kuid teatri viimase aja töödes on siiski tunda püüdu uuel, tantsuliselt keerukamal ja vähem pantomiimilisel tasandil sedagi suunda taasarendada (Ü. Vilimaa lavastatud algupärand — A. Põldmäe „Merineitsi"). Süžeelis-kujundlikus laadis lahendatud algupärandi, M. Kuulbergi ajaloolis-filosoofilise ainesega balleti „Mont Valérien" lavastas külalisena „Vanemuises" Tallinna Koreograafiakooli lõpetanu, kauaaegne „Estonia" juhtiv tantsija Endrik Kerge (sünd. 1939) (lõpetas ka sõnalavastuse alal TR Konservatooriumi lavakunstikateedri). „Mont Valérieni" lavastus paistis silma intensiivse ühiskondliku mõttearendusega, psühholoogiliselt haarav oli Ülo Vilimaa tants nimirollis — vastupanuliikumise kangelase Boris Vildena.

Mõlemad eesti balletitrupid on nüüdki üsna tihti rakendanud külalislavastajaid. Viimased on arendanud kollektiivide professionaalset taset kuulsate klassikaliste koreograafiliste redaktsioonide ülekandmisel ja stiililis-tehnilisel väljatöötamisel (aka-

teemiline „Luikede järv", „Paquita", „Giselle" „Estonias"; „Asjatu ettevaatus", „Giselle", „Chopiniana" „Vanemuises") ja on loominguliselt kohandanud silmapaistvaid nõukogude balletilavastusi meie artistidele („Skrjabiniana" „Vanemuises", „Antonius ja Kleopatra", „Maailma loomine" „Estonias").

Kuid mõlema balletikollektiivi omapära ja loomingulise näo määravad siiski nende praeguste peaballettmeistrite, silmapaistvate nõukogude koreograafide M. Murdmaa ja Ü. Vilimaa kunstilised taotlused.

Mai Murdmaa (sünd. 1938) looming on viimasel ajal leidnud väga suurt tähelepanu, teda kutsutakse sageli lavastama nii nõukogude kui välismaa balletikollektiividesse. Tema koreograafikäekirja väljakujunemine ja suurimad saavutused on aga tihedalt seotud „Estonia" trupiga, mille võimekalt solistide suurikult on M. Murdmaa loomingulised otsingud algusest peale toetust leidnud. Tiiu Randviiru, Juta Lehiste, Tamara Soone, Elita Erkina, Tiit Härmi, Vjatšeslav Maimussovi, Jānis Garancise ja paljude nooremate annete kujunemine on tugevasti mõjustanud M. Murdmaa loomingust. Solistide isikupära on omakorda inspireerinud ballettmeistrit.

M. Murdmaa eredalt omapärane looming on tihtipeale tantsutehniliselt küllaltki keerukas. Ta töötab paraegu trupi võimete piiril. Tema koreograafilisele lähtaasiale jäävad teinekord „Estonia" kordeballeti võimalused, eriti aga teatri väiksevõitu lava kitsaks. Kuid seejuures on M. Murdmaa keeruline tantsukeel oma kunstilise kujundlikkuse jõult väga täpne ja väljendusrikas, puhtkoreograafiliselt mõtlemiselt aga loogiline ja originaalne. (Kaasaegses balletis, kus iseäkuid efektseid ja moodsaid võtteid „laenama" hakatakse ja tiražeerides hoopis teistsugusesse tantsulaadi mehhaaniliselt vahele topitakse, pole see mugi sagedane nähtus.)

Ülo Vilimaa (sünd. 1941) lõpetas Tallinna Koreograafiakooli tantsijana, stažeeris Leningradi Koreograafiakoolis, debüüt oli sädeleva nimiosaga „Paganinis" 1962. aastal. Tantsides ka hiljem suuri rolle, siis Ü. Vilimaa põhialaks peagi lavastamine, viimastel aastatel ka väljaspool Eesti NSV-d. Vilimaa ballettmeistriloomingus ei ole virtuoosne tants, keerukas koreograafia esikohal. See on piiratud ka trupi võimete ja võimalustega. Tema loomingulaad on lähedane „Vanemuise" varasematele solistidele (M. Maasik, Ü. Rannaste) kui ka koostöös ja partnerluses Ü. Vilimaaga kujunenud J. Poznjakile ning noorematele artistidele, kellele teatri omalaadsed balletiprintsiibid omaseks saanud (A. Udovenko jt.).

M. Murdaa ja Ü. Vilimaa paljuski erinevat loomingut on mõtet vaadelda ka paralleelselt ja omavahelises võrdluses, kuna see iseloomustab tänase eesti balleti erinevaid tahke, aga ka põhimõttelist ühtsust üldisemal tasandil.

Kuni hooajani 1979/80 ei olnud kumbki ballettmeister oma loomingus otseselt eesti folkloori ega etnograafilist tantsu kasutanud. Materjalide valimisel oma loominguliste huvide realiseerimiseks on nad olnud vägagi internatsionaalsed. M. Murdmaa on eesti kaasaegsete autorite teoste kõrval lavastanud Tšaikovski, Delibes'i, Prokofjevi klassikalisi ballette; teda on huvitanud antiikse müüdi kaasaegne interpreteerimine („Medeia"), autentsete hispaania tantsude rangus ja sisemine plahvatusenergia („Suur võlur — armastus"), Bartóki muusika filosoofiline ekspressiivsus („Võlumandariin"), keskaegse traagilise dokumendi tänane tõlgendus („Joanna tentata"). Huvi vanema muusika (Bach, Haydn) tantsulise interpreteerimise vastu on ühine mõlemale ballettmeistrile. Mõlemal on saavutusi Chopini loomingu isikupärasel lavastamisel, impressionistliku muusika tundlikult täpsel tantsulisel vahendamisel.

Selline mitmekülgsus on aga vaba eklektikast, sest valiku aluseks on kunstniku maailmatunnetus, tema loomingu põhitemaatika. Viimastega seostub orgaaniliselt ka väljendusvahendite valik. Siit kristalliseerub ka kummagi ballettmeistri rahvuslik loomealge, seosed varasema traditsiooniga.

Tänaste ballettmeistrite loomingut vaadates võib esimesel pilgul tunduda, et kunagise nn. draamaballeti tugevatest külgedest ja põhimõtetest oleks nagu täiesti lahti öeldud. Kuid päris nii see pole.

Muutunud on vahendid. Emotsionaalse värvinguga lihtsate tantsuliikumiste ja psühholoogiliselt varjundatud pantomiimižesti asemele on uutes, tantsulis-sümfooniliselt läbikomponeeritud balletilavastustes tulnud plastilis-sümfooniliste kujundite keerukas struktuur. Kuid n.-ö. spiraali tänasel tasandil on ju siingi lõpuks tegemist tantsdraamaga (näiteks „Võlumandariin", „Joanna tentata", balletiõhtu „Labürint"), sest M. Murdmaa parimatele lavastustele on omane terav sisemine dramatism. Inimtunnete tõde, mastaabid ja kompromissitus, siseelu ja väärtuskonfliktide avamine tantsu kaudu ühendavad neid näiteks R. Olbrei tipplavastustega („Punane moon") sõjaeelses teatris. Täna on see aga tantsukujundites avalduv mõttedramaturgia, inimese psüühiliste ja olemuslike seisundite dramaturgia. Konkreetselt süžeeline „lugu" oma kronoloogilises järjestuses kas puudub hoopis või jääb tagaplaanile, punktiirselt aimatavaks, ainult olulistes sõlmpunktides plahvatuslikult valgustatuks.

Seda inimlikku absoluudipüüet, jõuliste tundmuste ja iseloomude ülendavat dramatismi võikski ehk eesti balleti läbi aegade viljakalt jätkuvaks arengujooneks pidada, muutuvatest väljendusviisidest hoolimata.

Muidugi on sisukus, kaasajatunnetus, „inimese dimensioon" omased ka parimatele puhtmuusikalistele, süžeetutele koreograafiakompositsioonidele, mille erikaal nii M. Murdmaa kui Ü. Vilimaa loomingus on küllalt suur. Nii on Vilimaa loodud „Kontrastid", „Käed", „Maalid" sisukad oma peene ilu ja inimlike tundevarjundite rikkusega.

Ka tantsukeele osas võib praeguste ballettmeistrite loomingus leida paralleele eesti lavatantsu varasemate sünteesikatsetega erinevate koolkondade vahel. Kui M. Murdmaa valdavalt klassikalise balleti moderniseeritud leksikale toetuv tantsukeel on erinevaid mõjutusi (kaasaegse olustikuplastikani välja) tugevasti teisendanud ja abstraheerinud, siis Ü. Vilimaa loomingus võivad teiste rahvaste tantsukultuuride etnograafilised väljendusvahendid või ka puhas vabaplastika osutuda vastavasisulise koreograafilise kompositsiooni aluseks.

M. Murdmaa loomingus väljendub sünteesiv alge peamiselt tantsus eneses, mis koondab endasse inimmaailma rikkuse ja väljendab seda kujundliku ja psühholoogiliselt täpse plastilise põimingu kaudu. Ü. Vilimaa lavastused ühendavad mitme kunsti väljendusvahendid tervikstruktuuriks, lavakujunduse osatähtsus on tema töödes tavalisest suurem ja ta on ise sageli vastavate ideede autoriks. Mõlema ballettmeistri lavastustele on omane tundlik, lausa orgaaniline musikaalsus. M. Murdmaa loomingus avaldub see koreograafilise mõtlemise avara sümfonismina, muusikaliste ja tantsuliste struktuuride täpse vastavusena. Ü. Vilimaa koreograafia võlub muusikaliste ja tantsuliste nüansside peene kooskõlaga, millega harmoneerib lavastuse kõigi elementide, valguse ja värvi mitmekülgne partituur.

Tänase eesti balleti tugevatest külgedest kõneldes nimetatakse esmajärjekorras mitmekülgset ja omanäolist repertuaari, mis ei korda enamiku balletiteatrite harjumuslik-traditsioonilist mängukava, ning tuuakse esile tugevaid ja originaalseid koreograafilisi lahendusi, algupäraste teoste ja teostuste määravat osa selles. Tugevuse juuri tuleks näha eesti lühikese balletiajaloo loomingulises intensiivsuses, eriti aga silmapaistvate ballettmeistrite-isiksuste osatähtsuses nii minevikus kui tänapäeval. Tänu sellele on meie mõlemad balletikollektiivid ning solistid korduvalt andnud külalisetendusi ka välismaal.

Meie juhtivate ballettmeistrite loomingulised otsingud ei piirdu vormivärskuse ning koreograafilise mõtte omalaadsusega. Nad on rahvusliku kultuuri parima osa — humanistliku ideelise traditsiooni otsesed jätkajad. Kui kõnelda balletikunsti kaasaegsusest mitte päevakajalise süžee tasandil, vaid kui kaasaegse elutunnetuse ja maailmamõtestamise poeetilisest peegeldamisest kunstniku poolt läbi tema isikliku kodanikupositsiooni, siis näeme M. Murdmaa ja Ü. Vilimaa loomingus põhiliste inimväärtuste — vabadusearmastuse, isiksuse harmoonilise arengu, armastuse ja ilu jaatamist. M. Murdmaa pingelised ja kirglikud lavastused räägivad vältimatust vajadusest inimese ja looduse, inimese ja

ühiskonna vahekordades harmoonilist tasakaalu saavutada, eluhoiakutes eeskätt vaimseid eesmärke ja väärtusi taotleda. Läbi traagilise konfliktsuse jääb kõlama usk ideaali saavutamise võimalikkusesse. U. Vilimaa loomingu tagasihoitum paatos, pastellsemad värvid jutustavad inimese ja kunstniku meelelisusest, sisemisest veendumusest, et elukontrastide harmoonia on kättesaadav, loomupärase alge võidust loomuvastase üle, kunsti võidust kunstlikkuse üle (Stravinski „Ööbik"), inimlikkuse võidust vägivalla üle. Oma hilisemates silmapaistvates töödes on mõlemad ballettmeistrid jõudnud ka eesti etnograafilise kultuuripärandi lavalise tõlgendamiseni: U. Vilimaa lavastas 1979. a. R. Eespere „Kodalased" ja M. Murdmaa 1980. a. V. Tormise kantaat-balleti „Eesti ballaadid".

Väikerahva kunstile ja kunstnikule on eriti oluline eneseksjäämine ilma endasse sulgumiseta, enesega piirdumiseta. Tundub, et meie balletil on seitsmekümnendate aastate lõpuks õnnestunud leida tasakaal viljakate mõjutuste ja rahvusliku traditsiooni vahel. Nii suudab tänane, loomingulise küpsuse saavutanud eesti ballettmeistrite põlvkond eelkäijate poolt tehtule toetudes oma teemaga rikastada nõukogude kunsti paljurahvuselist polüfooniat.

Lea Tormis

Nii Nõukogude Liidu kui ka Eesti NSV valitsus on balletikunsti loojate tööd tunnustavalt ära märkinud riiklike aunimetustega.

NSV Liidu rahvakunstniku aunimetuse on saanud Tiia Randviir (1977), Eesti NSV rahvakunstniku nimetuse Helmi Puur (1976), Tiit Härm (1976) ja Jelena Poomjak (1983). Eesti NSV teenelised kunstnikud on Inge Föder (1952), Eike Joasoo (1957), Boris Blinov (1957), Verner Hagus (1957), Artur Koit (1957), Aime Leis (1964), Ülo Rannaste (1964), Ülle Ulla (1965), Endrik Kerge (1967), Juta Lehiste (1969), Tamara Soone (1971), Elita Erkina (1976), Alla Udovenko (1976), Vjatšeslav Maimussov (1976), Jānis Garancis (1976), Tatjana Maiste-Laid (1980).

Ballettmeistritest on Eesti NSV rahvakunstnikud Ida Urbel (1965), Udo Väljaots (1976) ja Mai Murdmaa (1981). Eesti NSV teenelised kunstitegelased Helmi Tohvelman (1957), Anna Ekston (1959) ja Eesti NSV teeneline kunstnik Ülo Vilimaa (1970).

Külalisballettmeistritest on NSV Liidu rahvakunstnikud Vladimir Burmeister (1957. a. omistati ka Eesti NSV teenelise kunstniku aunimetus), Rostislav Zahharov ja Leonid Lavrovski, Vene NFSV rahvakunstnikud on Boris Fenster, Alla Šelest ja Juri Grigorovitš, Vene NFSV teenelised kunstnikud Natalia Kassatkina ja Kasjan Goleizovski, Läti NSV rahvakunstnik on Helena Tangijeva-Birzniece, Leedu NSV rahvakunstnik Vytautas Grivickas ja Läti NSV teeneline kunstitegelane Tamara Vitina.

Dirigentidest on Eesti NSV rahvakunstnikud Kirill Raudsepp (1957) ja Eri Klas (1978), Eesti NSV teenelised kunstitegelased Vallo Järvi (1964), Jaan Hargel (1965) ja Erich Kõlar (1968), Eesti NSV teeneline kunstnik Priit Nigula (1957).

Teatrikunstnikest on Eesti NSV rahvakunstnikud Voldemar Haas (1957), Voldemar Peil (1968), Lembit Roosa (1976) ja Meeri Säre (1982). Eesti NSV teenelised kunstitegelased Natalie Mei (1945), Eldor Renter (1970) ja Georg Sander (1970), Eesti NSV teenelised kunstnikud Mari-Liis Küla (1968), Aime Unt (1978) ja Uno Kärbis (1980).

Lugupidamisega tuleb mõelda fotograafidele, kes on meie balletikunsti aastate jooksul jäädvustanud. Tänu nende tööle on nii ülevaatliku albumi väljaandmine üldse võimalik. Ainult üksikud lavastused on fotode puudumisel raamatust välja jäänud.

Tänan lahke abi eest Teatri- ja Muusikamuuseumi, Eesti NSV Teatriühingu, RAT „Estonia" ja RAT „Vanemuise" arhiivide töötajaid ning paljusid kolleege, kes lahkelt lubasid valida fotosid isiklikest kogudest.

Koostaja

Ella Ilbak

Algusaastad

Ella Ilbaku kompositsioon „Leek"

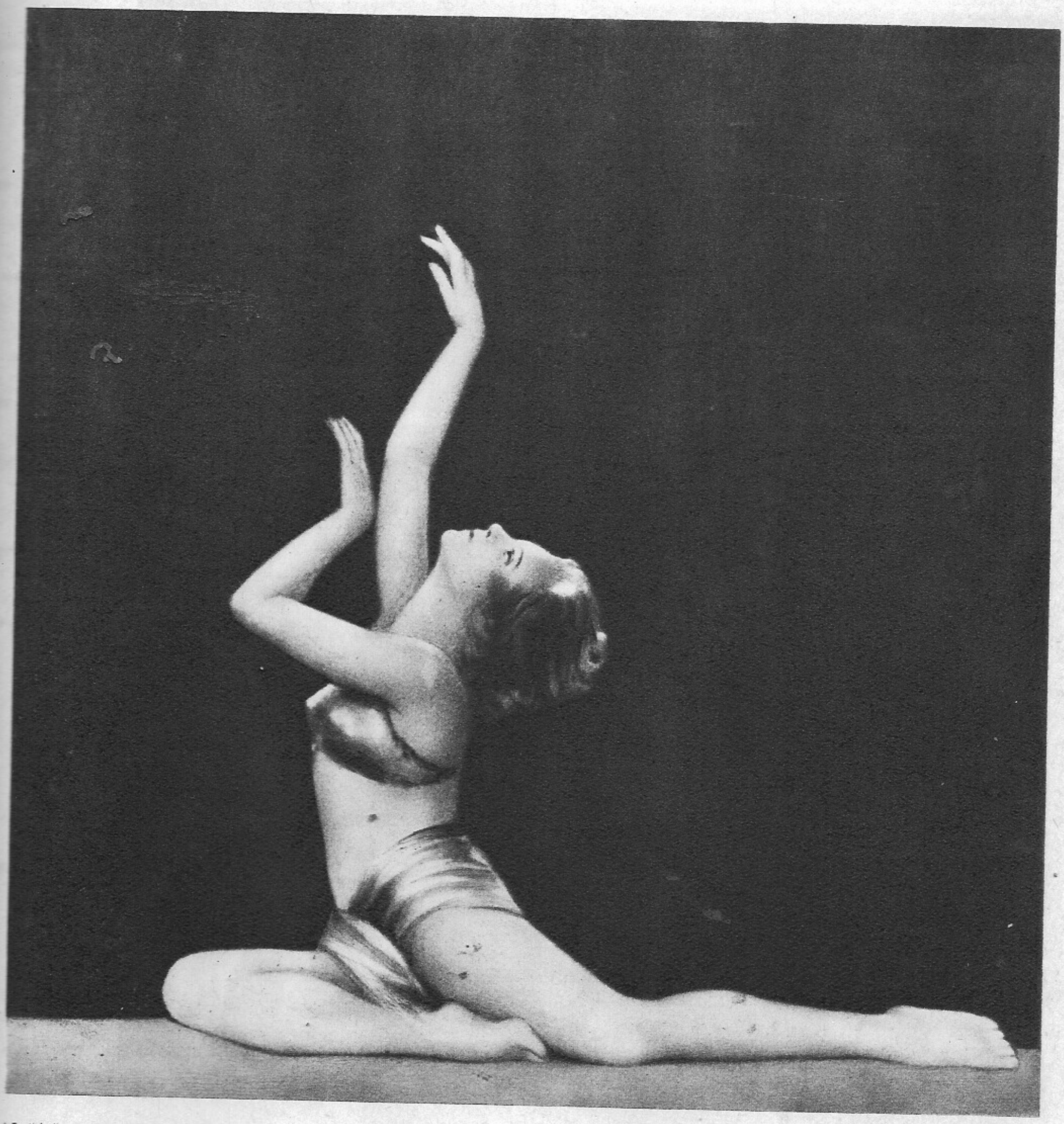

Elmerice Parts Gerd Neggo Erika Tetzky ja August Michelson Emmy Holz

Elmerice Parts (1) 1 2
Gerd Neggo (2)
Erika Tetzky ja
August Michelson (3) 1 2
Emmy Holz (4) 3 4

N. Smirnova
Sessy Smirnova-Sevun

„Unenägu kujuraiduri töökojas“
Esimene balletilavastus „Estonia“ teatris
N. Smirnova lavastuses
1914

N. Smirnova (1)
Sessy Smironina-Sevun (2)
Stseen lavastusest (3)

1 2
3

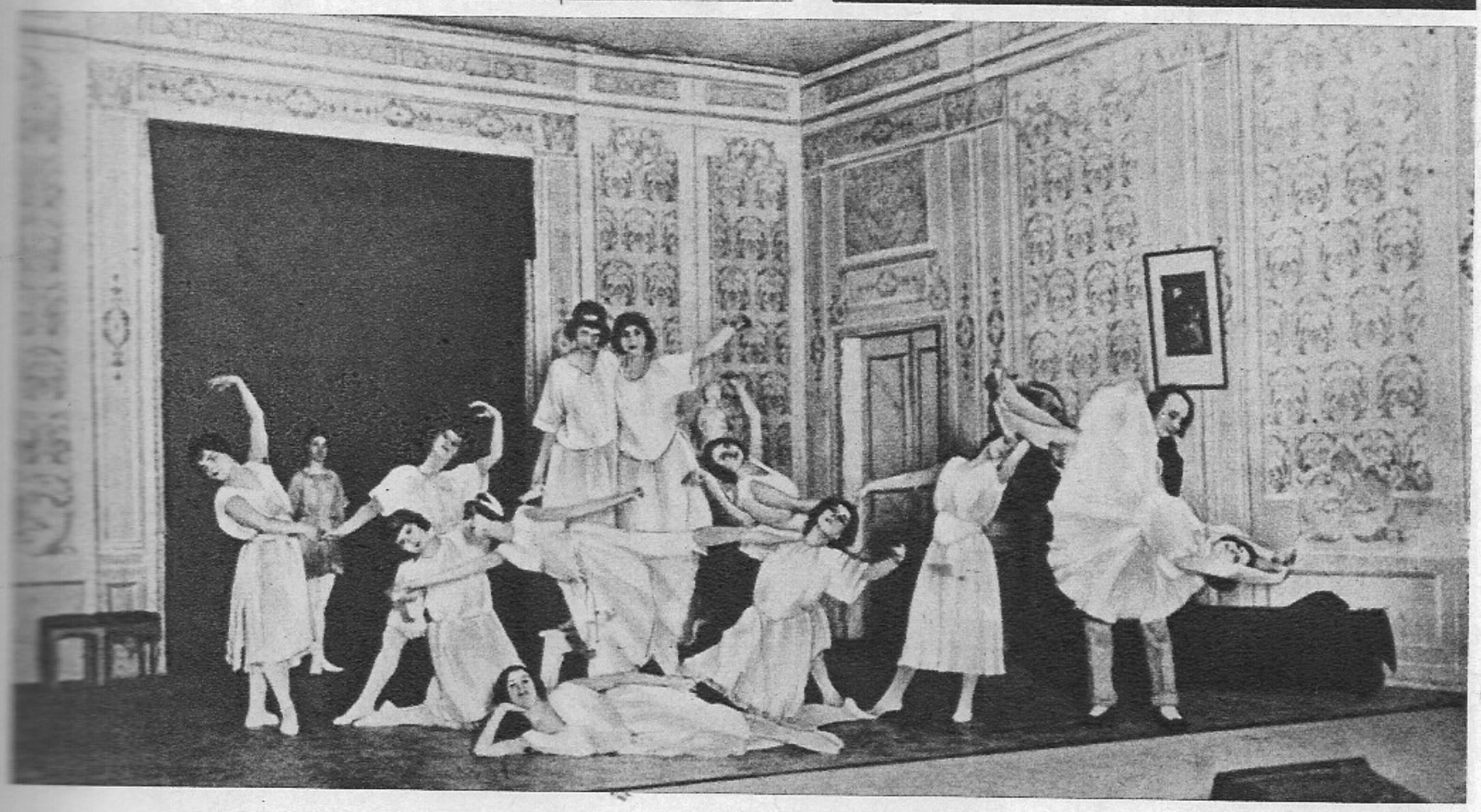

Eugenie Litvinova

Eugenie Litvinova õpilased L. Minkuse balletis „Paquita" (1920). Keskel solistid Voldemar Verno ja Lilian Looring

Viktorina Kriger

Algusaastad

L. Delibes
„Coppélia"
1922

A. Krull (d.)
A. Vahtram (l.)
V. Poshedajev (k.)

Viktorina Kriger (1)
Salme Peetson, Viktorina Kriger, Agu Lüüdik, Hugo Laur (2)
Lilian Looring, Viktoria Kriger, Emmy Holz (3)

1 2
3

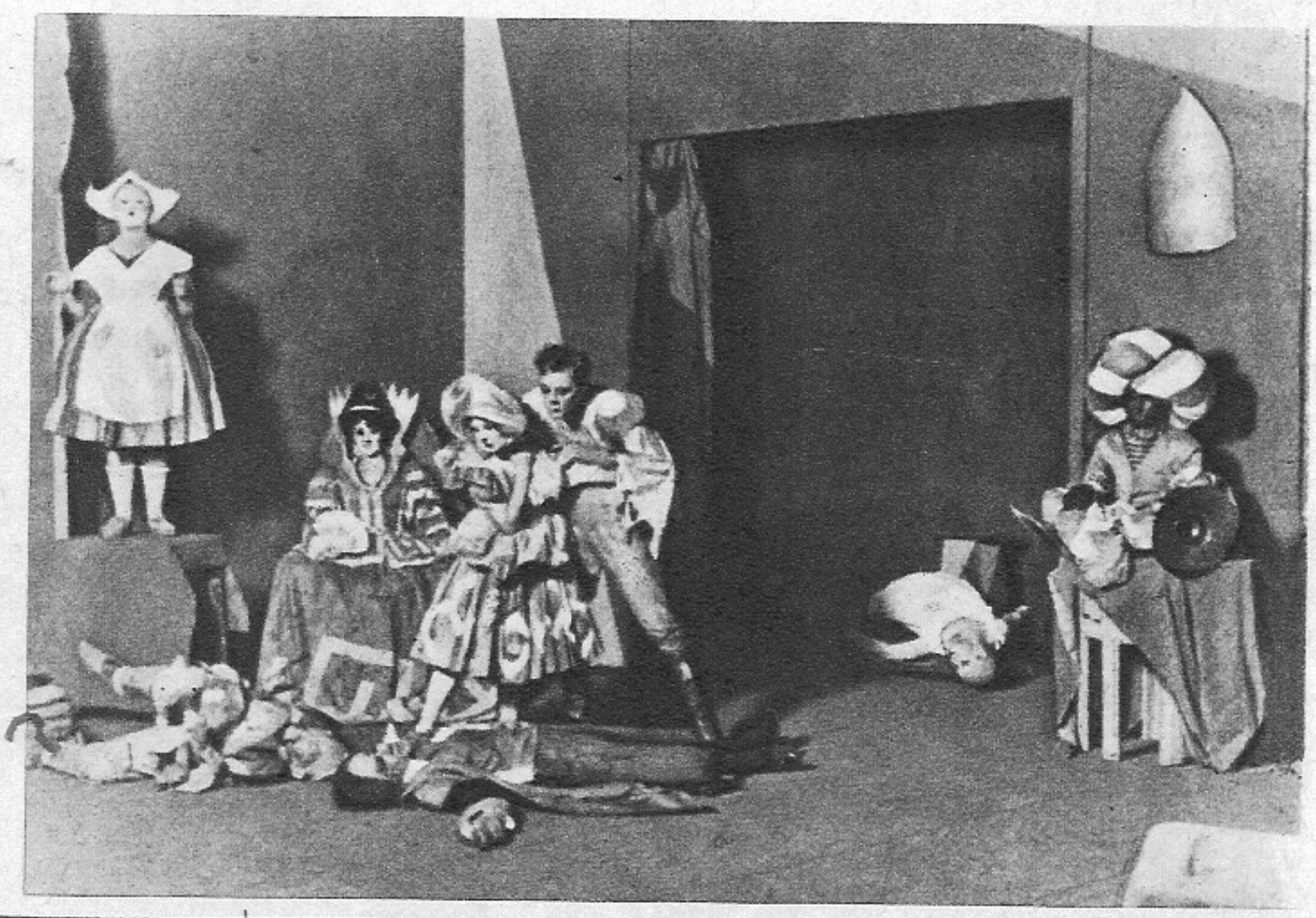

Lilian Looring

Lilian Looring (2)
Robert Rood (1, 3)

1 3
2

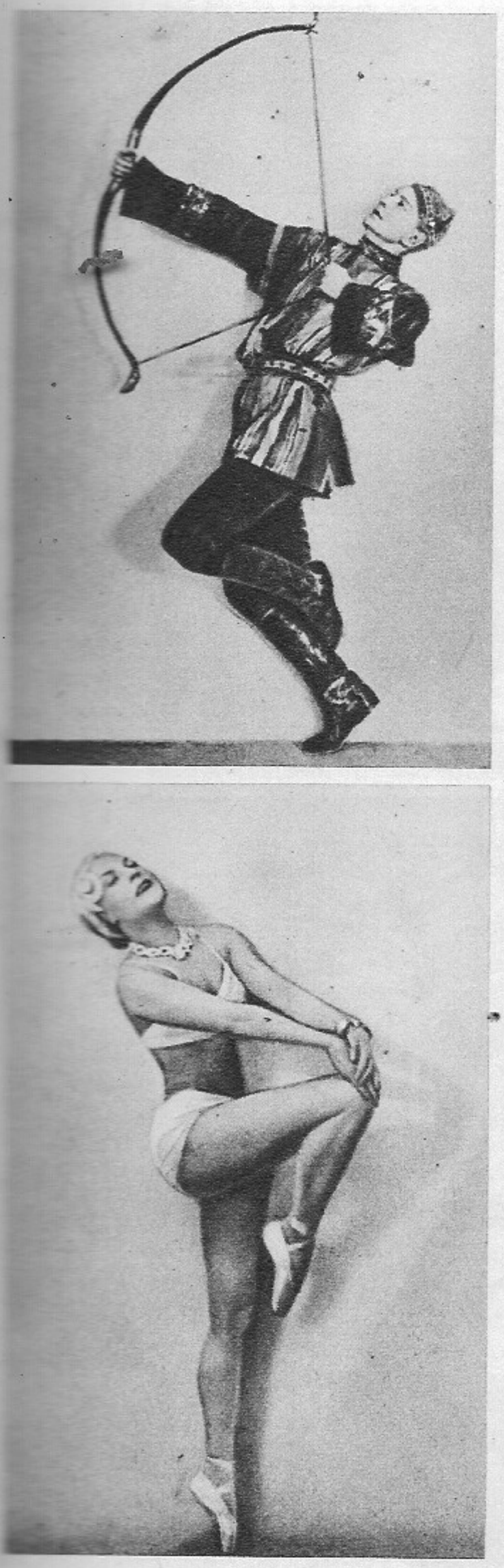

Rahel Olbrei

W. A. Mozart, E. Nilson
„Roheline flööt"
1928

R. Kull (d.)
A. Tuurand (l.)
O. Oboljaninova-Krümmer (k.)

Artur Koit, Boris Blinov (1)
Elli Kubjas, Rahel Olbrei, Boris Blinov (2)

1
2

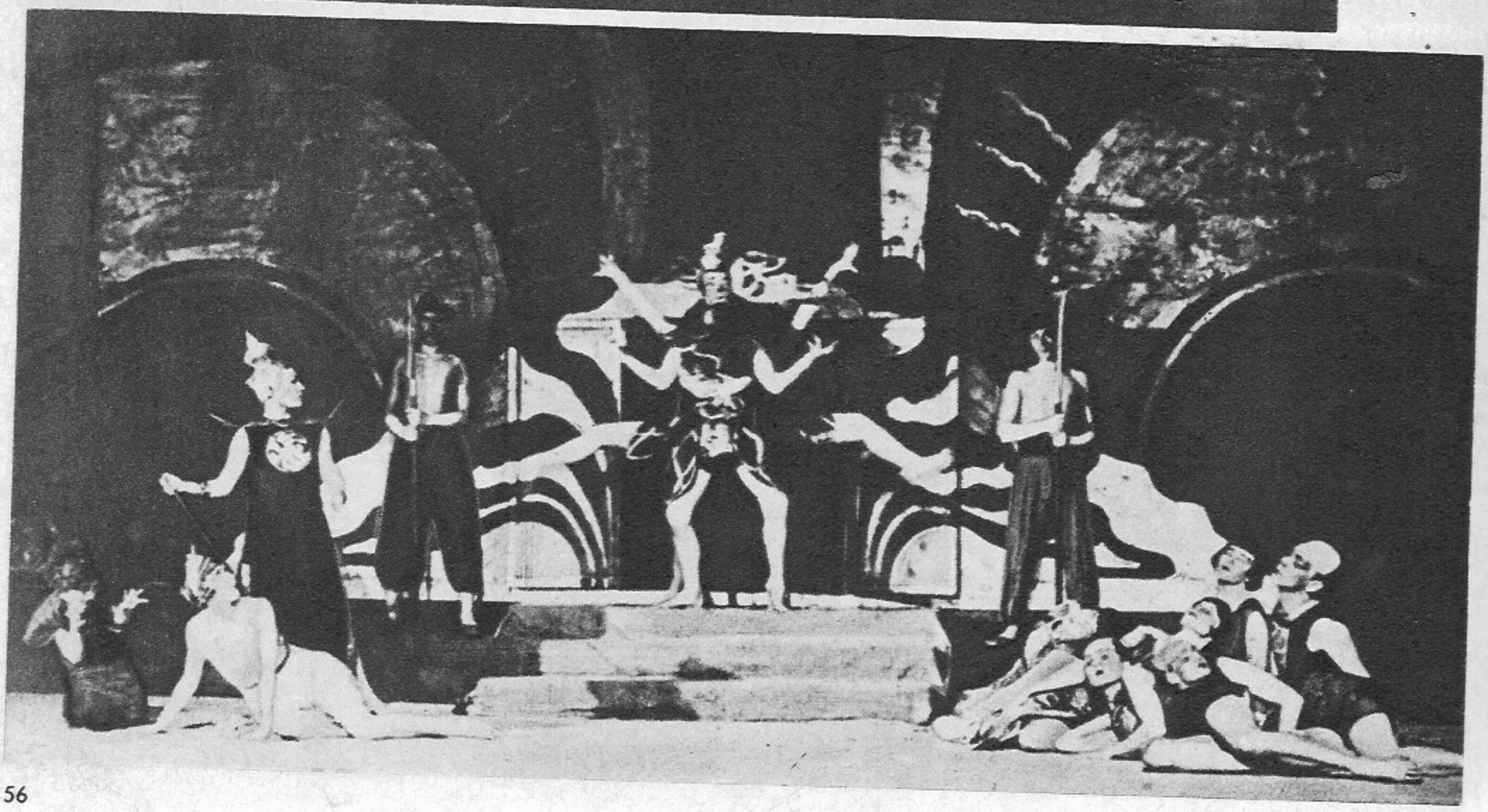

A. Adam
„Giselle"
1929

R. Kull (d.)
A. Tuurand (l.)
O. Oboljaninova-Krümmer (k.)

Artur Koit, Valli Kuurmann (1)
Boris Blinov, Valli Kuurmann, Artur Koit (2)
II vaatus. Vilid (3)

1 2
3

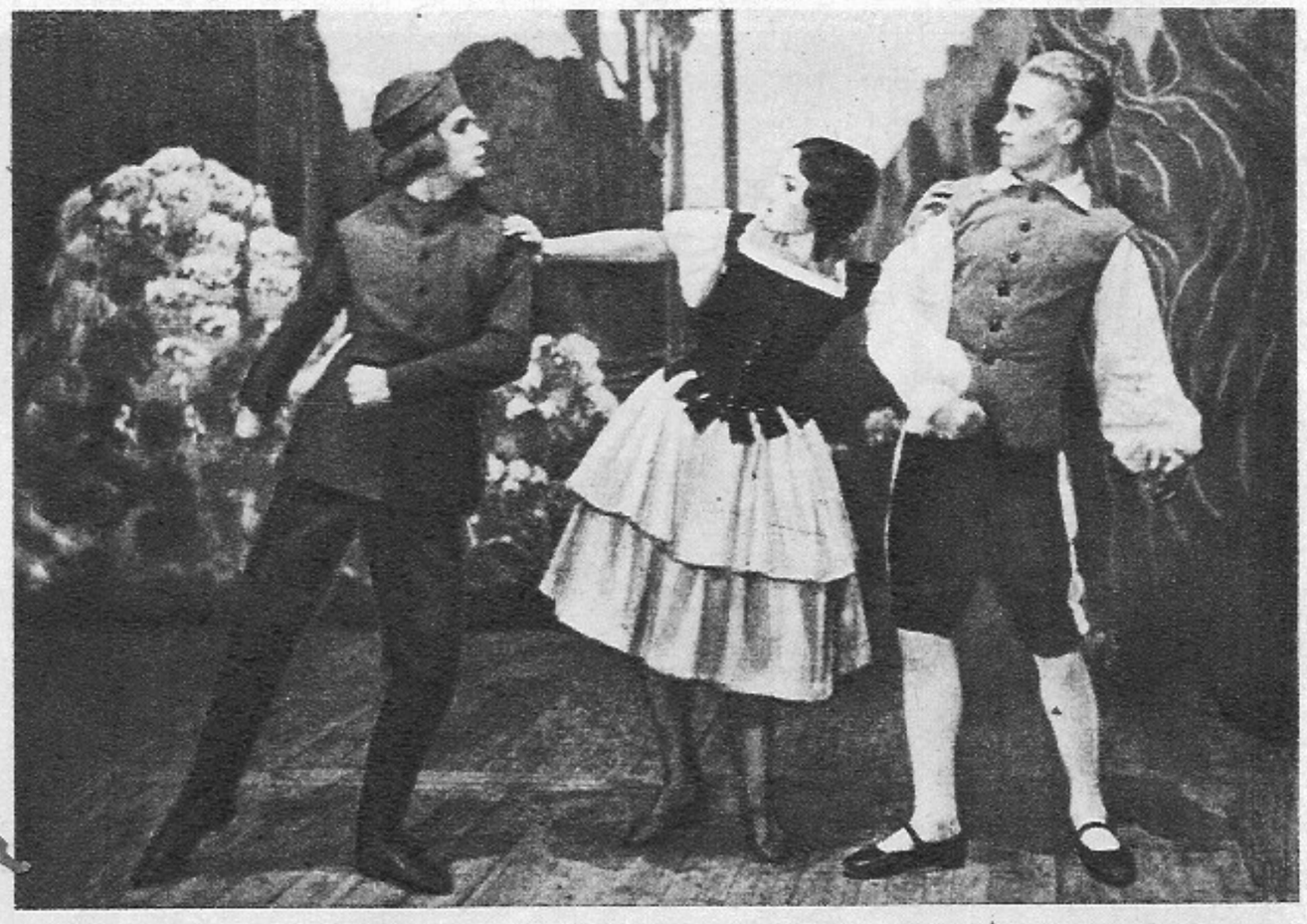

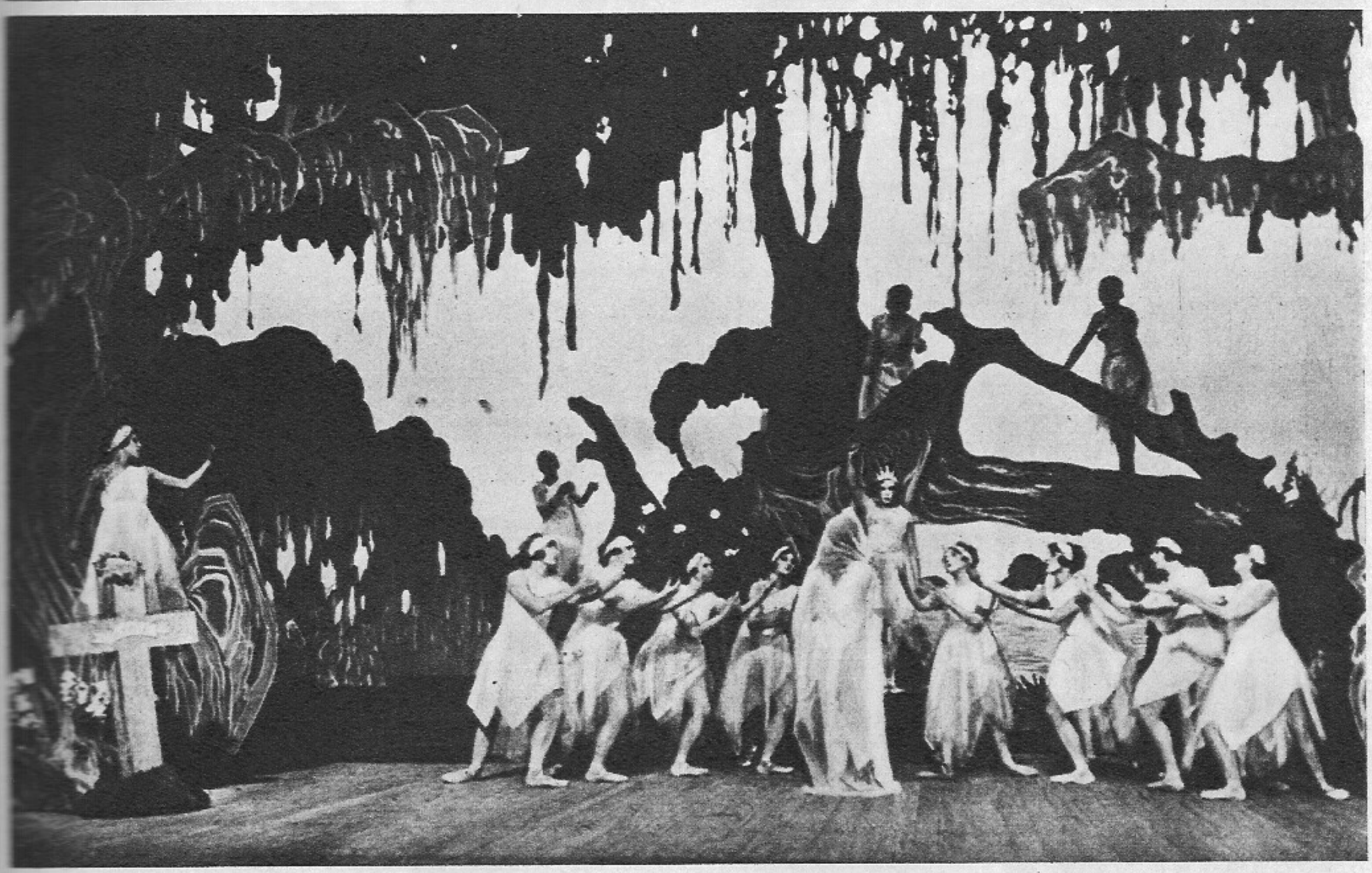

Rahel Olbrei

F. Mottl
„Paan võsas"
1929

Stseen lavastusest (1)
Hugo Laur, Mafalda Koit (2)
R. Kull (d.) Sinaida Rogenbaum (3)
A. Tuurand (l.) Mafalda Koit, Reinhold Koil, Hugo Laur (4)
N. Mei (k.) Artur Koit, Klaudia Maldutis (5)

1
2 3 4 5

P. Tšaikovski
„Pähklipureja"
1936

R. Kull (d.)
A. Tuurand (l.)
N. Mei (k.)

Verner Hagus, Elli Eskola-Kubjas (1) 1
Lumehelveste valss (2) 2

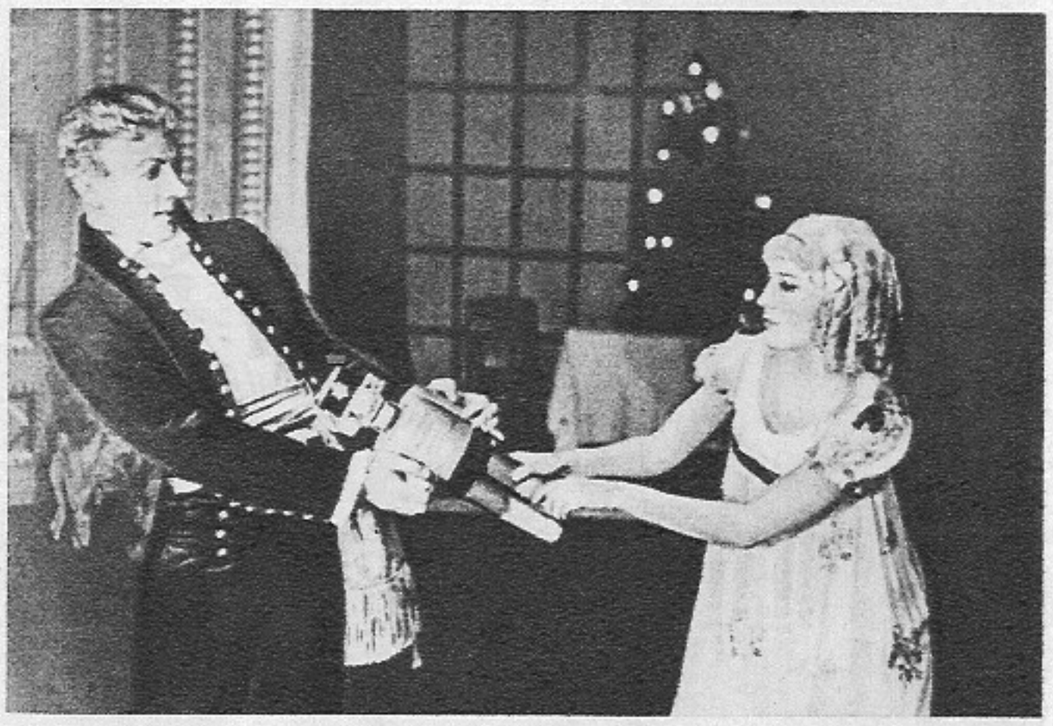

Rahel Olbrei

R. Drigo
„Flora ärkamine“
1937

R. Kull (d.)
V. Haas (l.)
N. Mei (k.)

Klaudia Maldutis, Artur Koit

Boris Blinov (1)
Klaudia Maldutis, Artur Koit, Valentina Vassiljeva (2)
Aida Ahi, Verner Hagus (3)

1
2 3

Rahel Olbrei

L. Nielsen
„Lakšmi"
1937

R. Kull (d.)
V. Haas (l.)
N. Mei (k.)

Valli Kuurmann (1)
Boris Blinov, Geeni Raudsepp, Verner Hagus (2)
Verner Hagus, Valentina Vassiljeva (3)

1
2

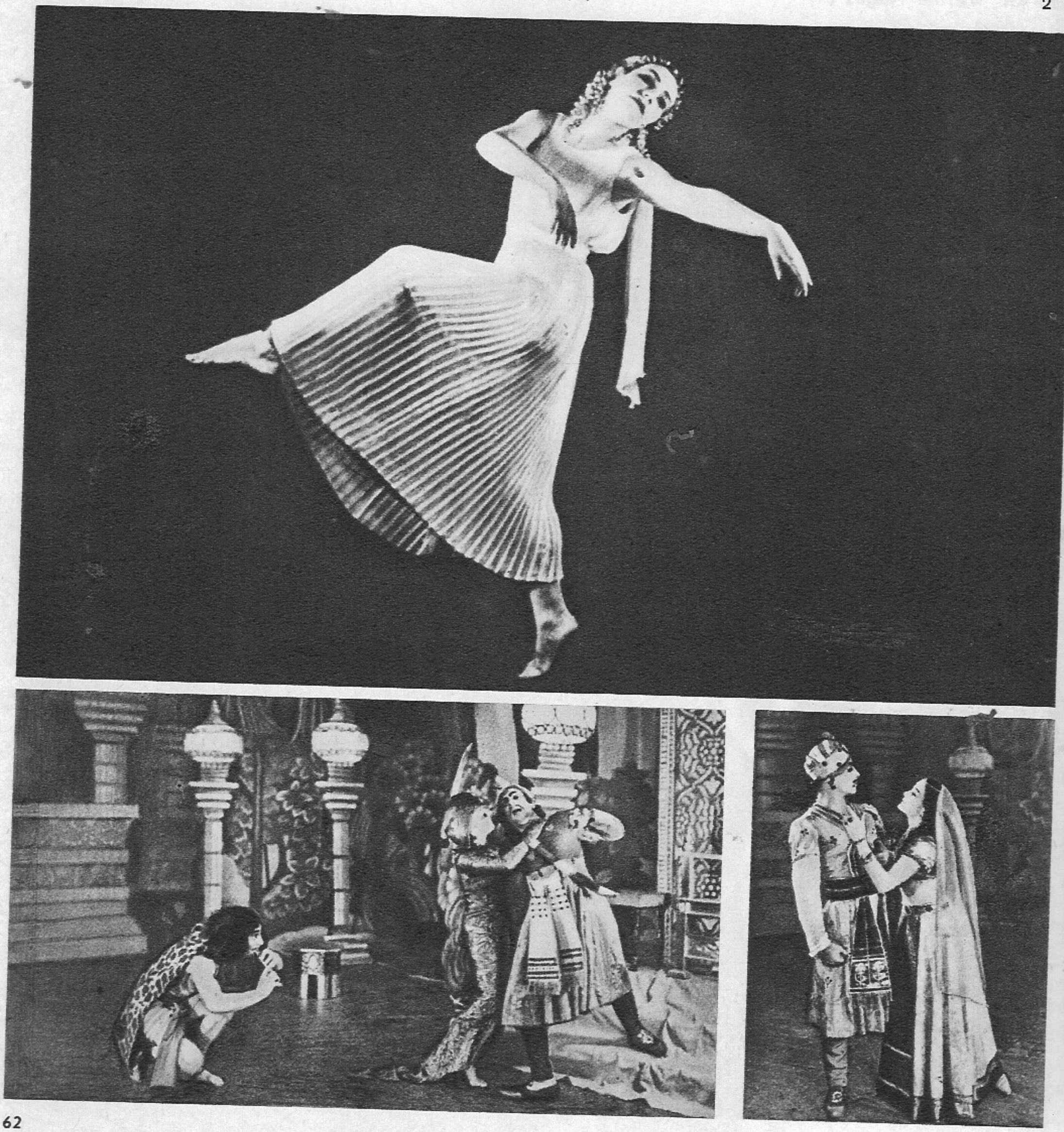

62

R. Glier
„Punane moon"
1939

R. Kull (d.)
V. Haas (l.)
K. Mei (k.)

Klaudia Maldutis, Verner Hagus, Boris Blinov (1)
Klaudia Maldutis (2)
Malailannade tants (3)

1 2
3

Rahel Olbrei

P. Tšaikovski
„Luikede järv"
1940

R. Kull (d.)
V. Haas (l.)
N. Mei (k.) Klaudia Maldutis, Artur Koit

II vaatus. Klaudia Maldutis, Artur Koit (1) 1
Mazurka III vaatuses (2) 2

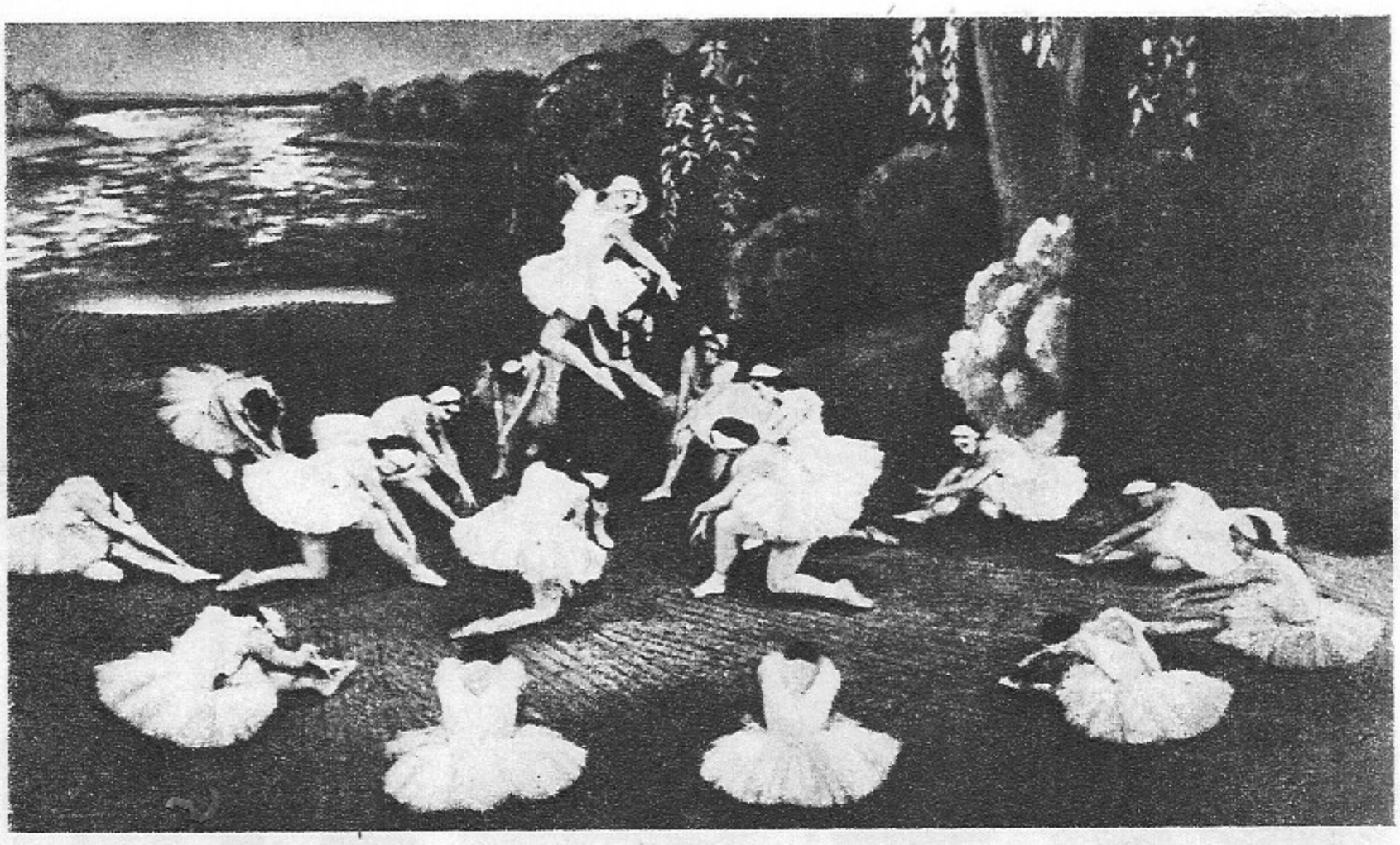

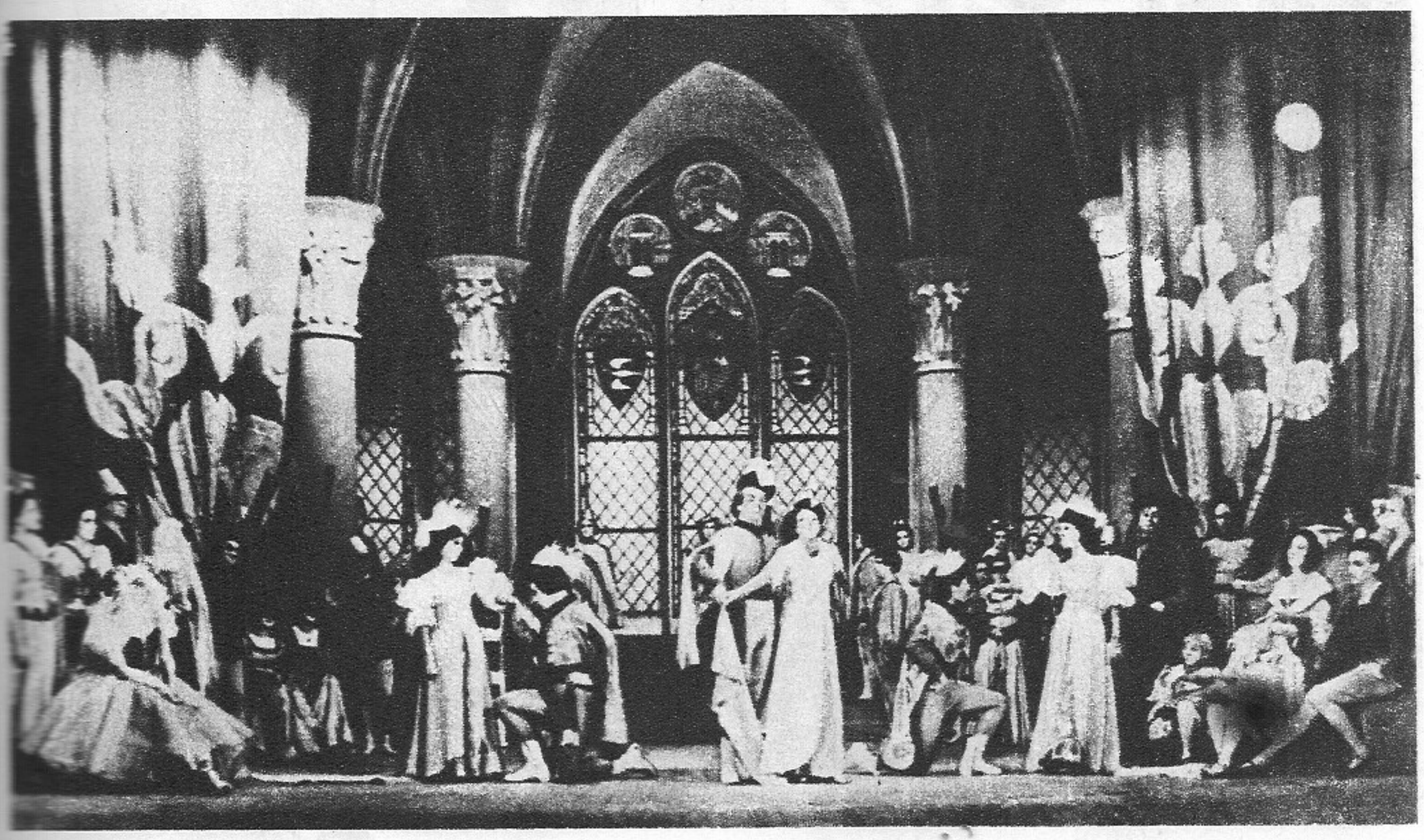

Rahel Olbrei

A. Adam
„Giselle"
1942

P. Veebel (d.)
V. Haas (l.)
N. Mei (k.) Artur Koit, Klaudia Maldutis

Klaudia Maldutis, Artur Koit, Virve Viires, Kalju Kõiv (1)

Klaudia Maldutis, Artur Koit, Juta Arg (2)

1

2

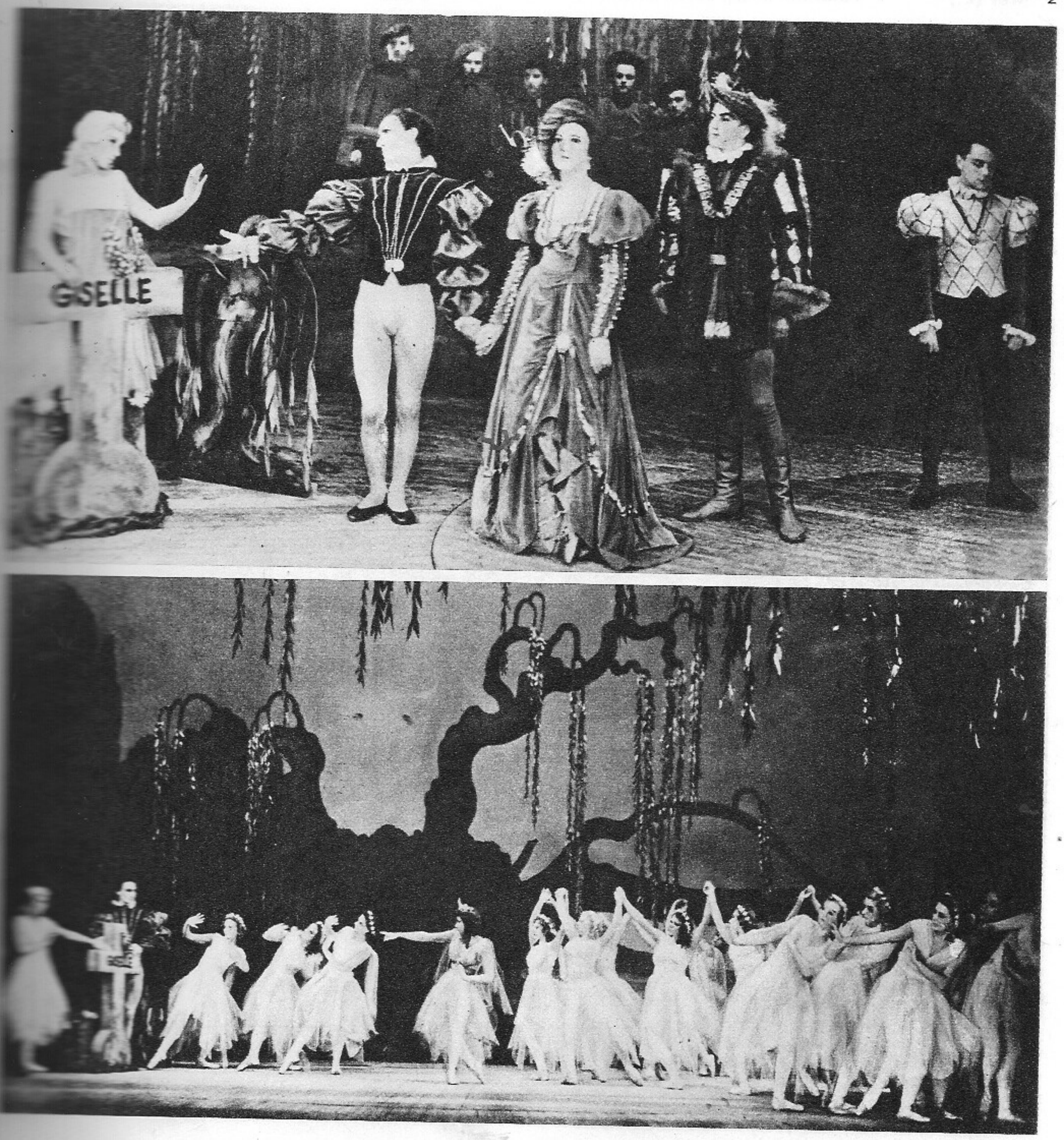

Rahel Olbrei

E. Tubin
„Kratt"
1944

P. Veebel (d.)
V. Haas (l.)
N. Mei (k.)

Peremees toidab Kratti.
Valentin Lind, Boris Blinov.

Boris Blinov (1)
Hilda Malling, Artur Koit (2)
Rahvamehe rikkuseunelm (3)

1 2
3

Ida Urbel

P. Tšaikovski
„Karnevalisüit" ja
kontsertkava
1937
E. Tubin (d.)
A. Lepik (k.)
S. Leitu (k.)

Velda Otsus (1)
Udo Väljaots (2)

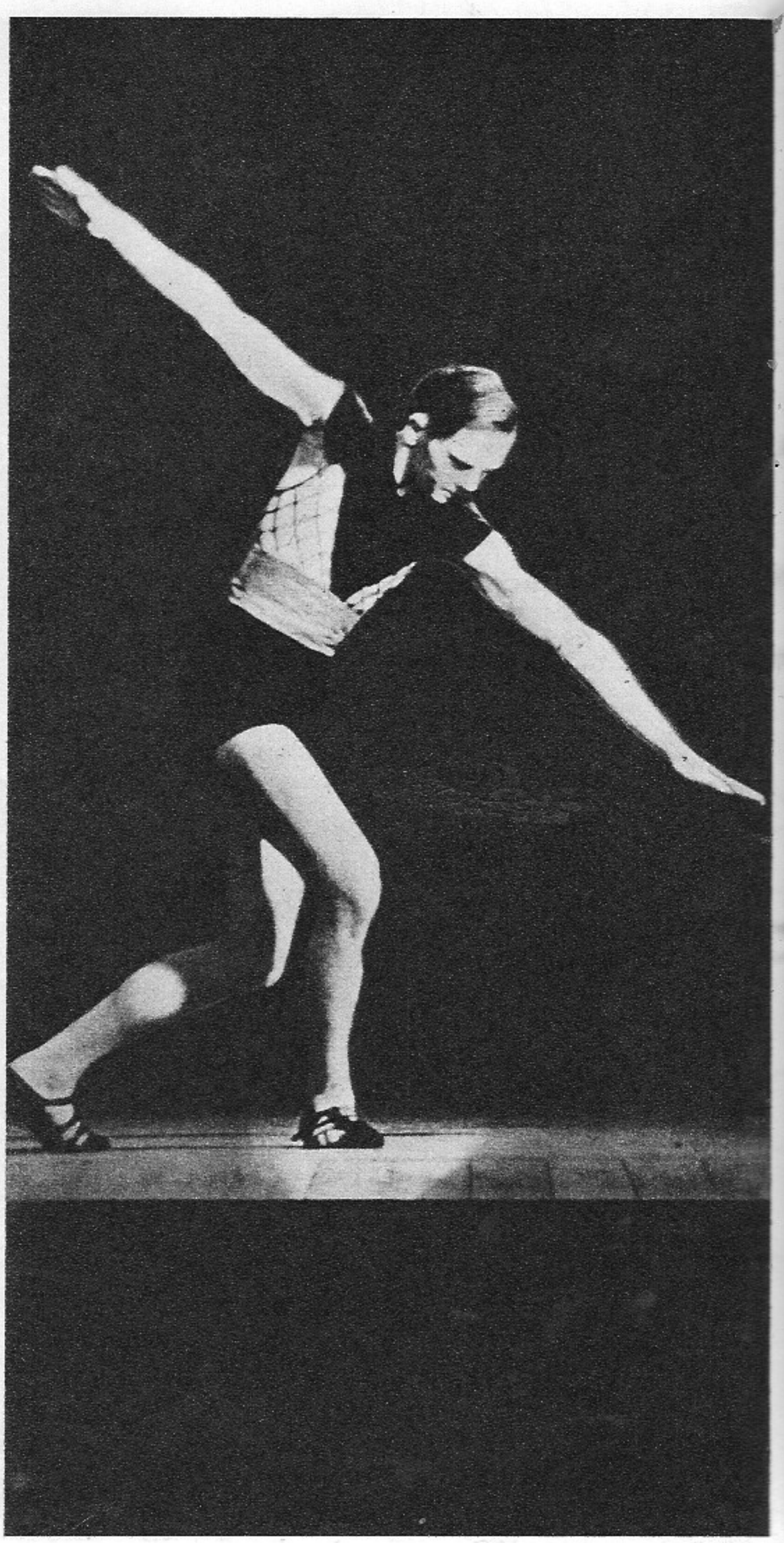

„Vanemuise" ballett

Ella Lukk (1)
Ilmar Roomets (2)
Ellriede Tubin (3)
Maskid (4)

1 2 3
4

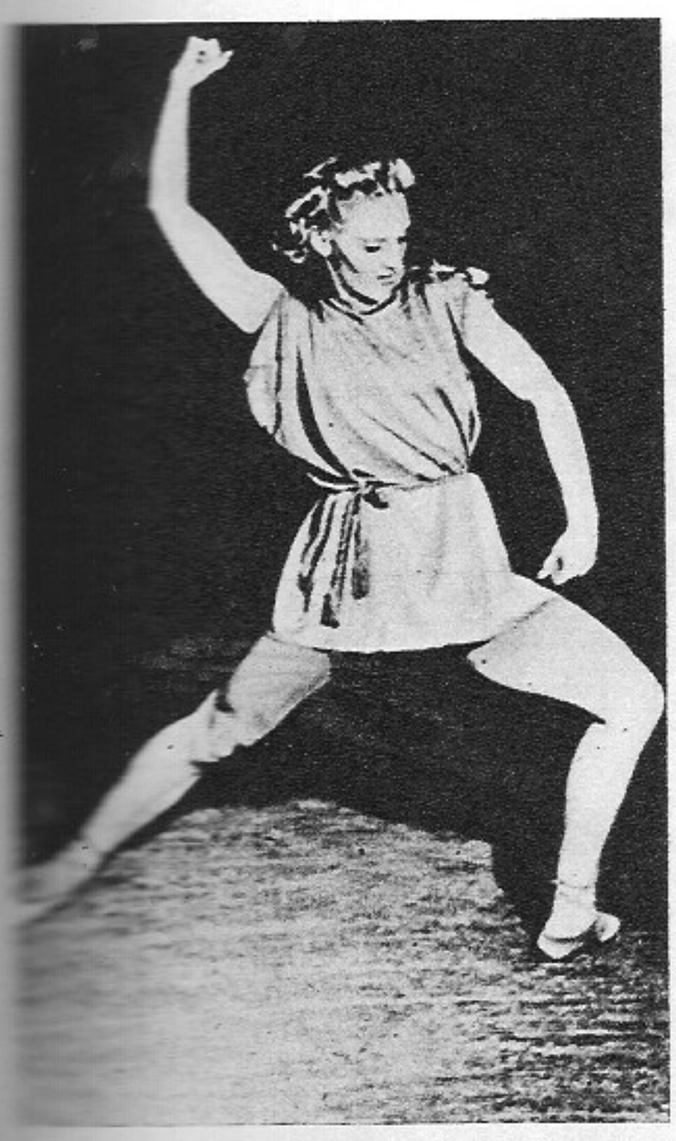

Ida Urbel

R. Drigo, R. Glier, C. Pugni
„Esmeralda"
1941

E. Tubin (d.)
V. Peil (l.)
I. Urbel, A. Lamp (k.)

Pulmastseen (1)
Velda Otsus, Udo Väljaots (2)
Velda Otsus (3)

F. Chopin, E. Künnecke,
F. Liszt, J. Siebelius
„Viis valssi"
1942

L. Virkhaus (d.)
L. Urbel, A. Lepik (l., k.)

Chopinaad —
Velda Otsus, Udo Väljaots (1)
Kutse tantsule —
Udo Väljaots, Ella Lukk-Kudu (2)
Eleegiline valss (3)

1 2
3

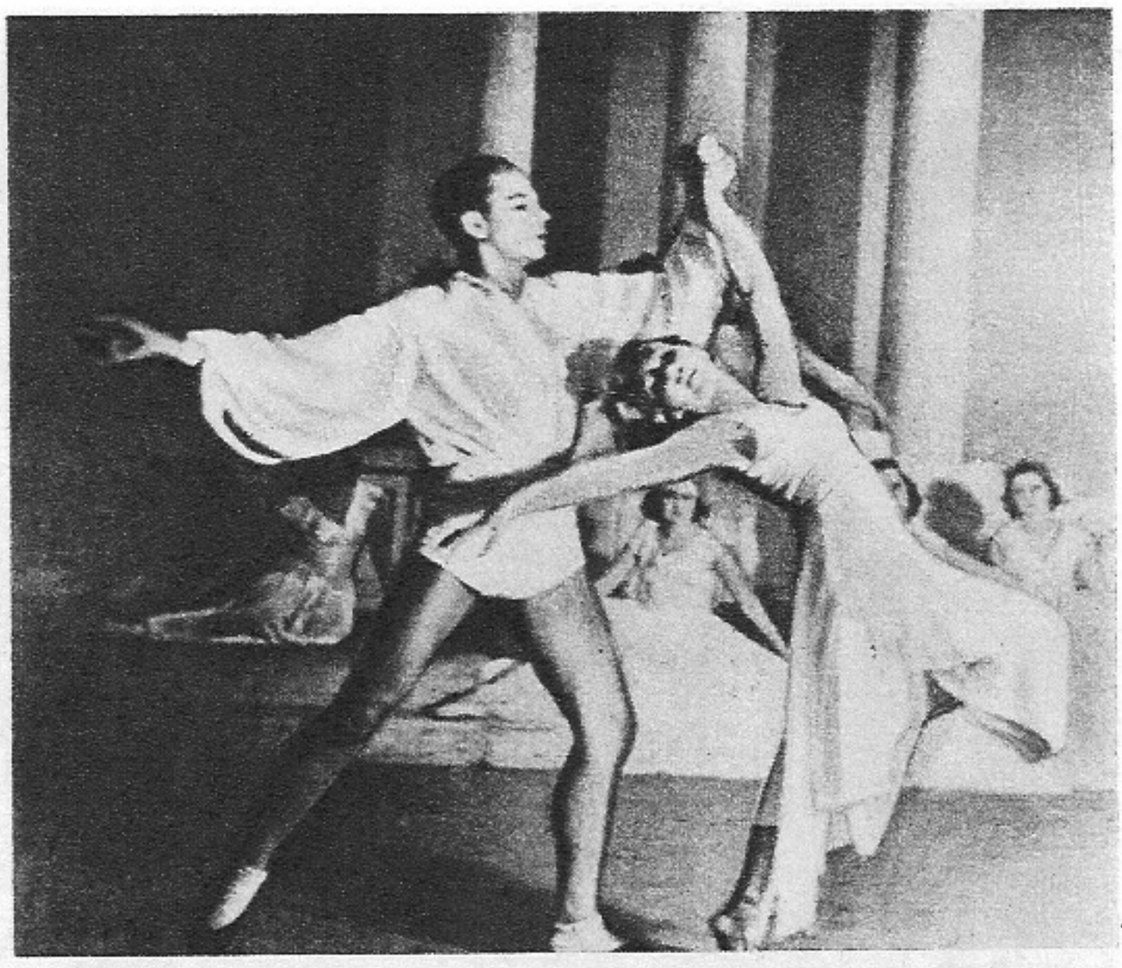

Ida Urbel

E. Tubin
„Kratt"
1943

E. Tubin (d.) Maksamereliste tants, solist Ilmar Roomets (1)
A. Lepik (l.) Ella Lukk-Kudu (2) 1
U. Väljaots (k.) Erna Pallo, Udo Väljaots, Voldemar Kura (3) 2 3

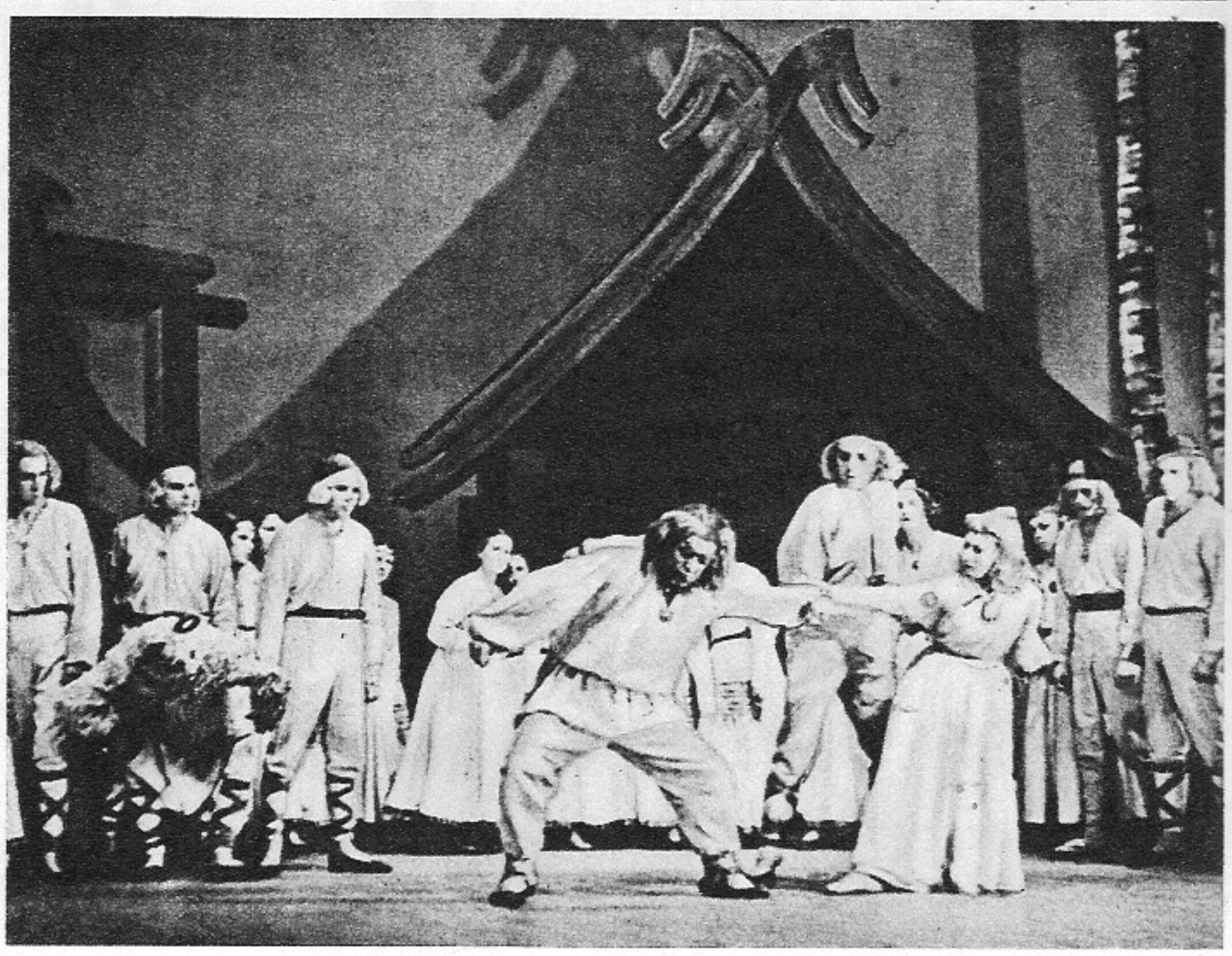

IDA URBEL
koos Udo Väljaotsaga
S. Prokofjev
„Romeo ja Julia"
1946

J. Hargel (d.)
P. Linzbüch (l.)
N. Mei (k.)

Velda Otsus, Udo Väljaots (1—4)

1 2 3
4

Ida Urbel

M. Tšulaki
„Kahe isanda teener"
1948

J. Hargel (d.)
I. Urbel (l.)
G. Sander (k.)

Stseen lavastusest (1)
Velda Otsus, Udo Väljaots (2)
Niina Kuusik, Ülo Rannaste, Udo Väljaots (3)

1
2 3

A. Adam
„Giselle"
1949

J. Hargel (d.)
V. Peil (l., k.)

Velda Otsus, Udo Väljaots (1, 2)
II vaatus, solist Yvonne Raksnevitš (3)

1
2 3

Ida Urbel

E. Kapp
„Kalevipoeg"
1950

J. Hargel (d.)
V. Peil (l., k.)

Ülo Rannaste (-1)

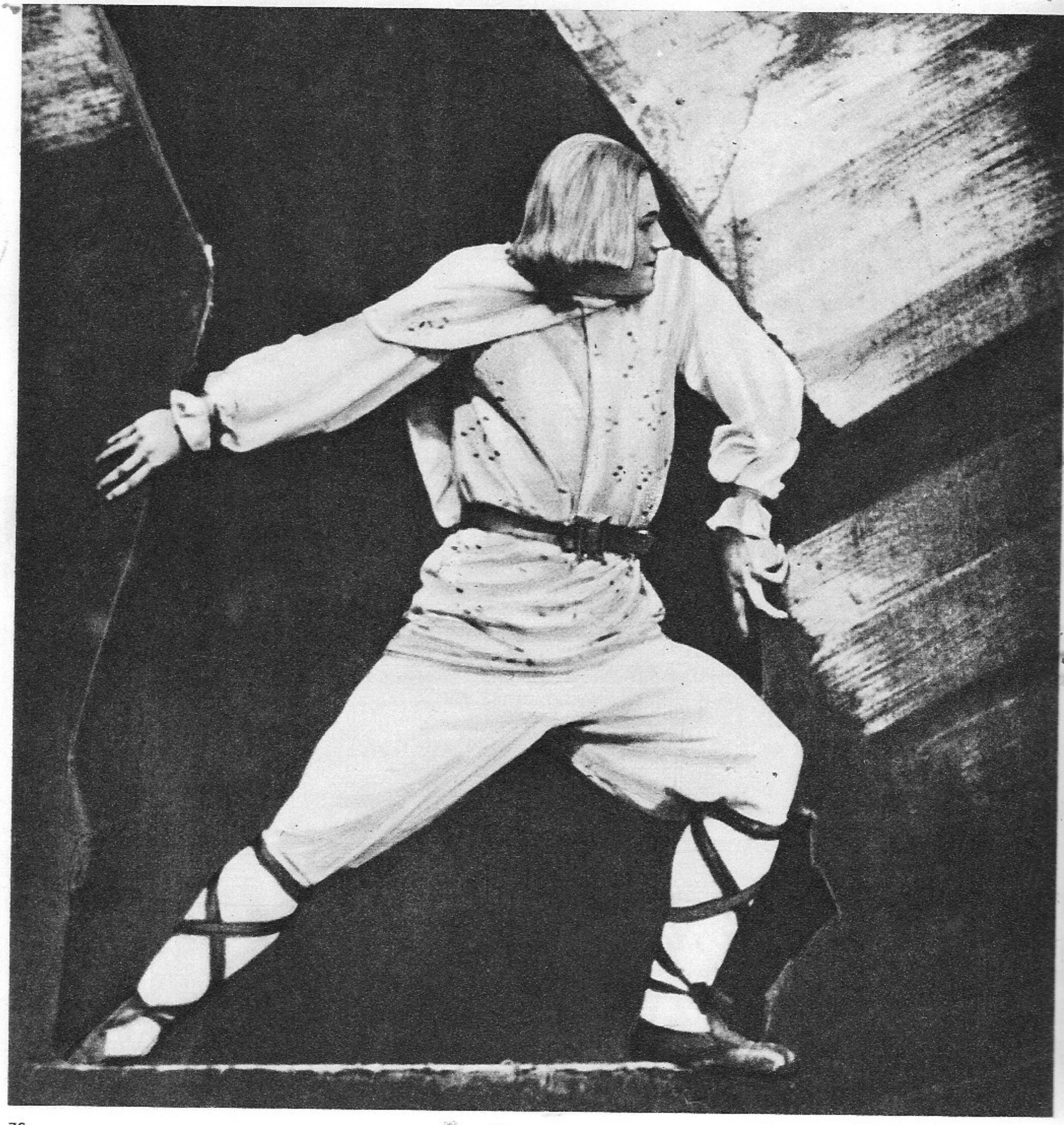

„Vanemuise" ballett

Ülo Rannaste, Udo Väljaots, Tamara Sander (1)
Udo Väljaots, Elo Tamul (2)
Aime Petersons, Ülo Rannaste (3)
Kalevipoeg Põrgus (4)

1 2
3 4

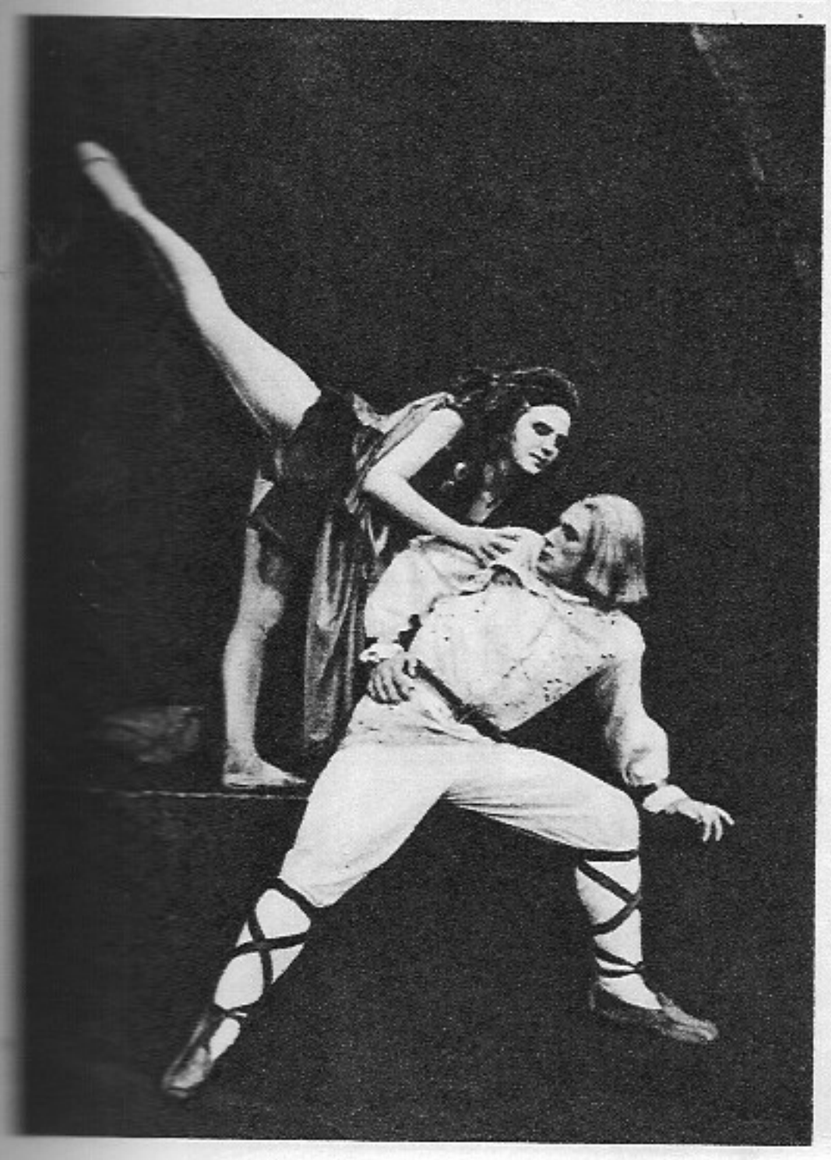

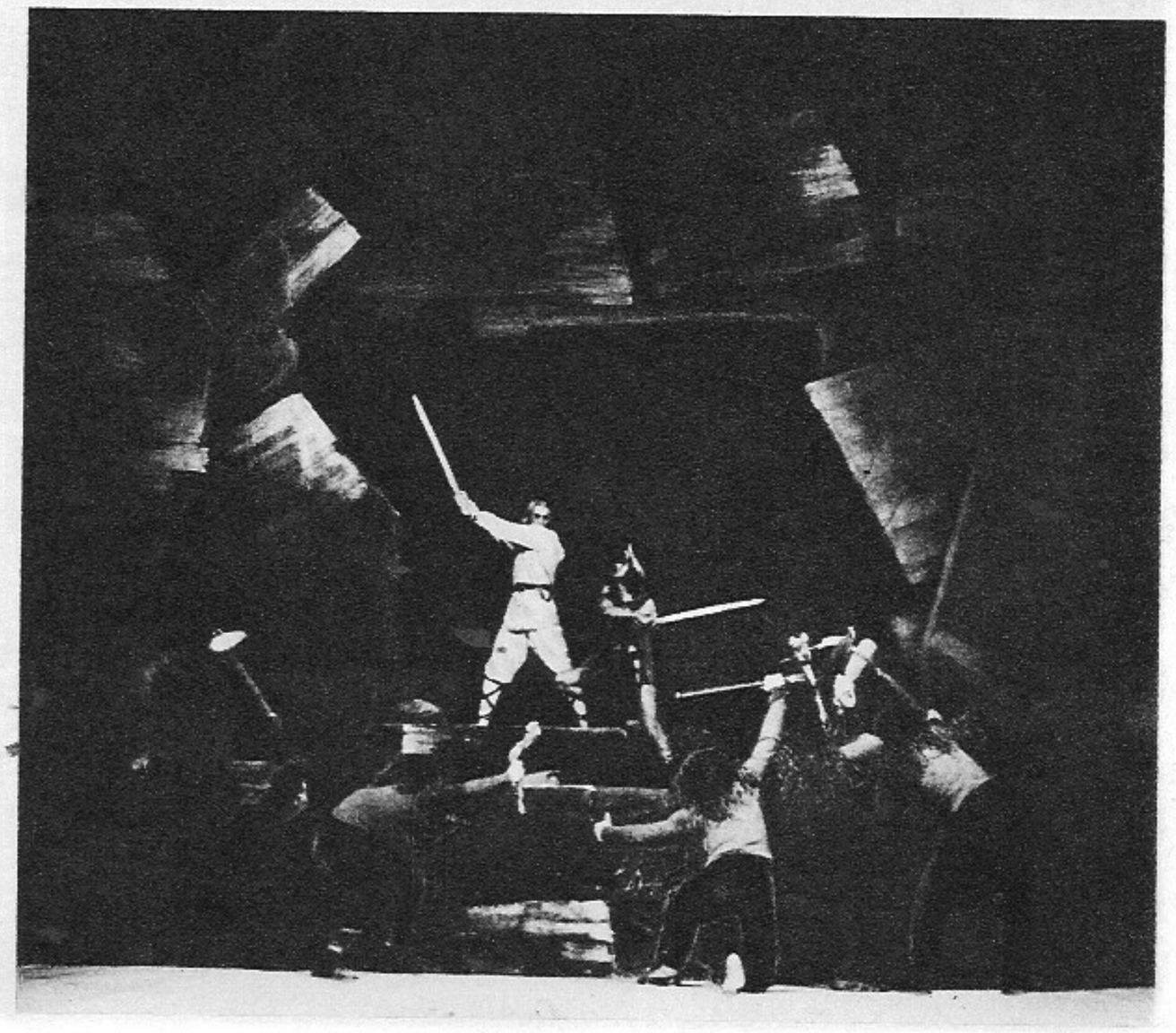

Ida Urbel

A. Assafjev
„Bahtšissarai purskkaev"
1950
J. Hargel (d.)
G. Sander (l., k.)

Maie Maasik (1)
Udo Väljaots, Yvonne Raksnevitš (2)
Pulmastseen I vaatuses —
Yvonne Raksnevitš, Uno Puusaag (3)

1 2
3

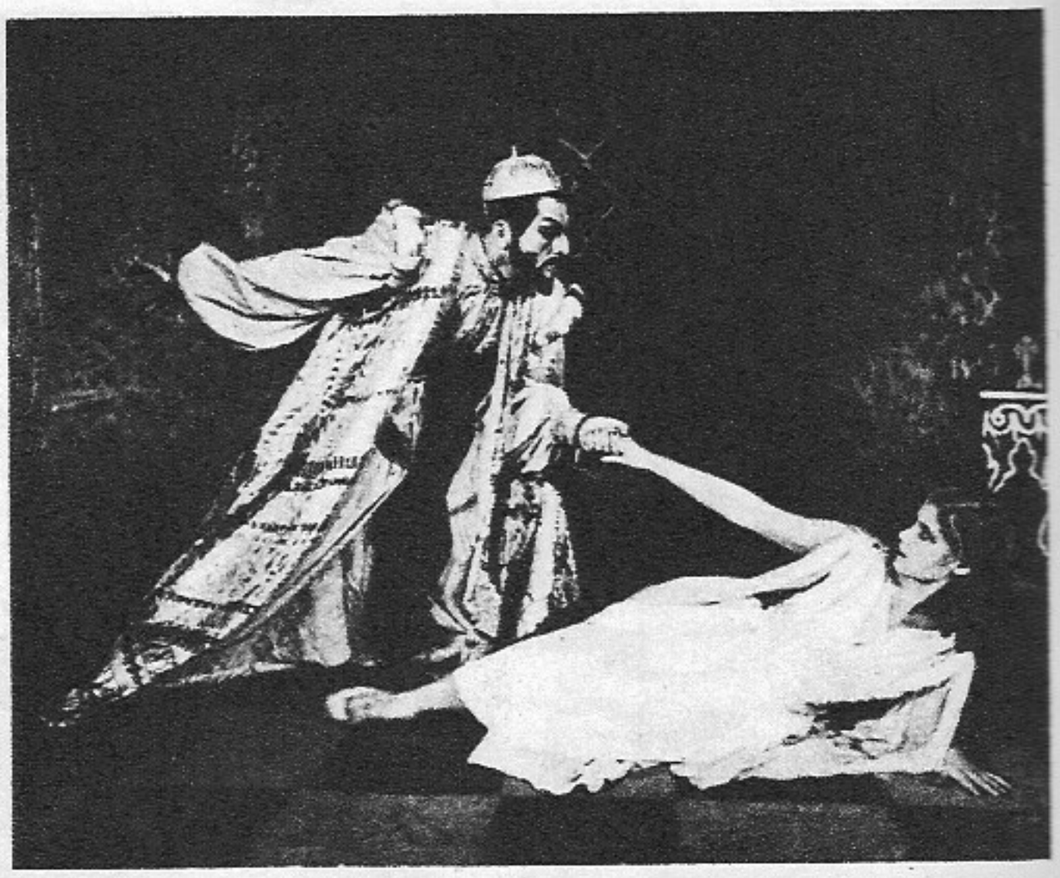

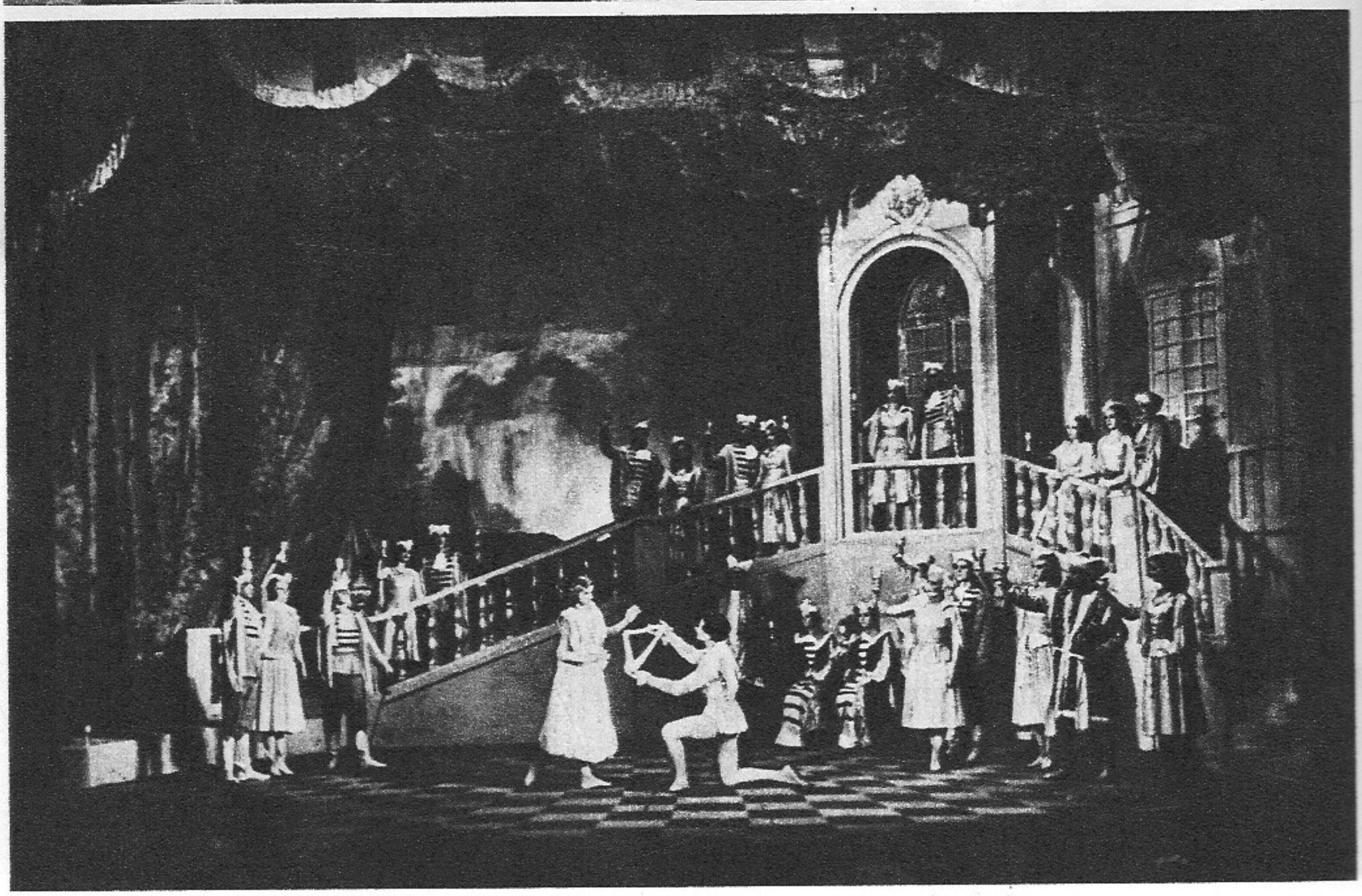

N. Rimski-Korsakov
„Seherezade"
1951

J. Hargel (d.)
M. Dreifeld (l., k.)

Ülo Rannaste, Aili Lilleste (1, 2)
Velda Otsus, Udo Väljaots (3)

1
2 3

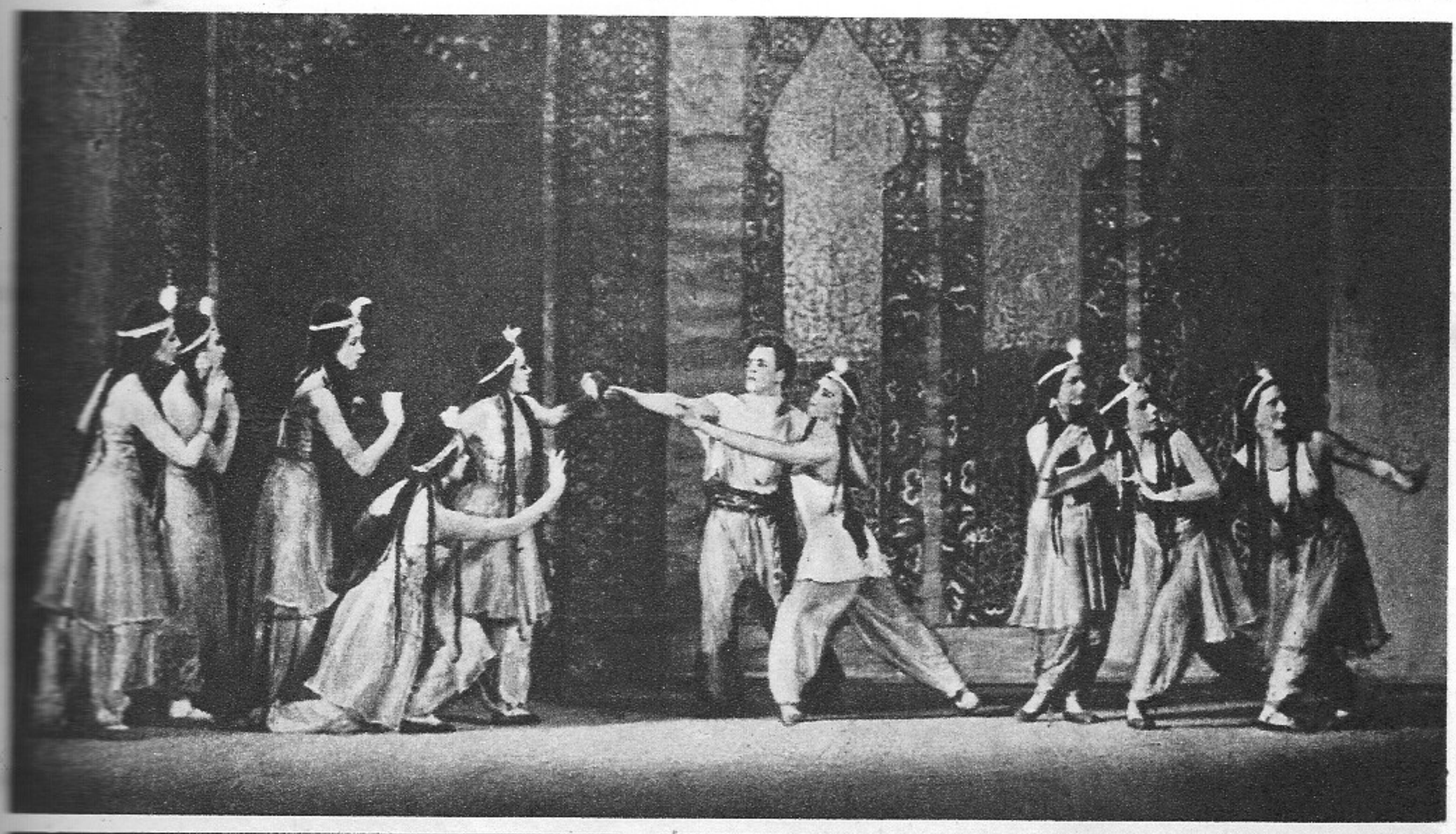

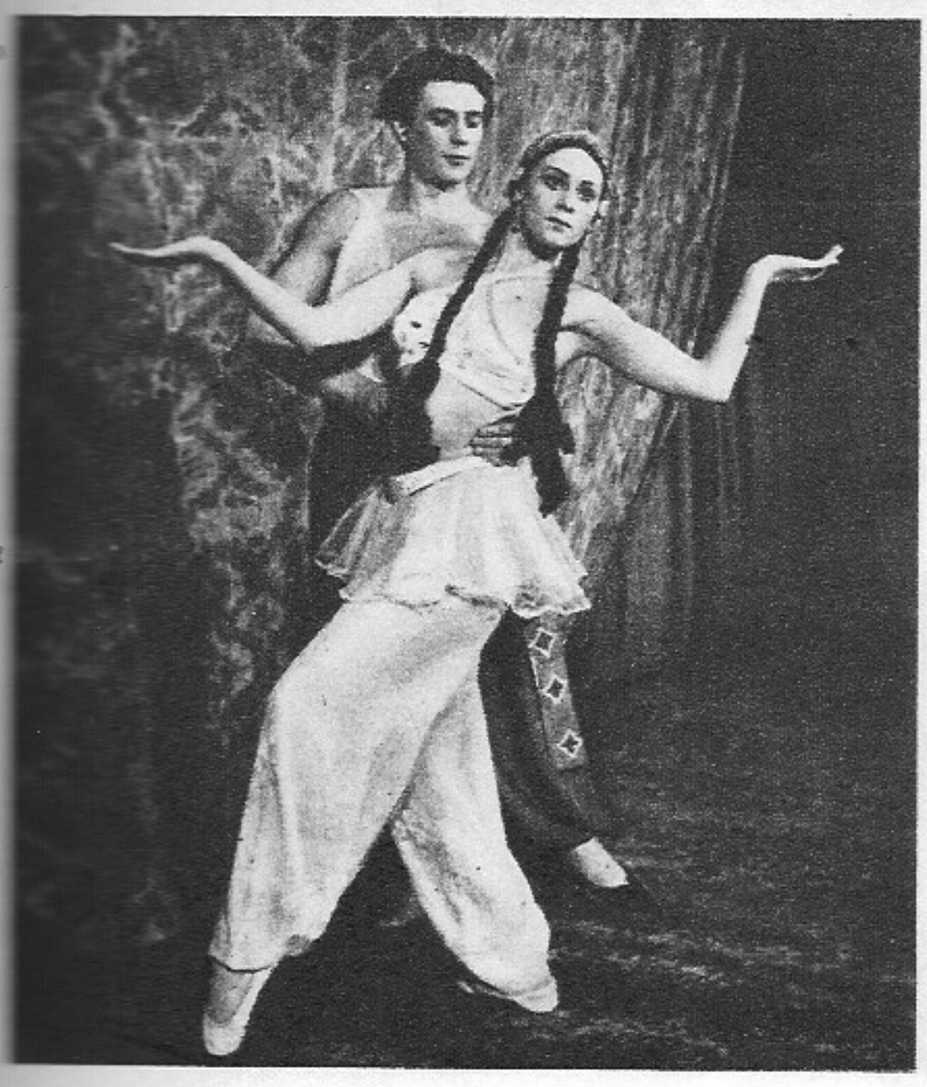

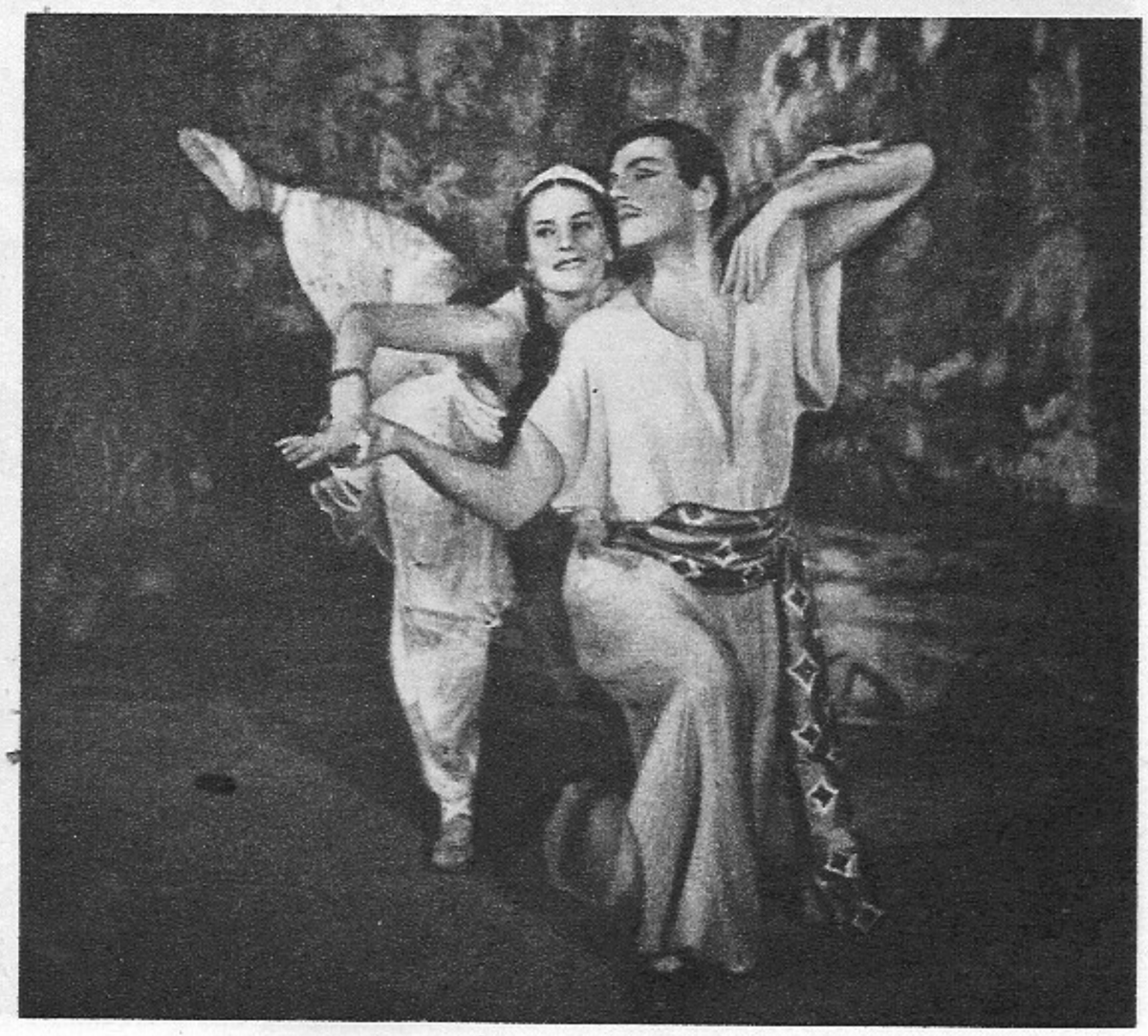

Ida Urbel

R. Glier
„Vaskratsanik"
1952

A. Dolgušin (d.)
V. Peil (l., k.) Maie Maasik, Udo Väljaots

[illegible] URBEL
[illegible] Udo Väljaotsaga
E. Kapp
„Kalevipoeg"
1953

K. Raudsepp (d.)
[illegible] Haas (l.)
[illegible] Wei (k.)

Lia Vink, Erich Ülevain (1)
Kalevipoeg Põrgus (2)
Finaal, keskel Ilmar Silla (3)

1 2
3

Ida Urbel

F. Jarullin
„Šurale"
1954

Maie Maasik, Ülo Rannaste, Udo Väljaots (1)
A. Dolgušin (d.) Stseenid lavastusest, Maie Maasik (2)
V. Peil (l., k.) Lindude tants (3)

1 2
3

L. Nielsen
„Julklint"
1955

L. Hergel (d.) Ülo Rannaste, Lilli Lutter, Udo Väljaots (1) 1
K. Tugi, L. Rull (l., k.) Maie Maasik, Udo Väljaots (2) 2

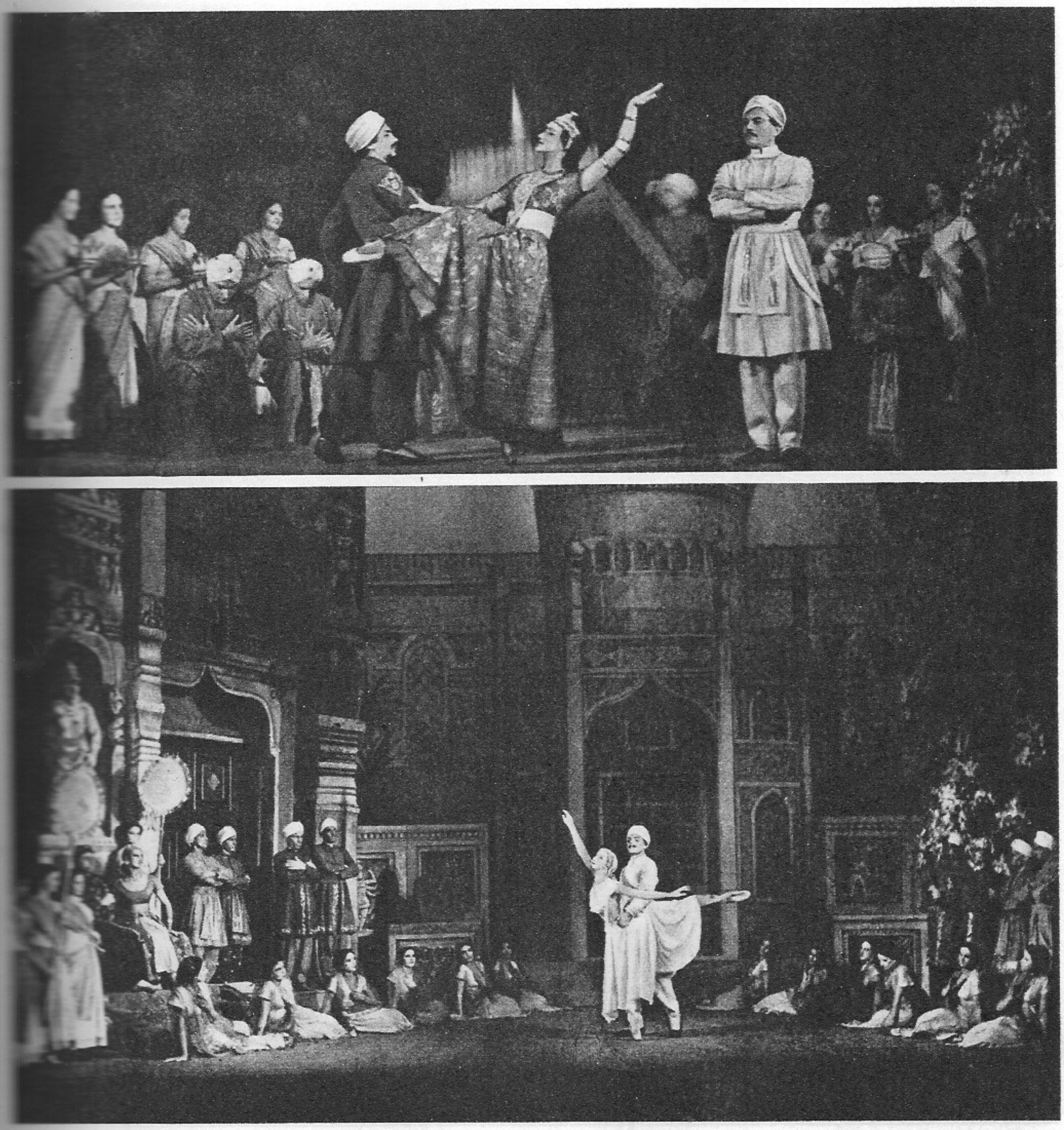

Ida Urbel

P. Tšaikovski
„Itaalia capriccio"
1955

J. Hargel (d.)
G. Täpsi (l., k.)

Ülo Rannaste, Galina Beljakova (1)
Udo Väljaots, Maie Maasik (2)
Stseen lavastusest, tõstes Galina Beljakova (3)

1 2
3

P. Tšaikovski
„Pähklipureja"
1955

M. Daigušin (d.)
E. Sander (l., k.)

Lumehelveste valss (1)
Pähklipureja kinkimine, keskel Udo Väljaots (2)
Maie Maasik, Ülo Rannaste (3)

1 3
2

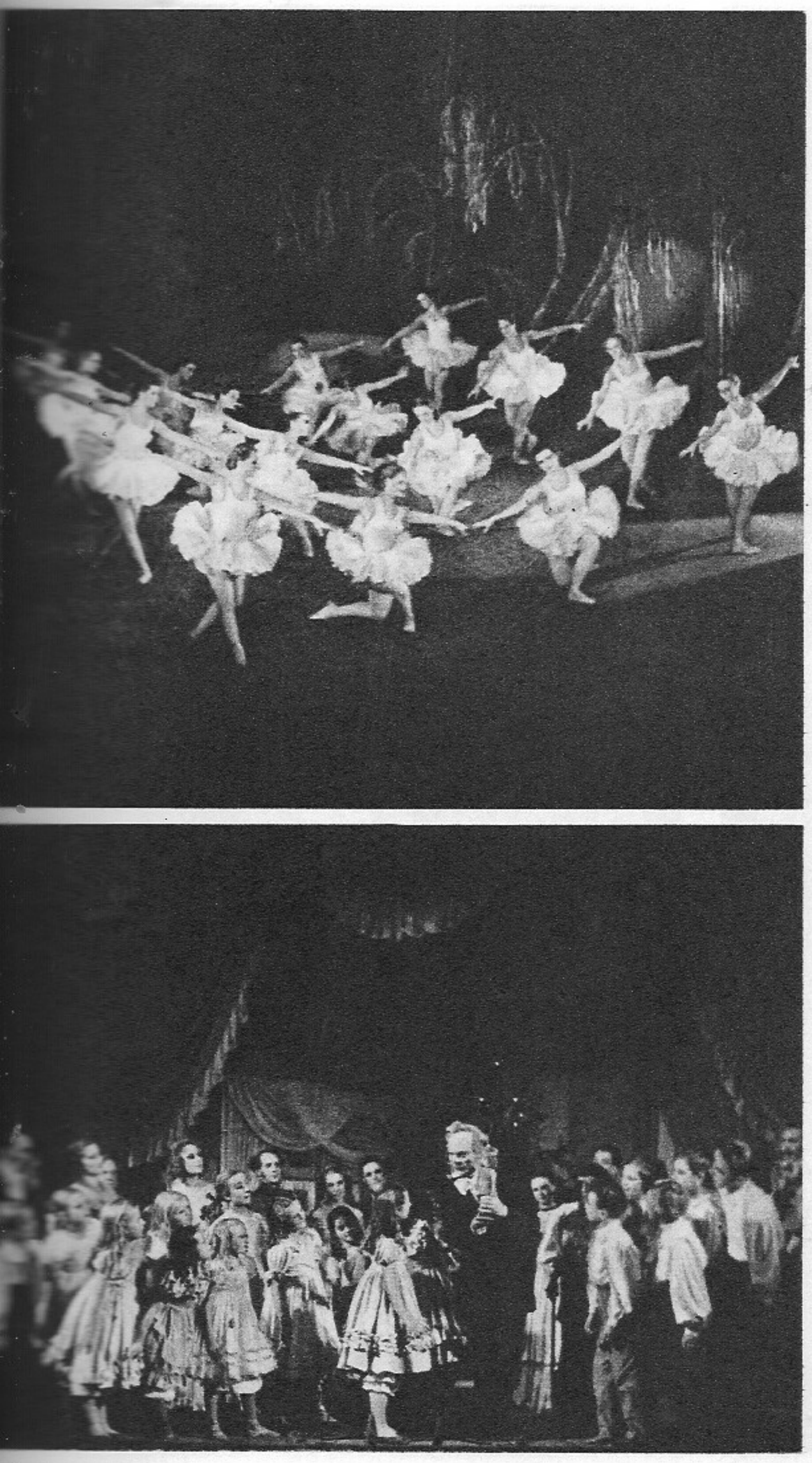

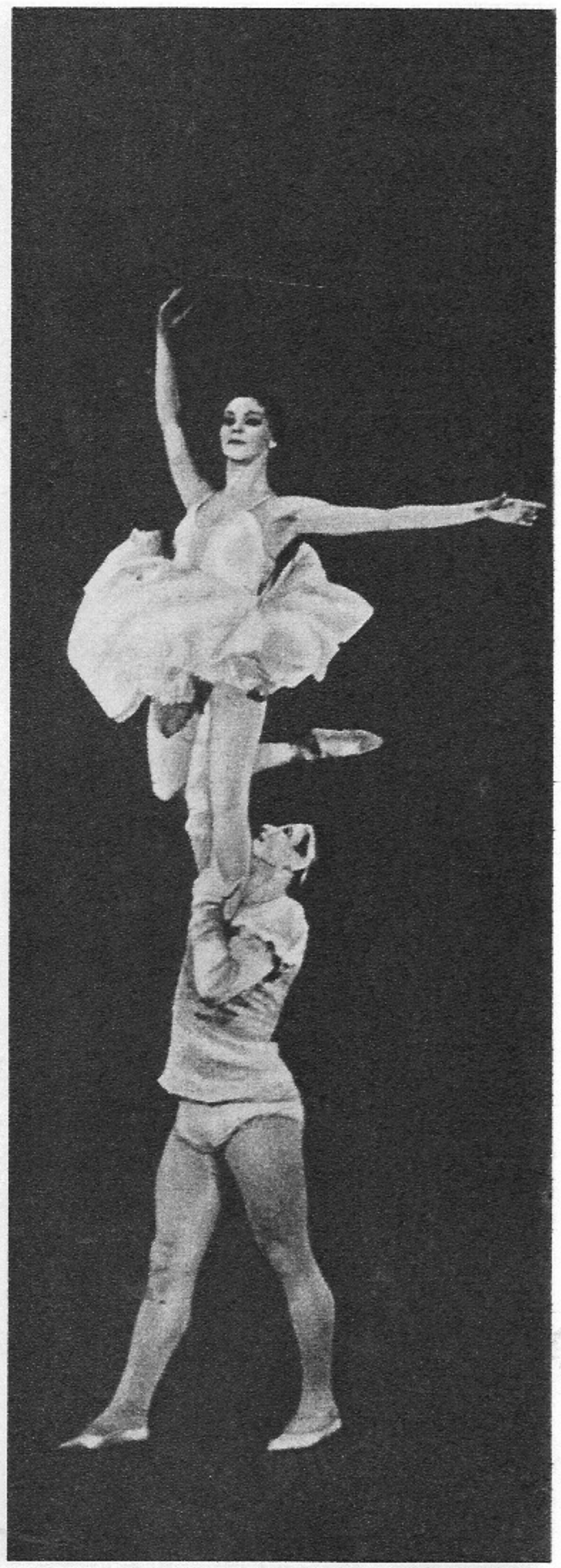

Ida Urbel

R. Drigo, R. Glier, C. Pugni
„Esmeralda"
1957

J. Hargel (d.)
A. Vardi (l.)
G. Sander (k.)

Maie Maasik, Ülo Rannaste (1)
Ernst Raiste, Regina Tõško (2)
Aili Rannaste, Ilse Toom, Lora Kobrinskaja (3)
Haim Drui, Jelena Poznjak, Ülo Rannaste (4)

1 2
3
4

„Vanemuise" ballett

L. Auster
„Tiina"
1958

E. Kõlar (d.)
G. Sander (l., k.)

Maie Maasik (1)
Regina Tõško (2)
Jelena Poznjak, Ülo Rannaste (3)
Jaanituli (4)

1 2 3
4

Ida Urbel

E. Grieg
„Peer Gynt"
1959

J. Hargel (d.)
G. Sander (l.,k.)

Tiia Saealle, Ülo Rannaste (1)
Ülo Rannaste (2)
Ülo Rannaste, Jelena Poznjak (3)
Maie Maasik (4)
Regina Tõško (5)
Ülo Rannaste, Tiia Saealle (6)

1 2 3
4 5 6

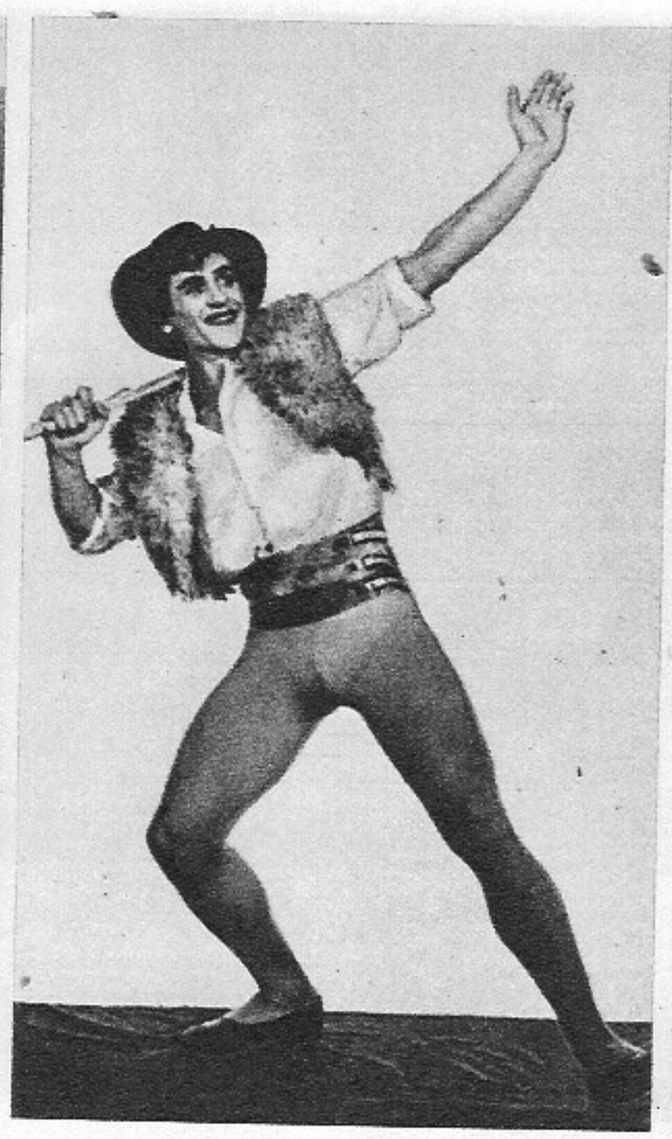

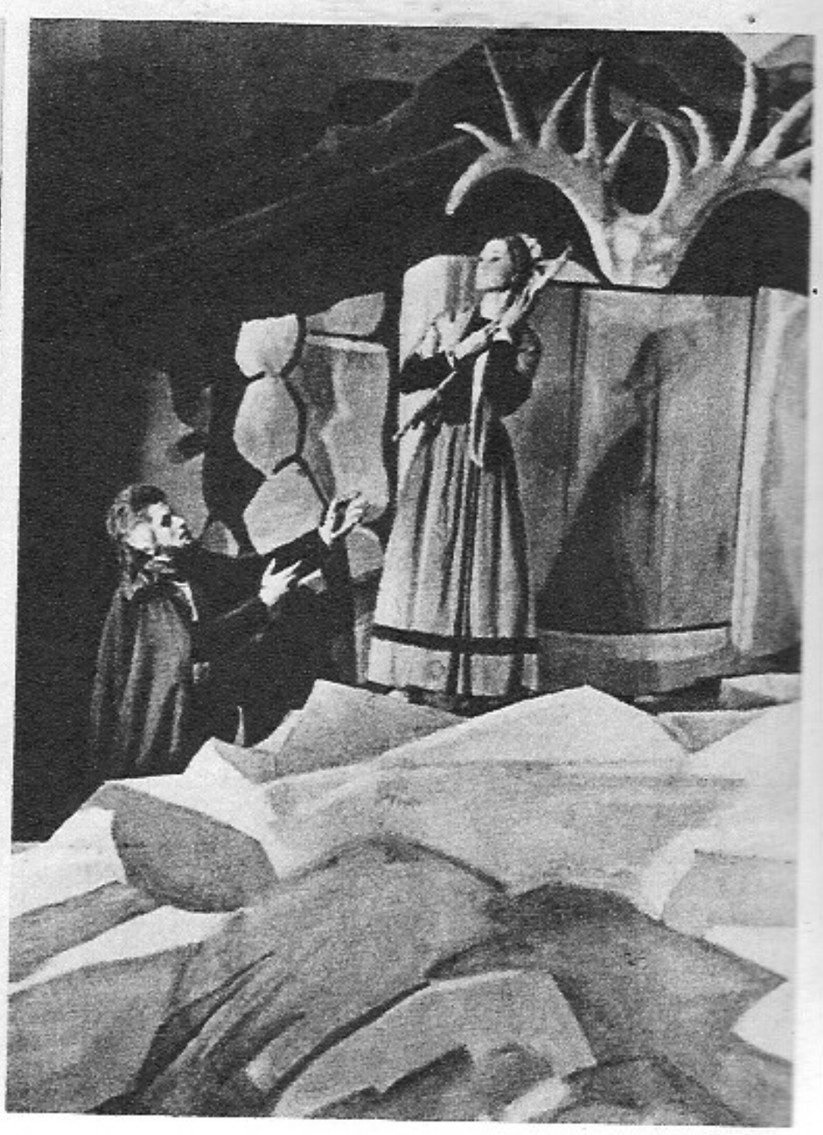

E. Tubin
„Kratt"
1961

E. Kõlar (d.)
E. Sander (l., k.)

Maie Maasik, Ülo Rannaste (1) 1 3
Regina Tõško, Villu Vähk (2) 2
Villu Vähk (3) 4
Õitsilised, keskel Maie Maasik (4)

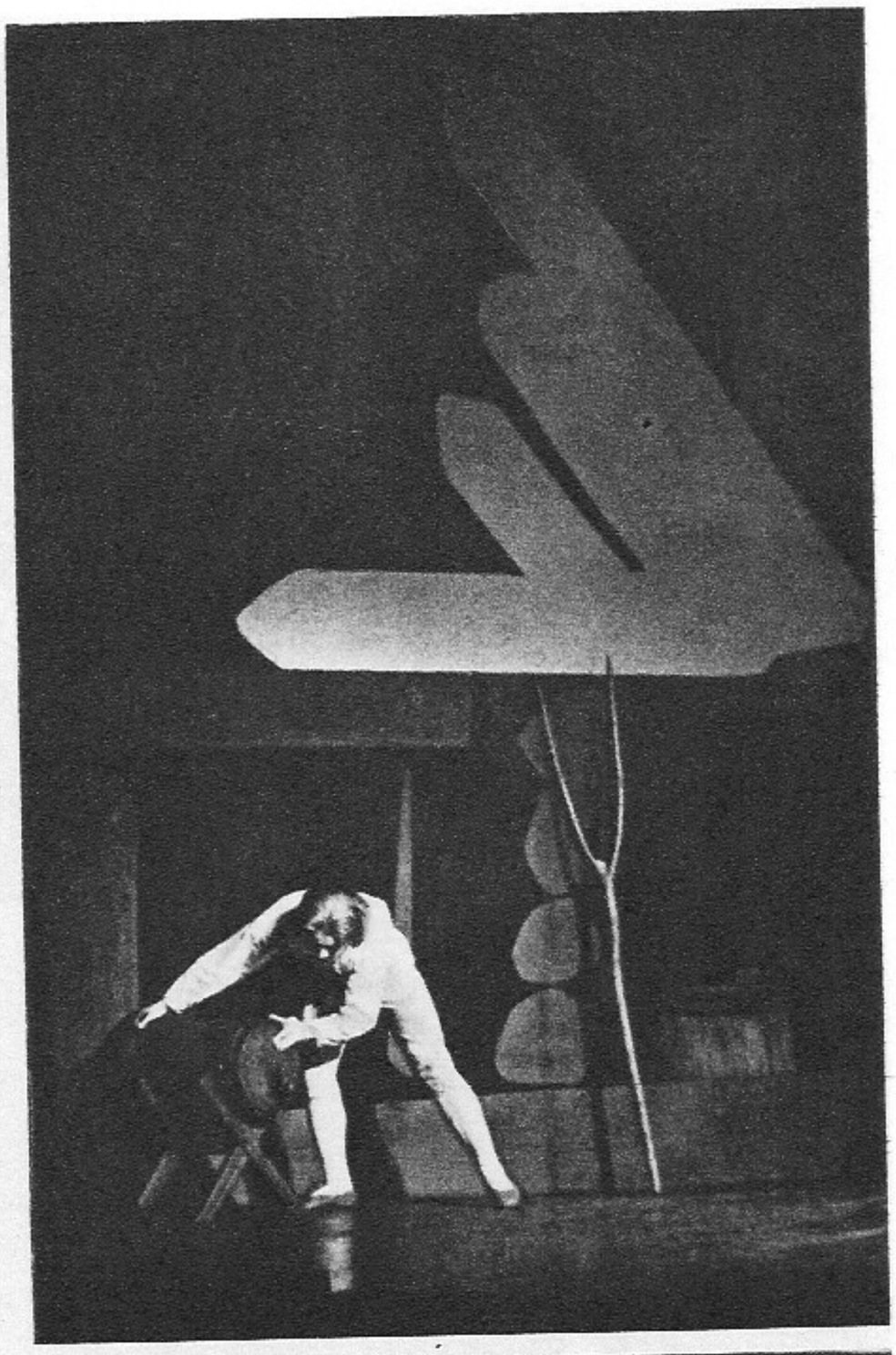

Ida Urbel

N. Peiko
„Orléans'i neitsi"
1962

Jelena Poznjak, Ülo Rannaste (1)
Ülo Vilimaa (2)
J. Hargel (d.) Maie Maasik, Ülo Rannaste (3)
G. Sander (l., k.) Stseen lavastusest (4)

1 2 3
4

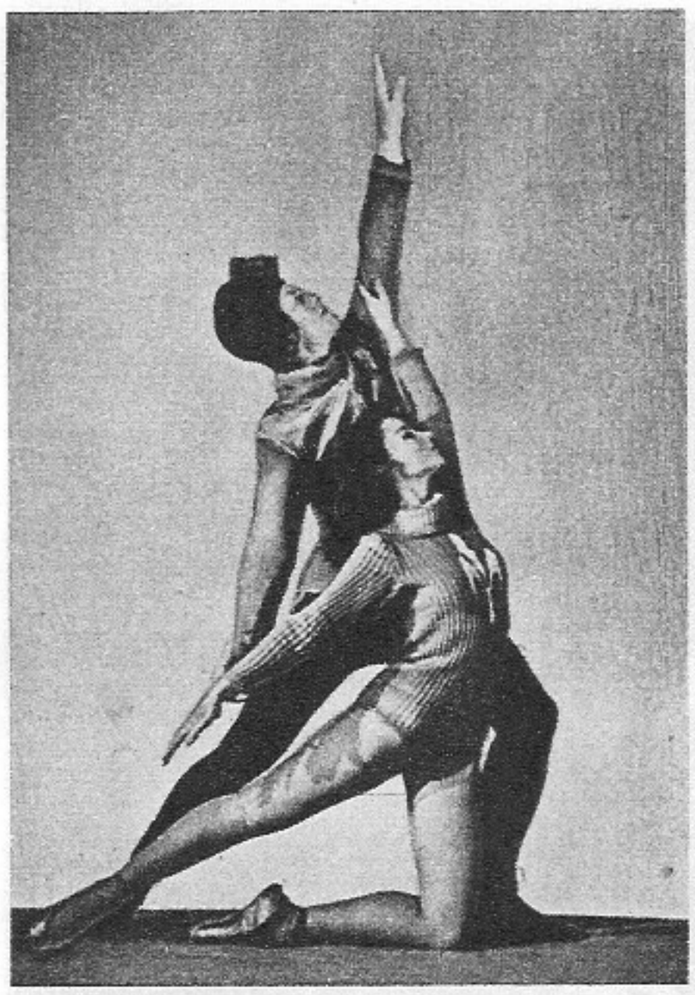

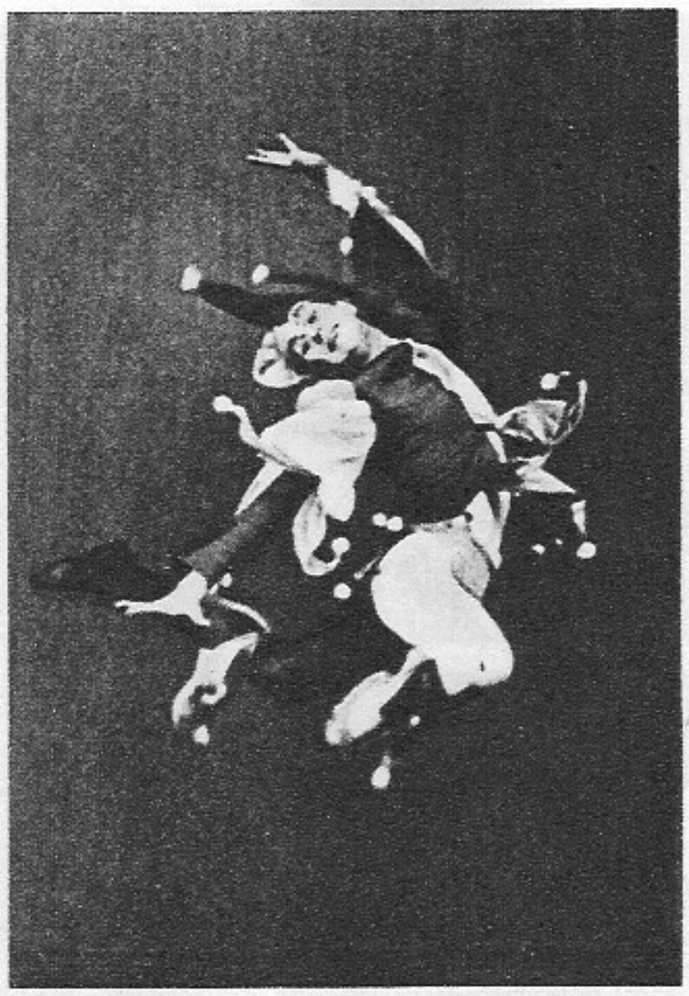

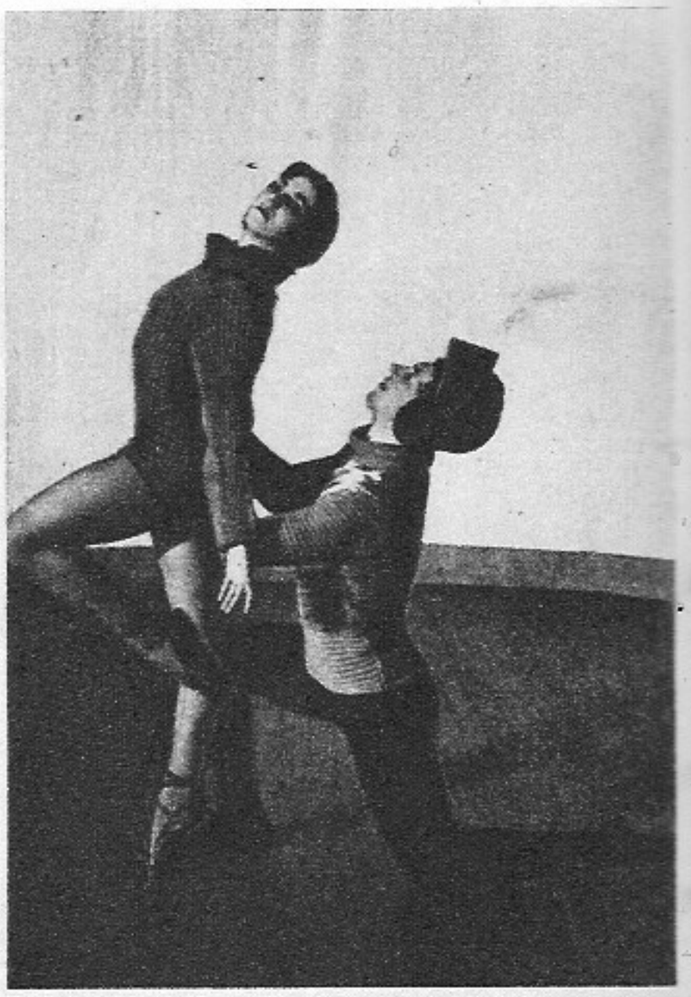

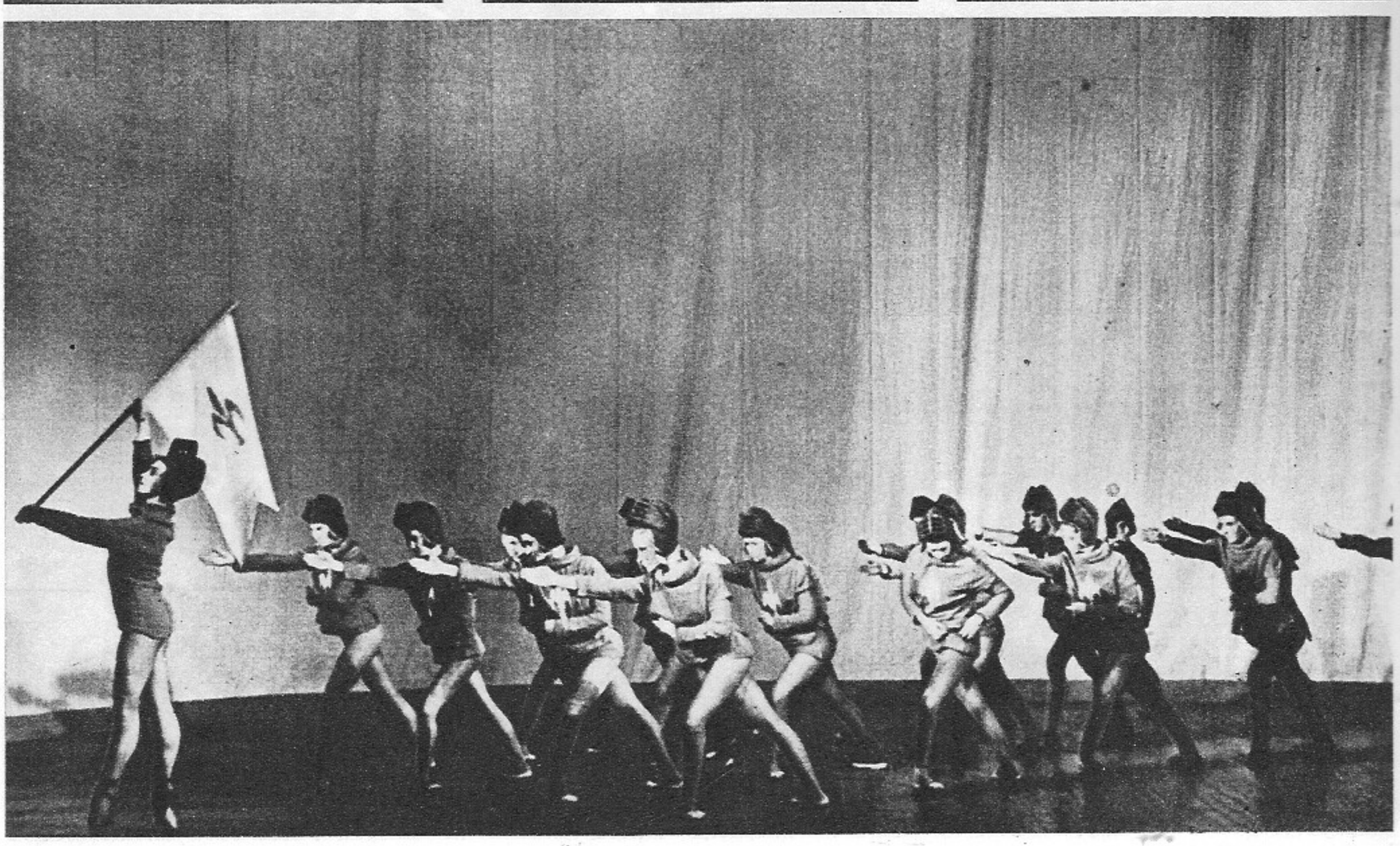

S. Rahmaninov
„Paganini"
1963

J. Hargel (d.)
M. Säre (l., k.)

Ülo Vilimaa (1, 2, 3)
Stseen lavastusest (4)

1 2 3
4

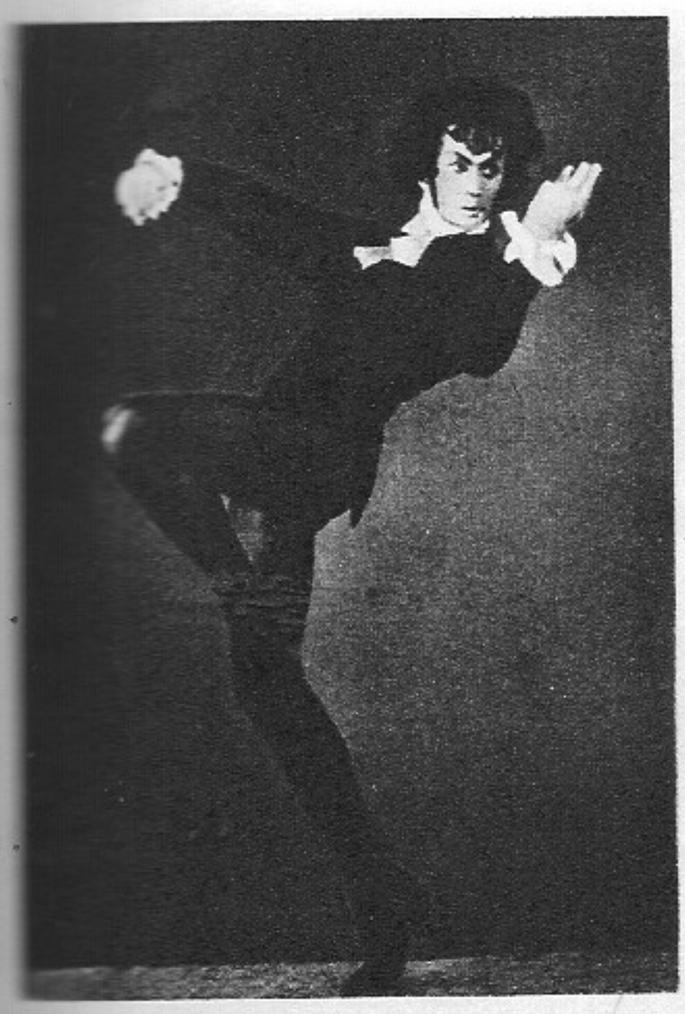

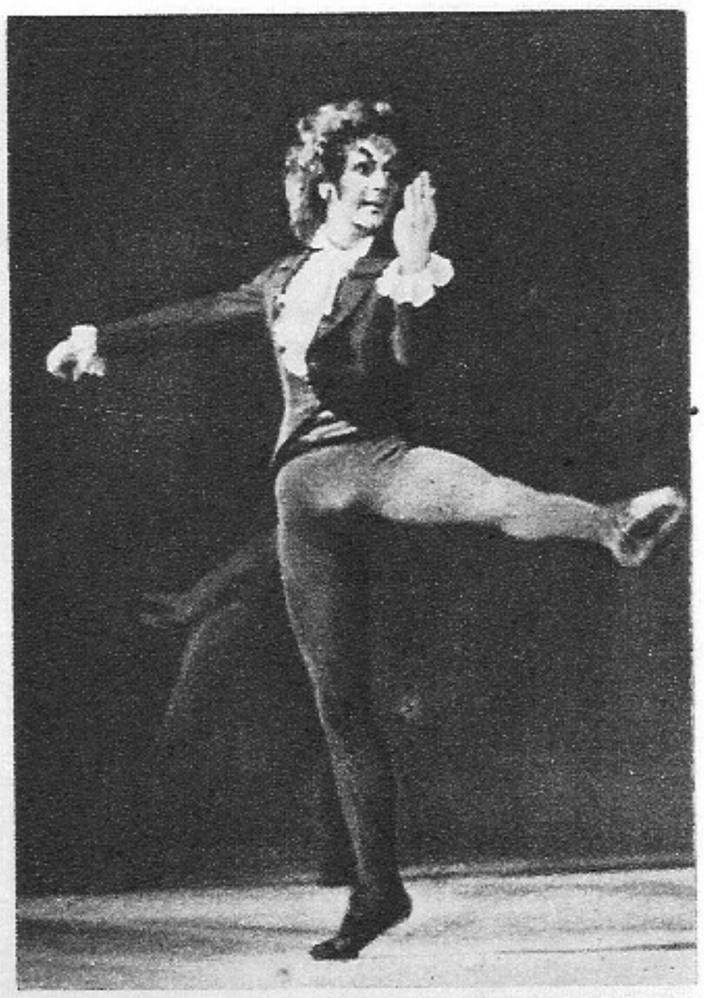

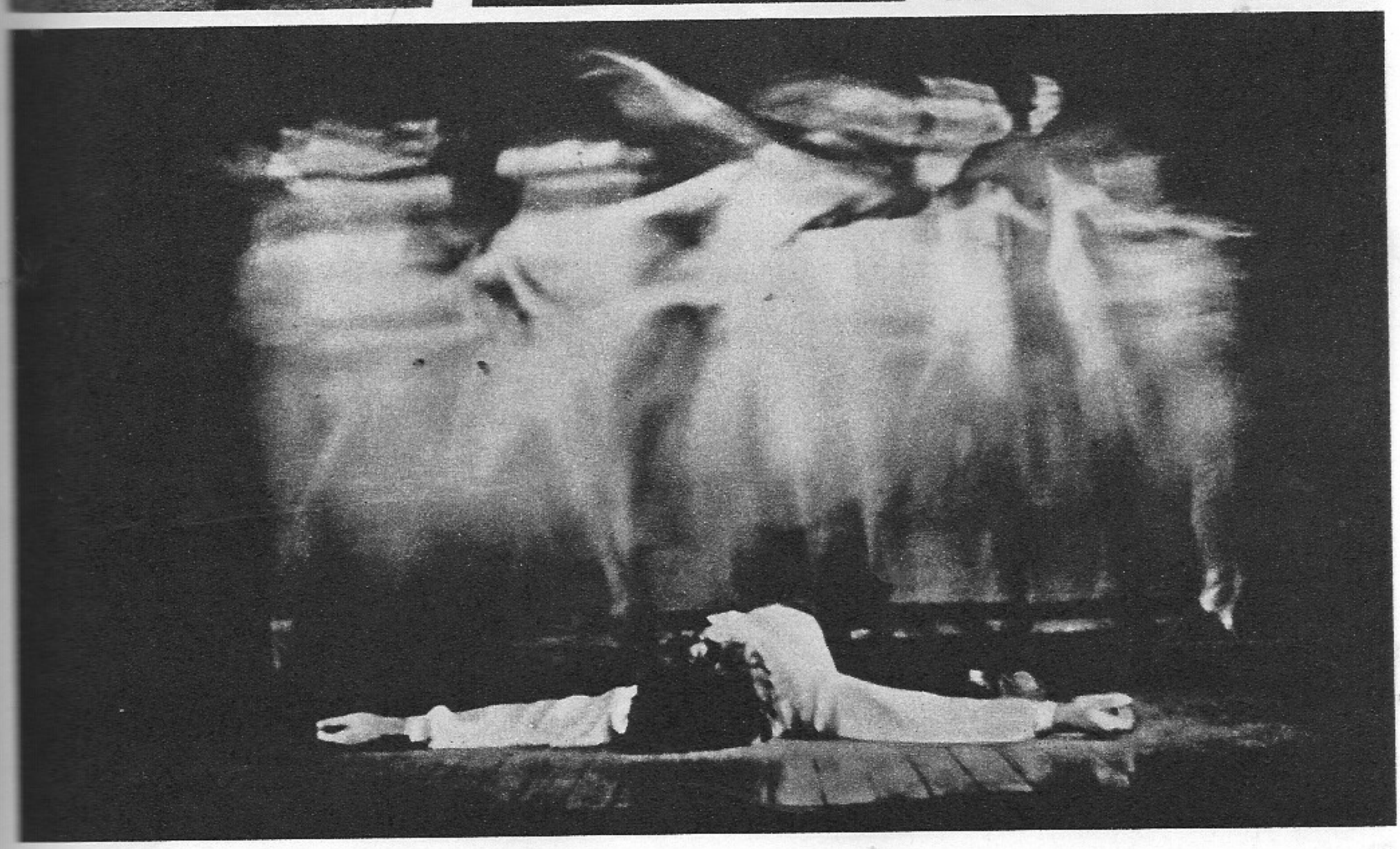

Ida Urbel

A. Melikov
„Legend armastusest"
1964

J. Hargel (d.) Jelena Poznjak, Ülo Rannaste (1, 3) 1 2
G. Sander (l., k.) Ülo Rannaste, Maie Maasik (2) 3

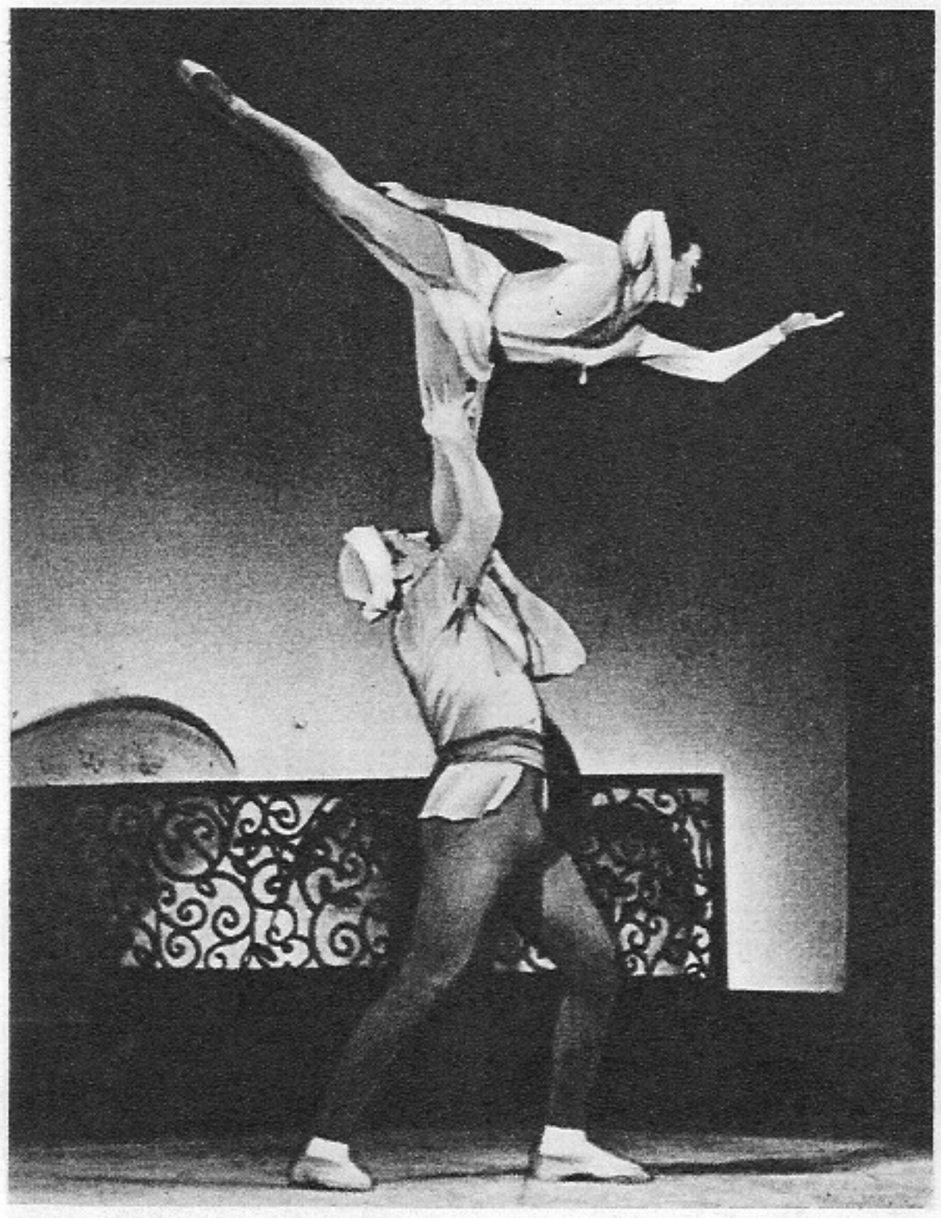

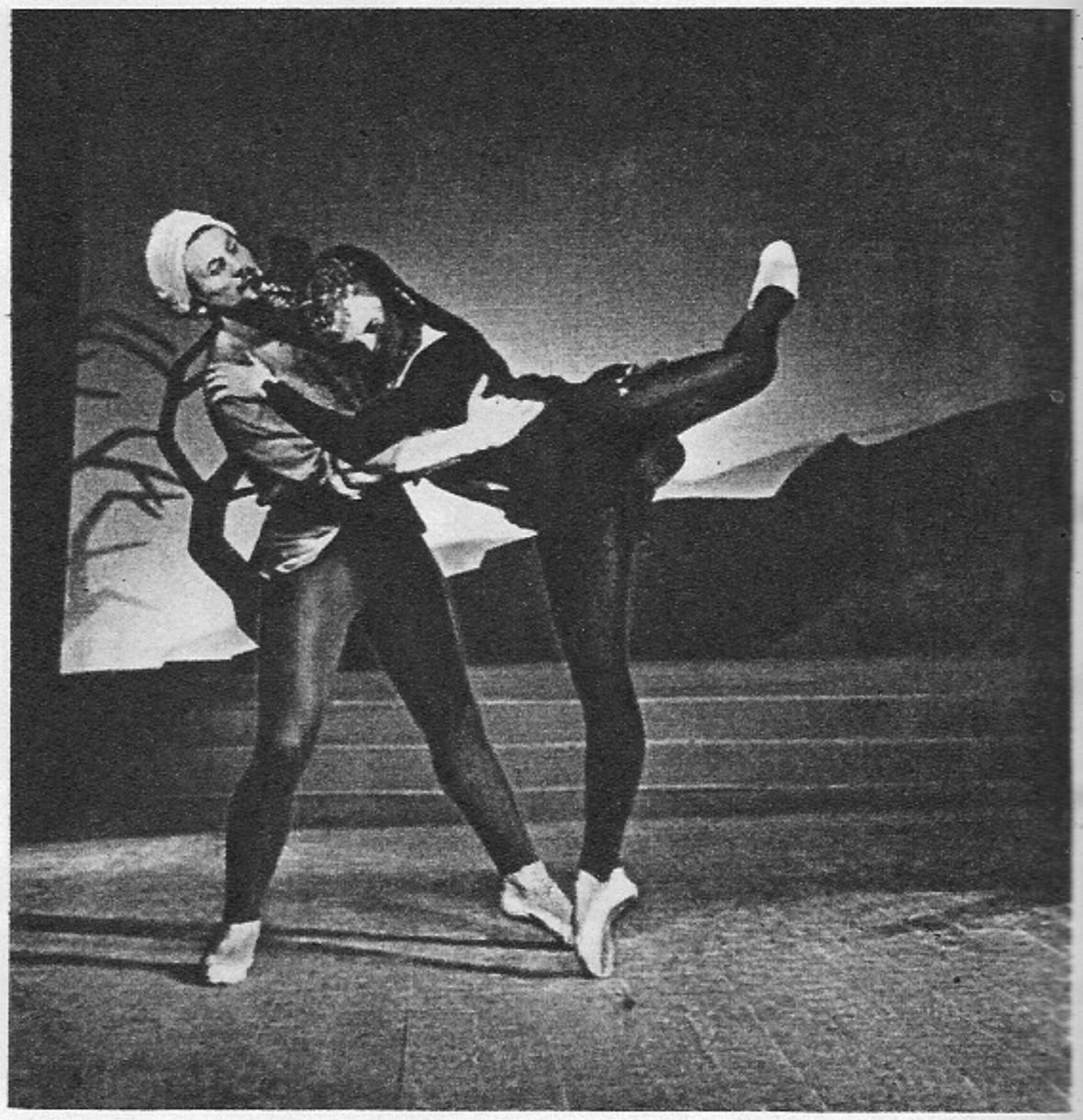

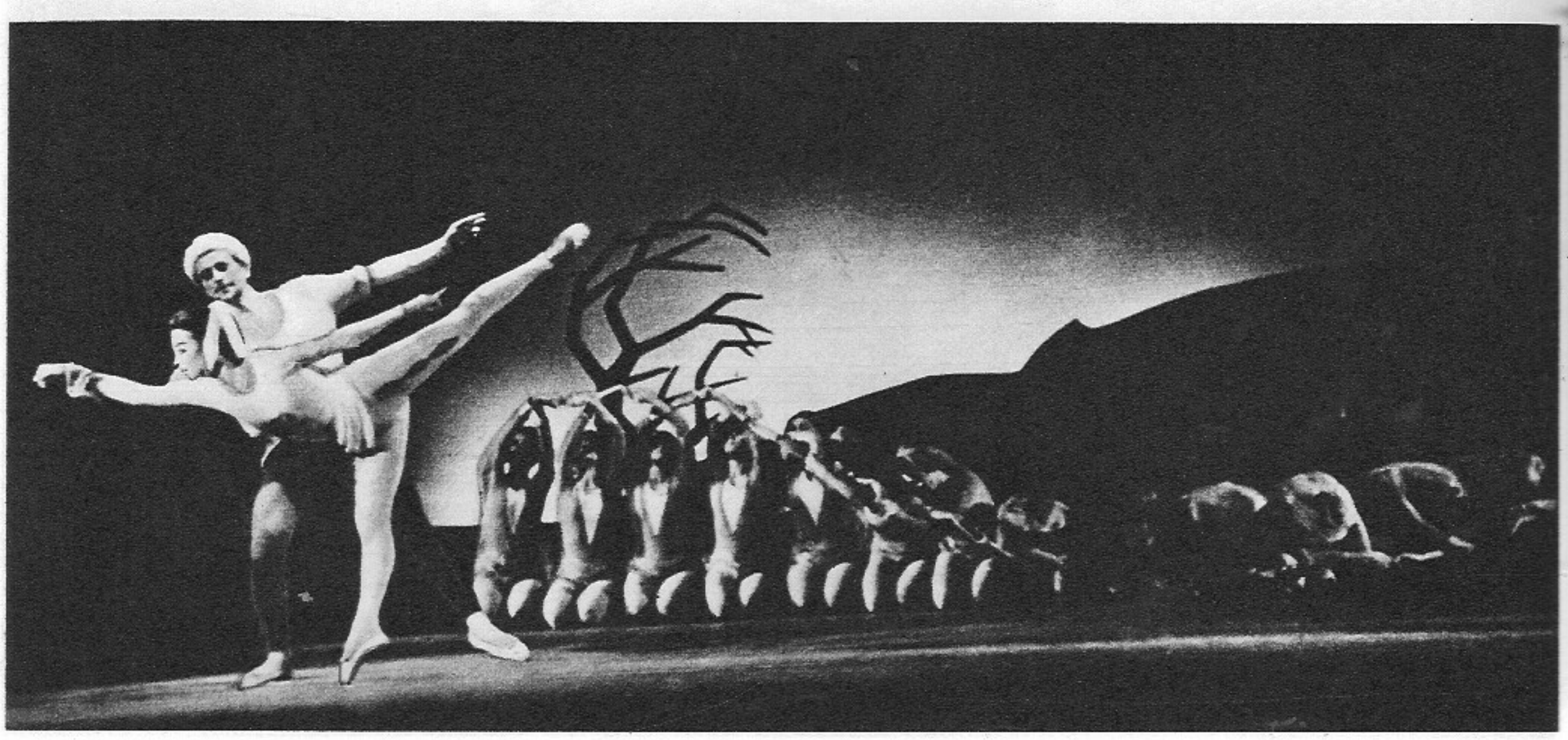

„Vanemuise" ballett

II. Sugár
„Mere tütar"
1965

Ülo Rannaste, Jelena Poznjak (1)
Stseen lavastusest (2)
Jelena Poznjak, Villu Vähk (3)

E. Kõlar (d.)
G. Sander (l., k.)

1 3
2

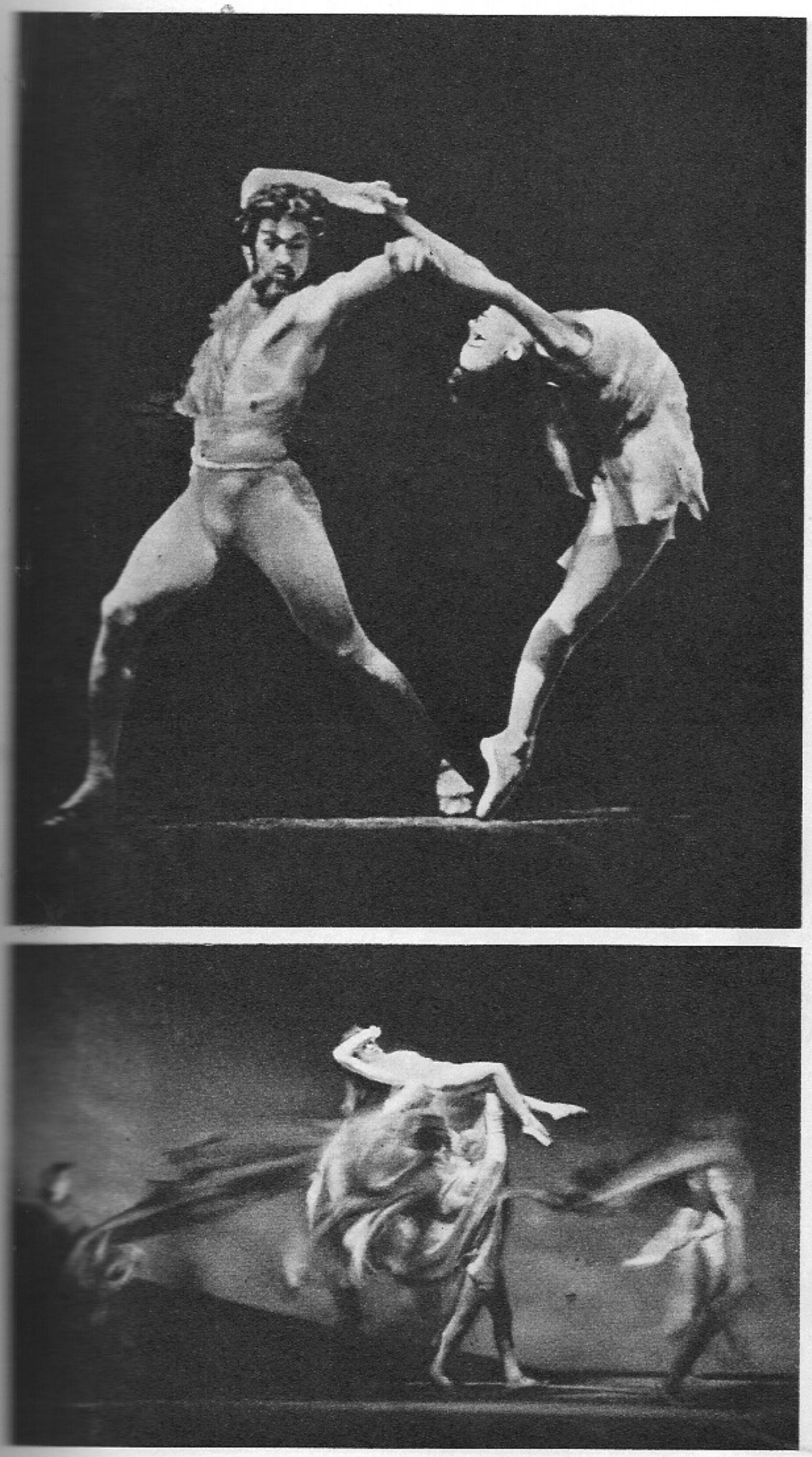

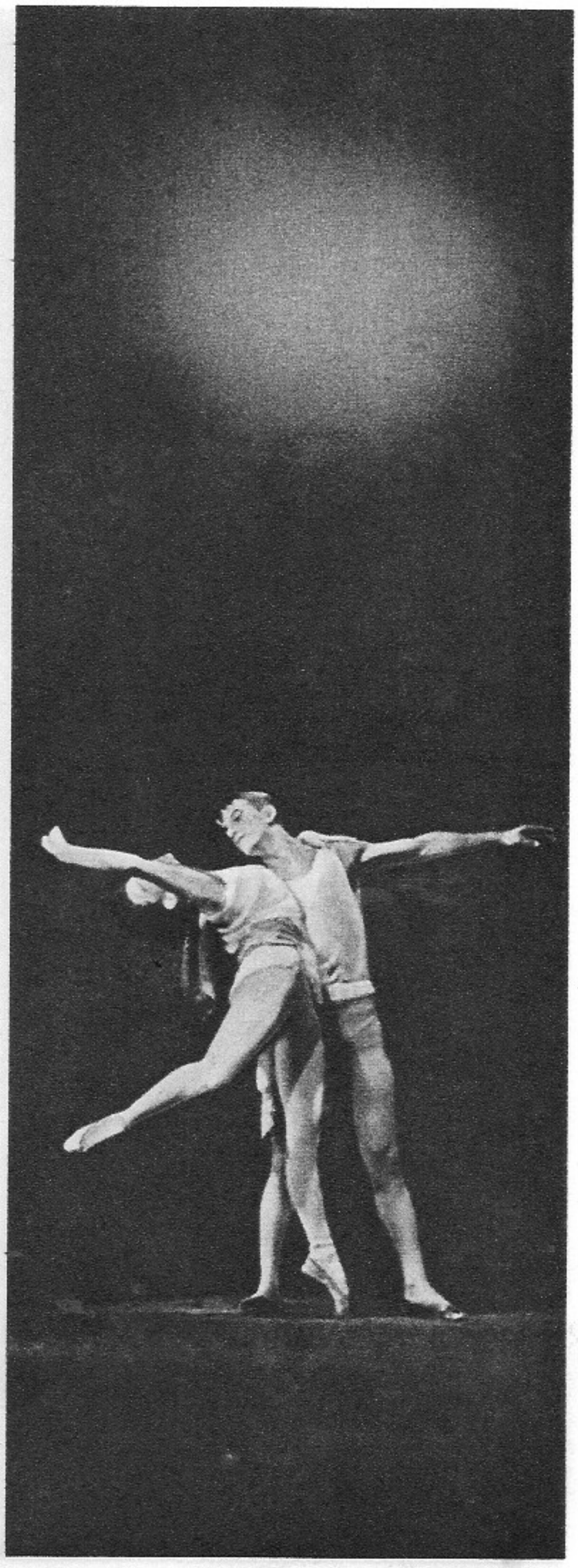

Ida Urbel

J. Strauss
„Ilusal sinisel Doonaul"
1965

E. Kõlar (d.)
G. Sander (l., k.)

Ülo Rannaste (1)
Jelena Poznjak, Ülo Rannaste (2)
Maie Maasik, Ülo Rannaste (3)

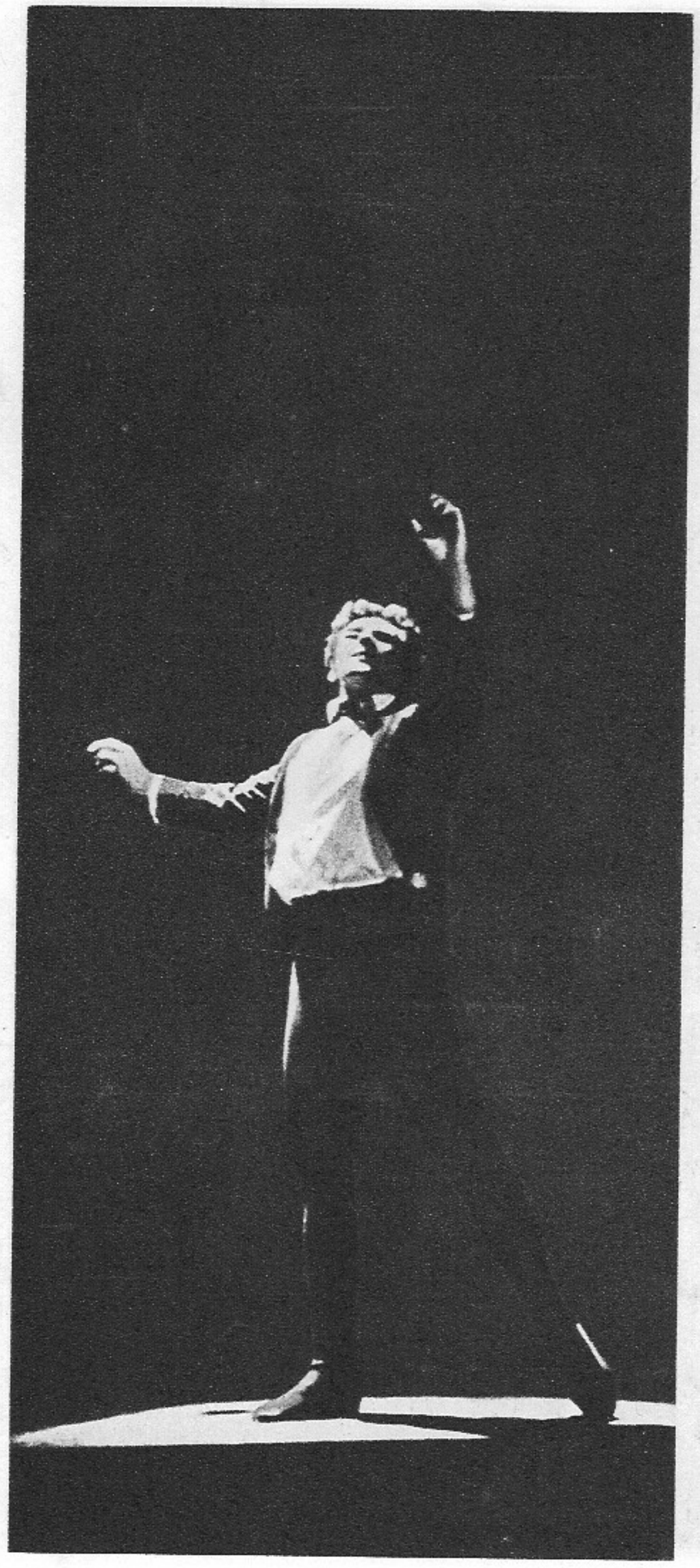

I. Morozov
„Dr. Ai-ai-ai"
1968

E. Kiviloo (d.)
G. Sander (l., k.)

Tiia Saealle (1)
Illar Rätsep, Regina Tõško (2)
Stseen lavastusest (3)

1 2
3

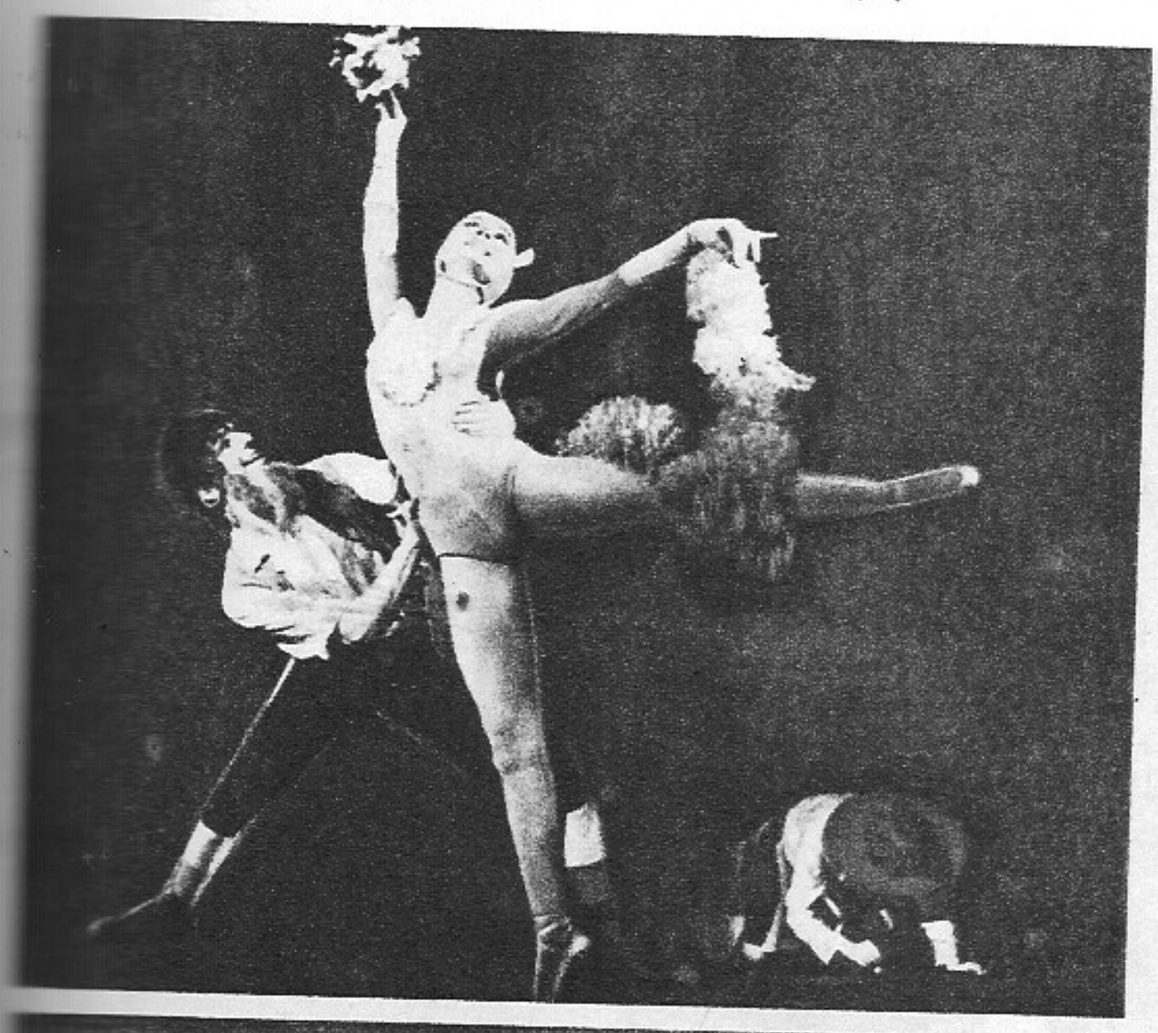

Ida Urbel

Ü. Vinter
„Kevade"
1967

E. Kõlar (d.)
G. Sander (l., k.)

Regina Tõško, Illar Rätsep (1)
Allan Jaas (2)
Ülo Vilimaa (3)
Villu Vähk, Ülo Rannaste (4)

1 2
3 4

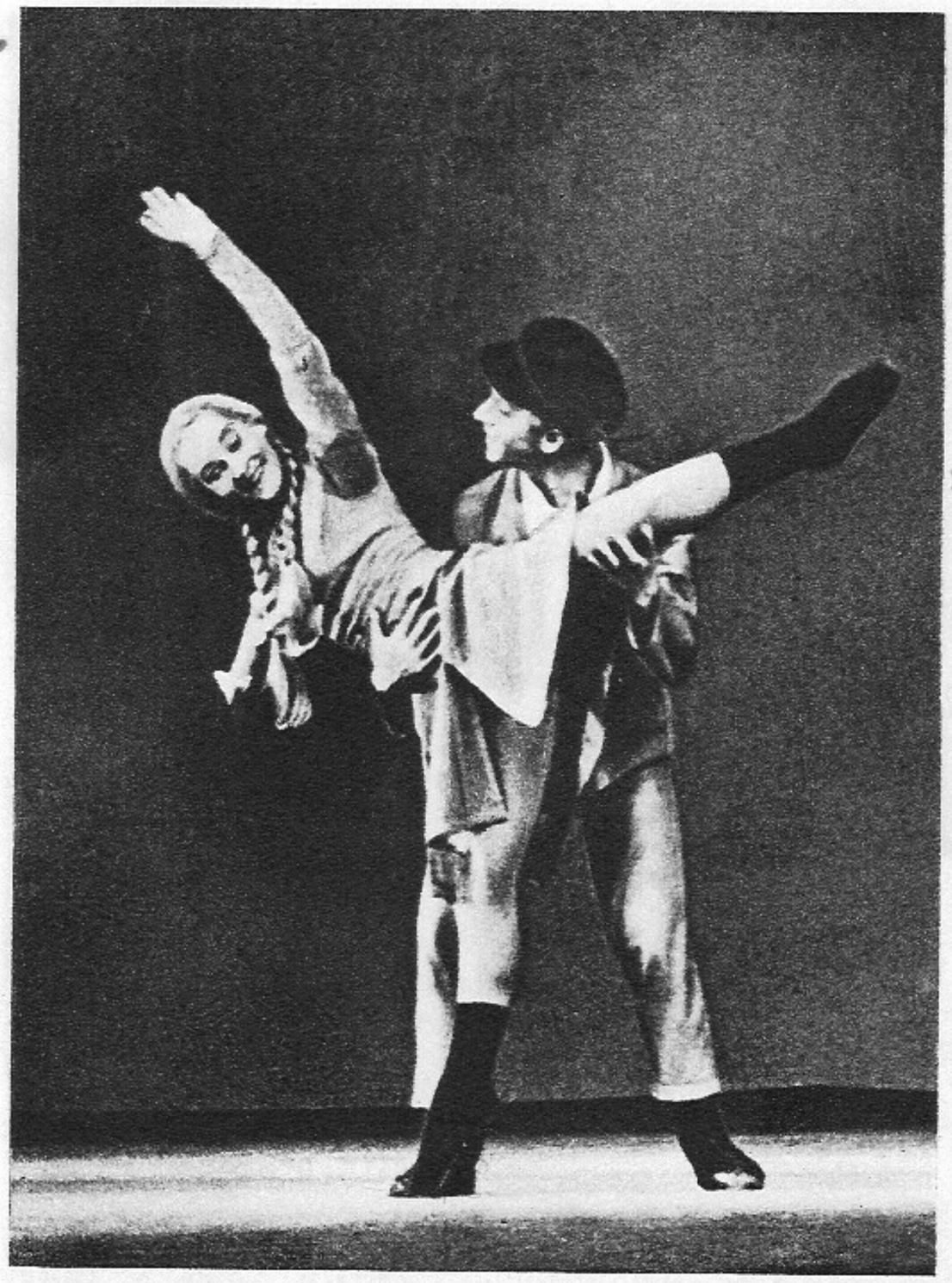

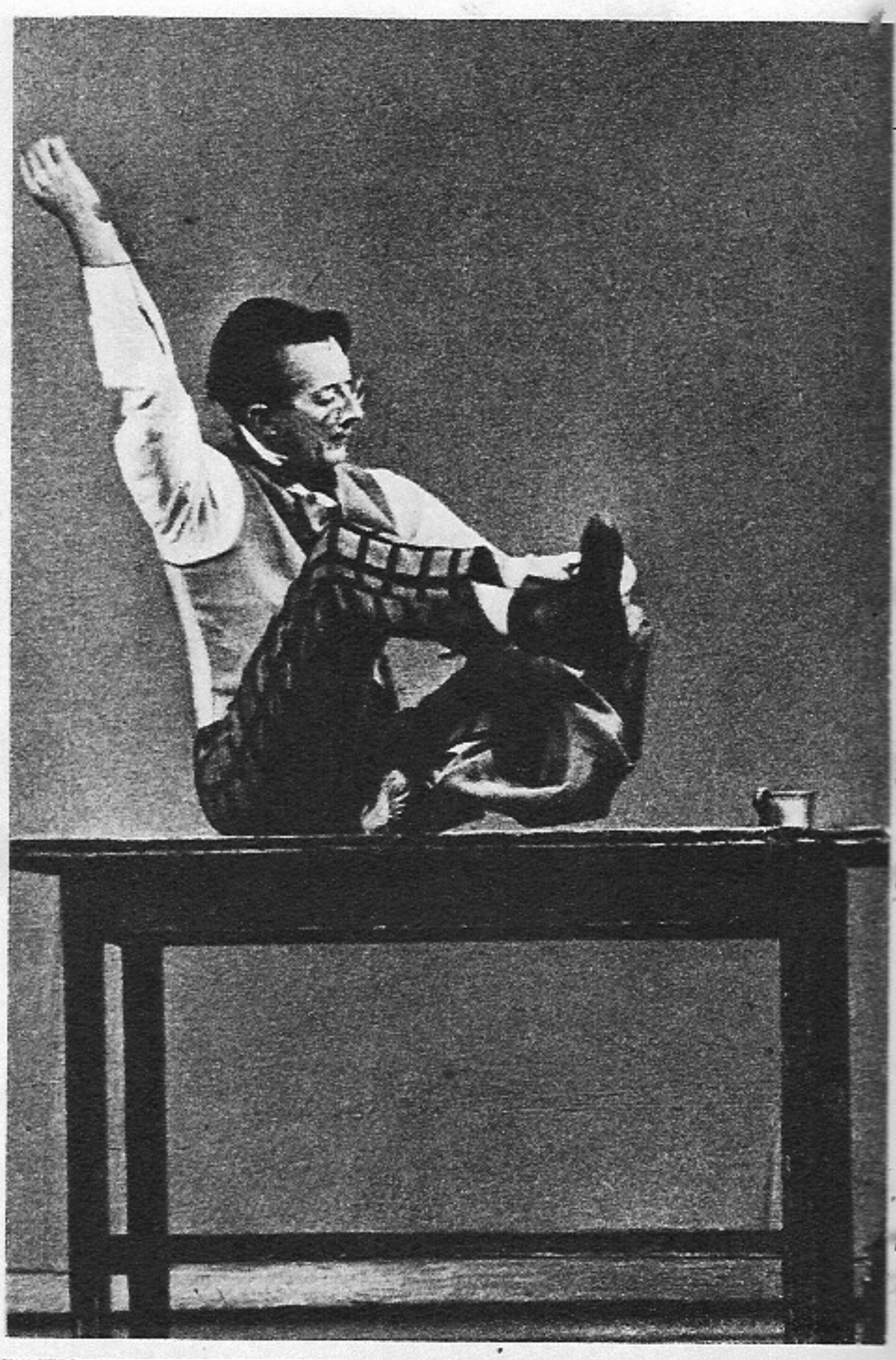

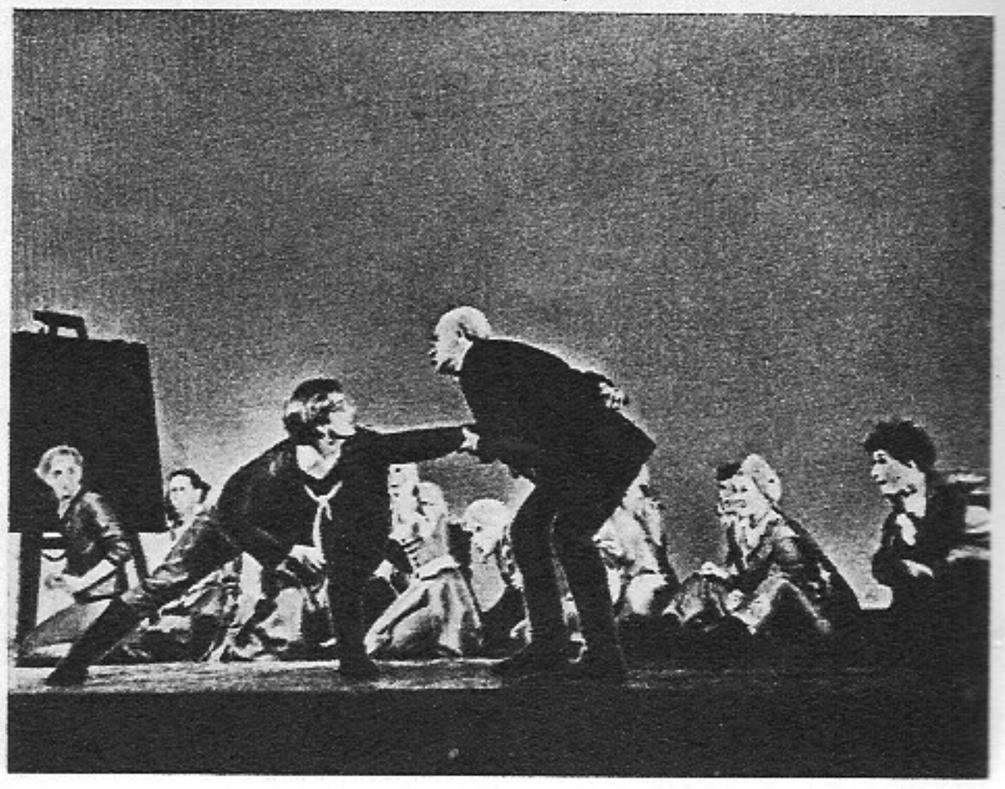

„Vanemuise" ballett

Ülo Vilimaa, Villu Vähk (1, 2)
Ilmutseb Kiire juures (3)

1 2
3

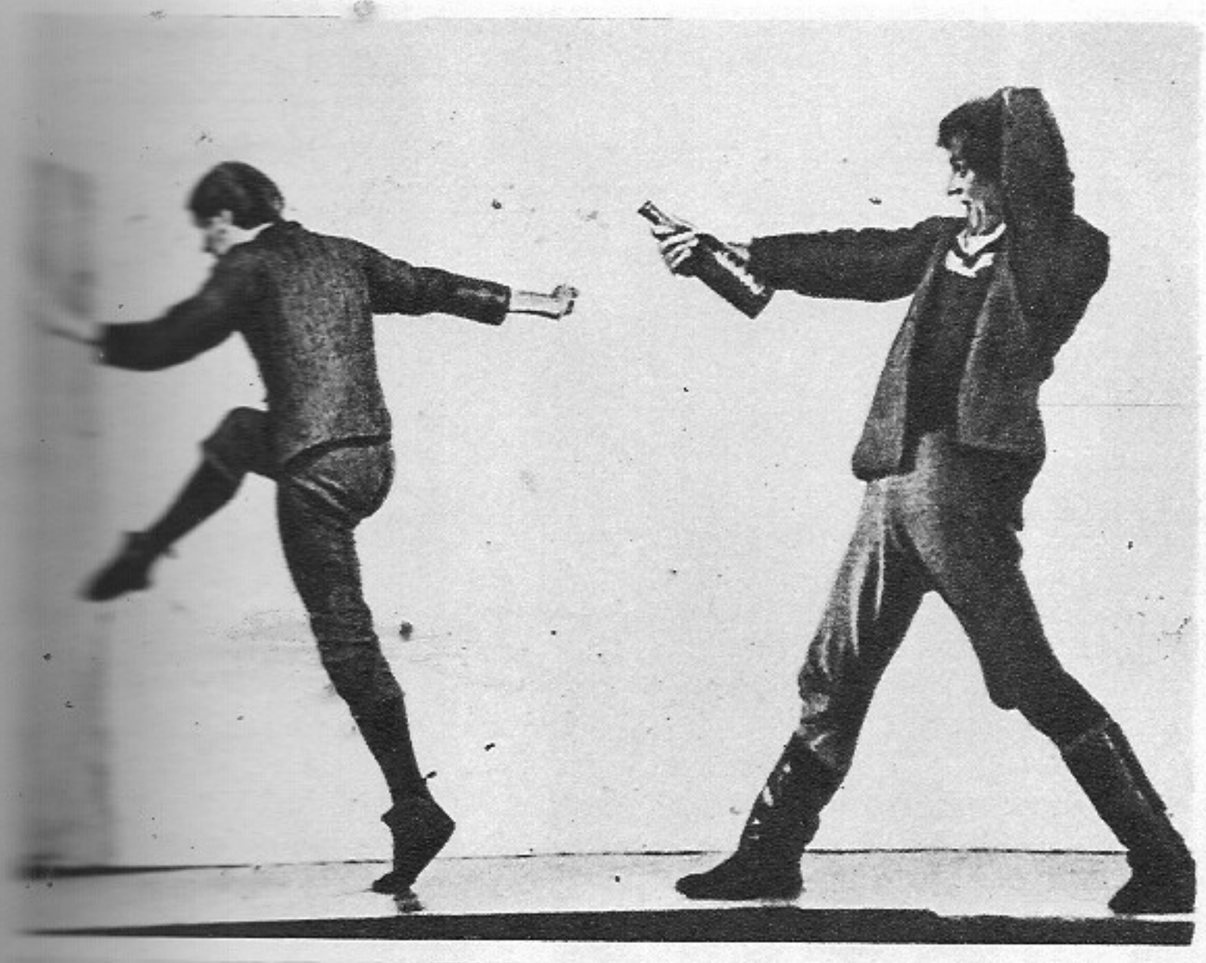

Anna Ekston

B. Assafjev
„Bahtšissarai purskkaev"
1945

K. Raudsepp (d.)
V. Haas (l.)
N. Mei (k.)

Inge Põder

Juhte Arg, Boris Blinov (1)
Ehkur Määritș, Artur Koit (2)
Stseen lavastusest (3)

1 2
3

Anna Ekston

V. Oranski
„Windsori lõbusad naised"
1947

K. Raudsepp (d.)
L. Roosa (l.)
N. Mei (k.)

Boris Blinov, Hilda Malling, Inge Põder (1)
Anatoli Hanson, Zoja Kalevi (2)
Stseen lavastusest (3)

Tõnu Kalevi, Artur Koit

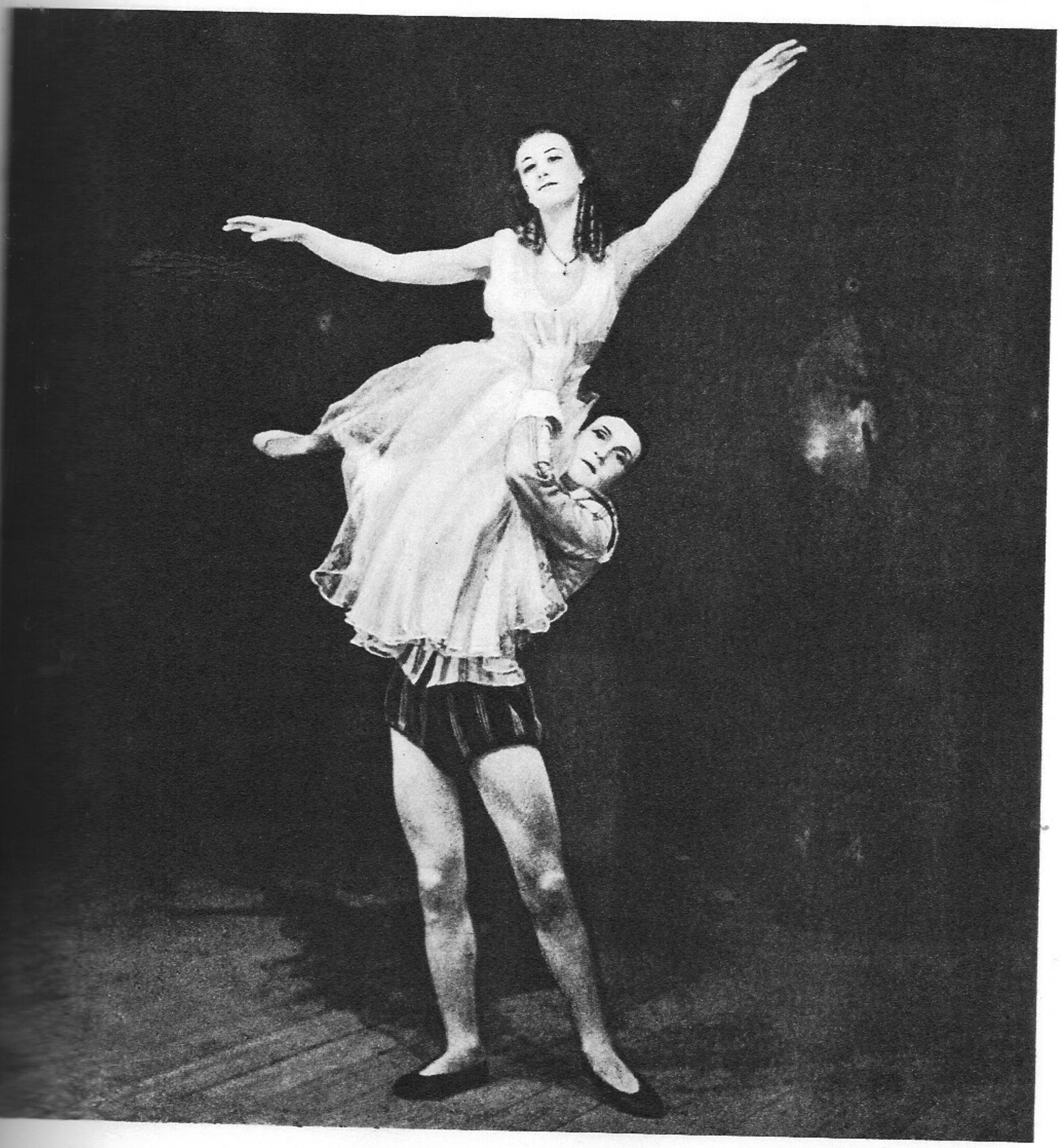

Anna Ekston

P. Tšaikovski
„Luikede järv"
1948

K. Raudsepp (d.)
L. Roosa, E. Kell (l.)
N. Mei (k.)

Lia Vink, Artur Koit

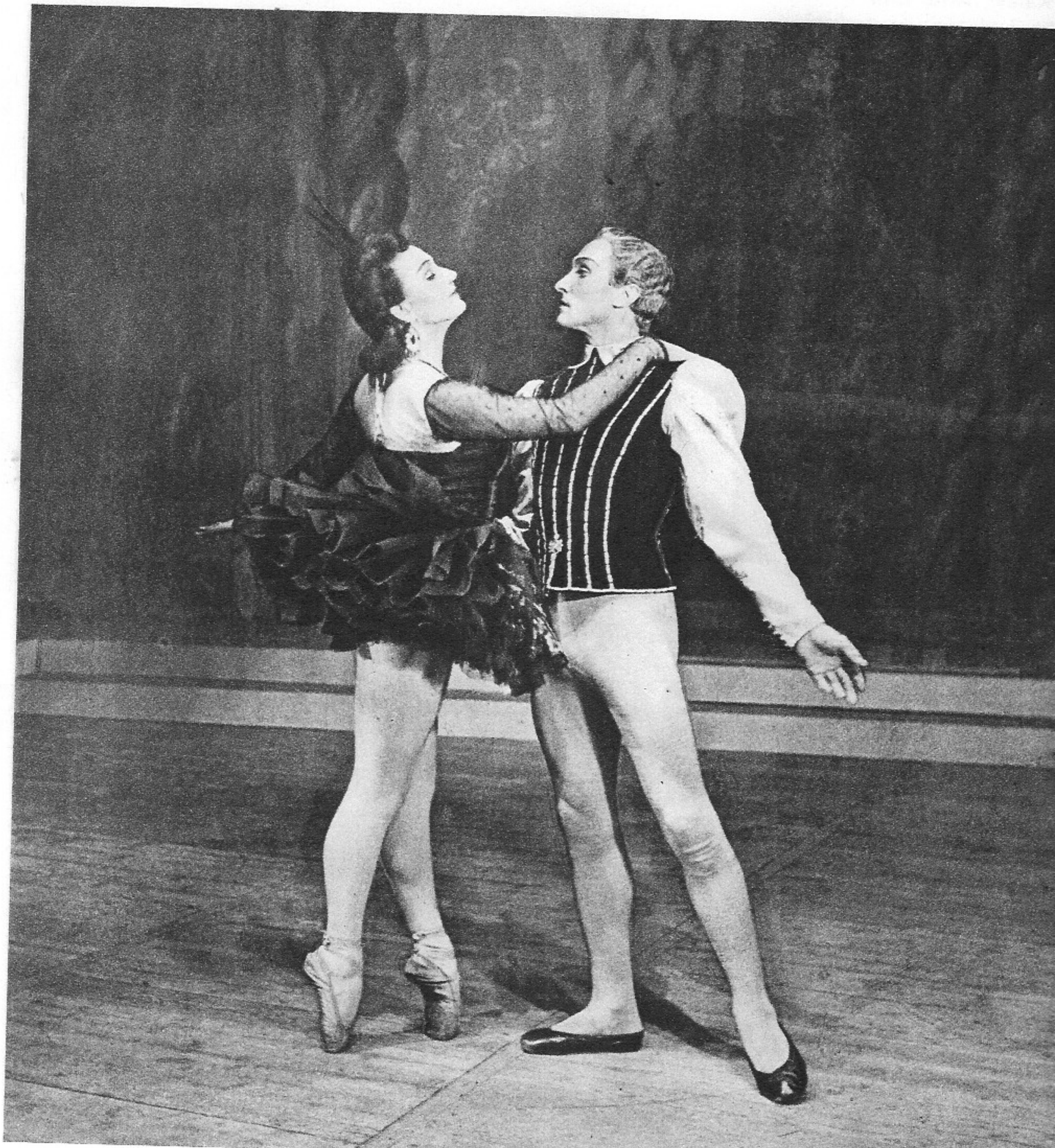

Verner Hagus, Valentina Vassiljeva (1)
Artur Koit, Erika Määrits (2)
Stseen II vaatusest (3)

1 2
3

Anna Ekston

A. Krein
„Laurencia"
1949

K. Raudsepp (d.)
V. Haas (l.)
L. Klaus (k.)

Lia Vink, Kalju Saareke (1)
Artur Koit, Tamara Imre (2)
Stseen lavastusest, keskel Inge Põder (3)

1 2
3

EKSTON
Sentа Otsaga
„Punane moon"

Tants „Jablotško", keskel Herman Palang (1)
Boris Blinov, Inge Põder (2)
Unenägu (3)
Inge Põder, Verner Hagus (4)

1 2
3 4

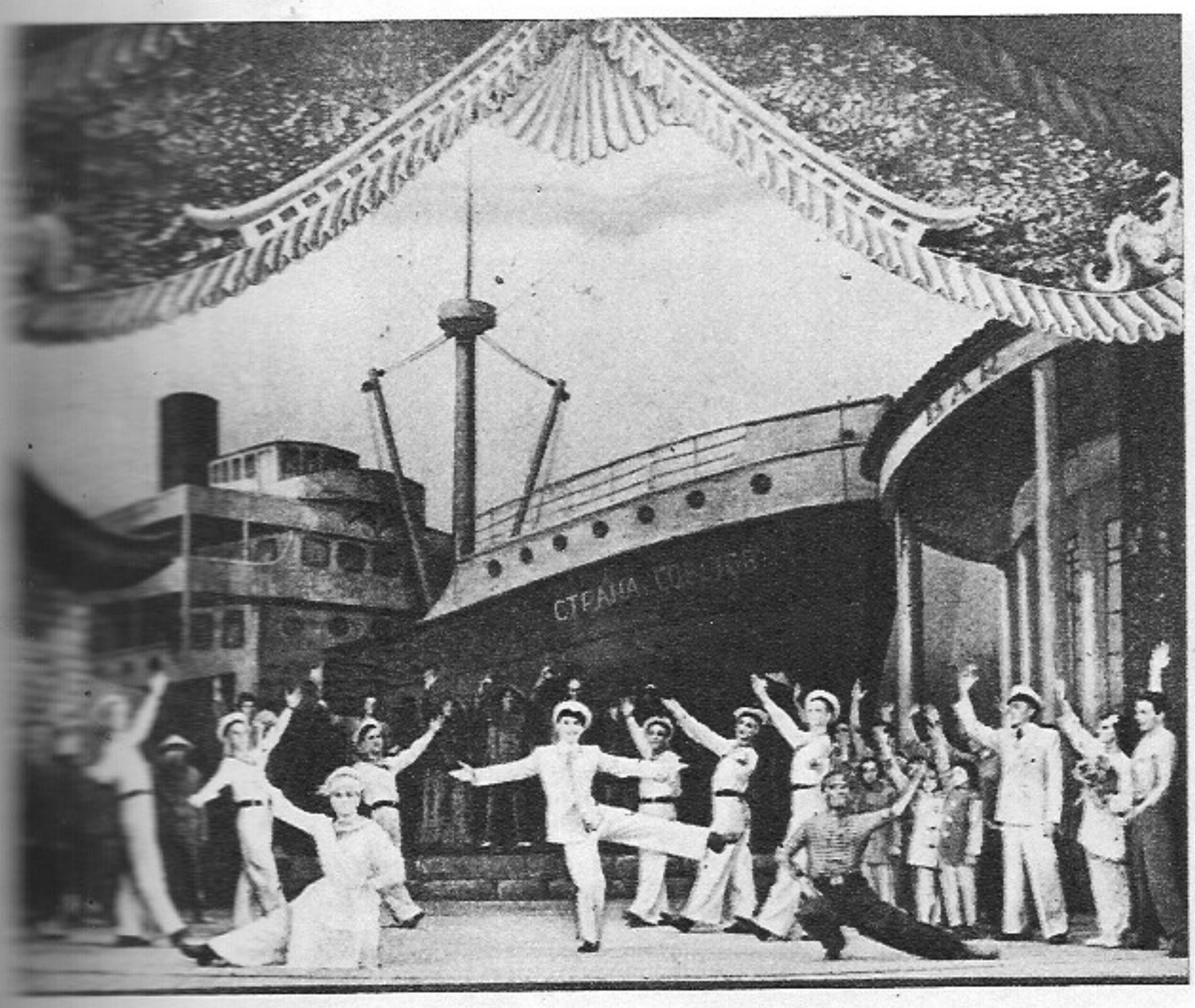

Helmi Tohvelman

E. Kapp
„Kalevipoeg"
1948

A. Särev (nj.)
K. Raudsepp (d.)
V. Haas (l.)
N. Mei (k.)

Boris Blinov, Geeni Raudsepp,
Ferdinand Veike

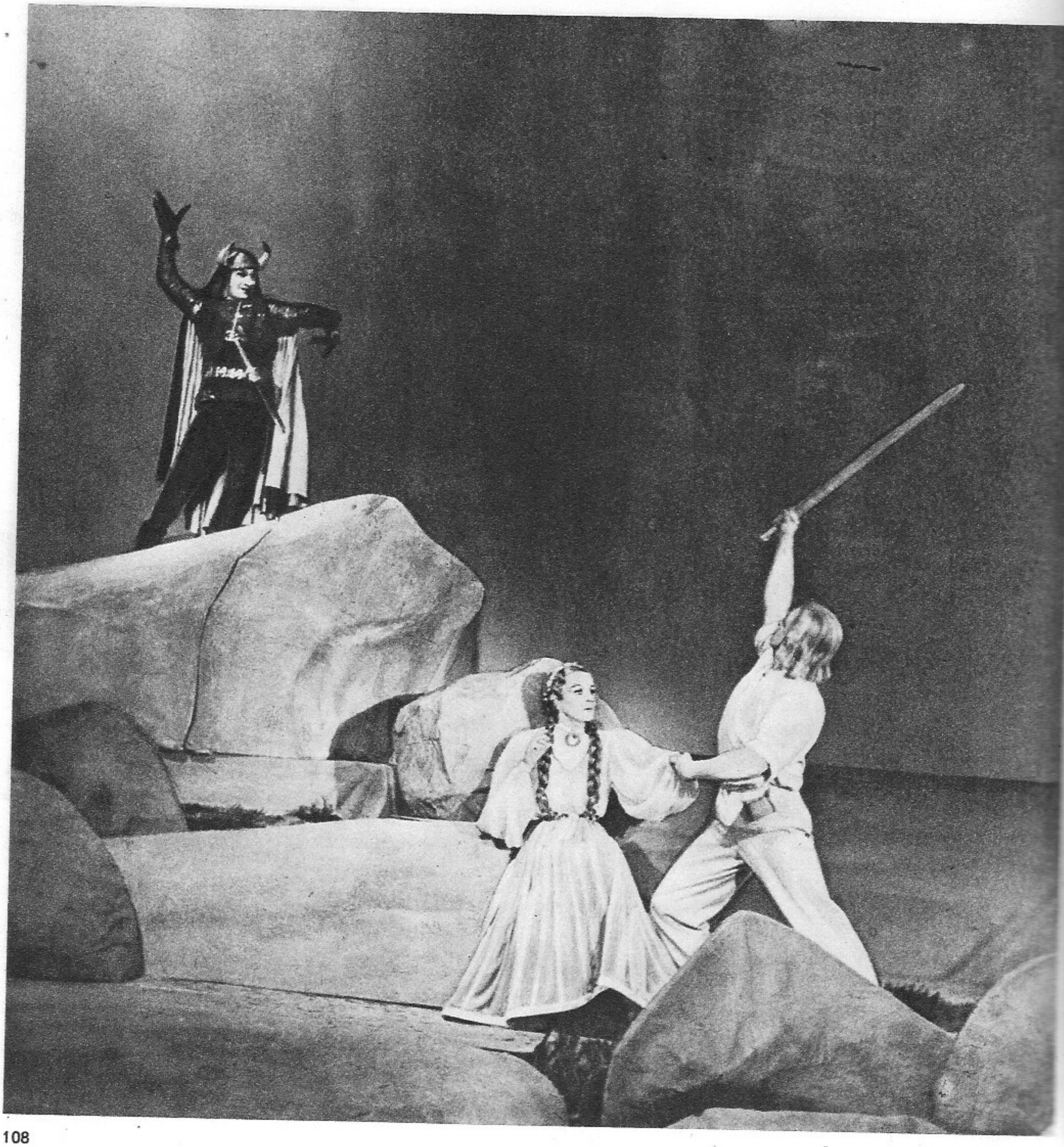

ute Arg, Ferdinand Veike (1)
ute Arg, Verner Hagus, Boris Blinov (2)
unda kiviks moondumine (3)

1 2
3

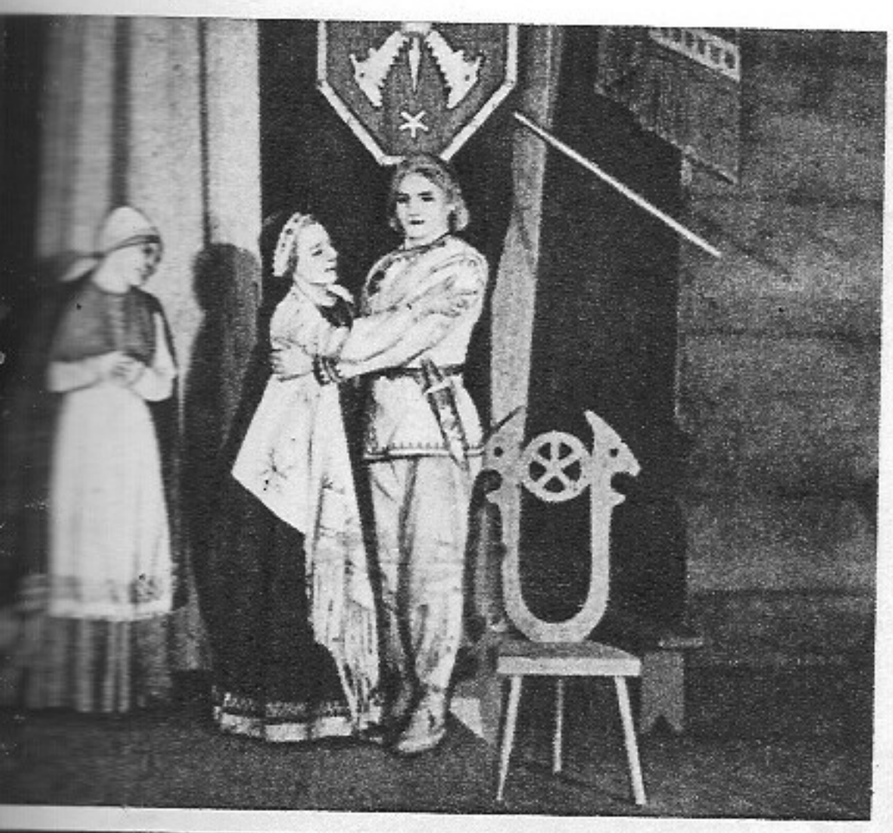

Artur Koit

P. Tšaikovski
„Itaalia capriccio"
Ch. Gounod
Walpurgi öö ooperist
„Faust"
1948

Itaalia capriccio:
Inge Põder, Garibaldi Kivisalu, Erich Ülevain (1)
Hilda Malling, Artur Koit (2)
Walpurgi öö: Juta Arg (3)
Hilda Malling (4)
Inge Põder, Anatoli Hanson, Ilmar Silla (5)

1 2
3 5
4

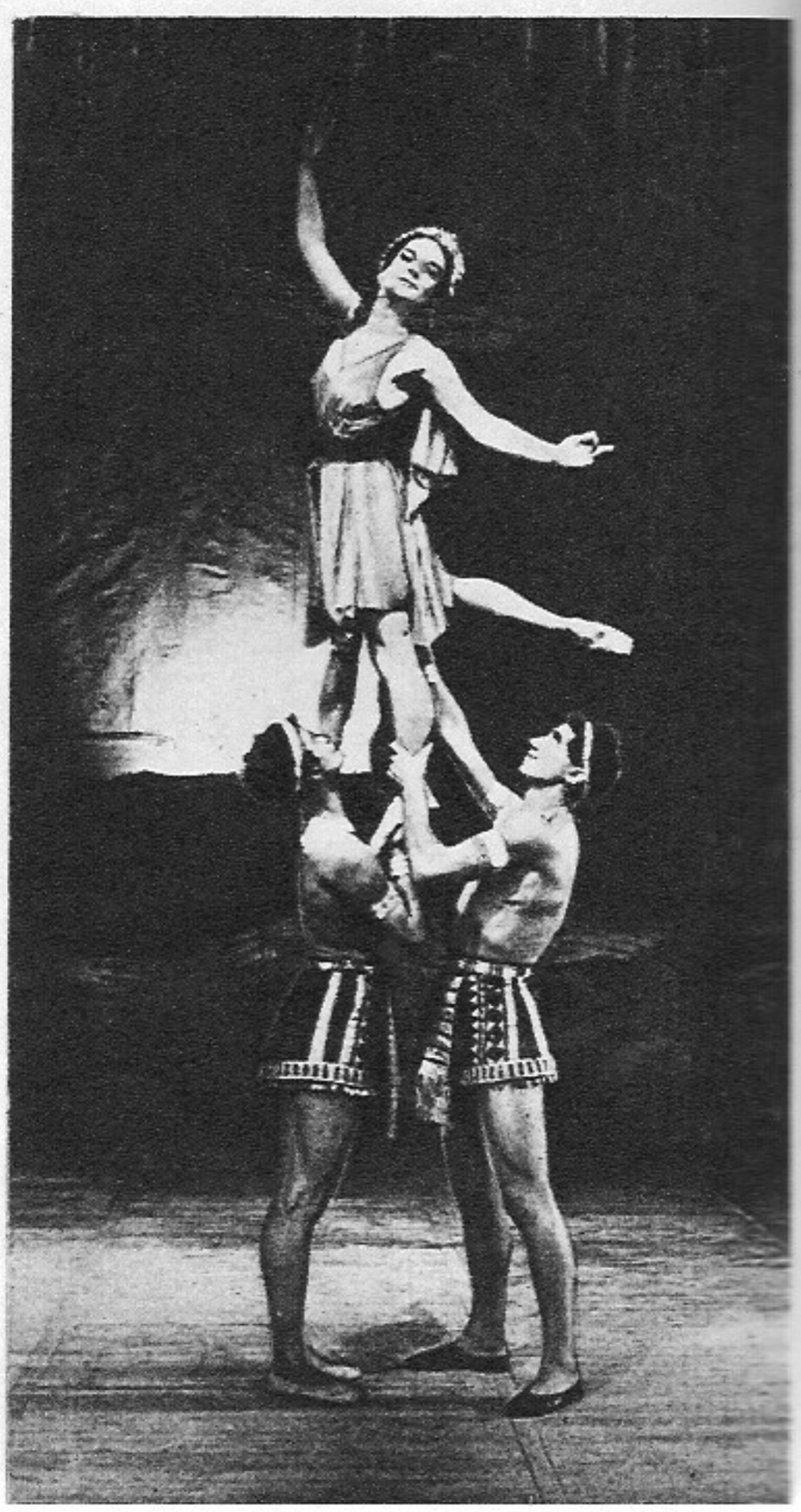

Senta Ots

S. Prokofjev
„Romeo ja Julia"
1951

V. Järvi (d.)
N. Mei (l., k.)

Geeni Raudsepp, Artur Koit

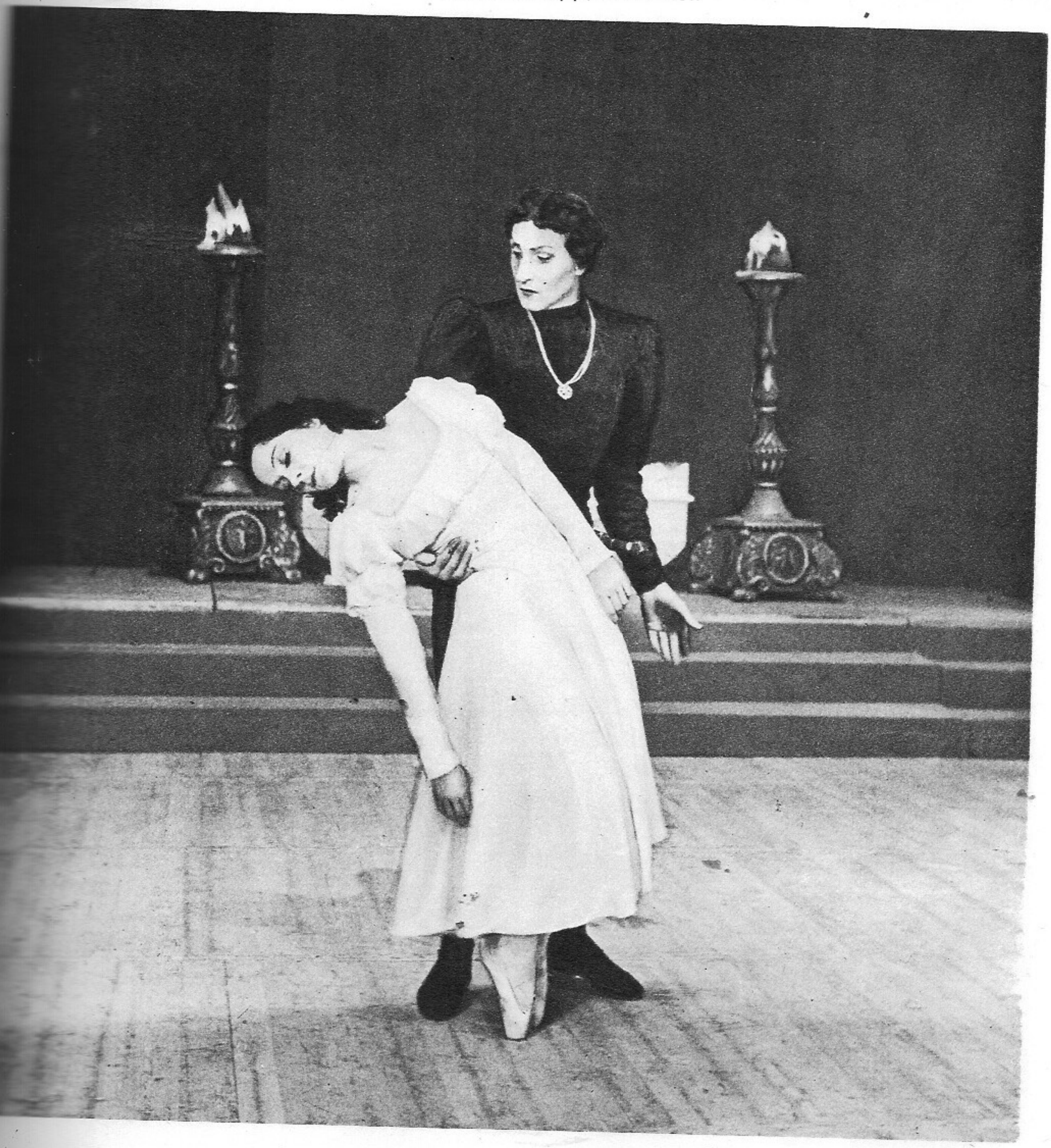

Senta Ots

S. Prokofjev
„Romeo ja Julia"
1951

Artur Koit, Herman Palang (1)
Artur Koit, Geeni Raudsepp, Garibaldi Kivisalu (2)
Boris Blinov, Artur Koit (3)

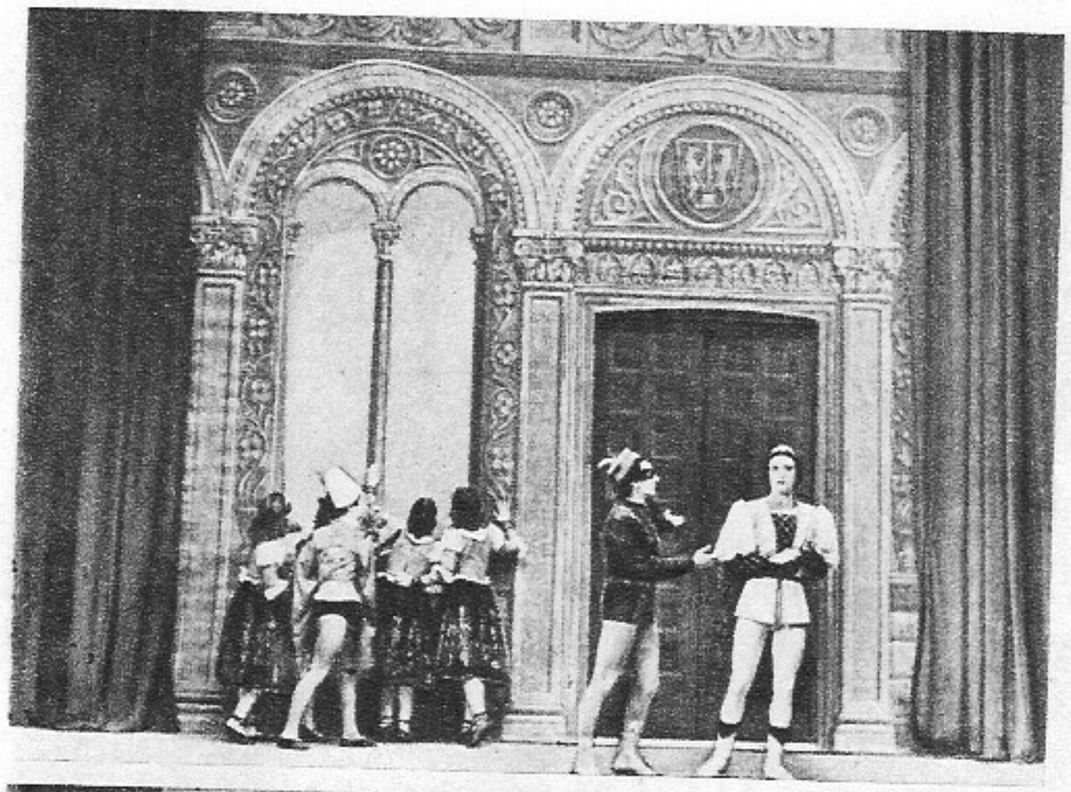

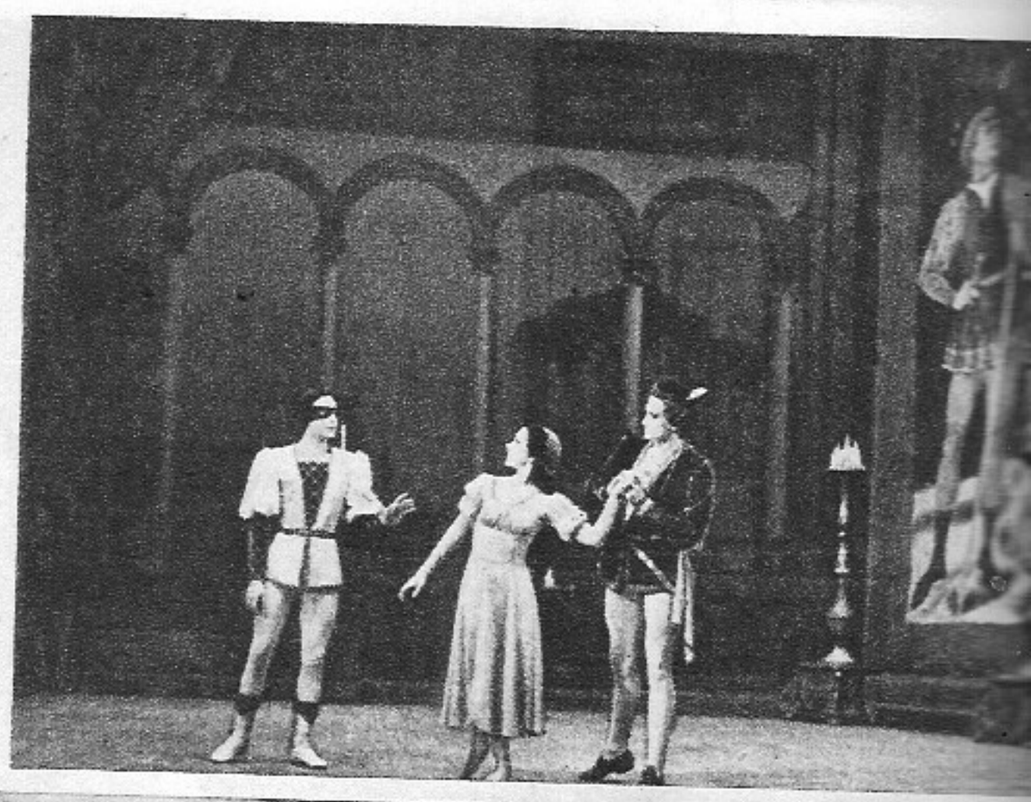

R. Schumann
„Karneval"
1954

P. Nigula (d.)
A. Peek (l.)
L. Klaus (k.)

Ülle Ulla, Ilmar Silla (1)
Aina Petersons, Uno Puusaag, Johannes Viirg, Veera Leever (2)

1
2

Tamara Ramonova

S. Vassilenko
„Lola"
1952

V. Järvi (d.)
V. Haas (l.)
L. Klaus (k.)

Ilmar Silla, Inge Põder (1)
Inge Põder, Artur Kõit (2)
Johannes Viirg, Juta Arg (3)
Stseen lavastusest (4)

1 2 3
4

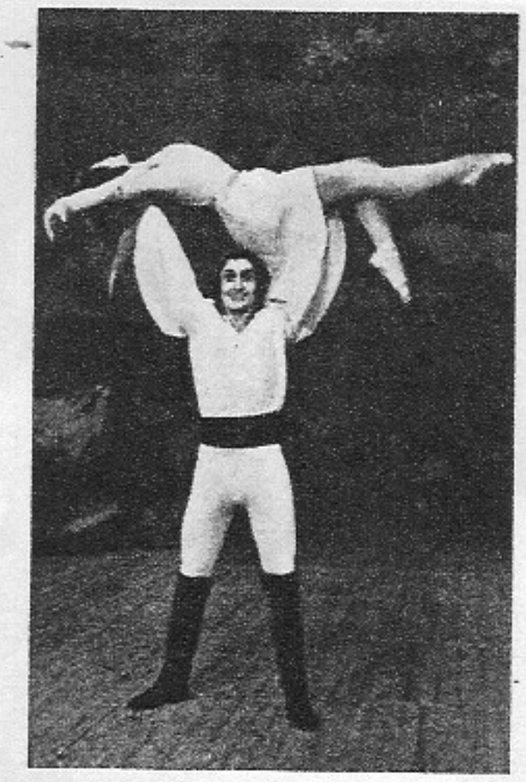

P. Tšaikovski
„Pähklipureja"
1953

V. Järvi (d.)
N. Mei (l., k.)

Artur Koit, Yvonne Raksnevitš (1)
Rooside valss. Solist Veera Leever (2) 1 2
Stseen I vaatusest (3) 3

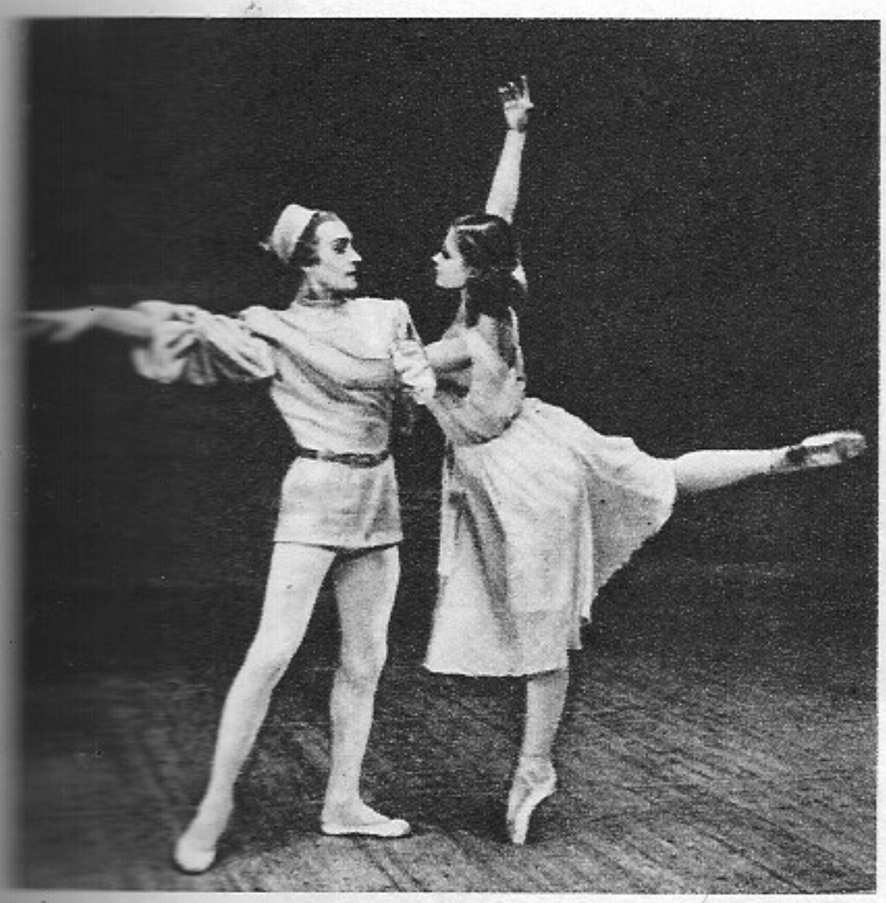

Tamara Ramonova

N. Rimski-Korsakov
„Šeherezade“
1953

V. Järvi (d.)
V. Renter (l., k.)

Astrid Kelder, Ilmar Silla

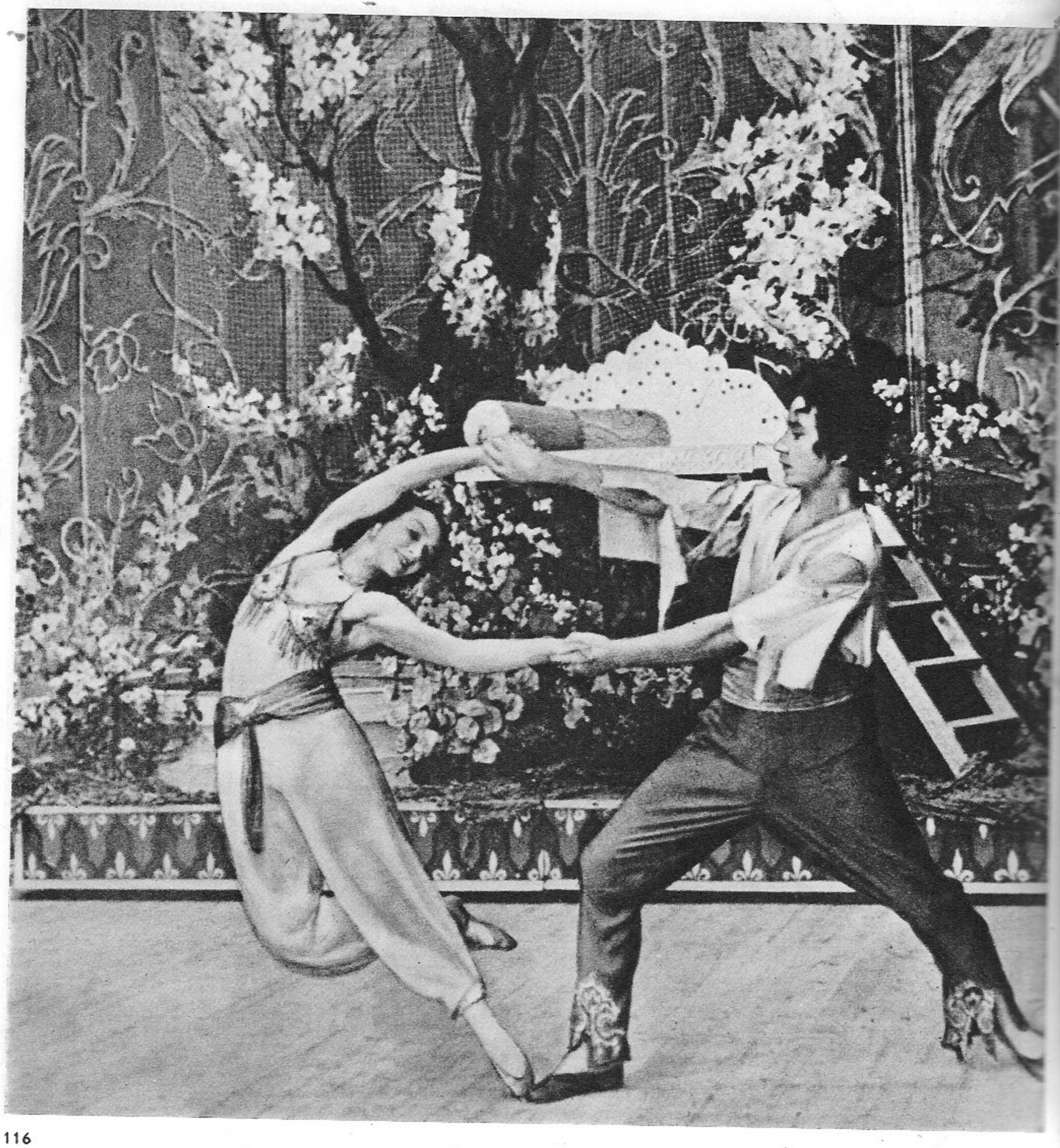

Vaera Leever, Erich Ülevain (1)
Inge Põder, Ilmar Silla (2)
Toom (3)

1 2
3

Boris Fenster

I. Morozov
„Dr. Aibolit"
1950

K. Raudsepp, V. Järvi (d.)
N. Mei (l., k.)

Asta Ots, Eike Joasoo, Inge Põde
August Riismann (1)
Eike Joasoo, Heino Aassalu,
Inge Põder (2)
Aafrika linnu tants,
solist Hilda Malling (3)

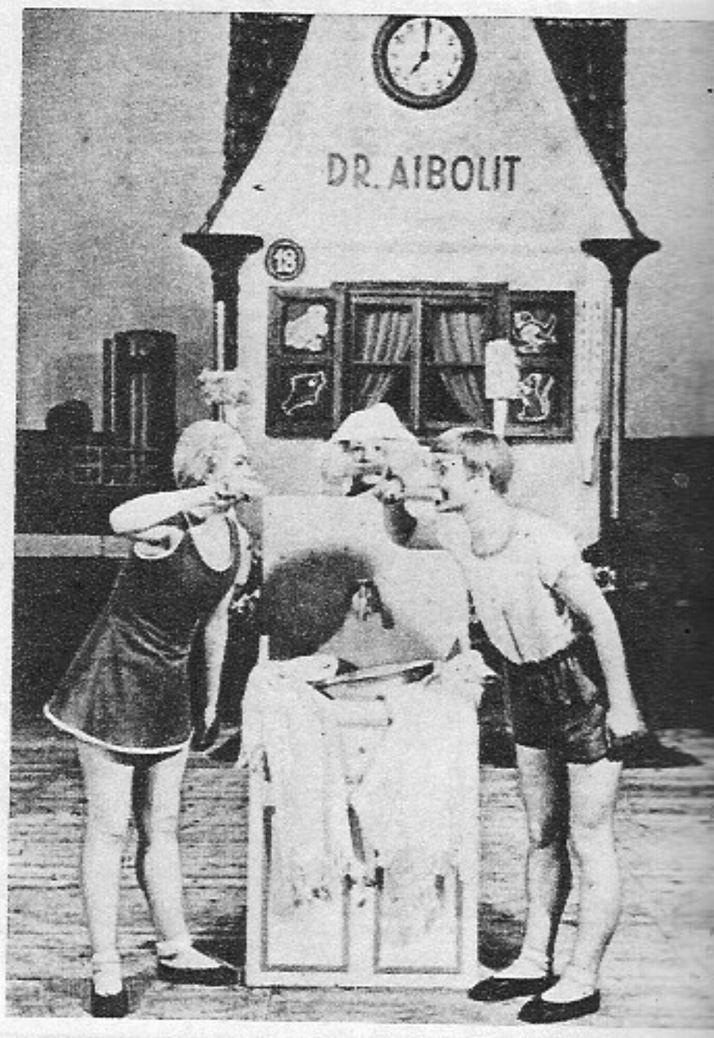

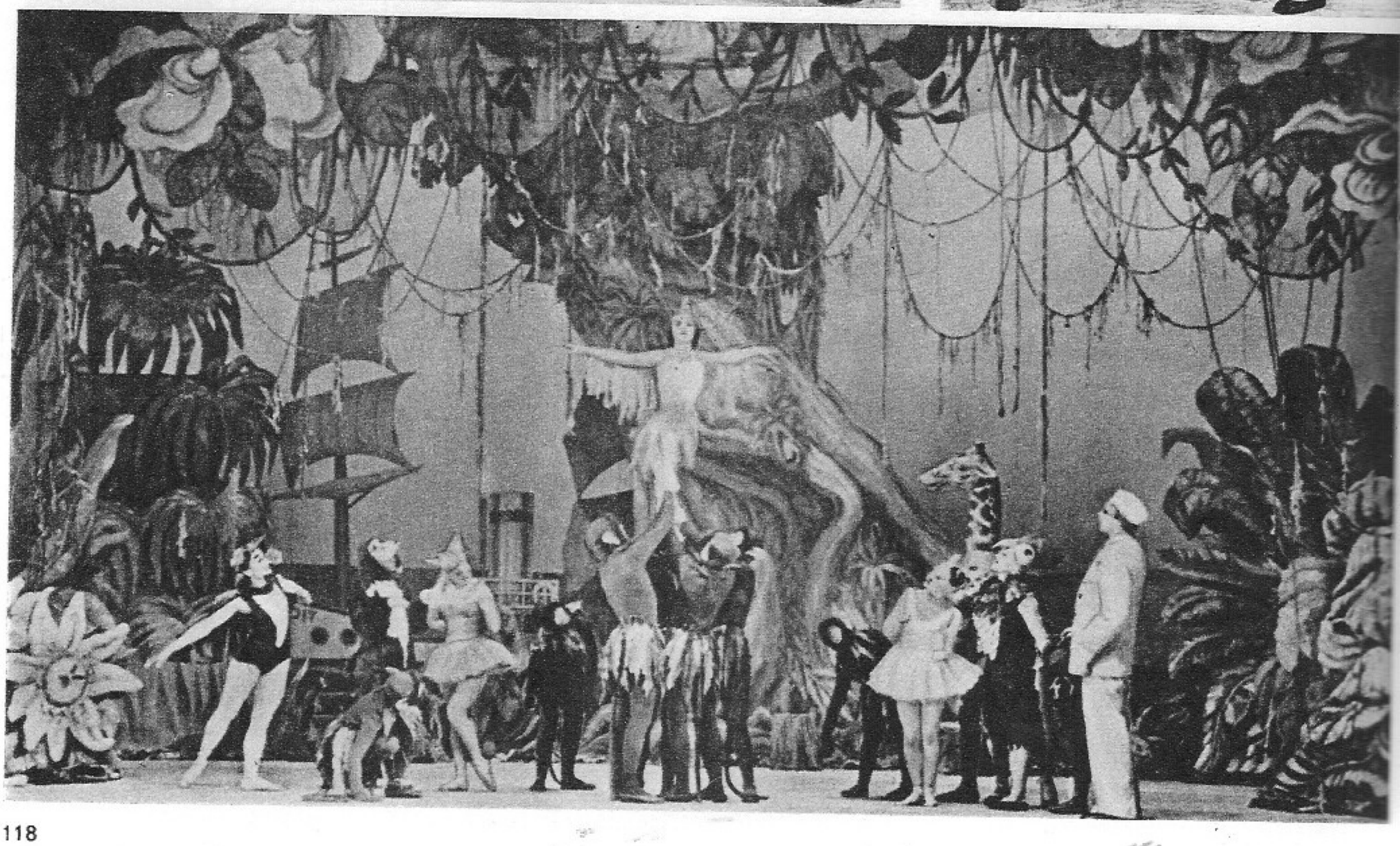

A. Tsulaki
„Heerus"
1952

K. Järvi (d.)
K. Haas (l.)
L. Klaus (k.)

Stseen lavastusest (1)
Eike Joasoo, Hans Nieländer (2)
Hans Nieländer, Peeter Roos, Inge Põder (3)
Hans Nieländer, Eike Joasoo, Anatoli Hanson (4)

1 2
3 4

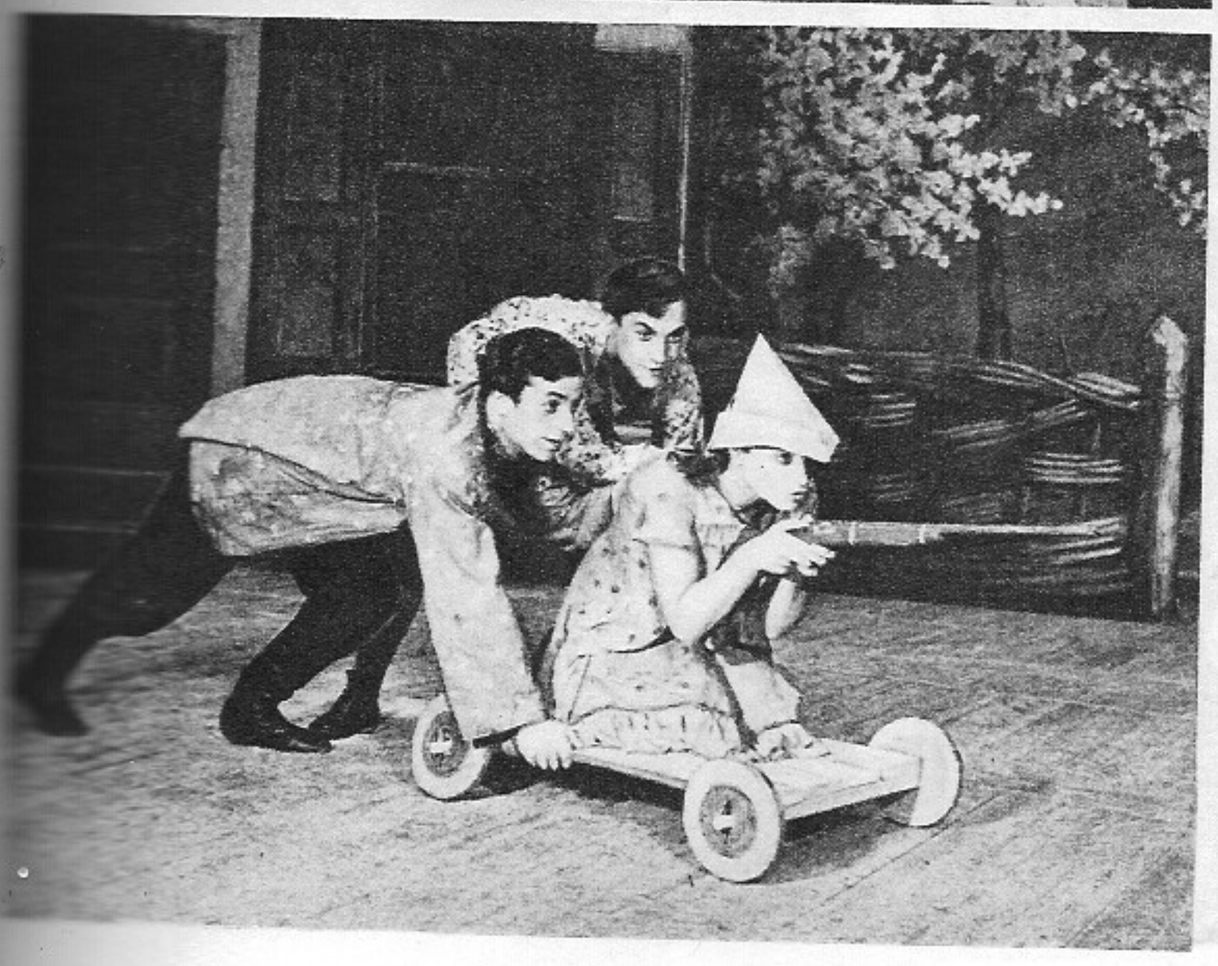

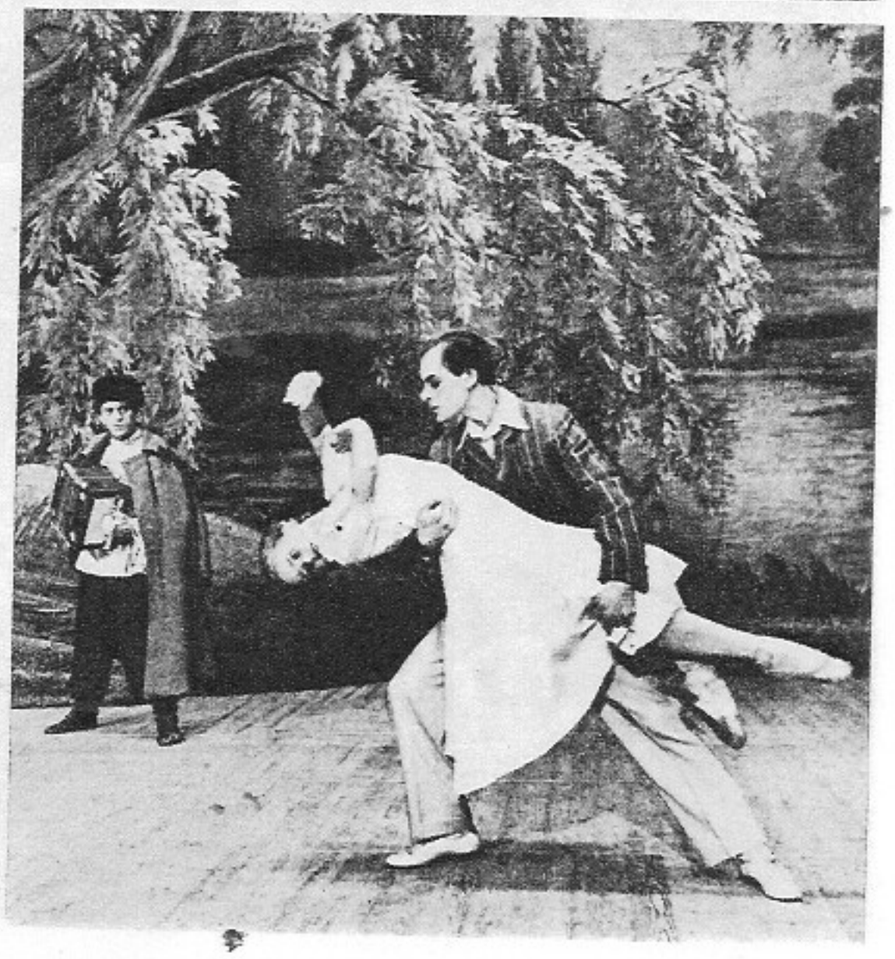

Boris Fenster

M. Tšulaki
„Ebapeig"
1954

V. Järvi (d.)
E. Renter (l., k.)

Stseen lavastusest (1)
Eike Joasoo, Helmi Puur (2)
Ilmar Silla, Helmi Puur (3)
Ülle Ulla (4)
Stseen lavastusest (5)
Ülle Ulla (6)

KRIIS FENSTER
Helmi Tohvelmaniga
L. Auster
„Tiina"
1955/56

K. Raudsepp (d.)
V. Järvi
V. Haas (l.)
M. Mei (k.)

Helmi Puur, Feliks Morell

Boris Fenster

L. Auster
„Tiina"
1955/56

Helmi Puur (1)
Stseen lavastusest (2)
Yvonne Raksnevitš (3)
Helmi Puur, Verner Hagus (4)

„Estonia" ballett

Aime Leis, Uno Puusaag (1)
Ekke Joasoo, Ilmar Silla (2)
Jaanituli (3)

1 2
3

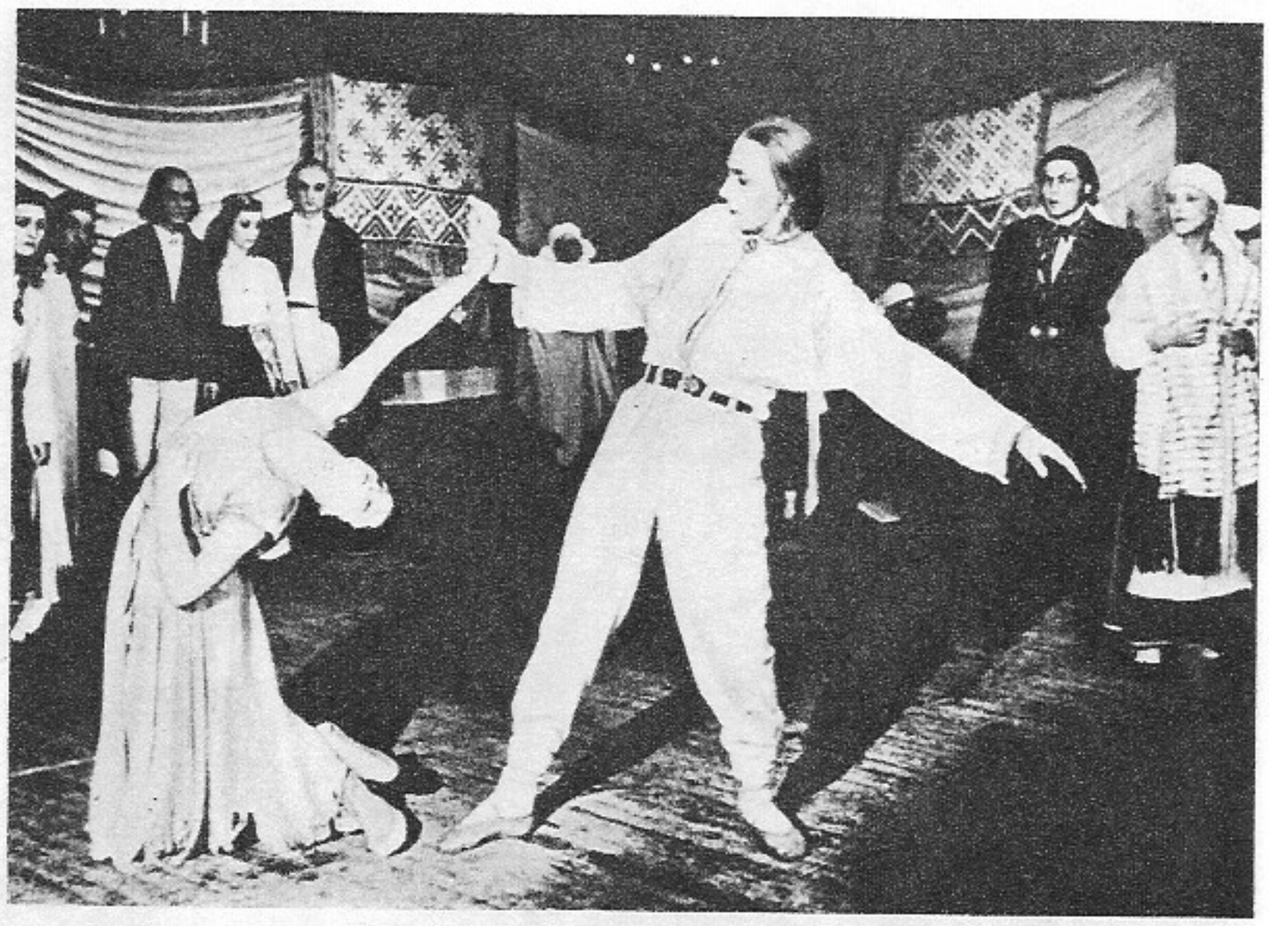

Vladimir Burmeister

C. Pugni, R. Glier, S. Vassilenko
„Esmeralda"
1951

K. Raudsepp (d.)
V. Haas (l.)
L. Klaus (k.)

Stseen lavastusest (1)
Narride tants (2)
Veera Leever, Artur Koit (3)
Artur Koit, Inge Põder (4)
Ilmar Silla, Inge Põder (5)
Verner Hagus, Artur Koit,
Eike Joasoo (6)

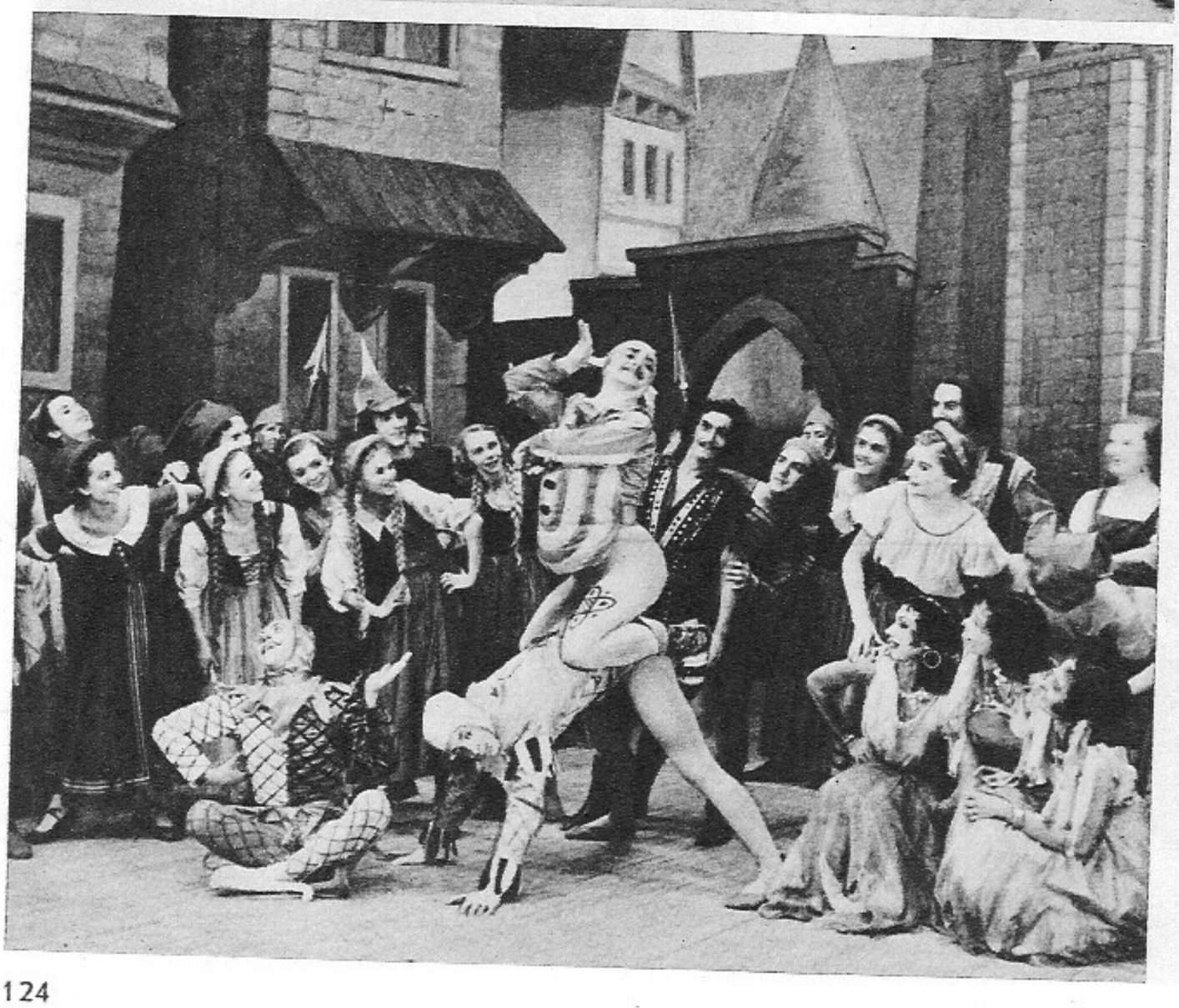

Helmi Puur, Ülle Ulla

Vladimir Burmeister

P. Tšaikovski
„Luikede järv"
1954

K. Raudsepp (d.) — Helmi Puur (1, 3, 4, 5)
E. Renter (l., k.) — Artur Koit, Helmi Puur (2)

1 6
2
3
4

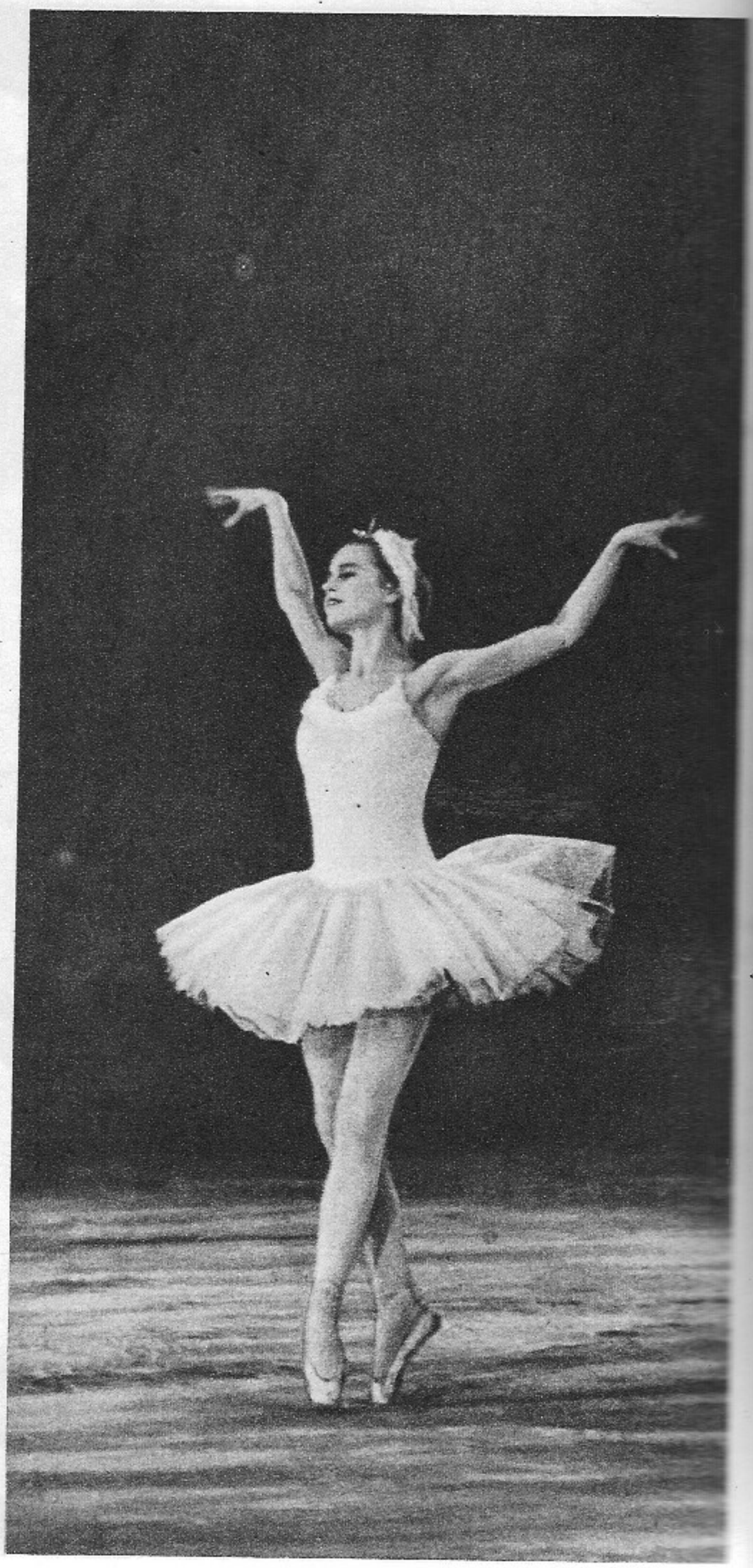

„Estonia" ballett

Ellie Joasoo (1)
Helmi Puur (2)
Uno Puusaag (3)
Vaatus, pas de quatre (4)

1 2 3
4

Vladimir Burmeister

P. Tšaikovski
„Luikede järv"
1954

Helmi Puur, Artur Koit (1, 2)
Hispaania tants III vaatuses (3)

1 2
3

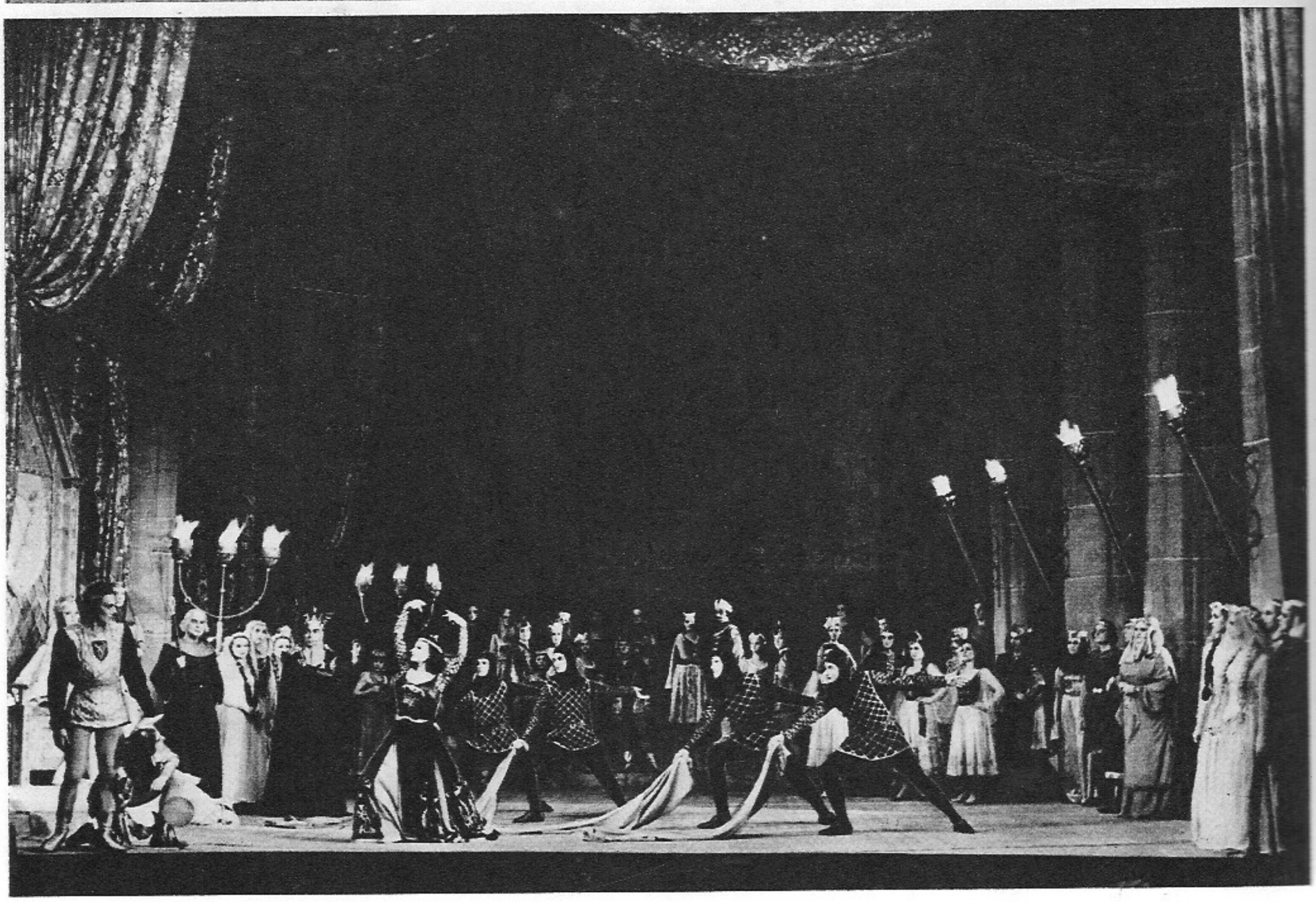

„Estonia" ballett

Tiiu Randviir, Endrik Kerge

Estonia ballett

Vladimir Burmeister

„Chopiniana"
1959

K. Raudsepp (d.)
E. Renter (l., k.)

Verner Loo, Helmi Puur (1)
Tiiu Randviir (2)
Erkki Tann, Svetlana Balojan (3)
Tiiu Randviir, Endrik Kerge (4)

1 2 3
4

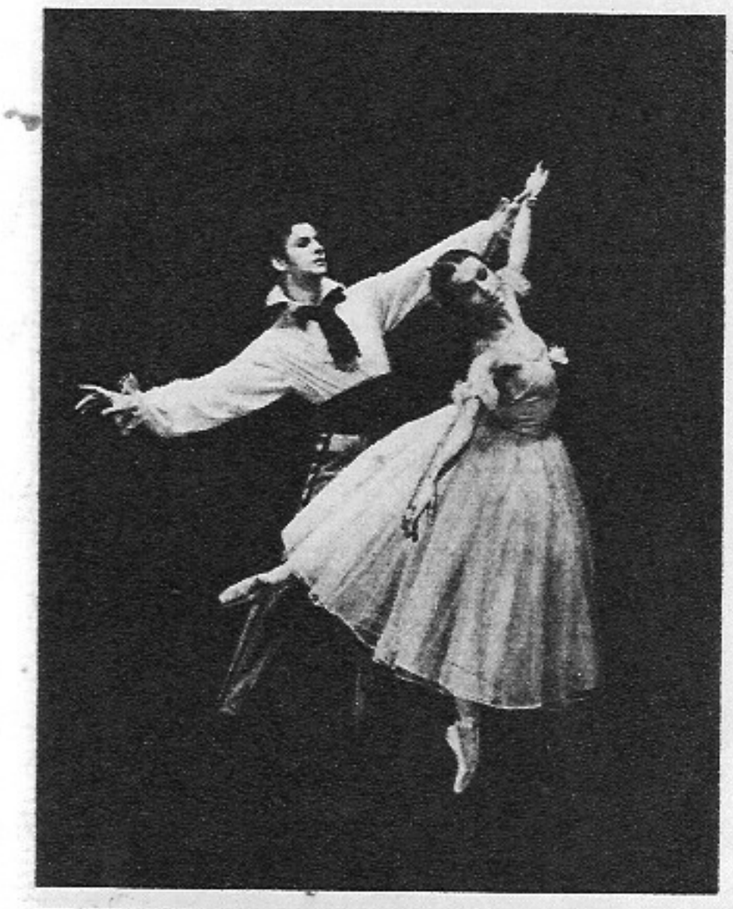

„Straussiana"
1959

K. Raudsepp (d.)
E. Renter (l., k.)

Uno Puusaag, Tamara Soone (1)
Stseen lavastusest (2)
Larissa Kaur, Anatoli Hanson (3)
Aime Leis (4)
Tiiu Randviir, Verner Loo (5)

1 4
2 5
3

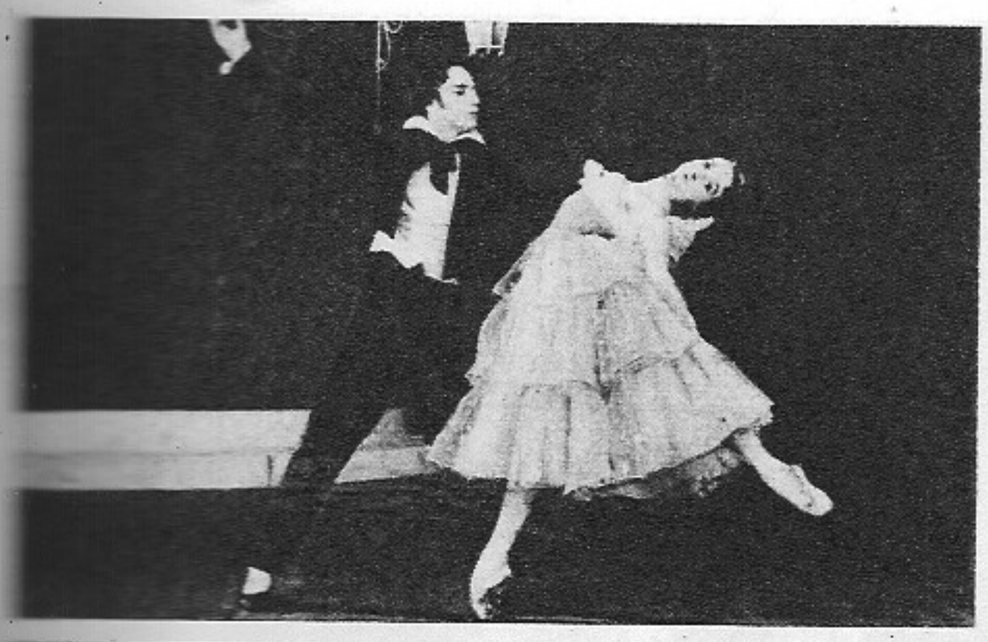

Vladimir Bürmeister

M. Ravel
„Bolero"
1959

K. Raudsepp (d.)
E. Renter (l., k.) Endrik Kerge, Ülle Ulla

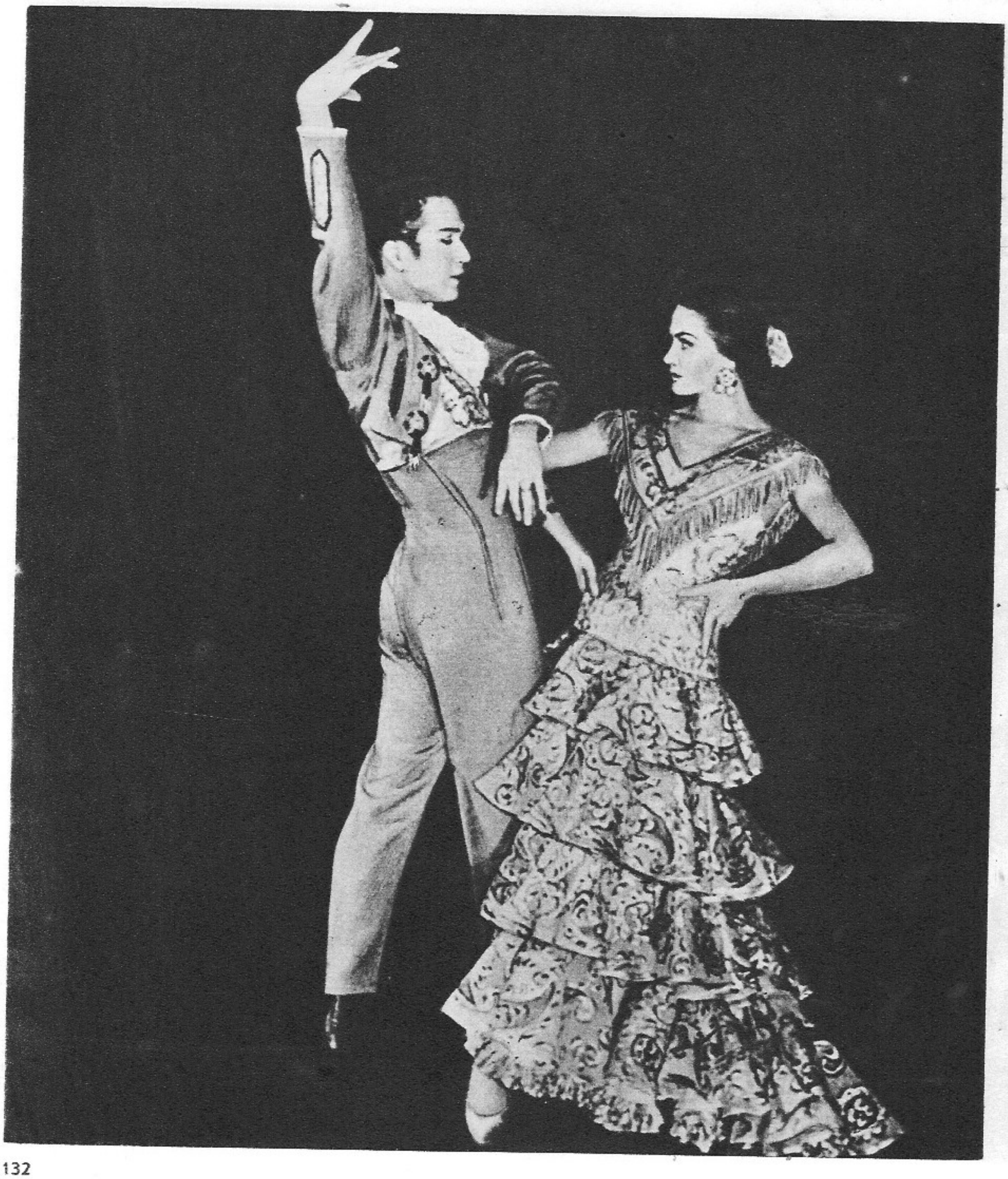

Ille Ulla (1)
Ille Ulla, Erkki Tann (2)
Tiiu Randviir (3)
Elonna Spriit (4)

1 2 3
4

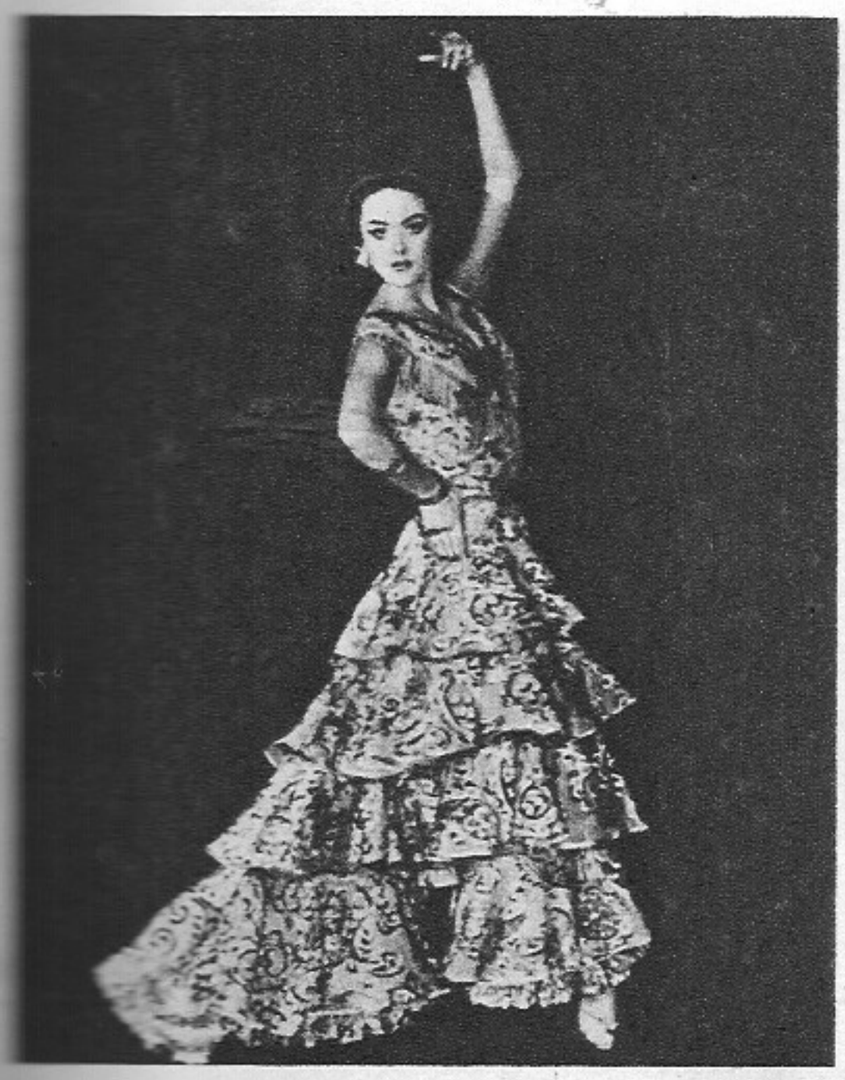

VLADIMIR BURMEISTER
koos Senta Otsaga
E. Kapp
„Kalevipoeg"
1961

V. Järvi (d.)
L. Roosa (l., k.)

Larissa Kaur (1)
Soome sepa juures, Väino Aren (2)
Stseen lavastusest (3)

1 2
3

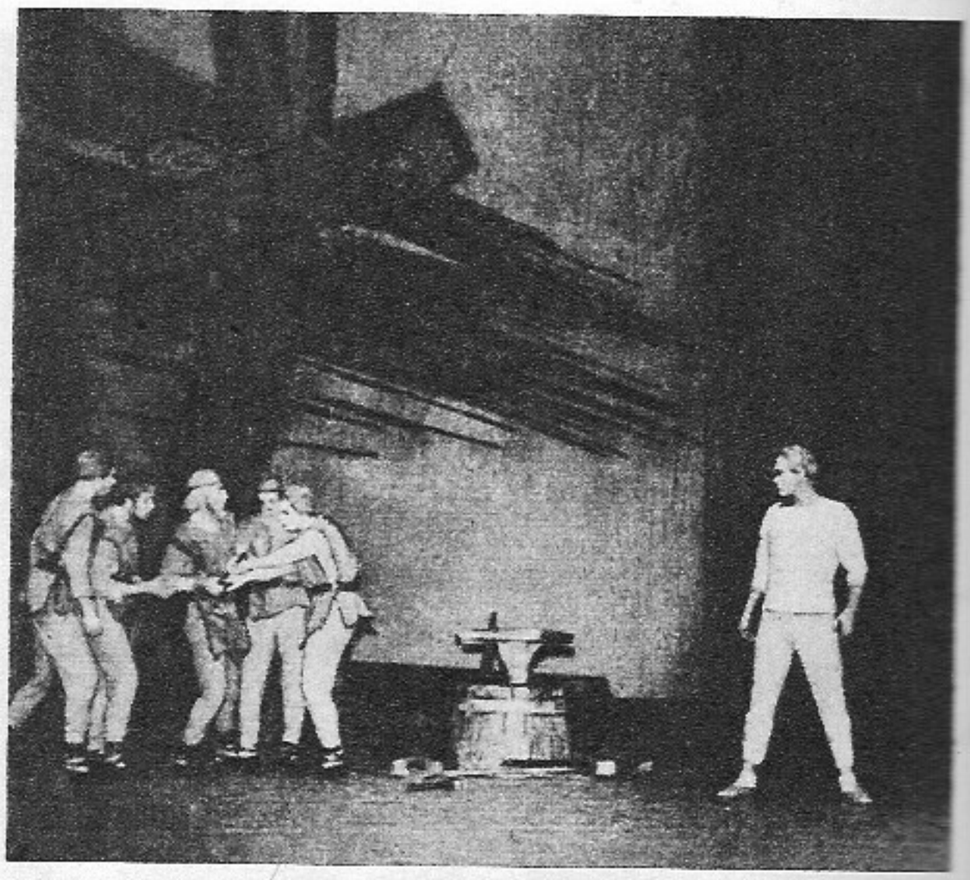

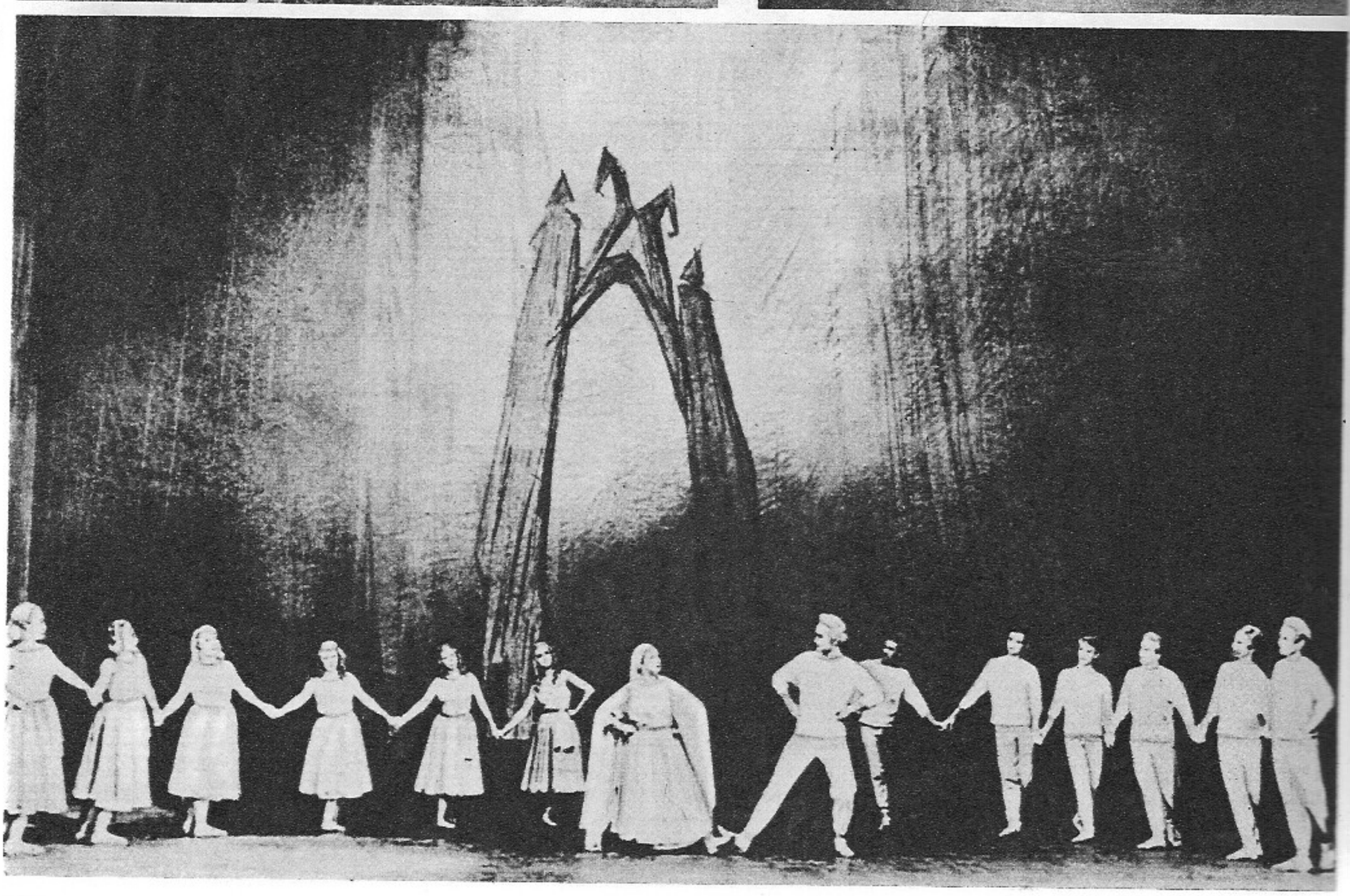

134

Viktor Päri

E. Kapp
„Kullaketrajad"
1956

K. Raudsepp, V. Järvi (d.)
B. Knoblok (l.)
L. Klaus (k.)

Inge Põder (1)
Maire Loorents, Tiiu Randviir,
Yvonne Raksnevitš (2)
Tiiu Randviir (3)
Stseen „Veealune maailm" (4)

1 2 3
4

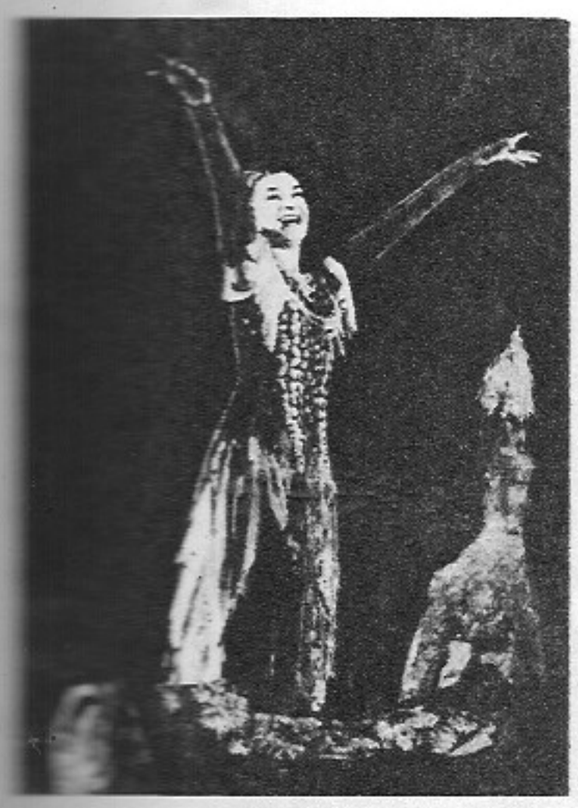

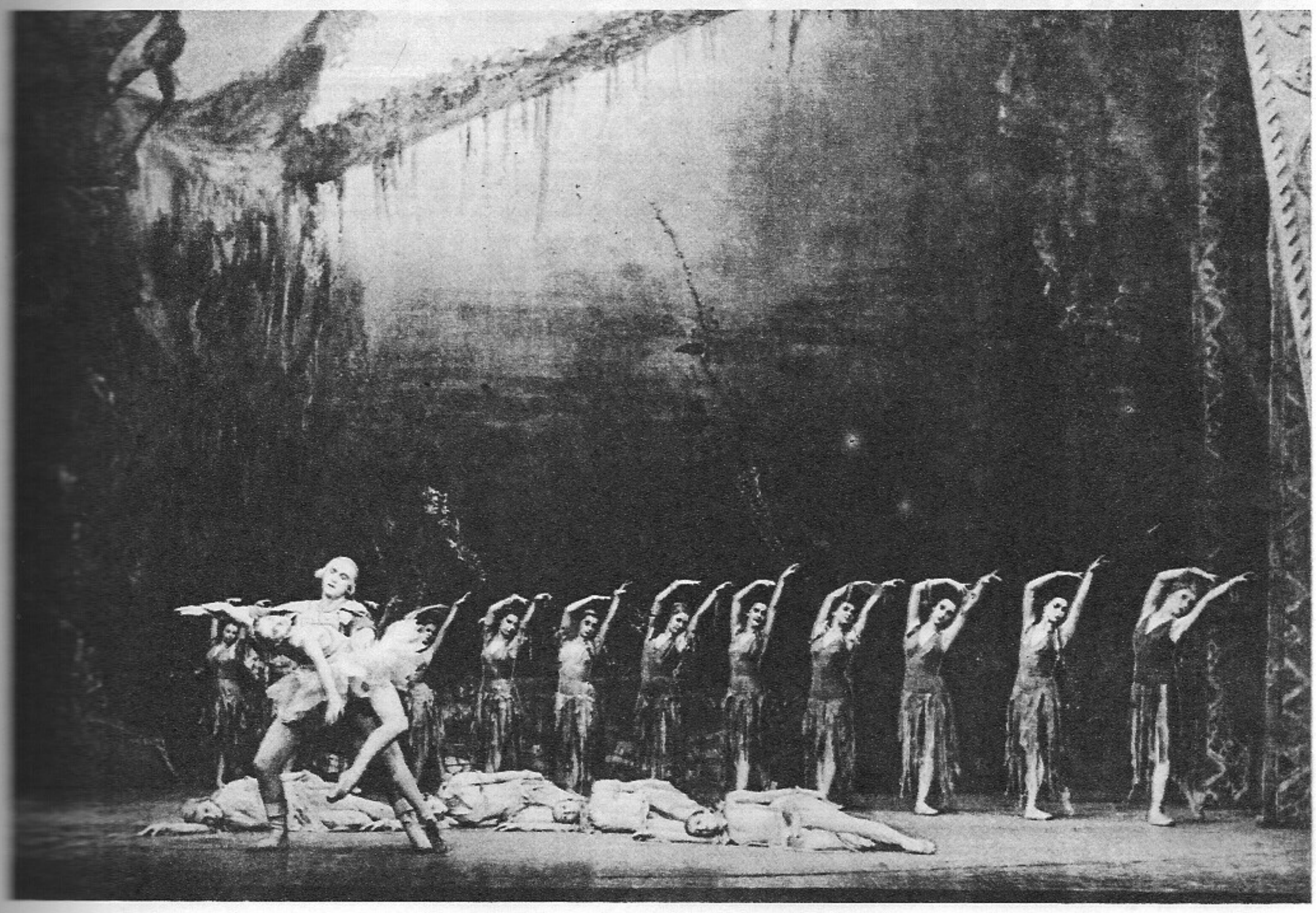

Viktor Päri

A. Glazunov
„Raimonda"
1957

V. Järvi (d.)
E. Renter (l., k.)

Ilmar Silla, Aime Leis (1)
Verner Loo, Aime Leis (2, 3)
Stseen „Raimonda unenägu" (4)

1 2 3
4

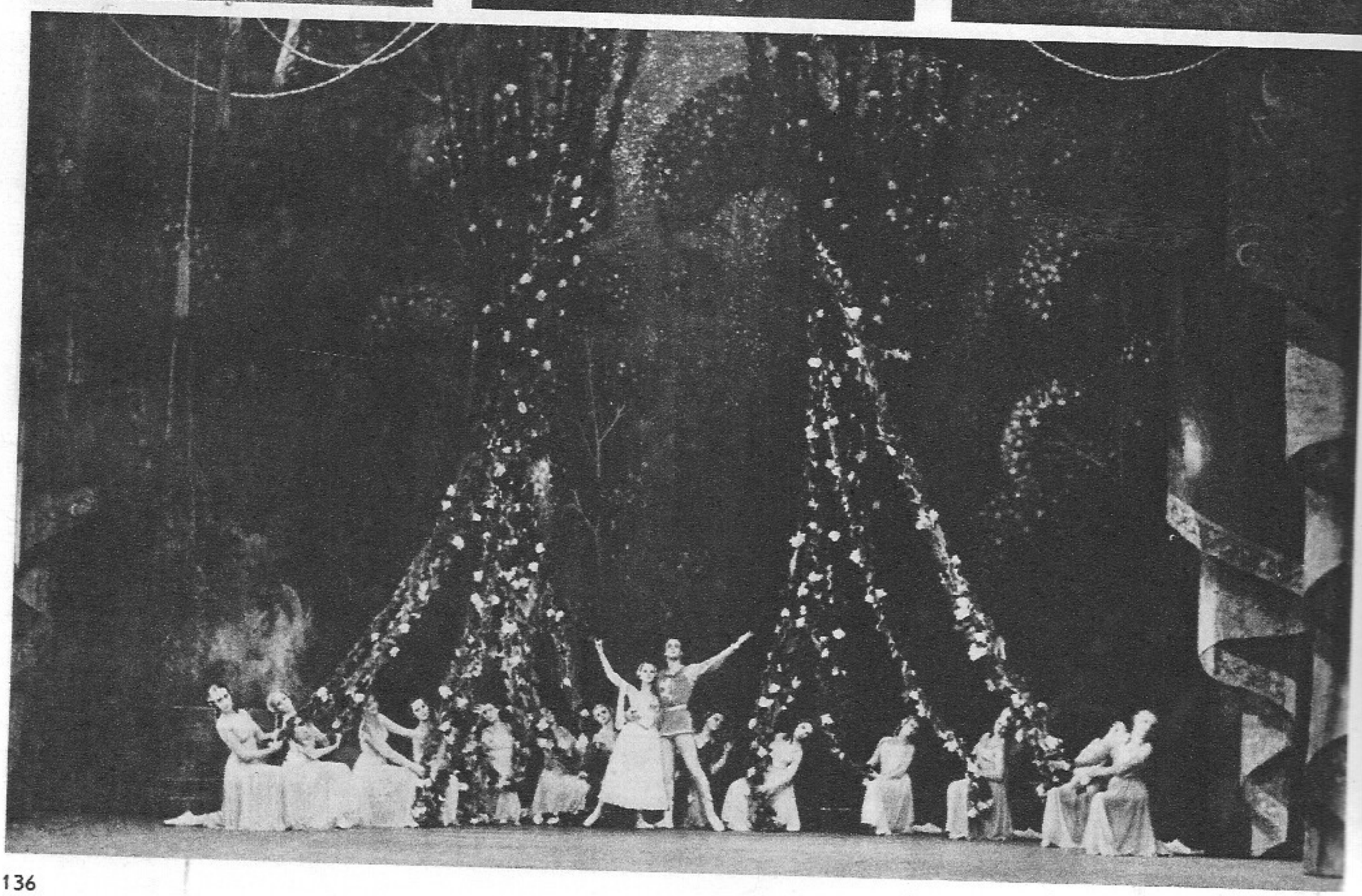

Mazurka (1) 1
Saratseenide tants (2) 2

Viktor Päri

L. Minkus
„Don Quijote"
1958

	Aime Leis (1)
P. Nigula (d.)	Anatoli Hanson, Ülle Ulla (2)
V. Haas (l.)	Aime Leis, Verner Loo (3)
L. Klaus (k.)	Mustlastants (4)

1 2 3
4

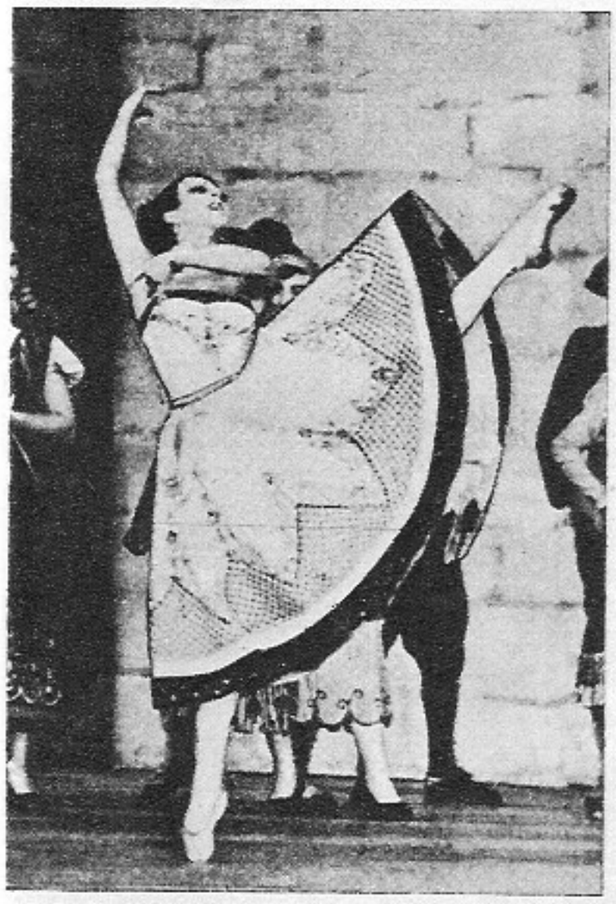

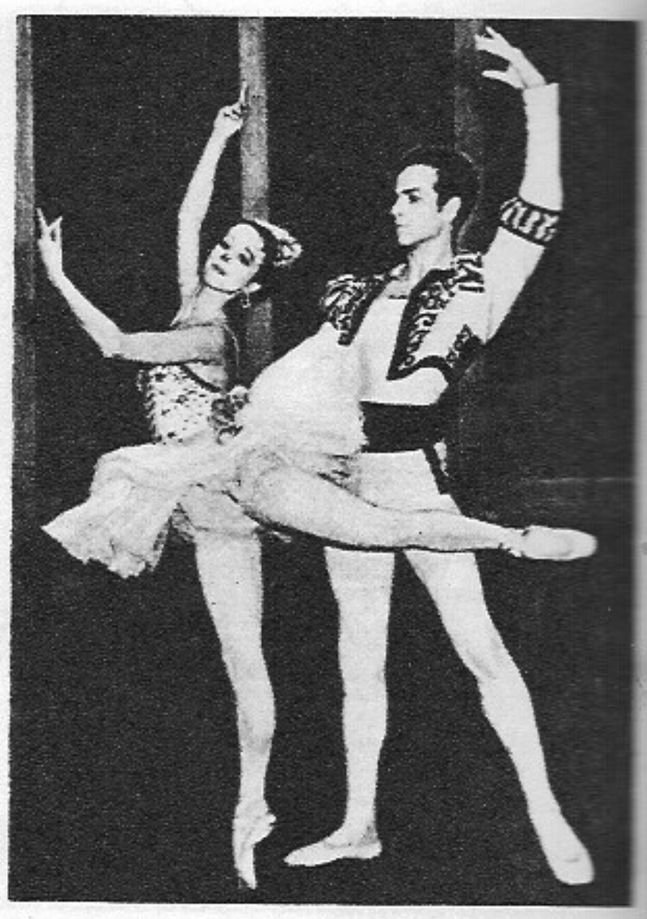

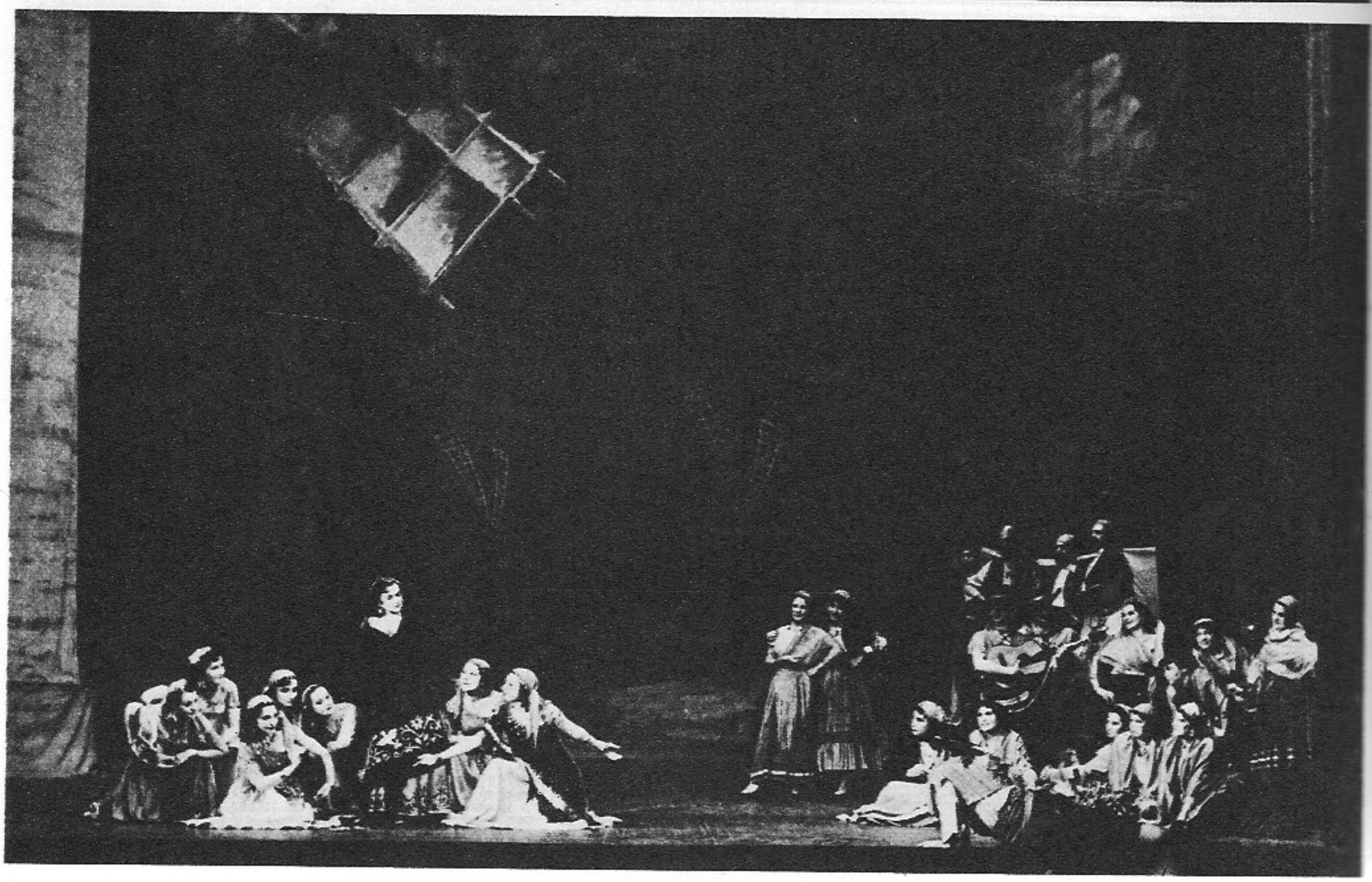

A. Adam
„Giselle"
1959

V. Järvi (d.)
F. Matt (l.)
L. Klaus (k.)

Helmi Puur, Uno Puusaag

Viktor Päri

A. Adam
„Giselle"
1959

Eike Joasoo I vaatuse hullumeelsuse stseenis (1) 1
Giselle'i surm (2) 2

Elke Joasoo (1)
Aime Leis, Uno Puusaag (2)
Viiid II vaatuses (3)

1 2
3

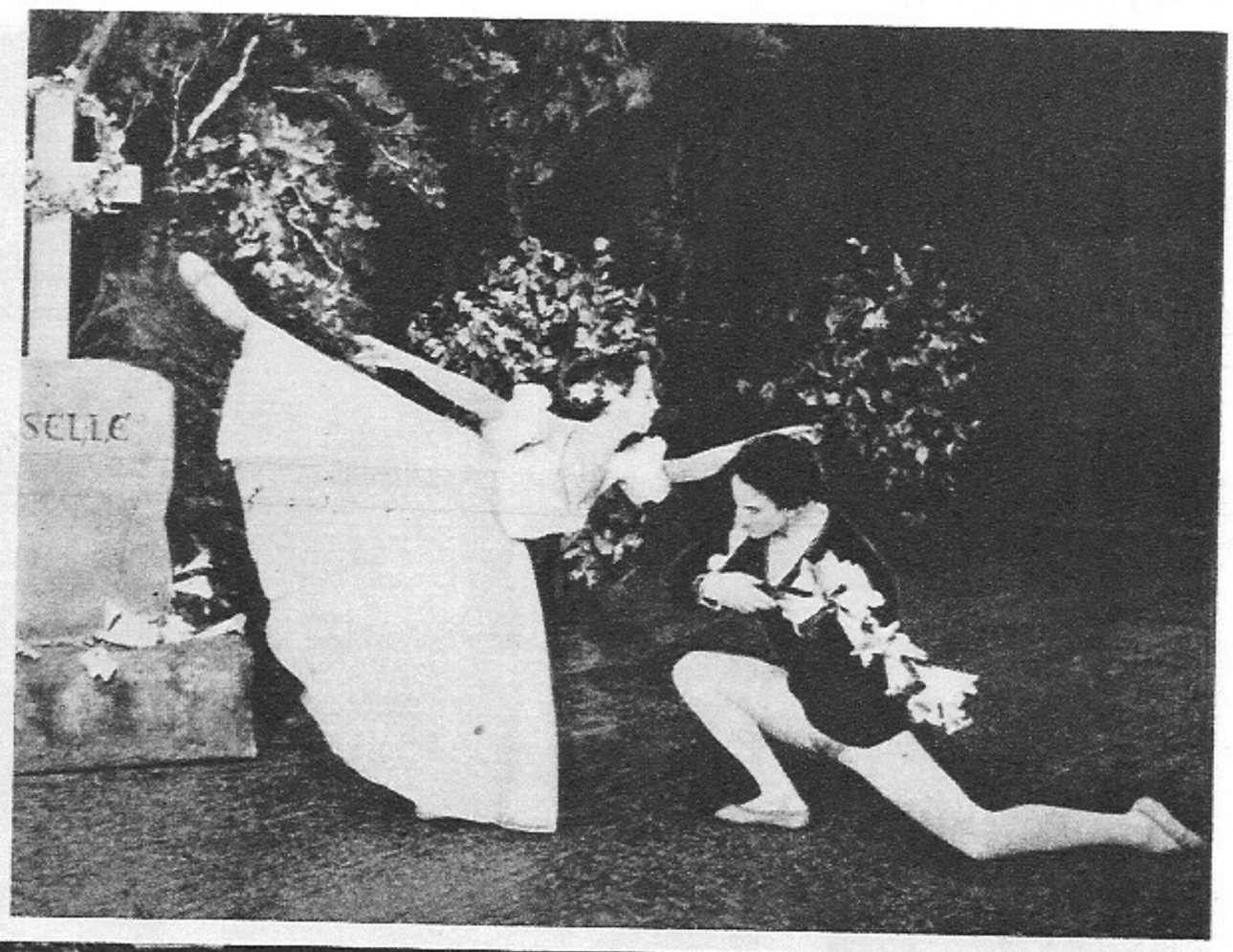

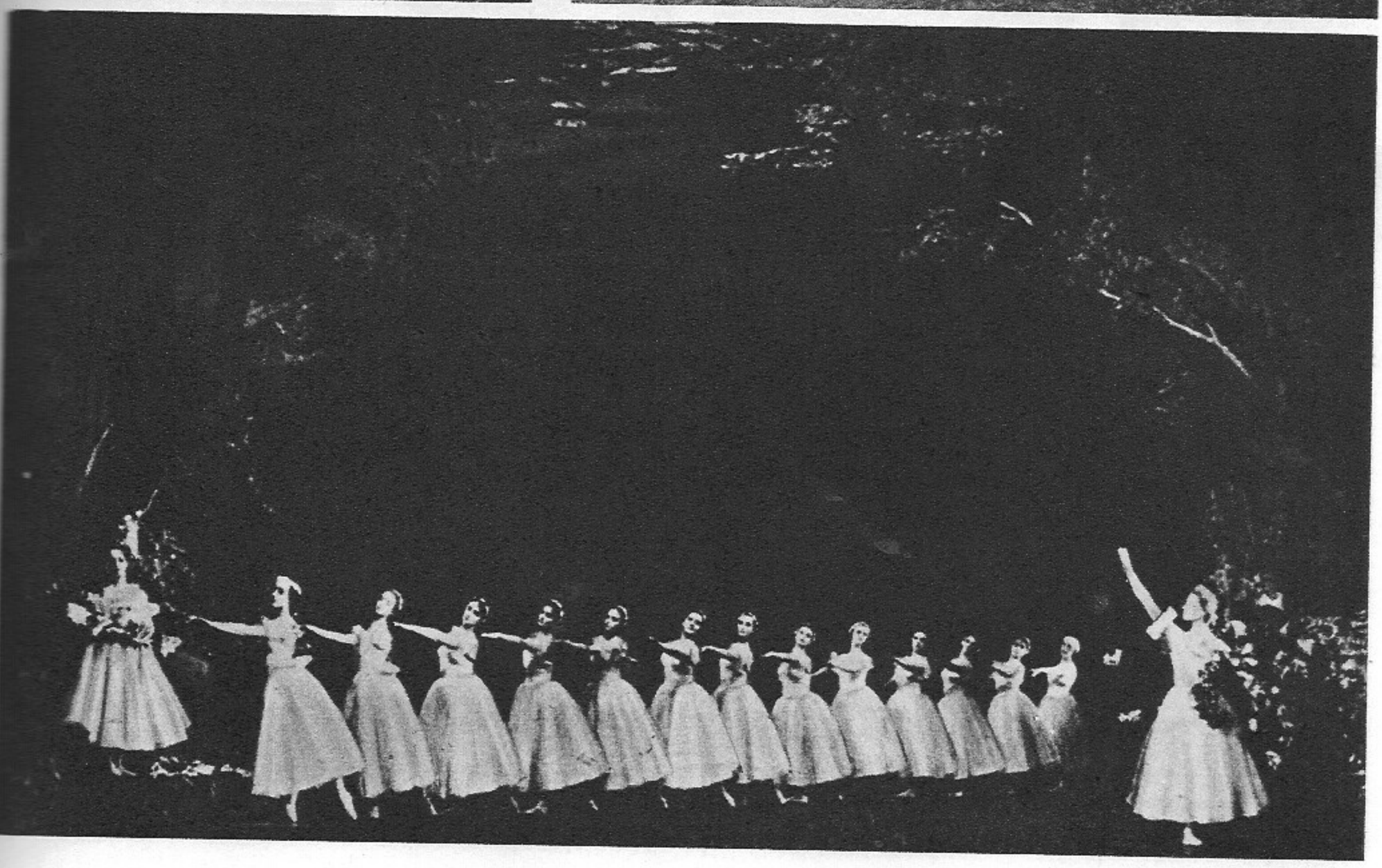

Viktor Päri

K. Karajev
„Kõue rada"
1962

V. Järvi (d.)
E. Renter (l., k.)

Verner Hagus, Elonna Spriit (1)
Endrik Kerge, Tiiu Randviir (2)
Teenijate tants (3)
Väino Aren, Tamara Soone (4)

1 2
3 4

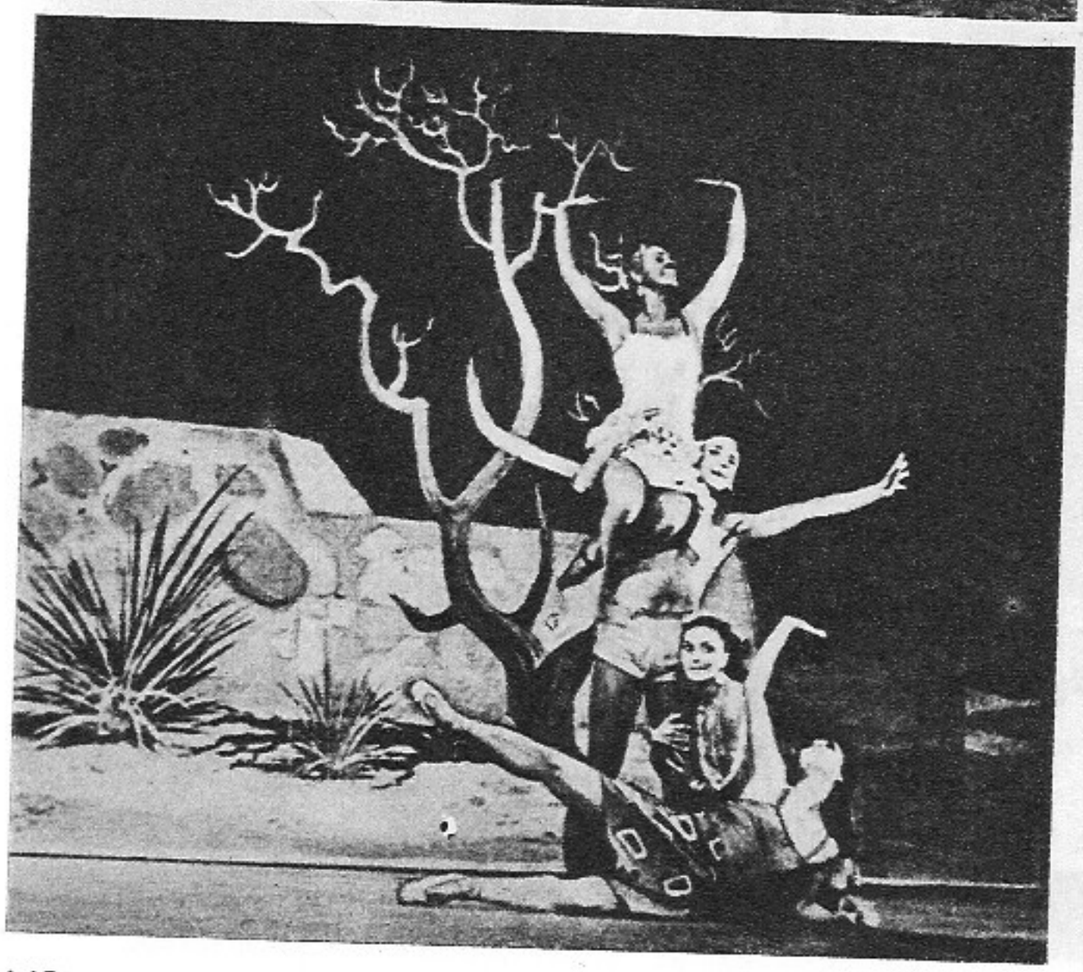

A. Petrov
„Lootuste rand"
1964

K. Raudsepp (d.)
L. Roosa (l.)
L. Klaus (k.)

Peeter Andrianov, Aime Leis (1) 1
Tamara Soone, Peeter Andrianov (2) 2

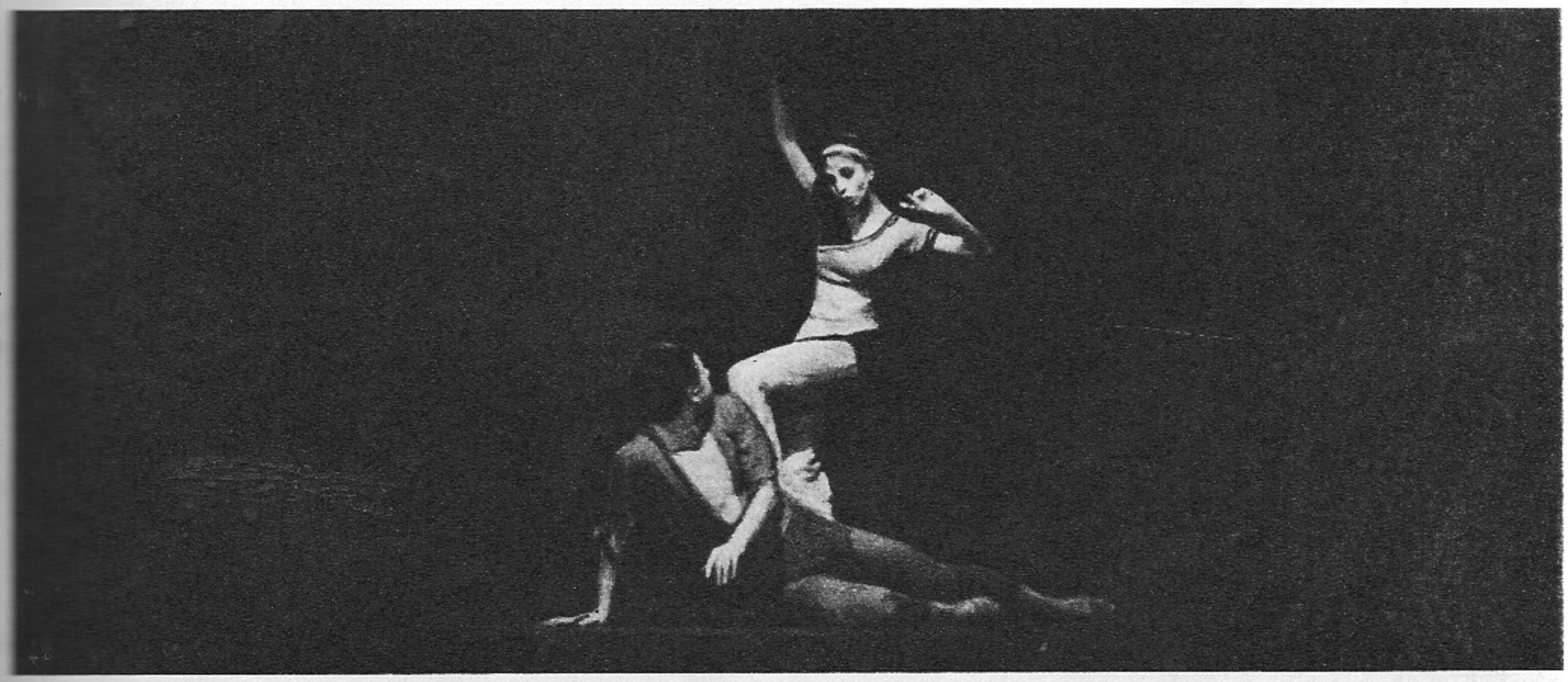

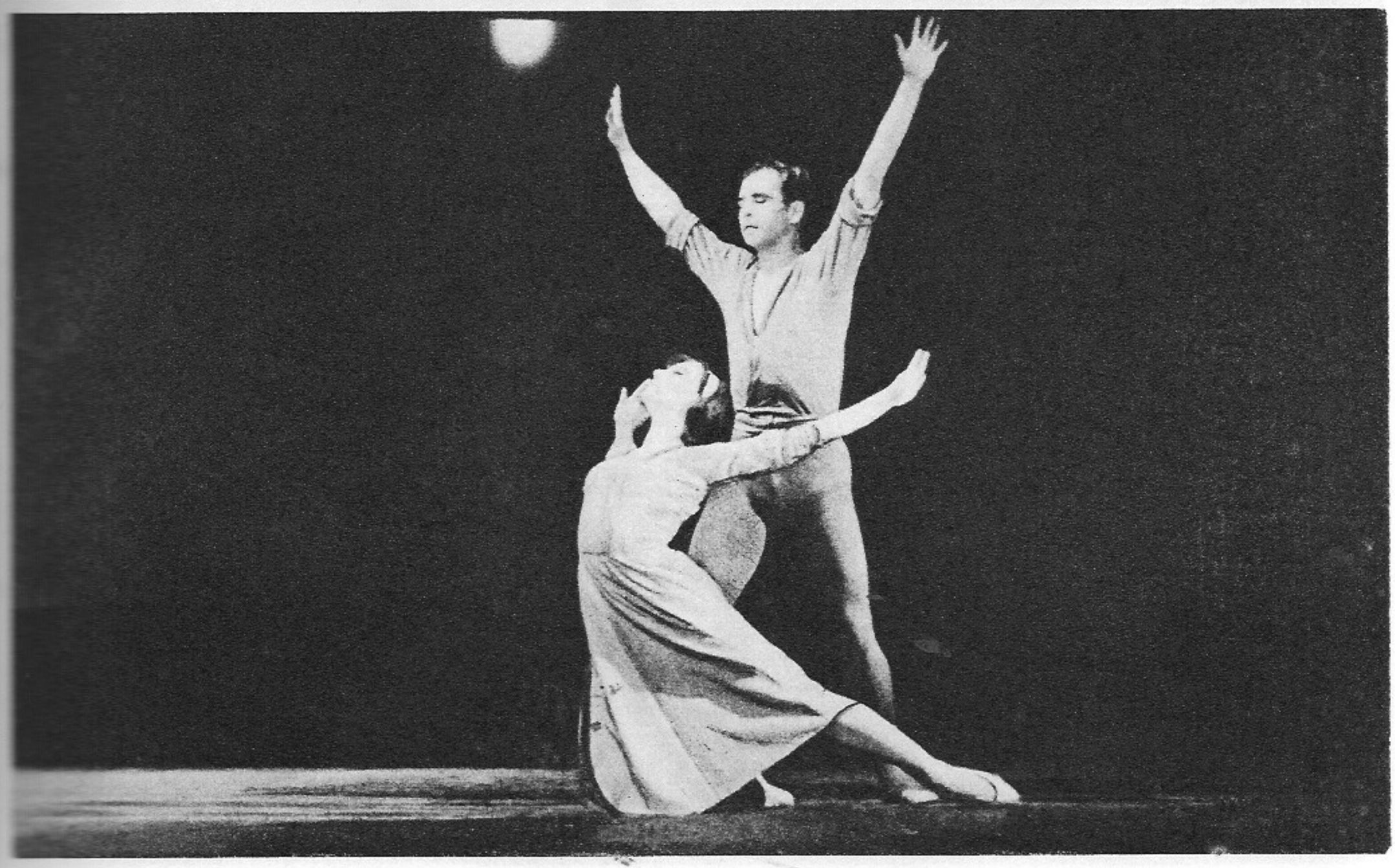

Viktor Päri

P. Tšaikovski
„Uinuv kaunitar"
1962

K. Raudsepp (d.)
L. Roosa (l.)
L. Klaus (k.)

Tiiu Randviir, Jüri Lass

Helga Ojaloo, Aleksei Tšugai (1)
Aime Leis, Uno Puusaag (2)
Väino Aren, Larissa Kaur (3)

1 2
3

Rostislav Zahharov

(J. Belski poolt üle kantud)
B. Assafjev
„Bahtšissarai purskkaev"
1955

V. Järvi (d.)
M. Säre (l.)
U. Kärbis (k.)

Teesi Mõtus, Inge Põder (1)
Lia Vink (2)
Ülle Ulla (3)
Haareminaiste tants (4)

1 2
4

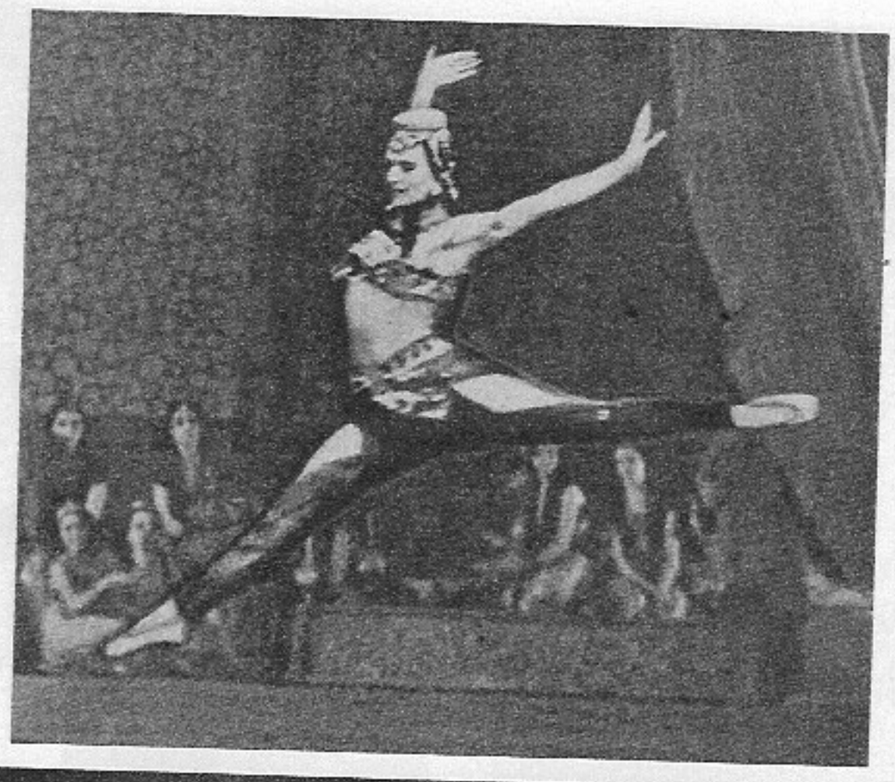

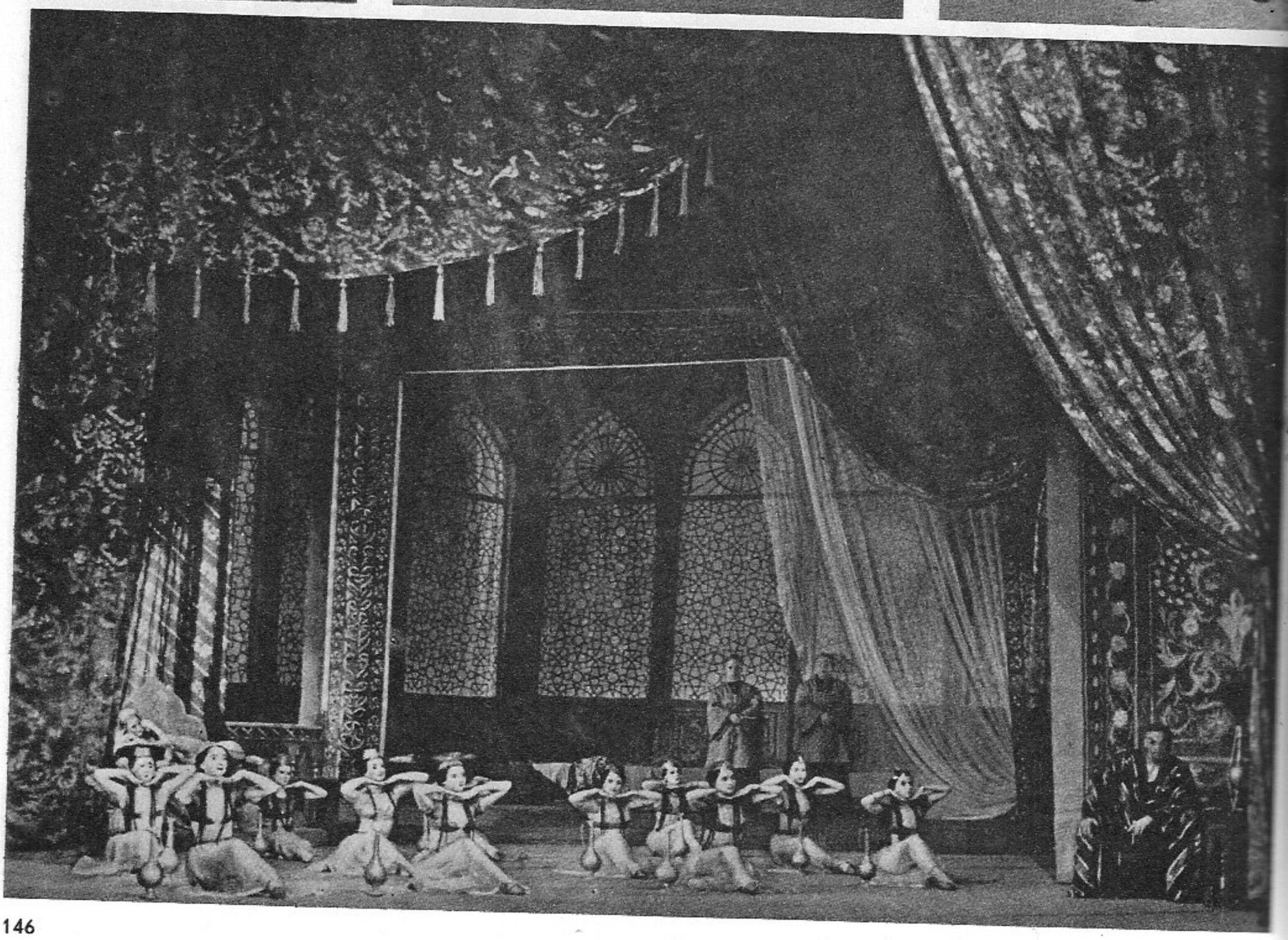

Kostüümvjäk I vaatuses (1)
Ellen Joasoo, Uno Puusang (2)
Uno Puusaag, Helmi Puur (3)

1
2 3

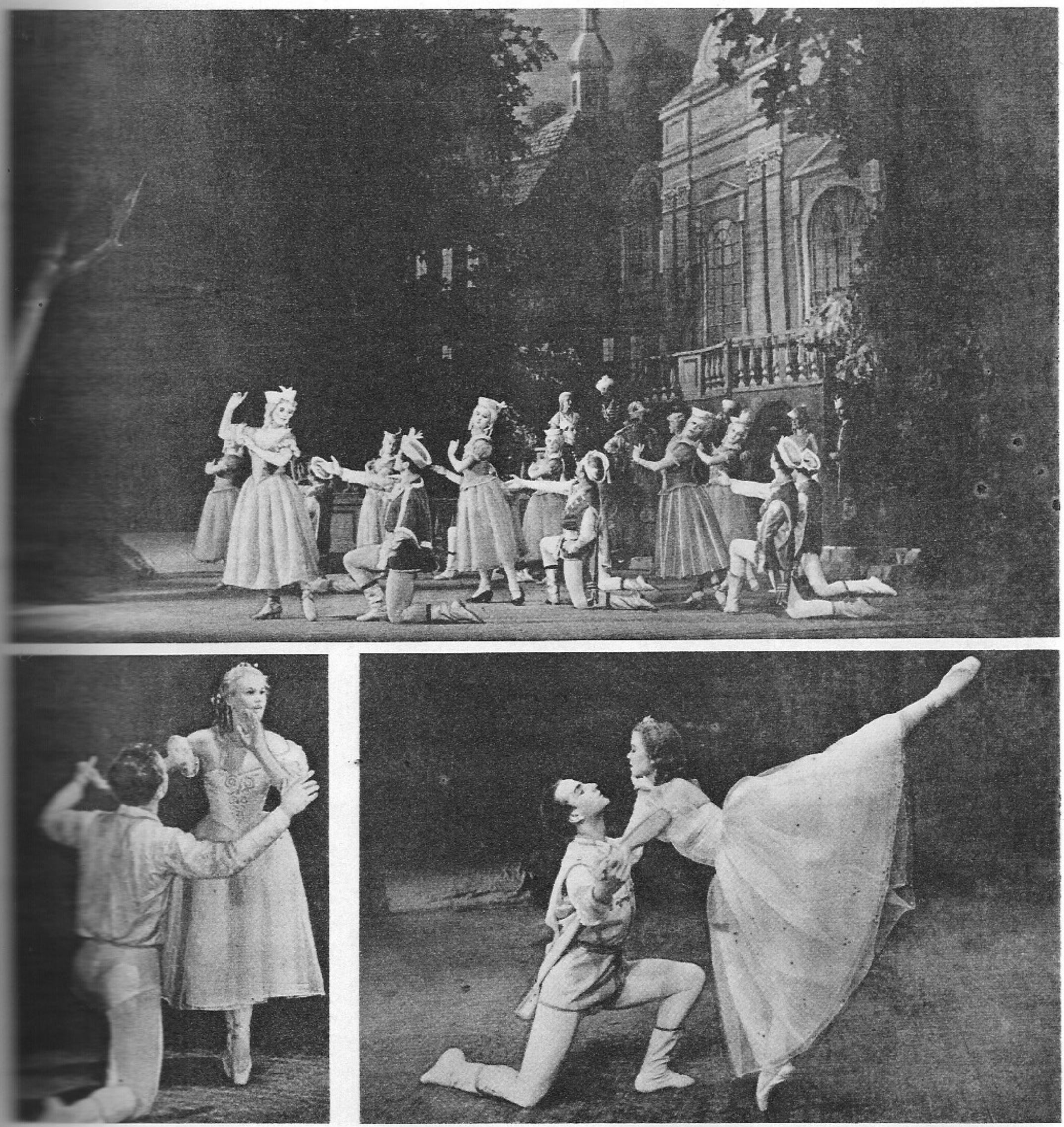

Leonid Lavrovski

(J. Družinini poolt üle kantud)
S. Prokofjev
„Romeo ja Julia"
1965

K. Raudsepp (d.)
E. Renter (l., k.)

Helmi Puur

eimi Puur, Endrik Kerge (1, 3)
eimi Puur (2)
ide ballil (4)

1 2 3
4

Leonid Lavrovski

S. Prokofjev
„Romeo ja Julia"
1965

Tiiu Randviir (1)
Juris-Žigurs, Ülo Vilimaa (2)

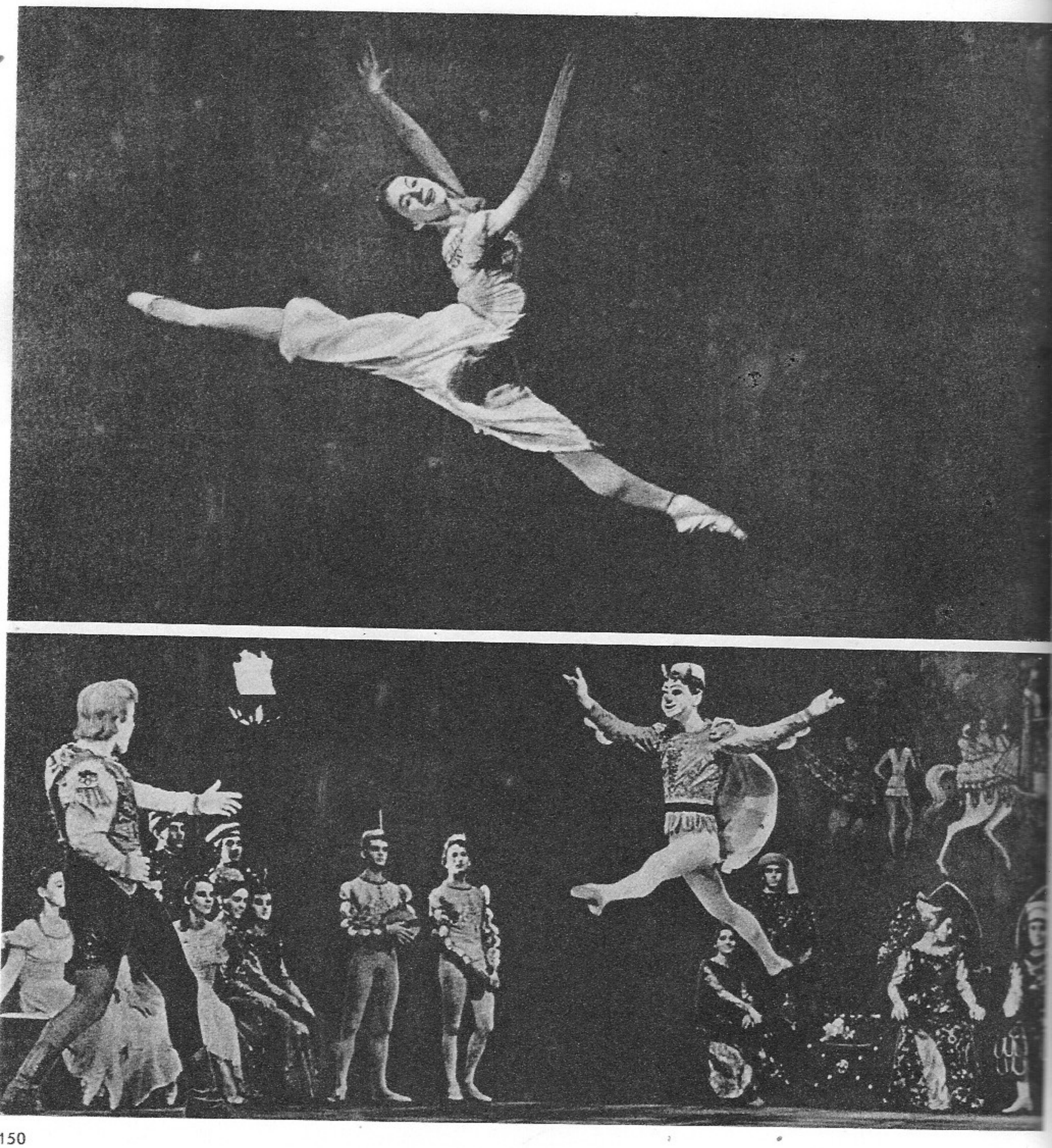

Juris Žigurs, Ülo Vilimaa (1)
Tamara Soone (2)
Balletitrupi stseen: Agu Püüman, Tiiu Randviir,
Ilm Lass (3)

1 2
3

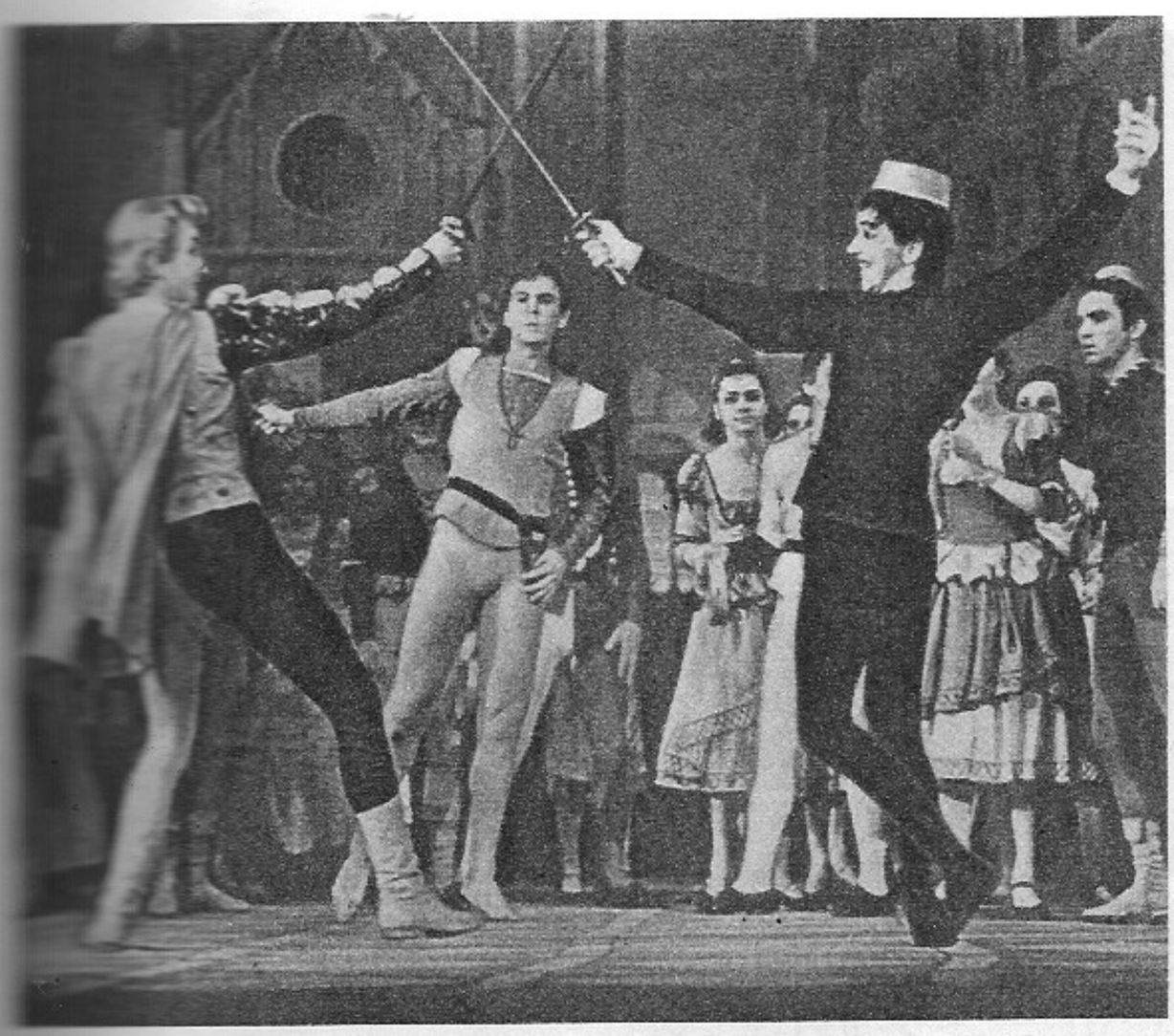

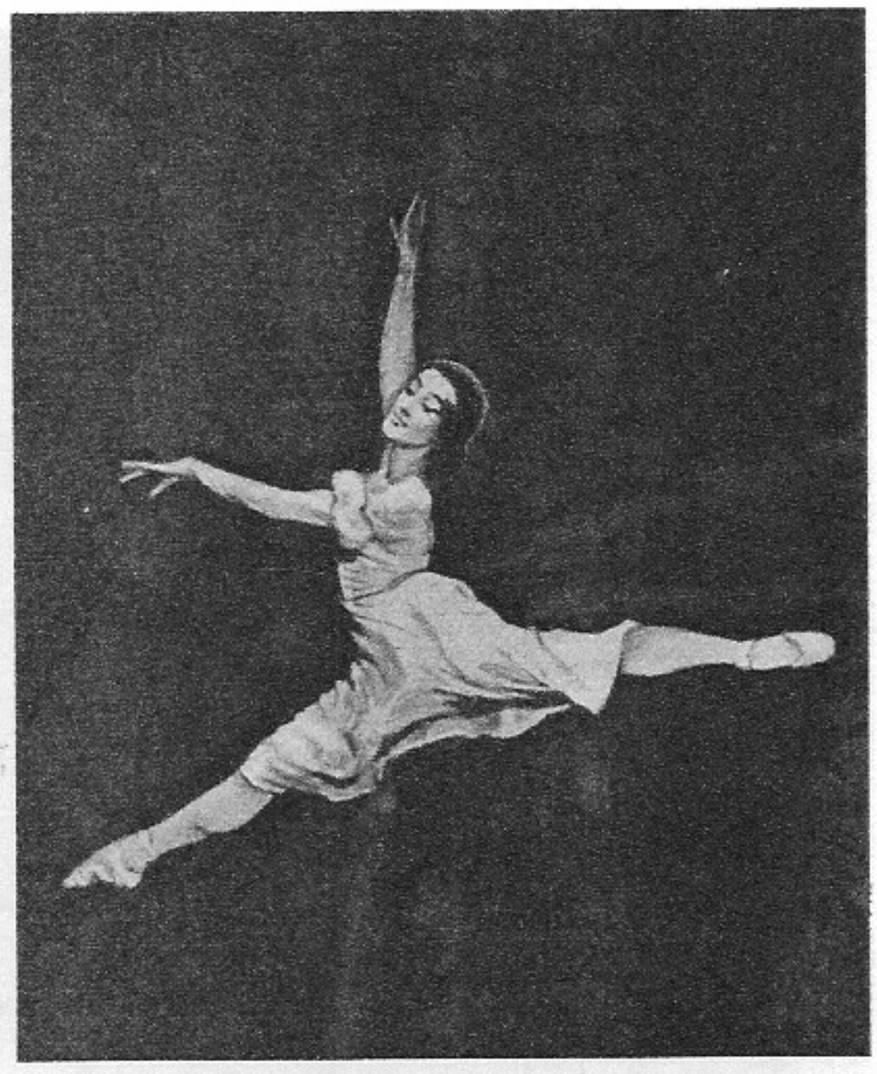

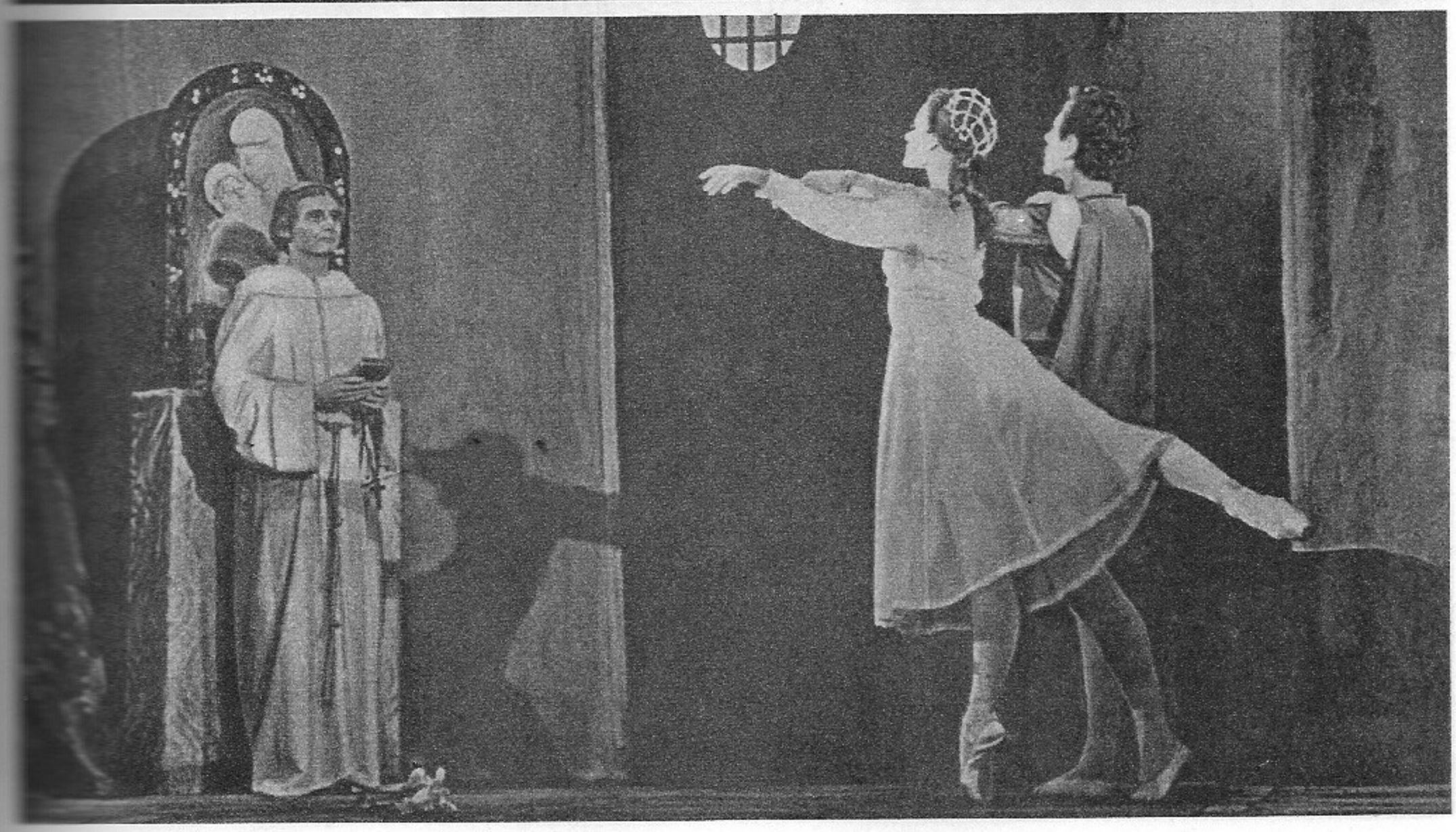

Vytautas Grivickas

J. Juzeliūnas
„Mere kaldal"
1958

V. Järvi (d.)
J. Jankus (l., k.)

Aime Leis (1)
Tiiu Randviir, Uno Puusaag (2)
Köievedu (3)

1 2
3

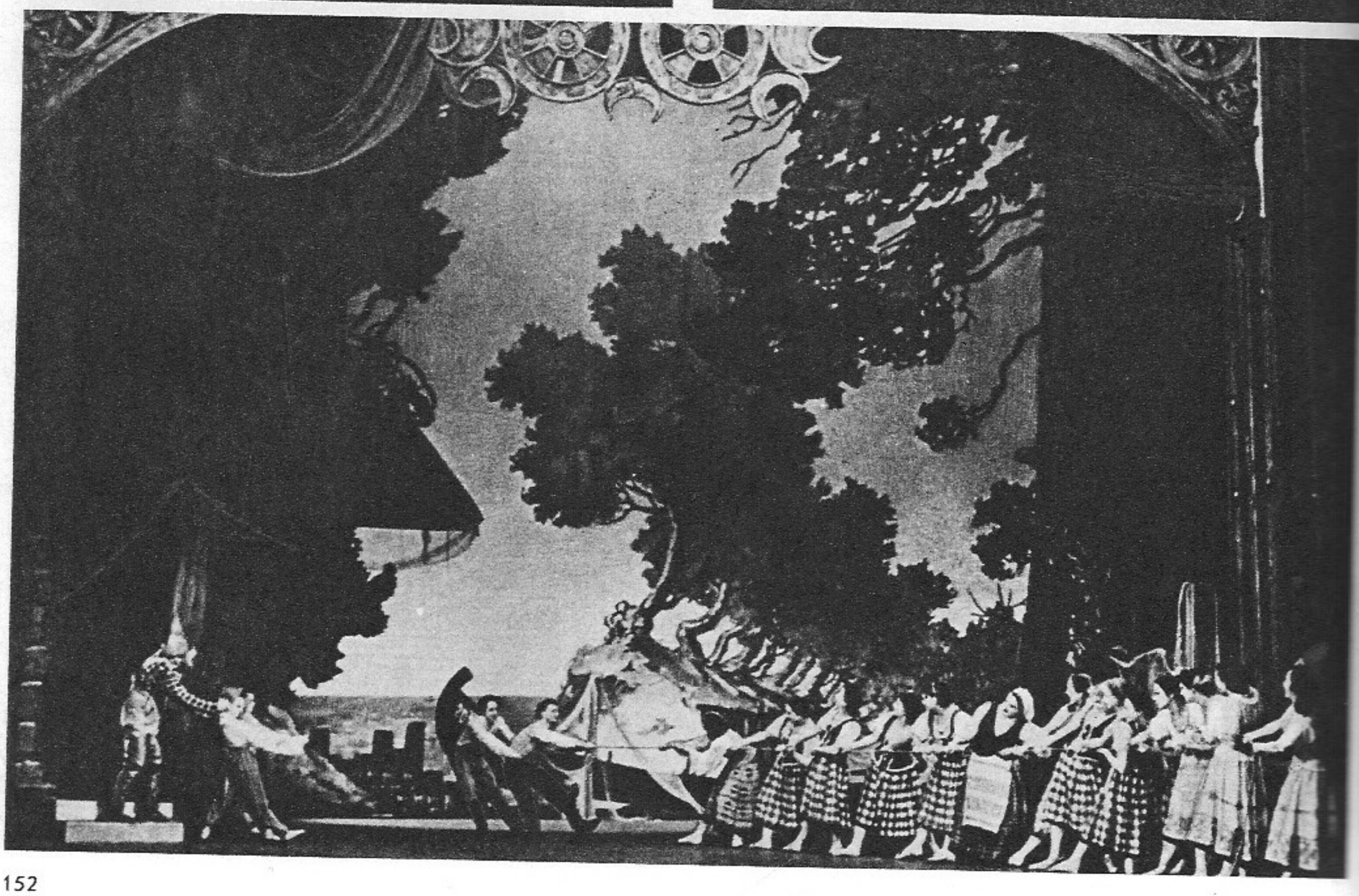

152

L. Auster
„Põhjamaa unenägu"
1960

V. Järvi (d.)
L. Roosa (l.)
L. Klaus (k.)

Malemängustseen: Aleksei Tšugai, Verner Hagus (1)
Tamara Soone ja Anton Bome (2)
Jääriigis (3)

1 2
3

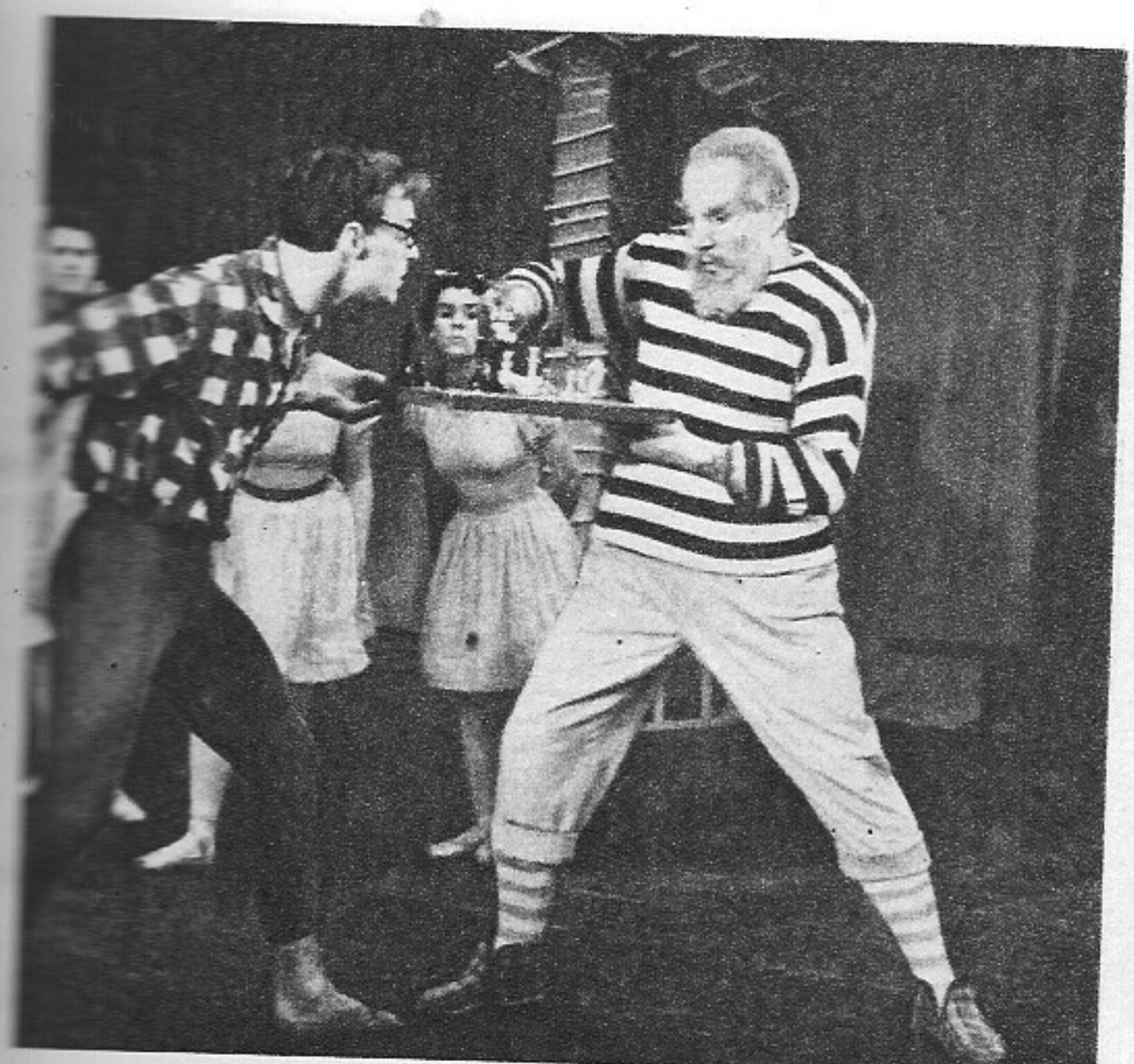

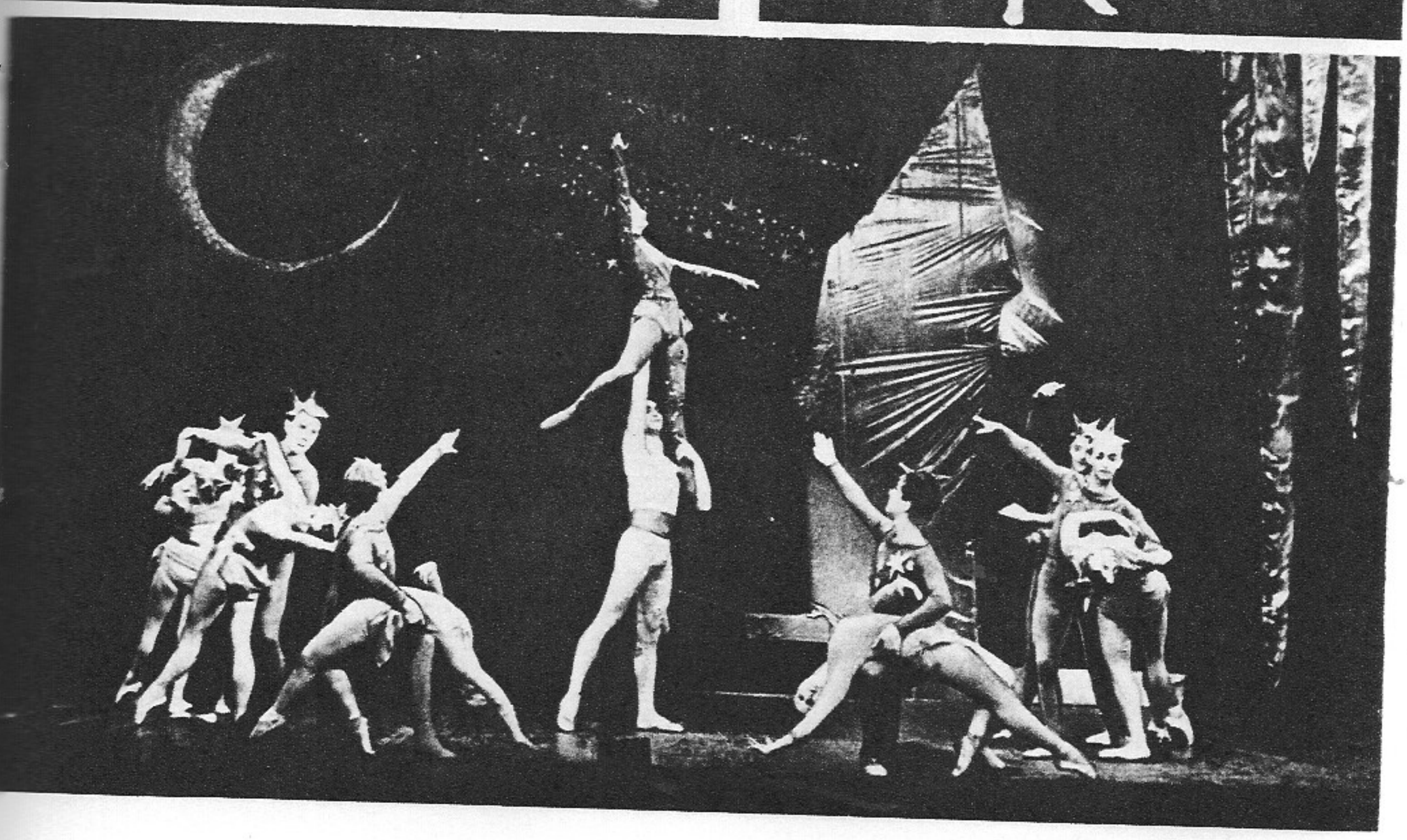

Helene Tangijeva-Birzniece

R. Grinblats
„Rigonda"
1960

V. Järvi (d.)
E. Vardaunis (l.)
L. Klaus (k.)

Tiiu Randviir, Endrik Kerge

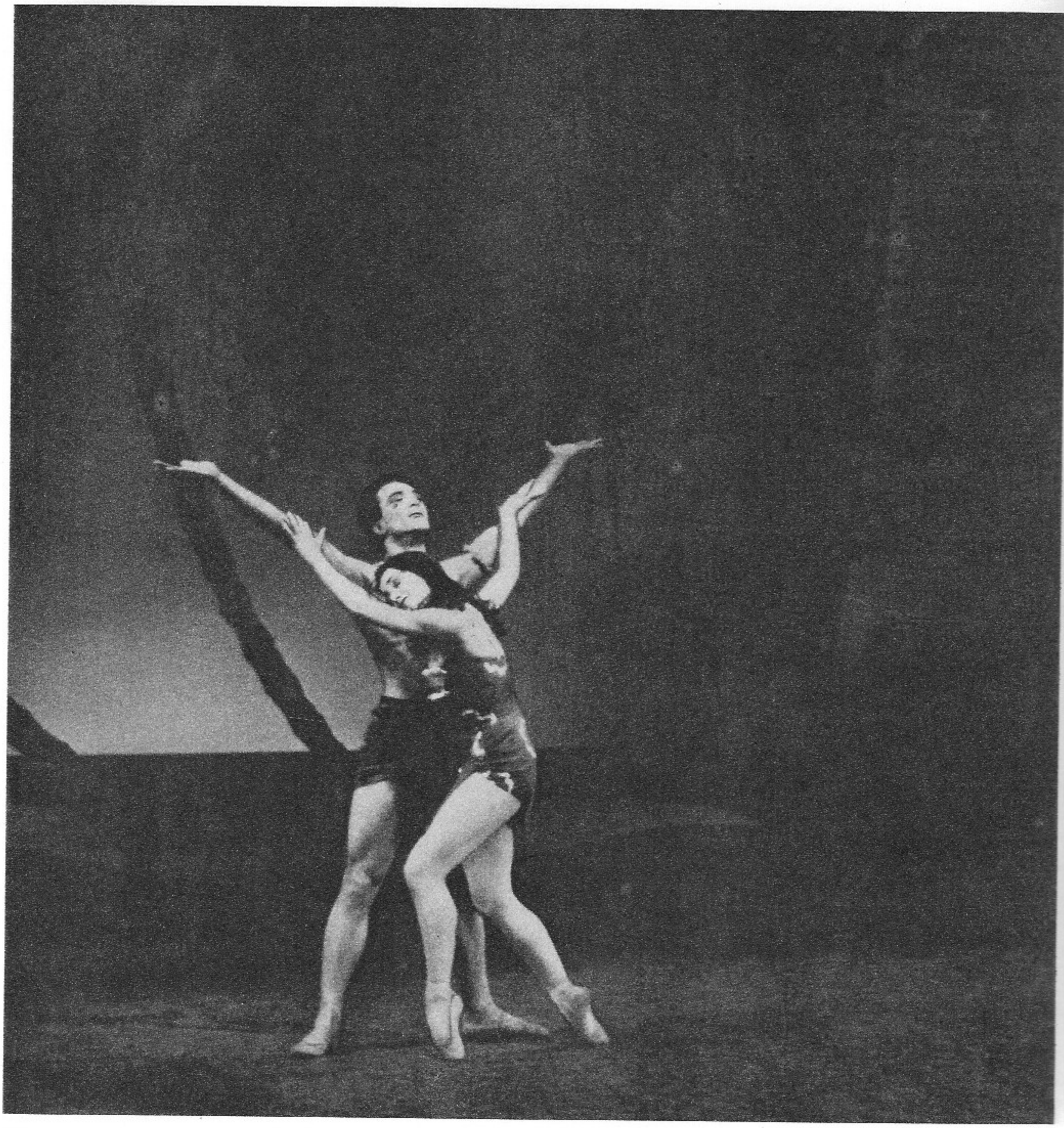

Endrik Kerge, Tiiu Randviir (1)
Tamara Soone, Väino Aren (2)
Siseen lavastusest (3)

1
2 3

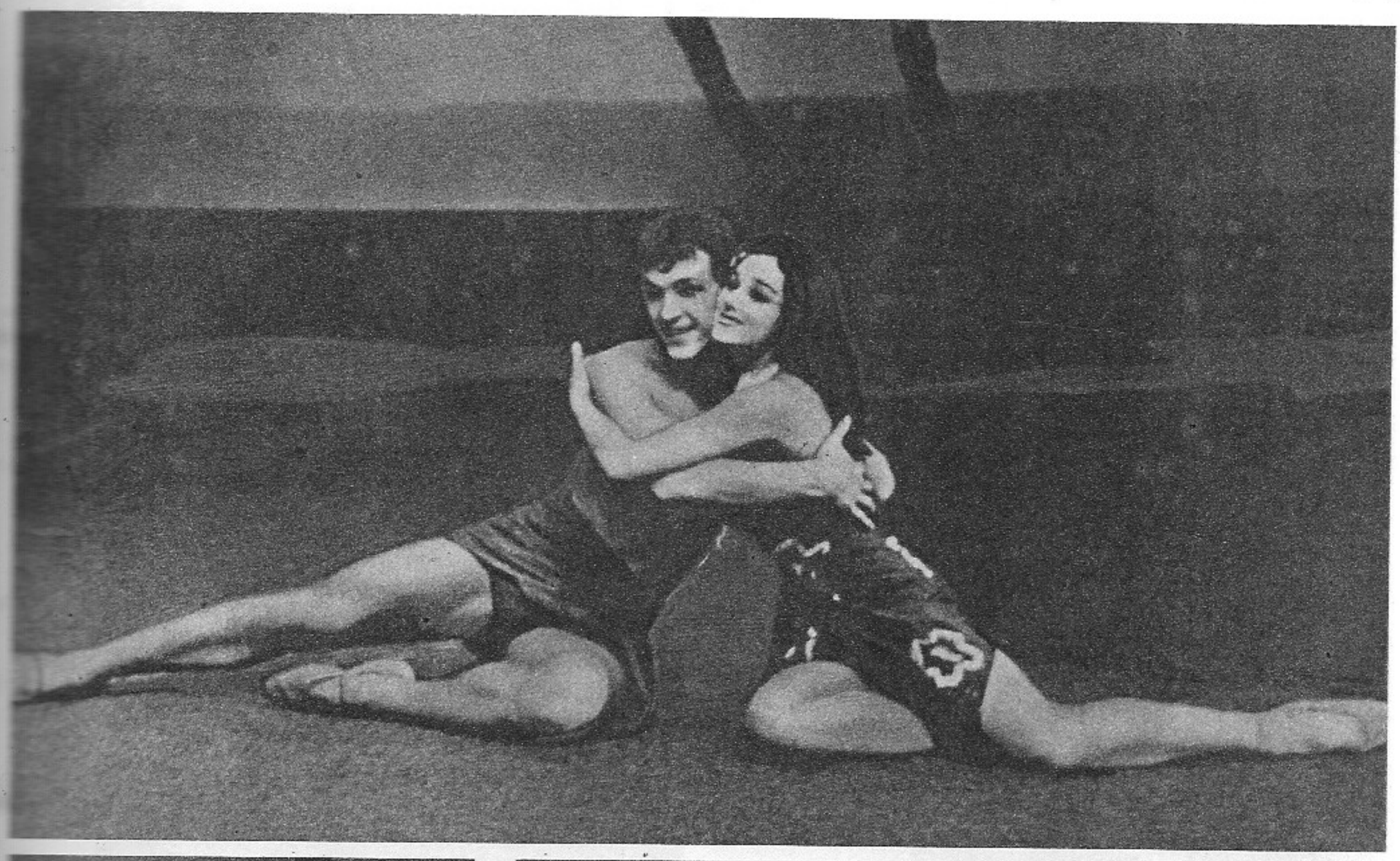

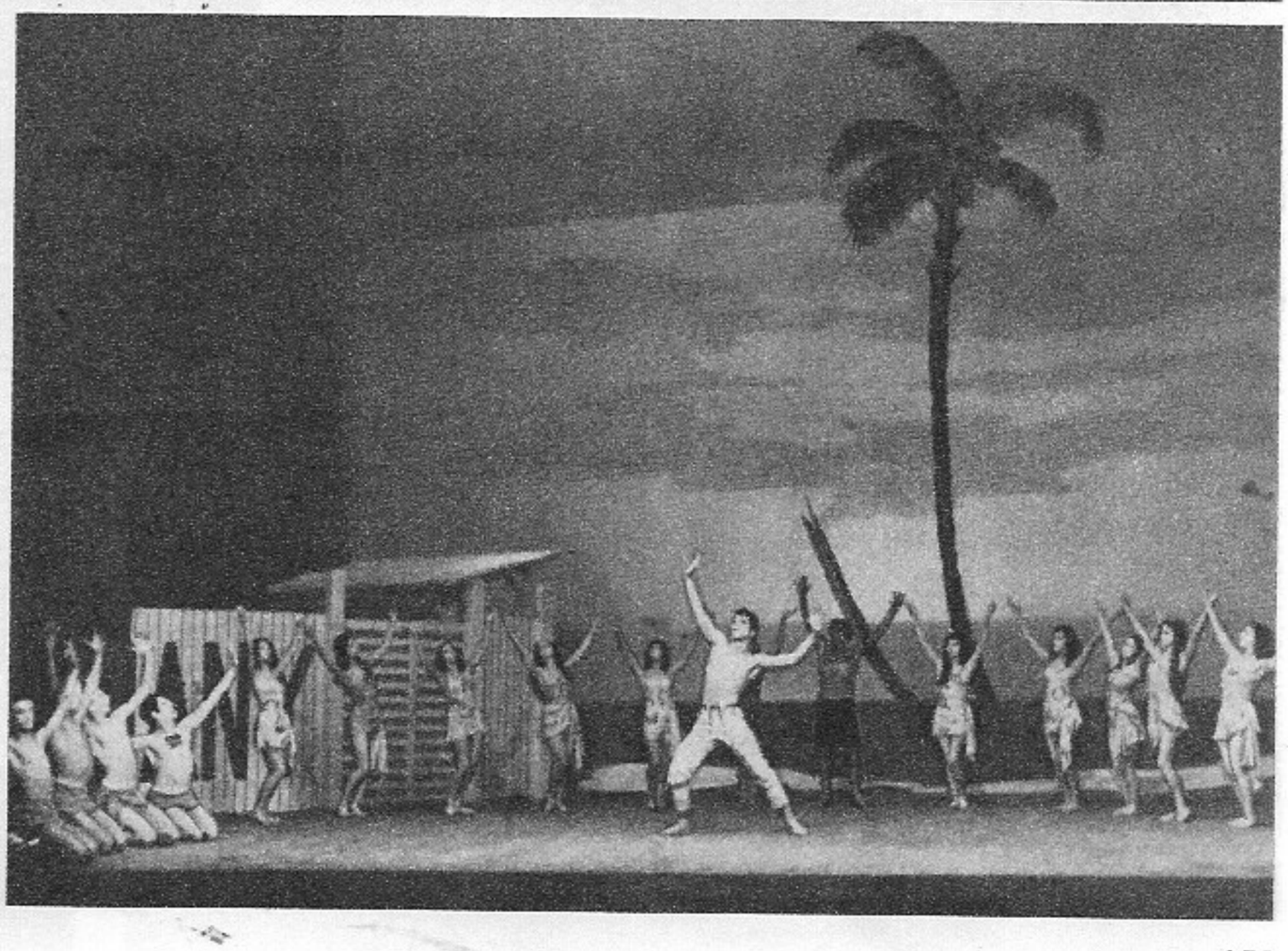

Juri Grigorovitš

(N. Ulanova poolt üle kantud)
S. Prokofjev
„Kivilill"
1961

P. Nigula (d.)
L. Roosa (l.)
L. Klaus (k.)

Svetlana Balojan, Verner Loo

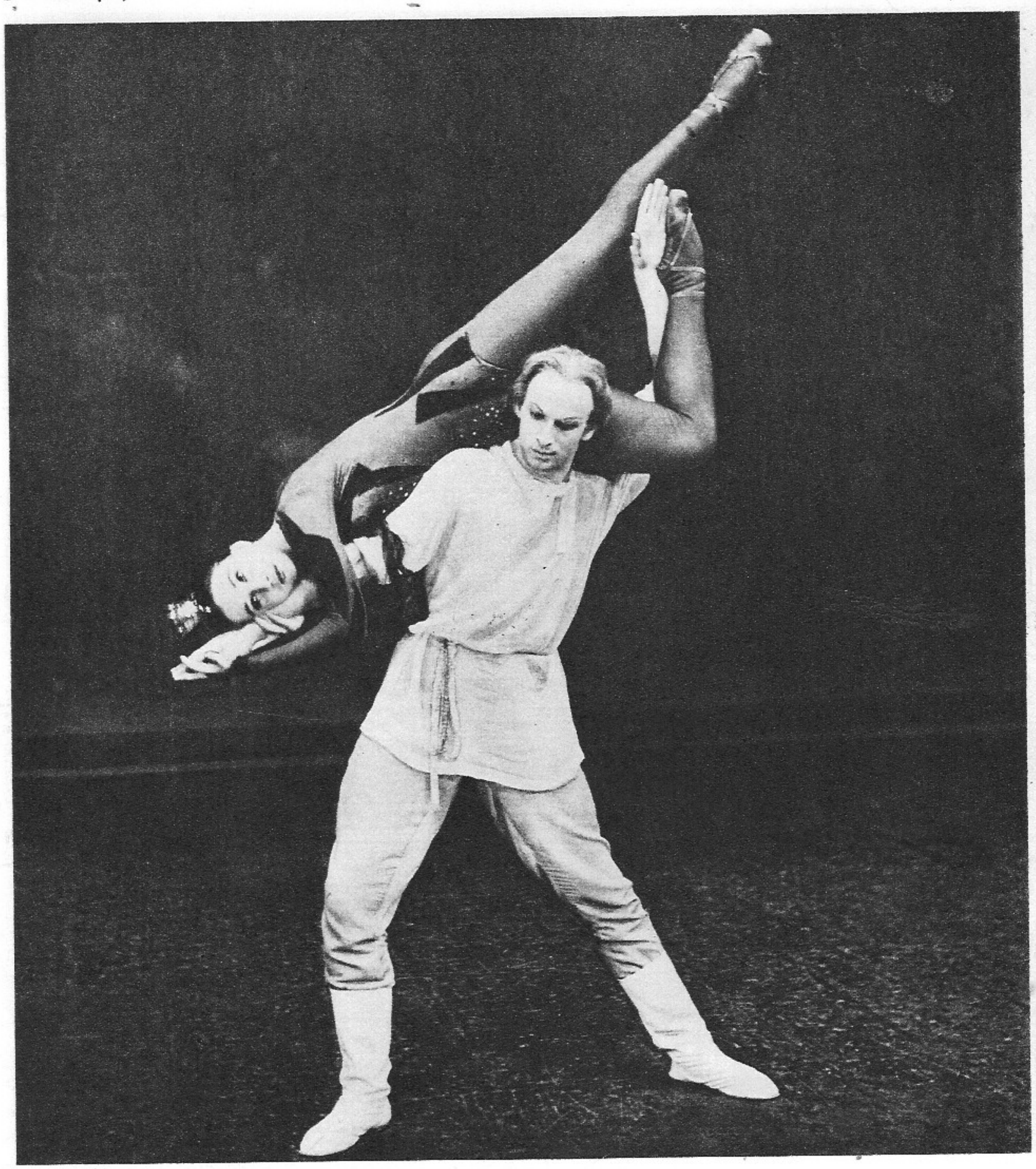

Aime Leis, Verner Loo (1)
Tamara Soone, Endrik Kerge, Tiiu Randviir (2)
Svetlana Balojan, Verner Loo (3)
Tiiu Randviir, Väino Aren (4)

1 2
3 4

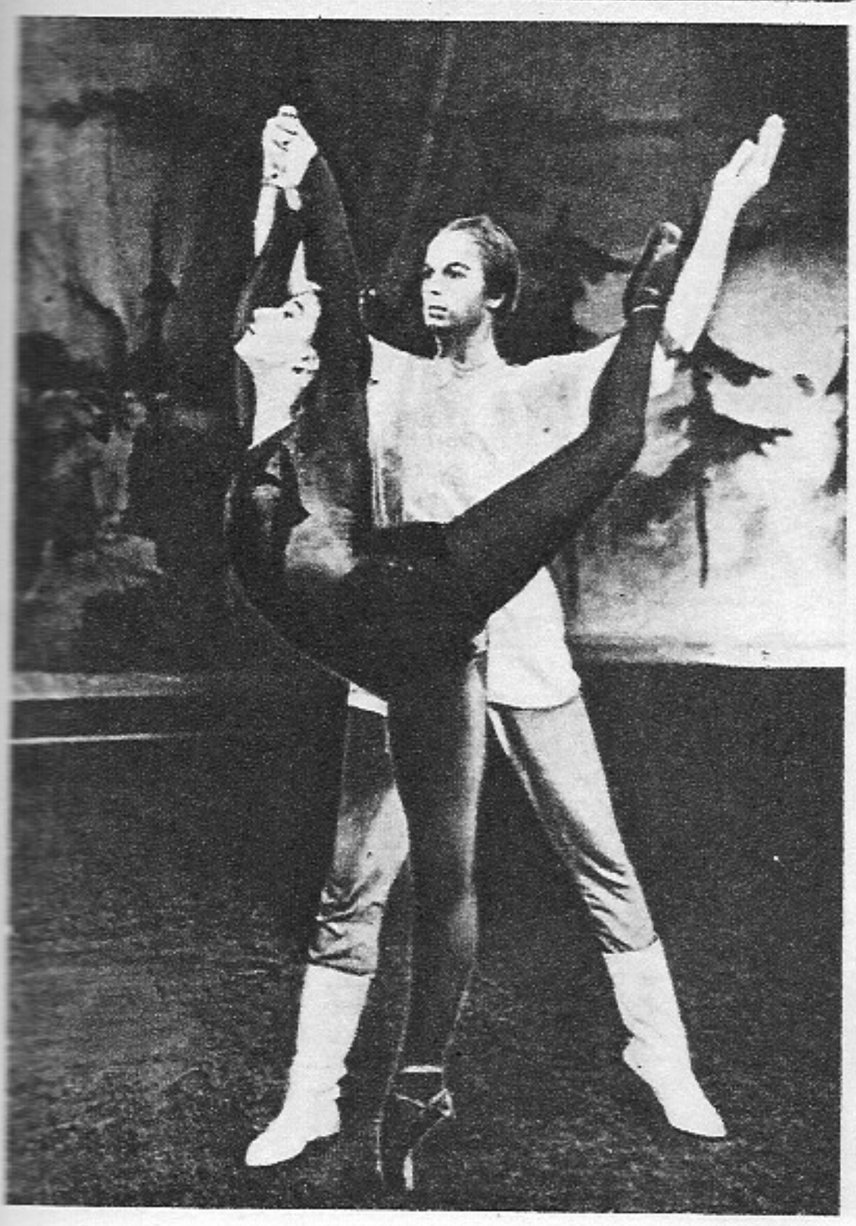

Udo Väljaots

E. Tamberg
„Ballett-sümfoonia"
1960

E. Kõlar (d,)
G. Sander (l., k.)

Helle Jalonen (1, 2)
Stseen lavastusest (3)

1 2
3

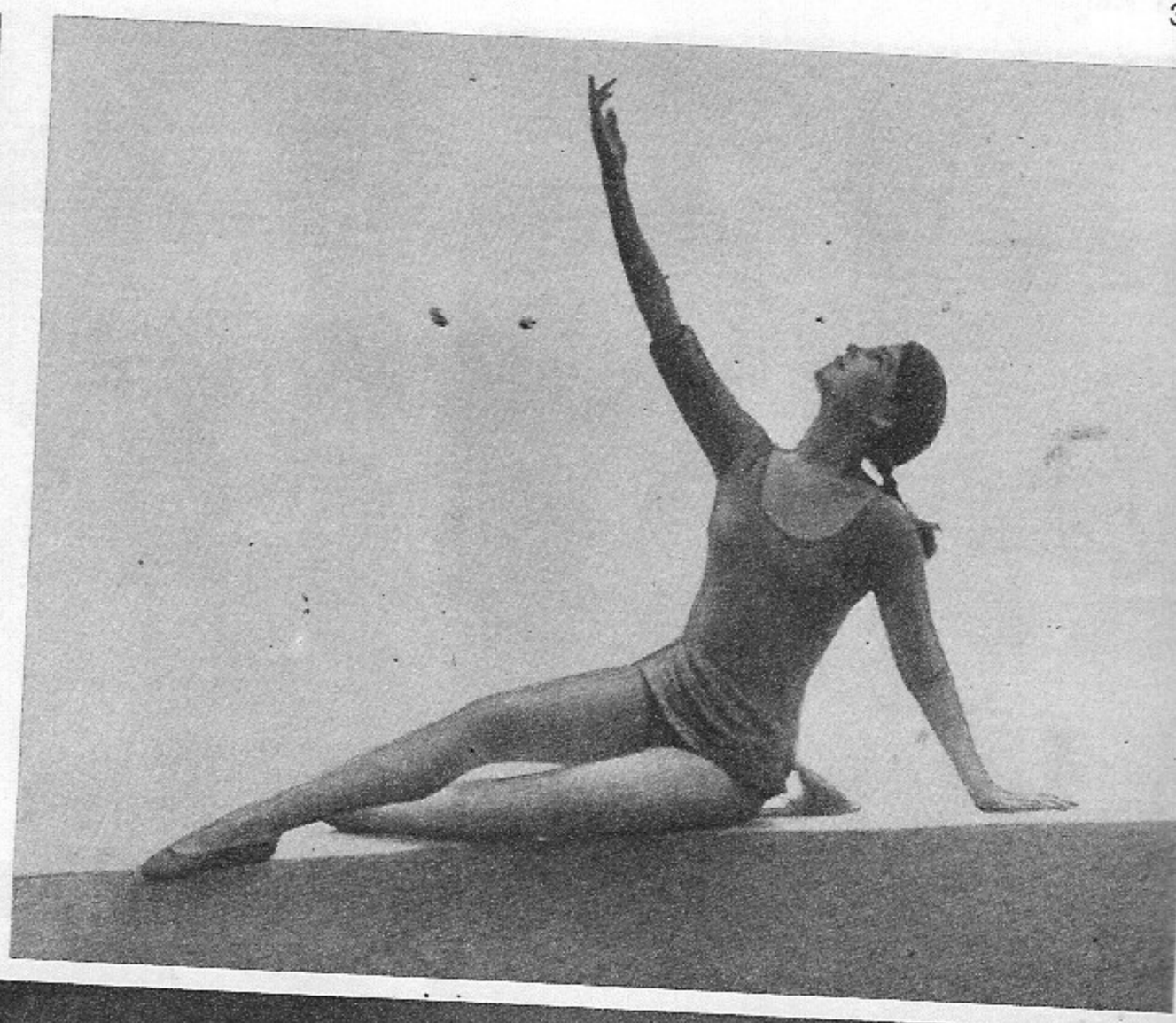

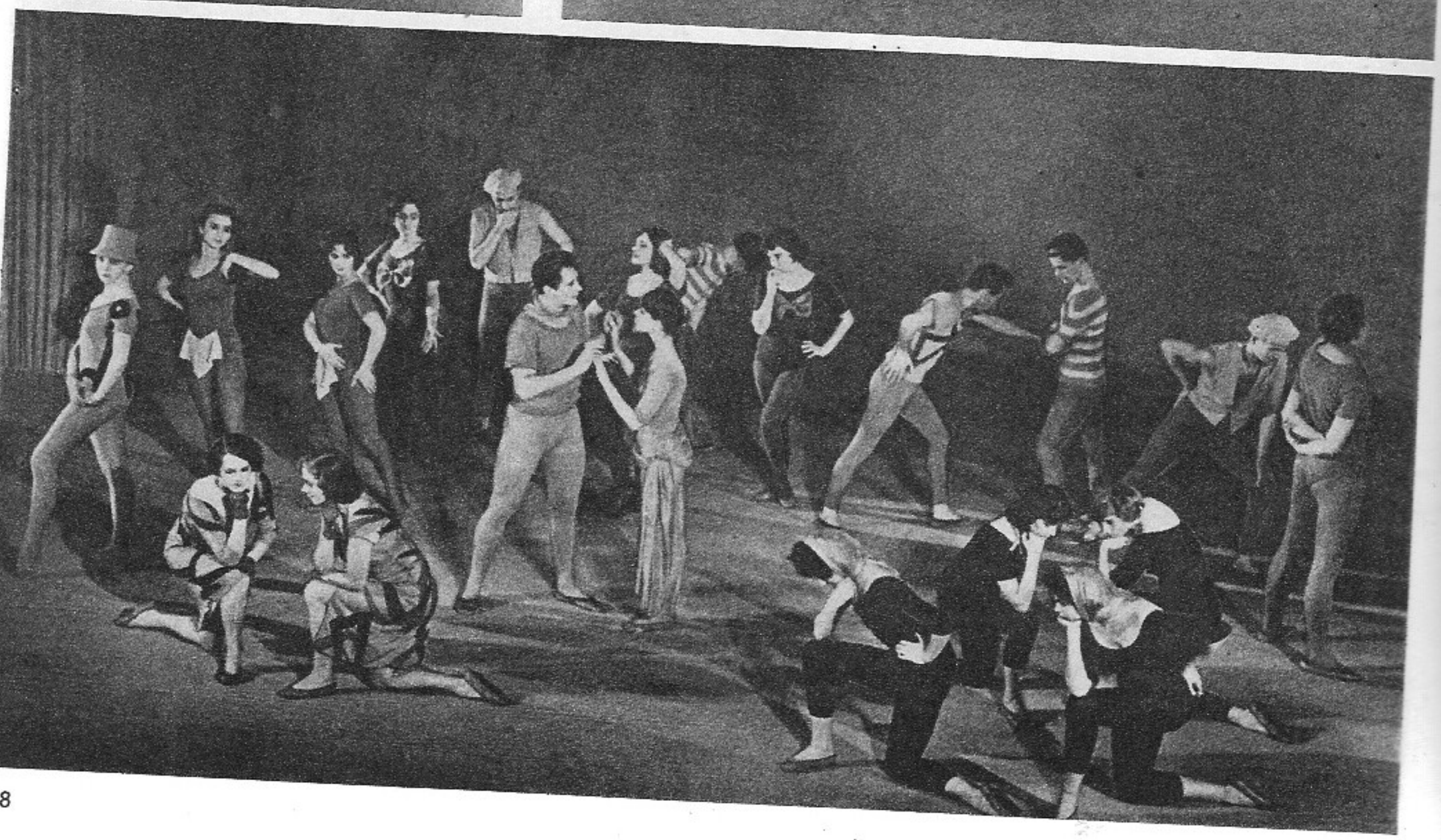

H. Jürisalu
„Tänav"

J. Koha
„Kaubamaja"
1963

K. Raudsepp (d.)
L. Roosa (l.)
L. Klaus (k.)

Ülle Ulla (1)
Ülle Ulla, Jüri Lass (2)
Järjekord Kaubamajas (3)

1 2
3

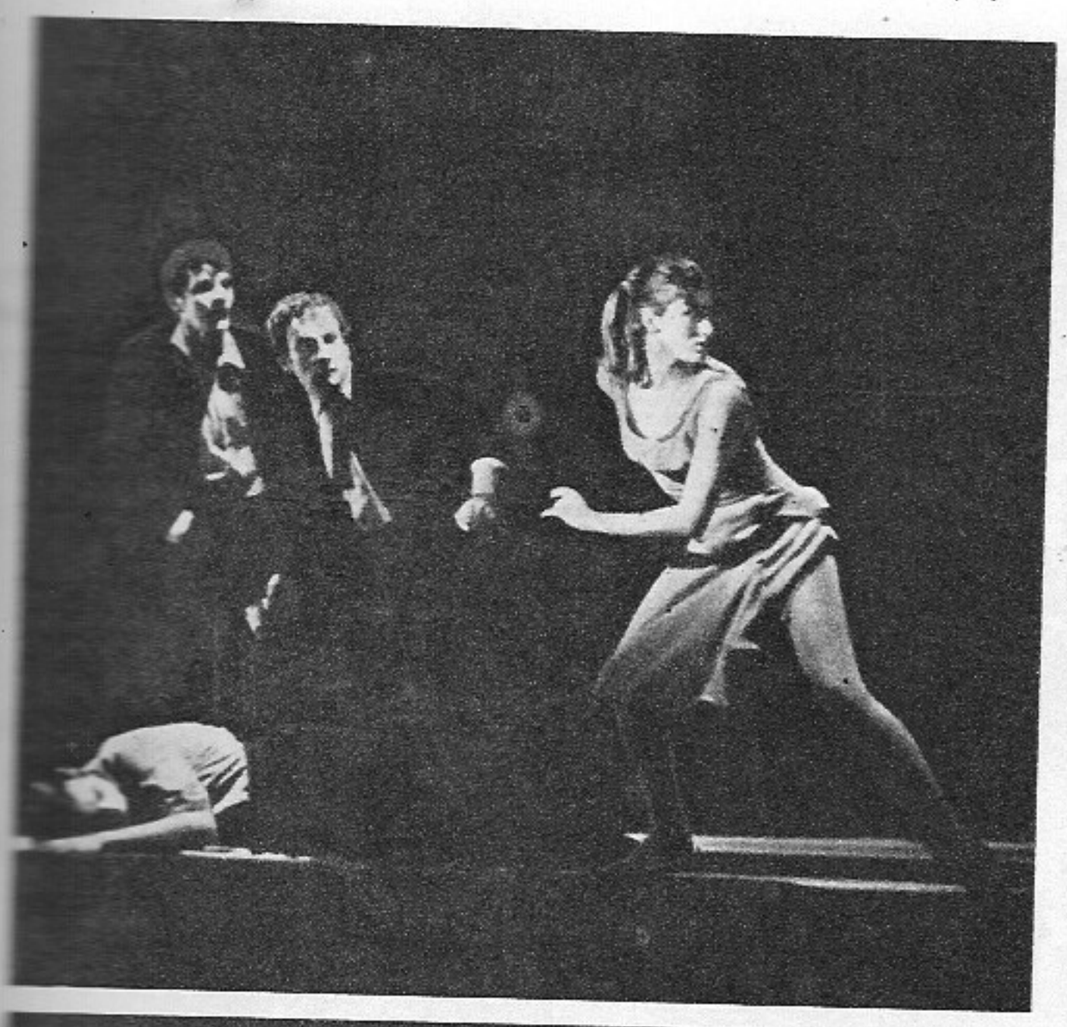

Udo Väljaots

E. Tamberg
„Poiss ja liblikas"
1963

L. Raudsepp (d.) — Aime Leis, Anton Bome (1)
L. Roosa (l.) — Tiiu Randviir (2)
L. Klaus (k.) — Tiiu Randviir, Jüri Lass (3, 4)

1 2 3
4

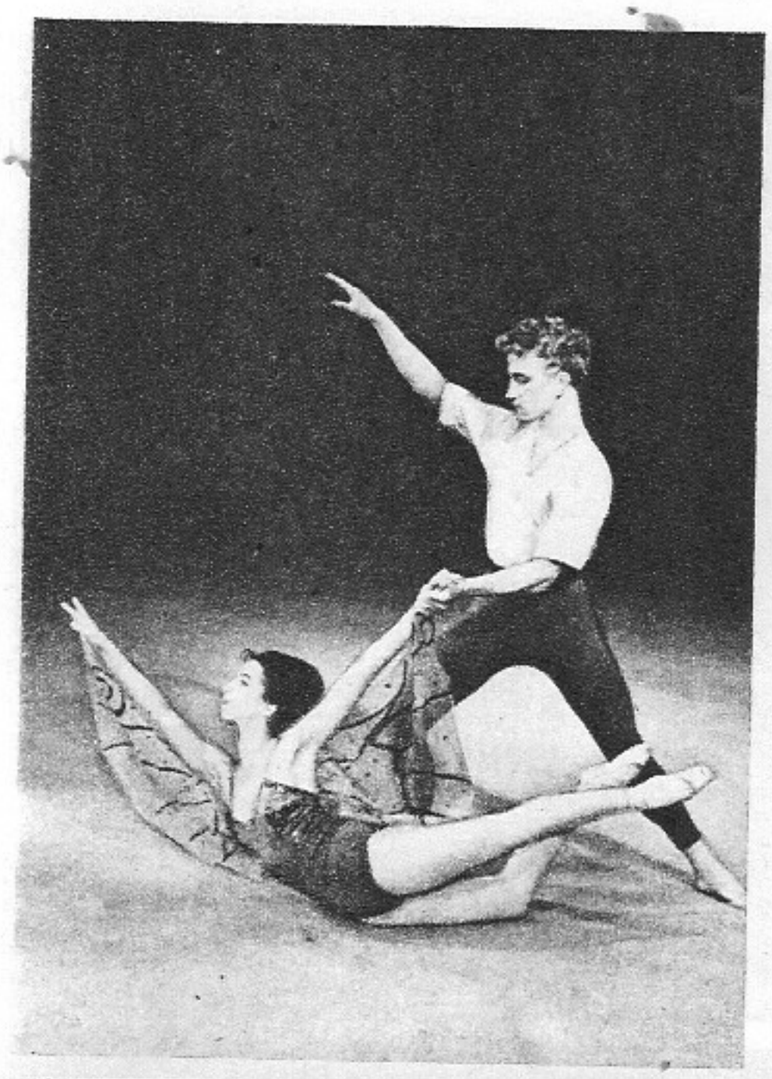

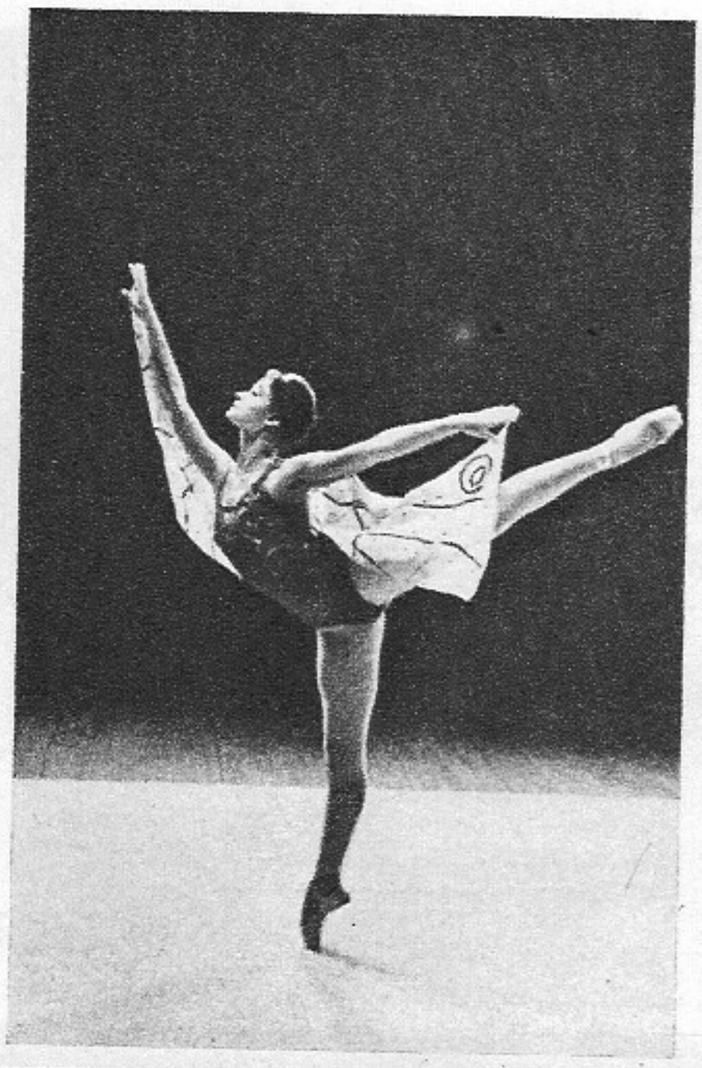

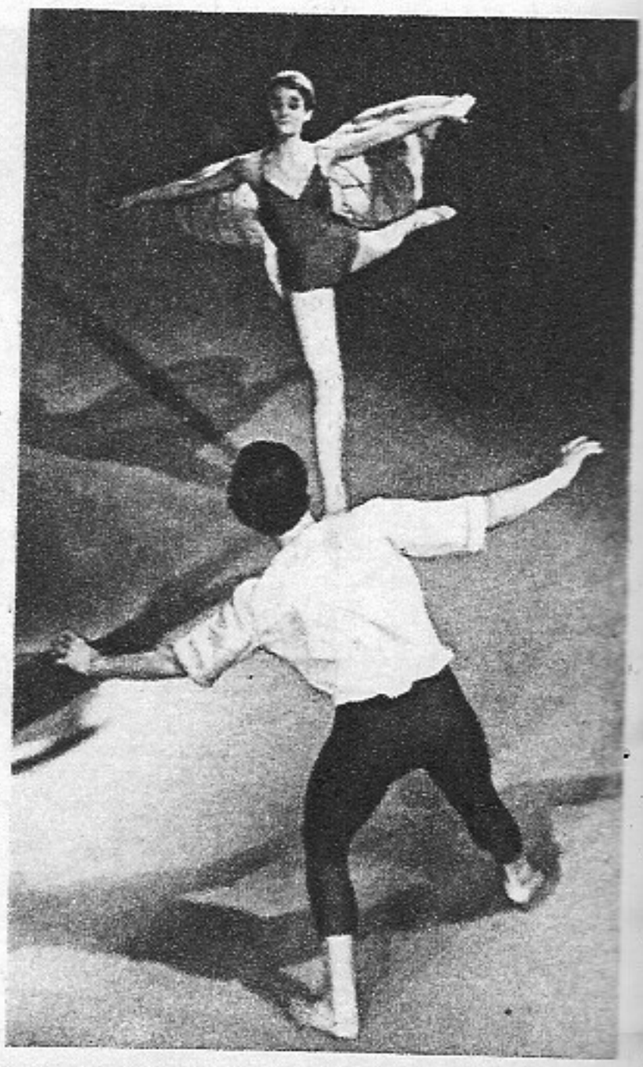

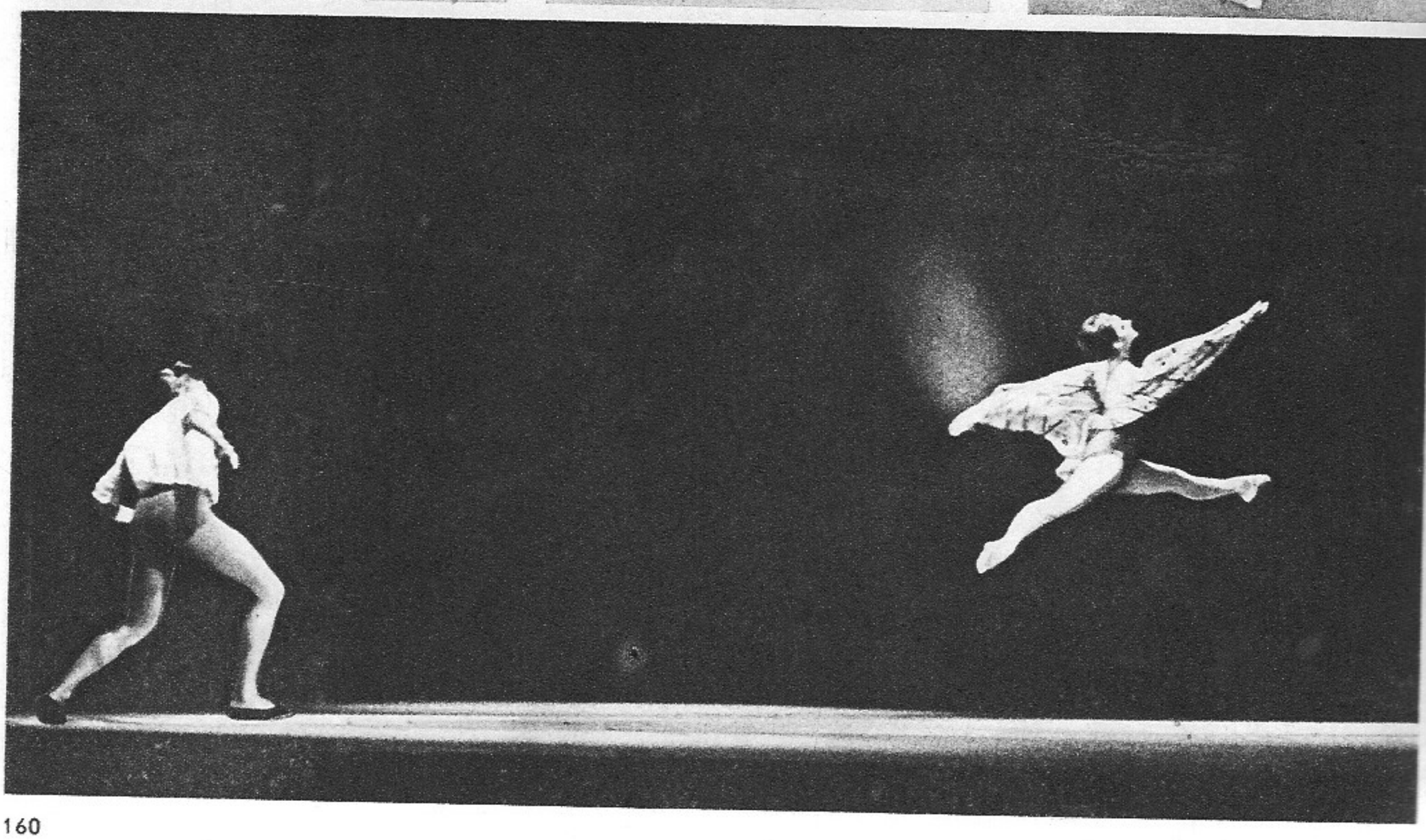

Iraida Generalova

„Estonia" ballett

S. Rahmaninov
„Sümfoonilised tantsud"
1963

V. Järvi (d.)
E. Renter (l., k.)

Tiiu Randviir, Endrik Kerge (1)
Stseen lavastusest (2)
Ball (3)

1 2
3

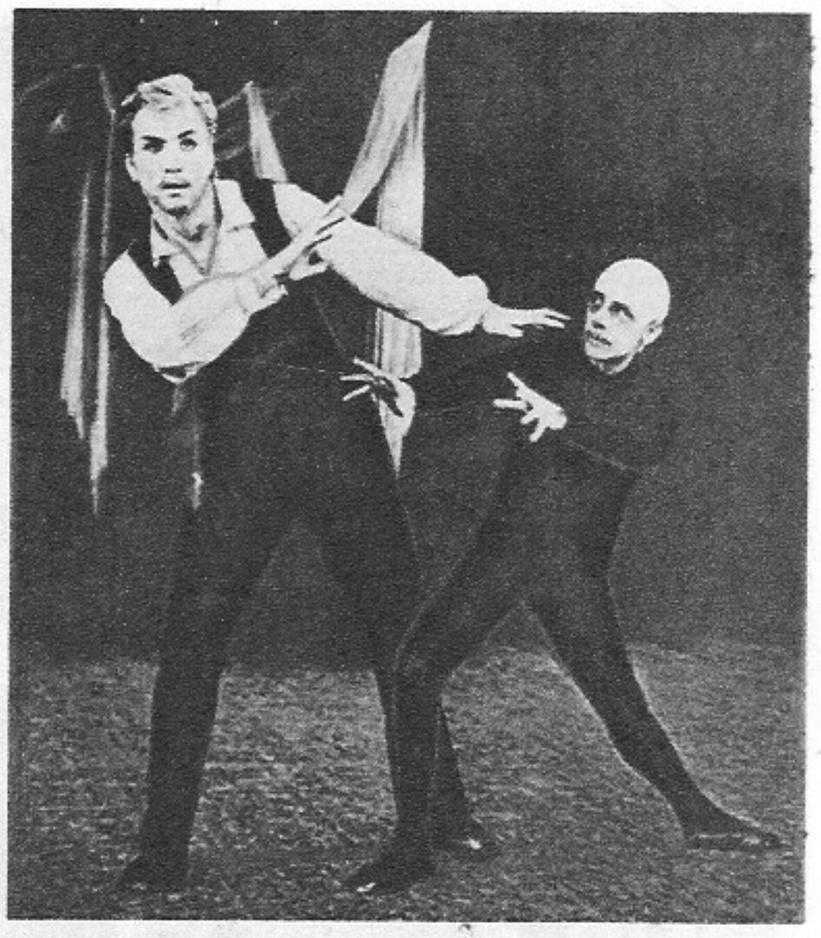

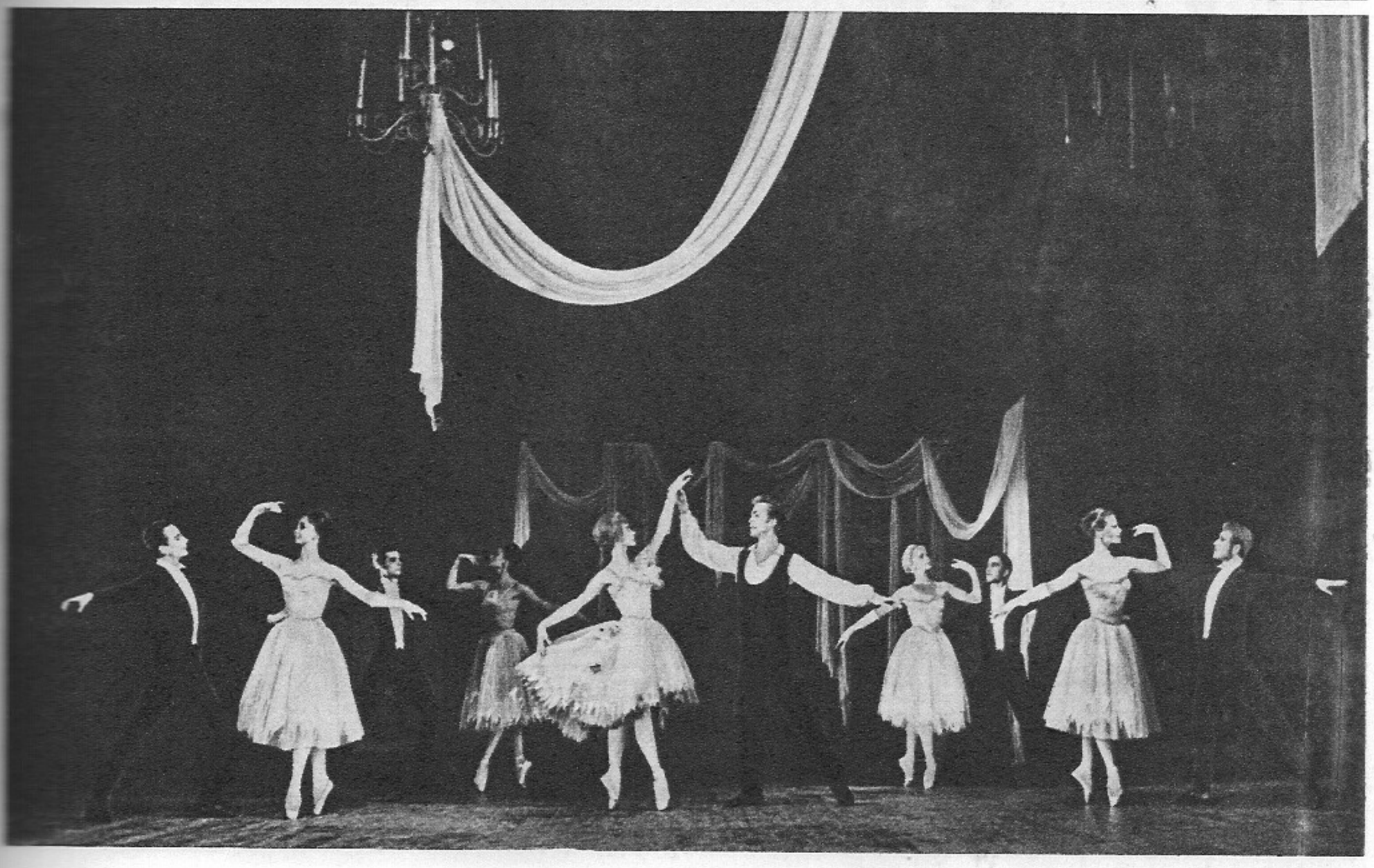

Enn Suve

I. Stravinski
„Lugu sõdurist"
1963

V. Järvi (d.)
E. Renter (l., k.)

Peeter Roos (1)
Laulatusstseen: Aime Leis,
Agu Püüman, Anton Bome (2)
Anton Bome, Verner Loo (3)
Tamara Soone, Anton Bome (4)

1 2 3
4

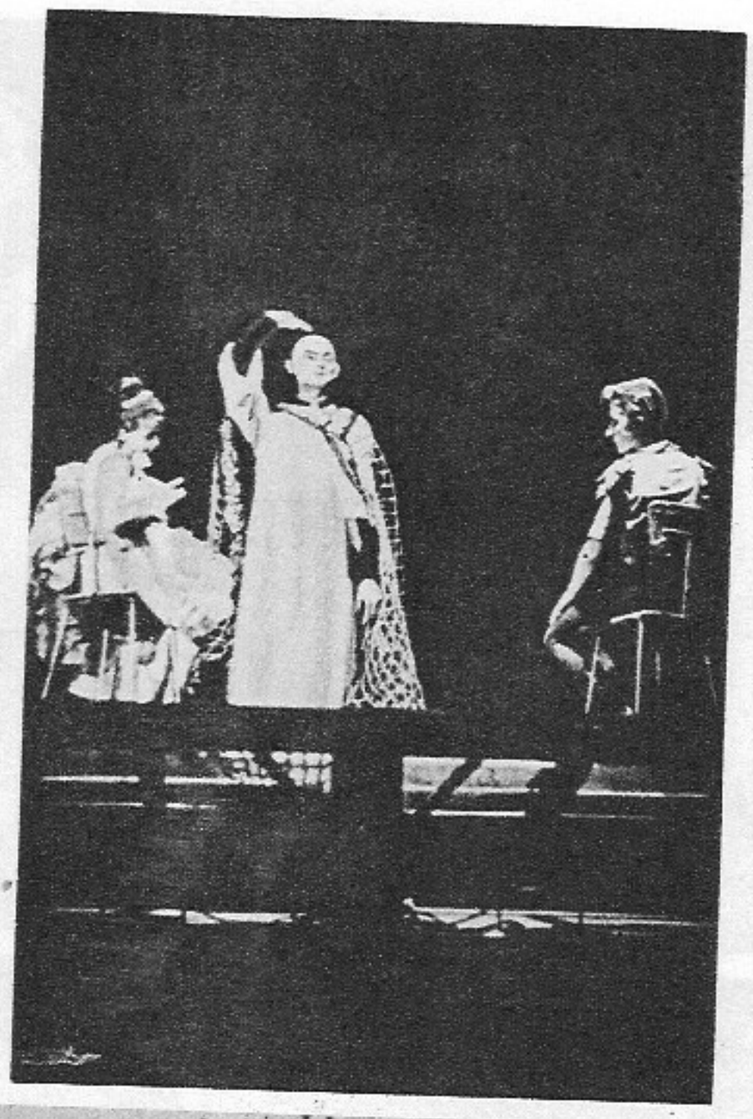

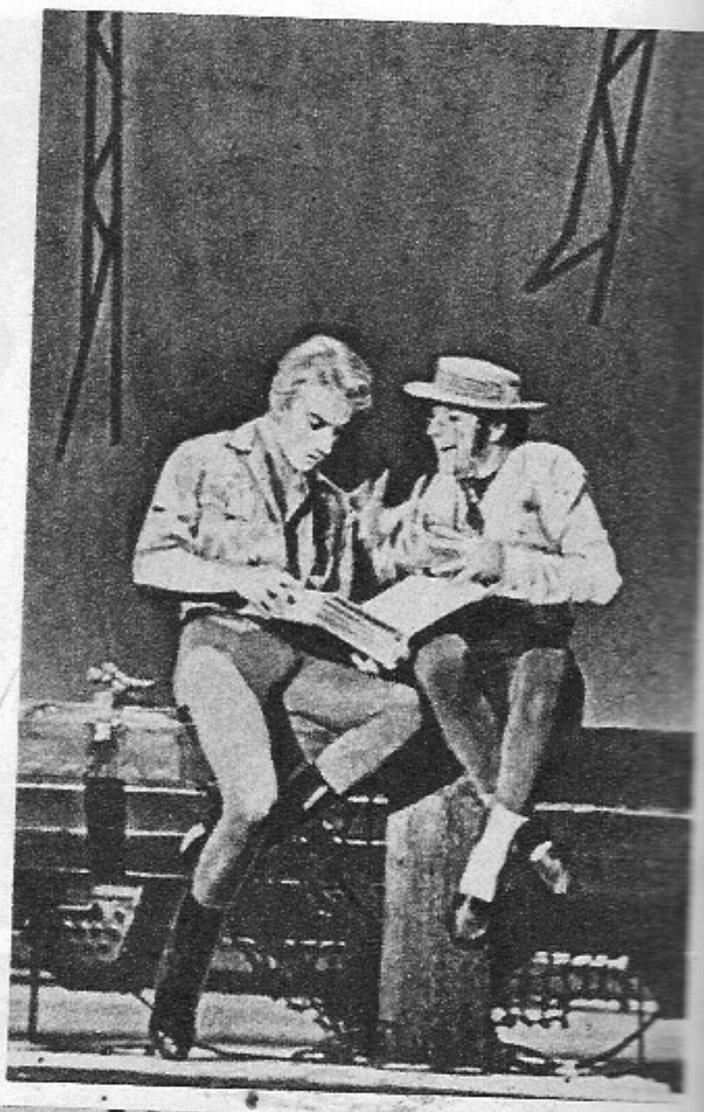

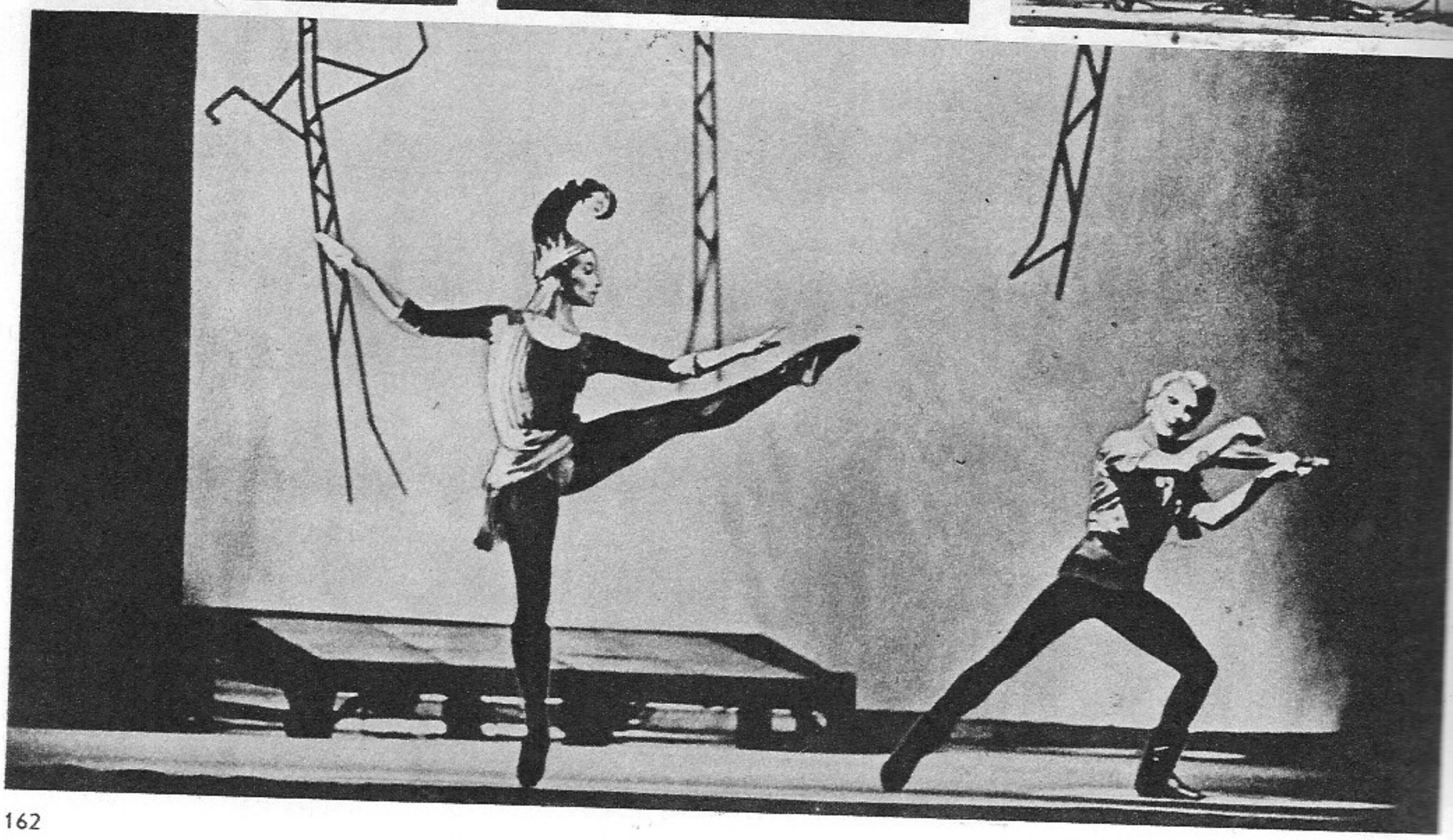

P. Tšaikovski
„Pähklipureja"
1965

V. Järvi (d.)
E. Renter (l., k.)

Jüri Lass
Tiiu Randviir

Enn Suve

P. Tšaikovski
„Pähklipureja"
1965

Endrik Kerge, Tatjana Maiste-Laid (1)
Hiina tants: Berta Krumm, Anton Bome, Aigi Rüütel (2)
Stseen I vaatusest (3)

1 2
3

Jüri Lass, Tamara Soone

Enn Suve

E. Tubin
„Kratt"
1966

K. Raudsepp (d.)
M.-L. Küla (l., k.)

Juta Lehiste

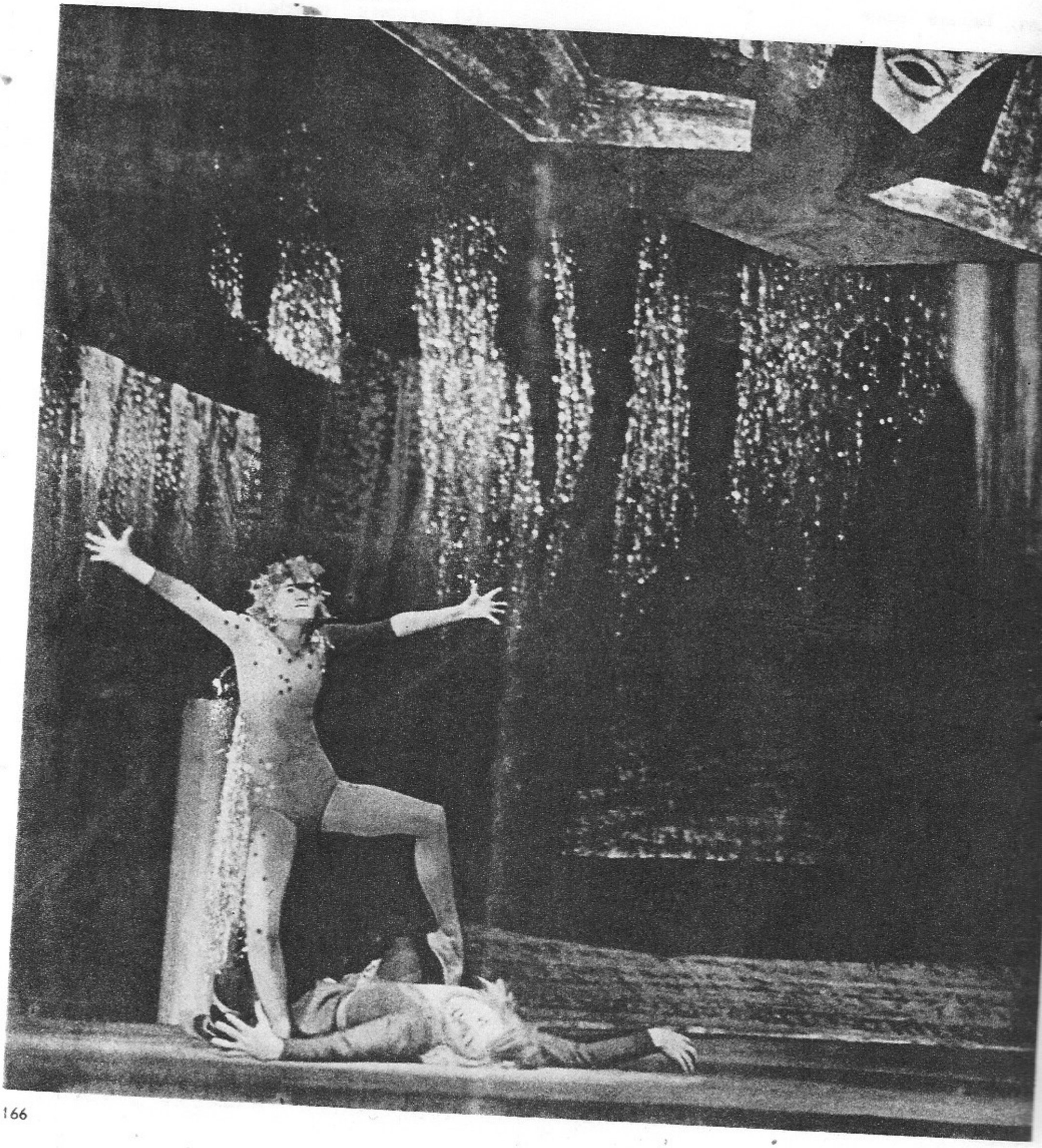

166

Peeter Roos, Endrik Kerge (1)
Olga Tsitšerova, Jüri Lass (2)
Endrik Kerge (3)
Juta Lehiste (4)
Peremehe surm (5)

1 2
3 4 5

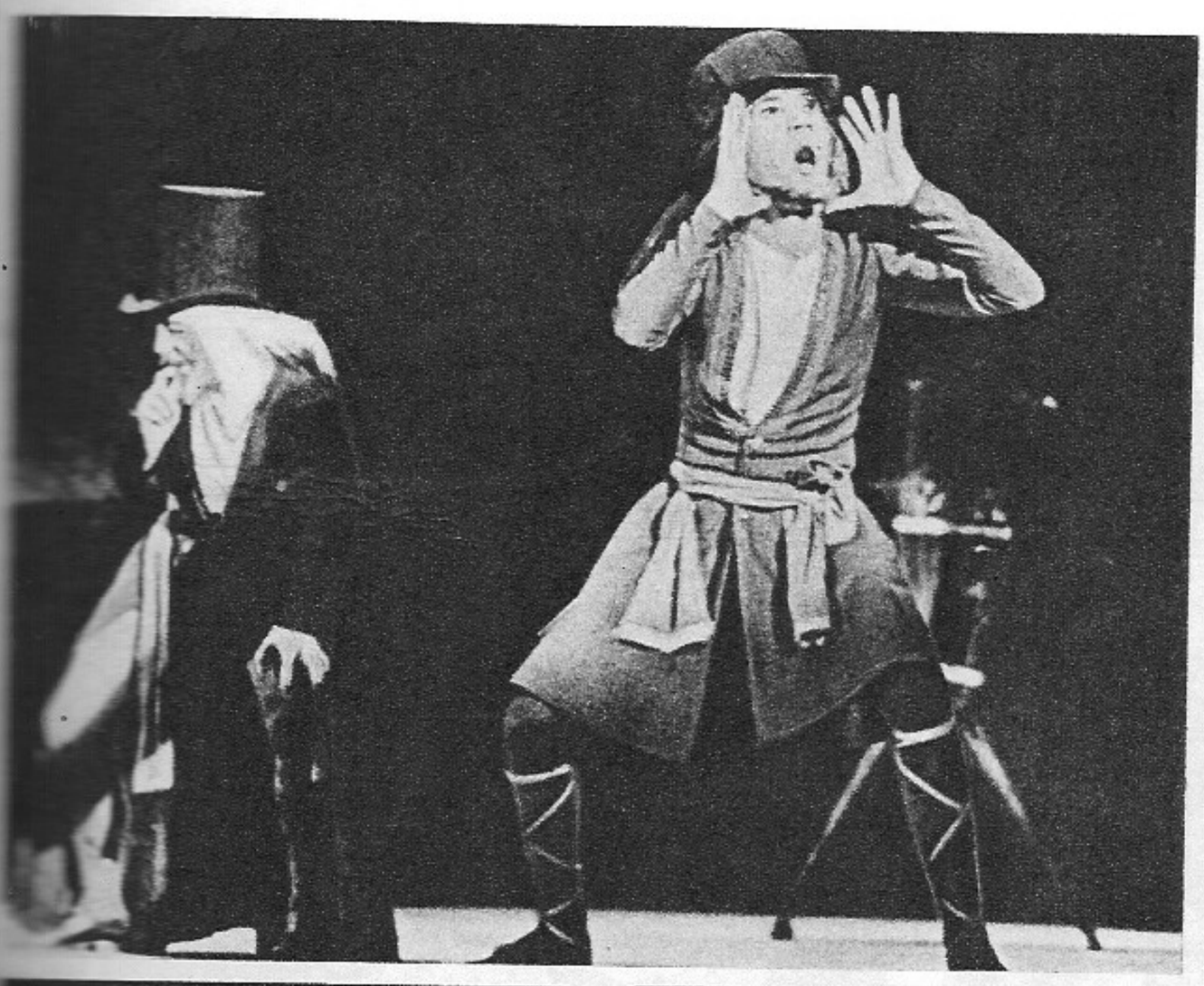

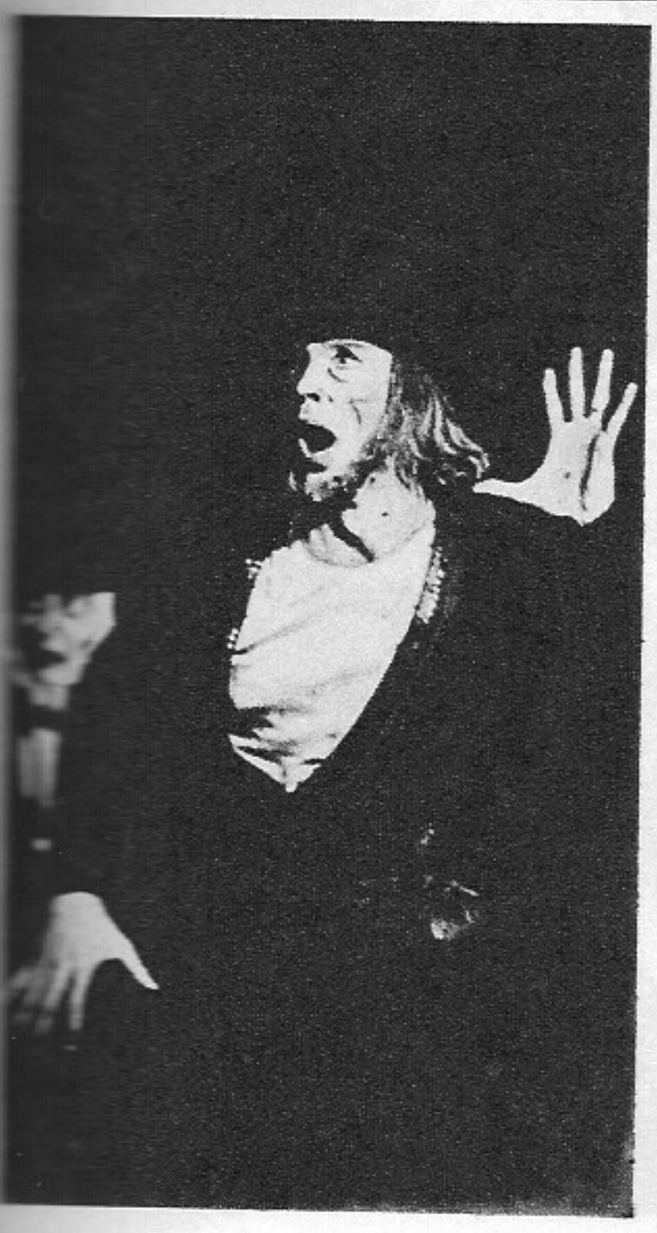

Enn Suve

R. Štšedrin
„Küürselg-sälg“
1967

K. Raudsepp (d.)
M.-L. Küla (l., k.)

Aime Leis (1)
Tiiu Randviir, Jüri Lass (2)
Peeter Roos, Jüri Lass (3)
Jüri Lass (4)

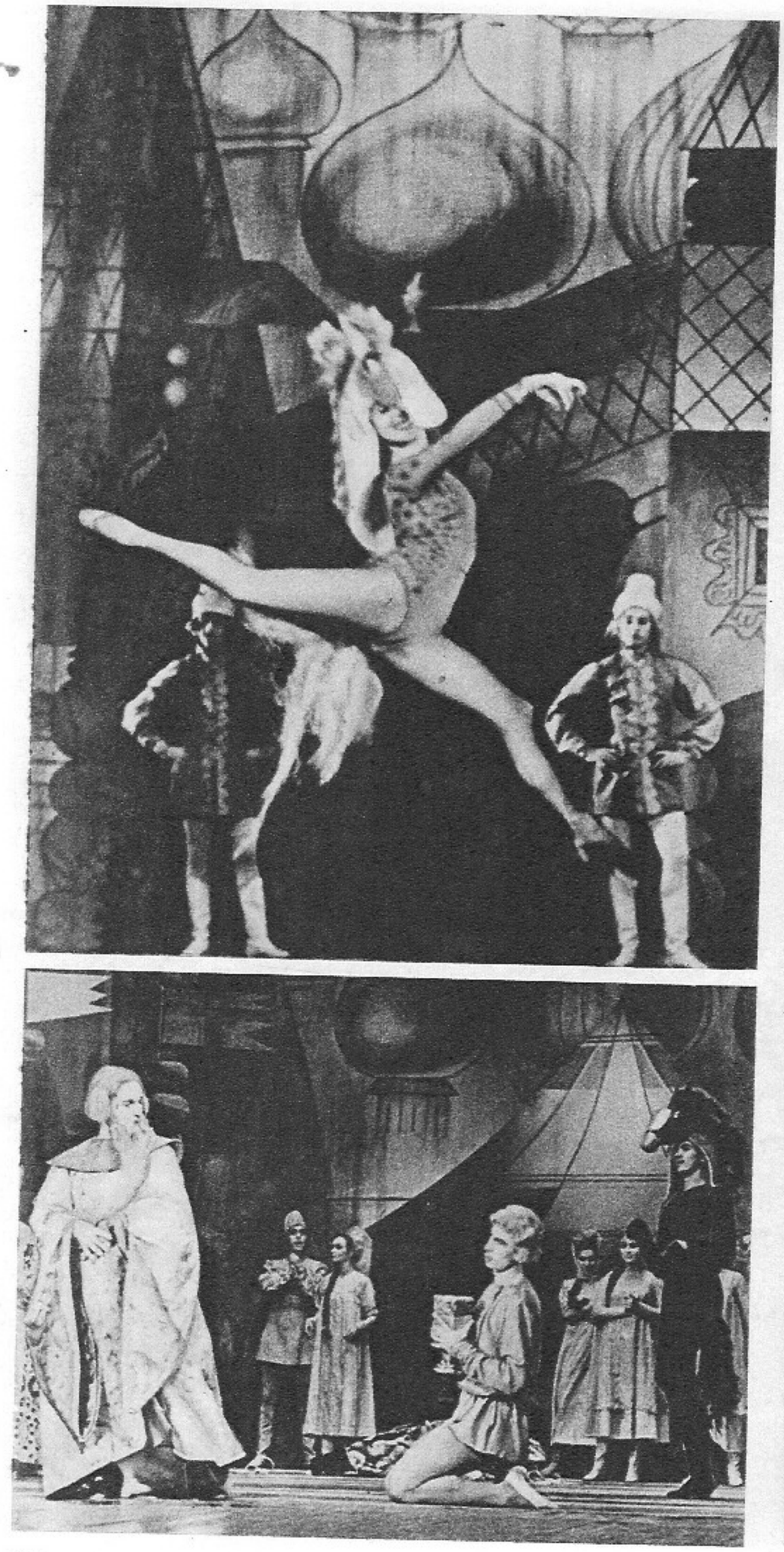

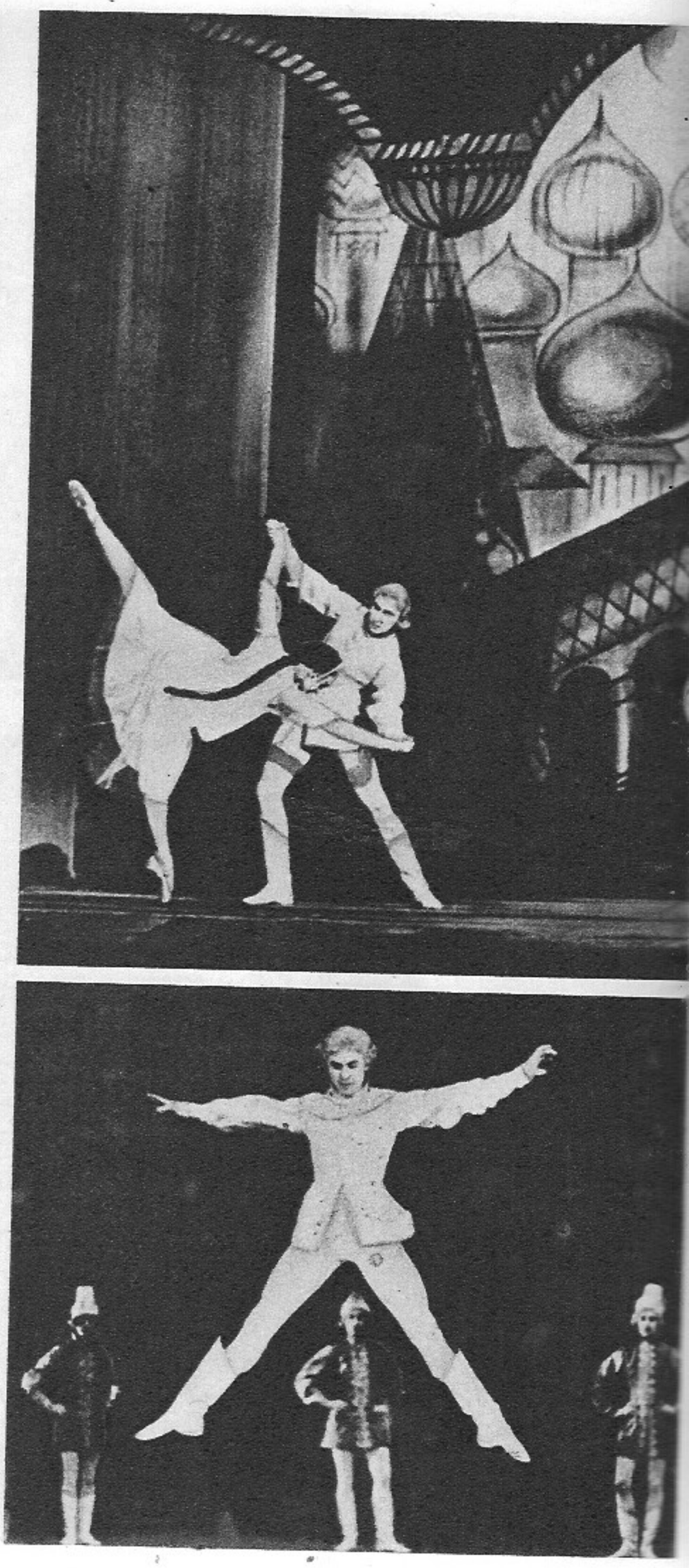

L. Minkus
„Don Quijote"
1968

K. Raudsepp (d.)
L. Roosa (l., k.)

Natalia Lukaševitš (1)
Stseen lavastusest (2)
Aime Leis, Tiit Härm (3)
Stseen lavastusest (4)

1 2
3 4

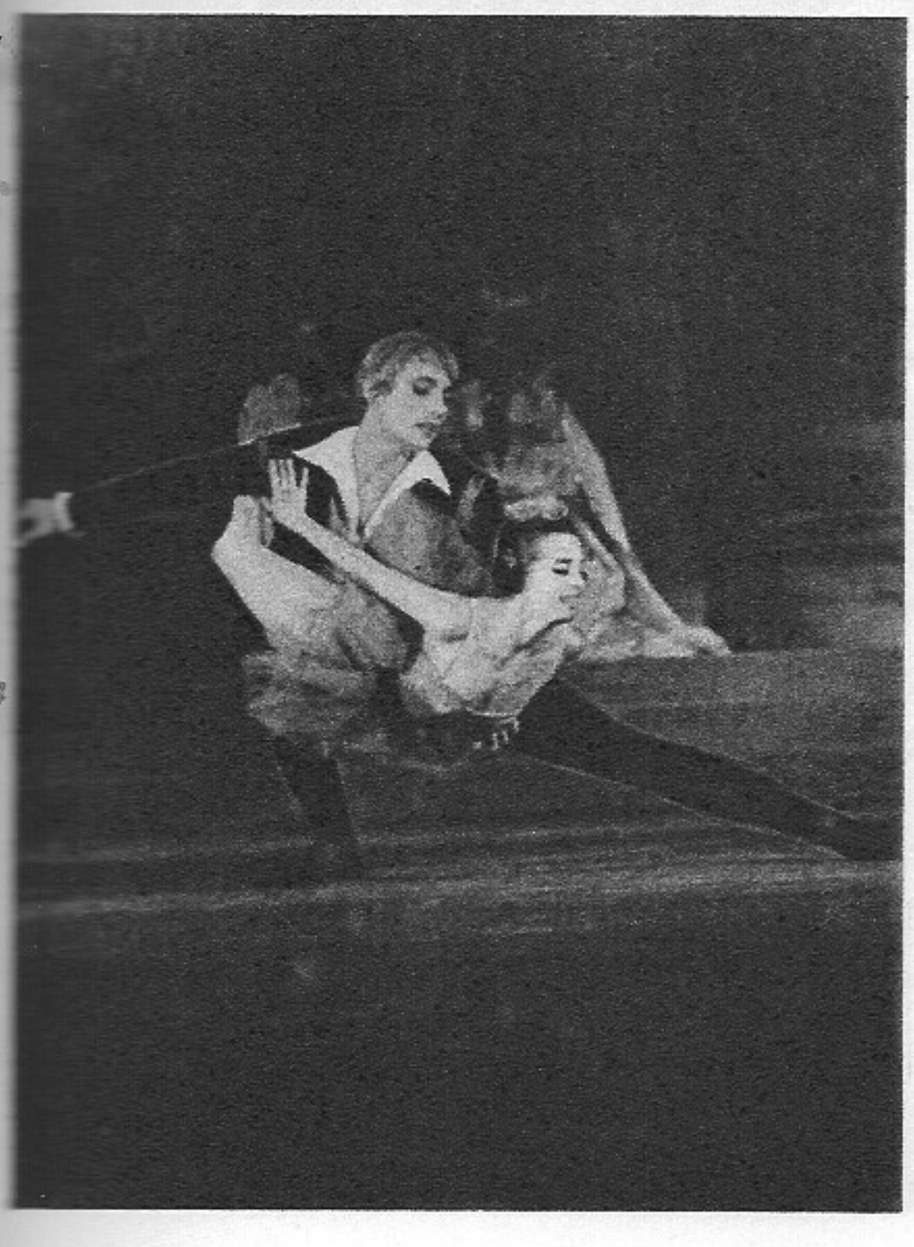

Enn Suve

G. Bizet R. Štšedrin
„Carmen"
1969

E. Klas (d.)
V. Järvi
E. Renter (l., k.)

Tiiu Randviir

Aleksander Buldakov (1)
Aleksander Buldakov, Juta Lehiste (2)
Jānis Gangnuss, Tiiu Randviir, Märt Kalbus (3)
Jānis Garancis, Olga Tšitšerova (4)

1 2
3 4

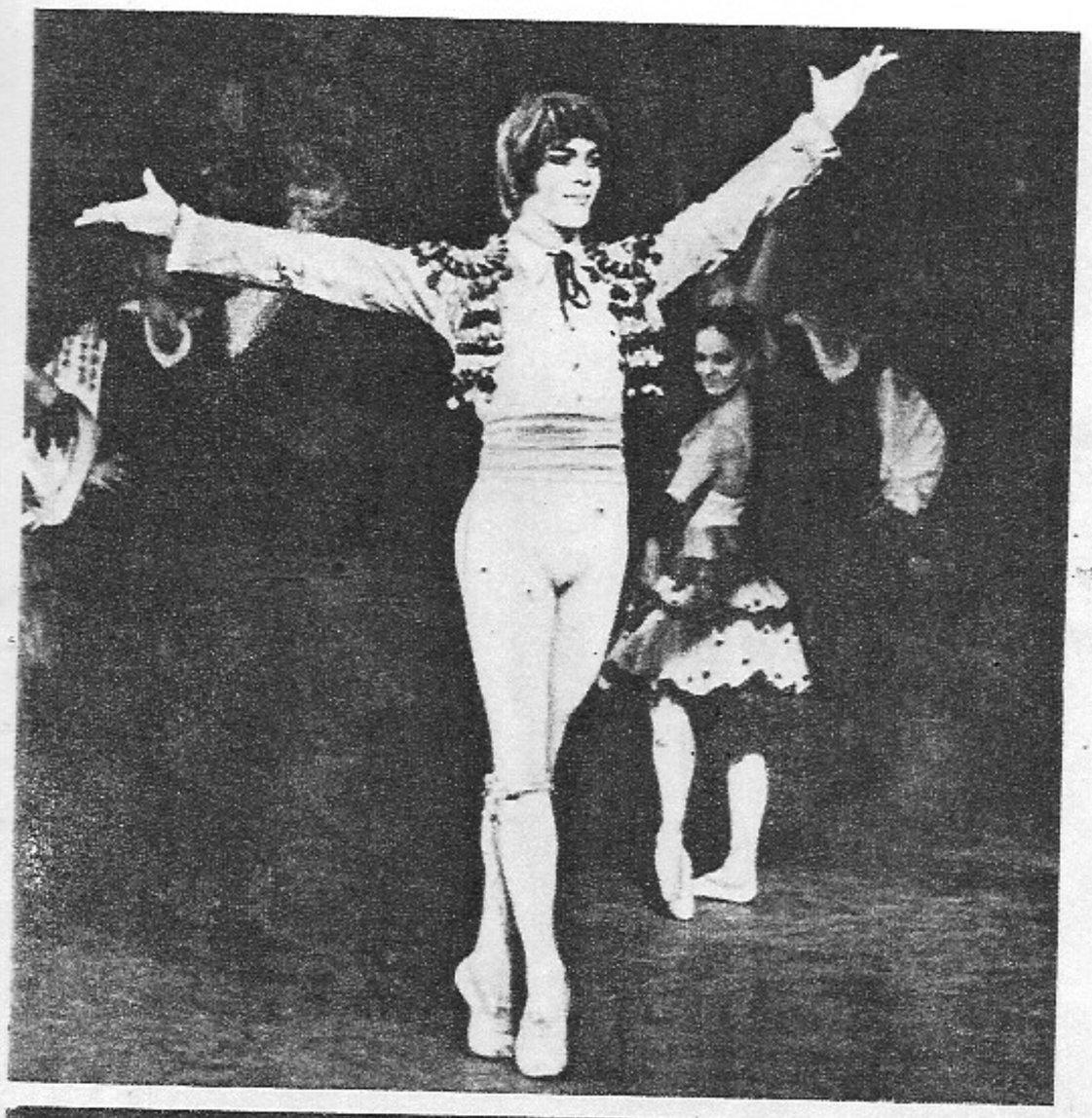

Enn Suve

G. Bizet R. Štšedrin
„Carmen"
1969

Tiiu Randviir, Jānis Garancis

Tiiu Randviir, Jānis Garancis (1, 2, 3, 4)

1 2
3 4

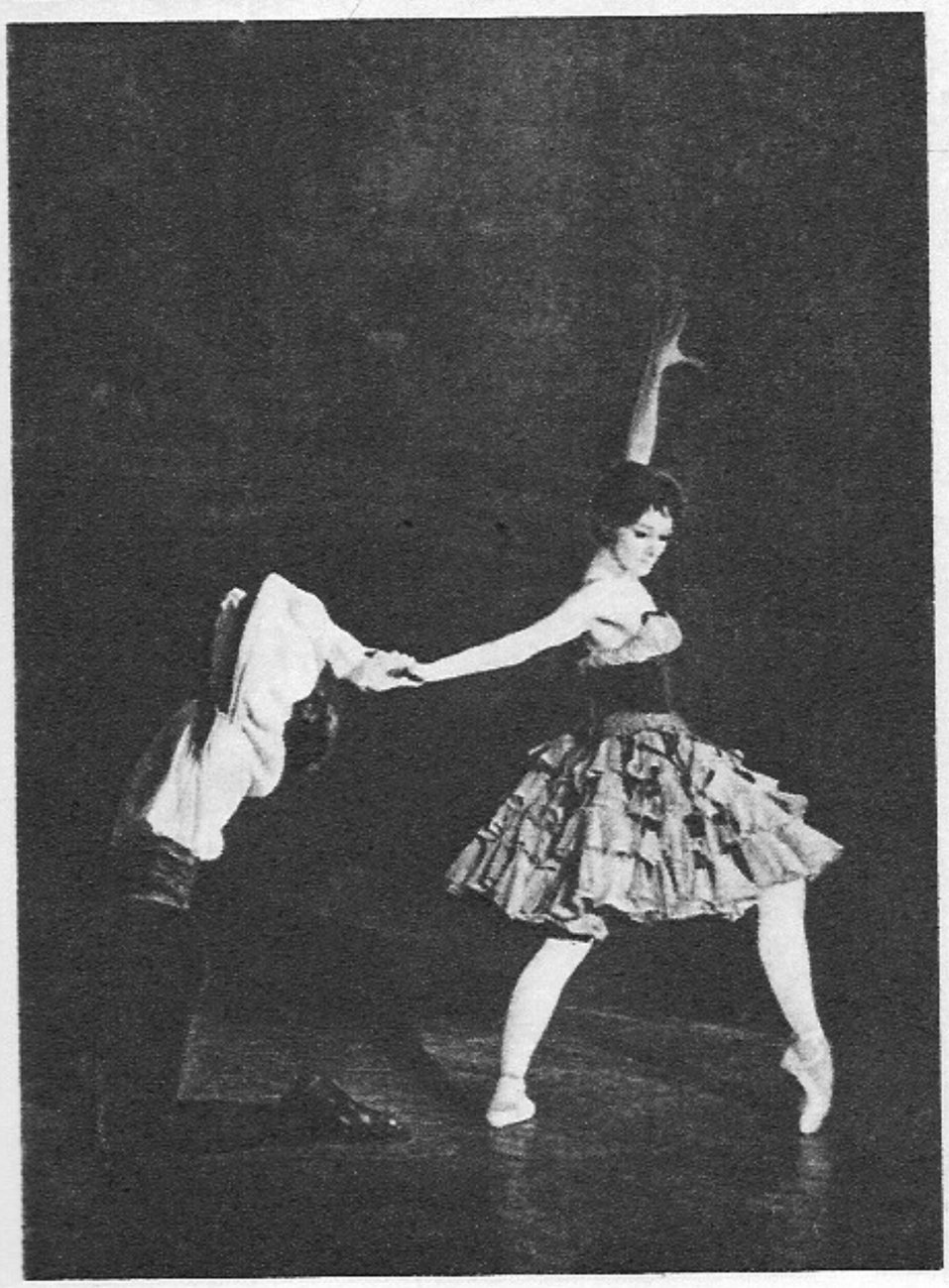

Enn Suve

I. Stravinski
„Orpheus"
1969

E. Klas (d.)
V. Järvi
E. Renter (l., k.)

Vjatšeslav Maimussov (1)
Tatjana Maiste-Laid, Vjatšeslav Maimussov (2)
Stseen lavastusest (3)
Orpheus põrgus (4)

1 2
3 4

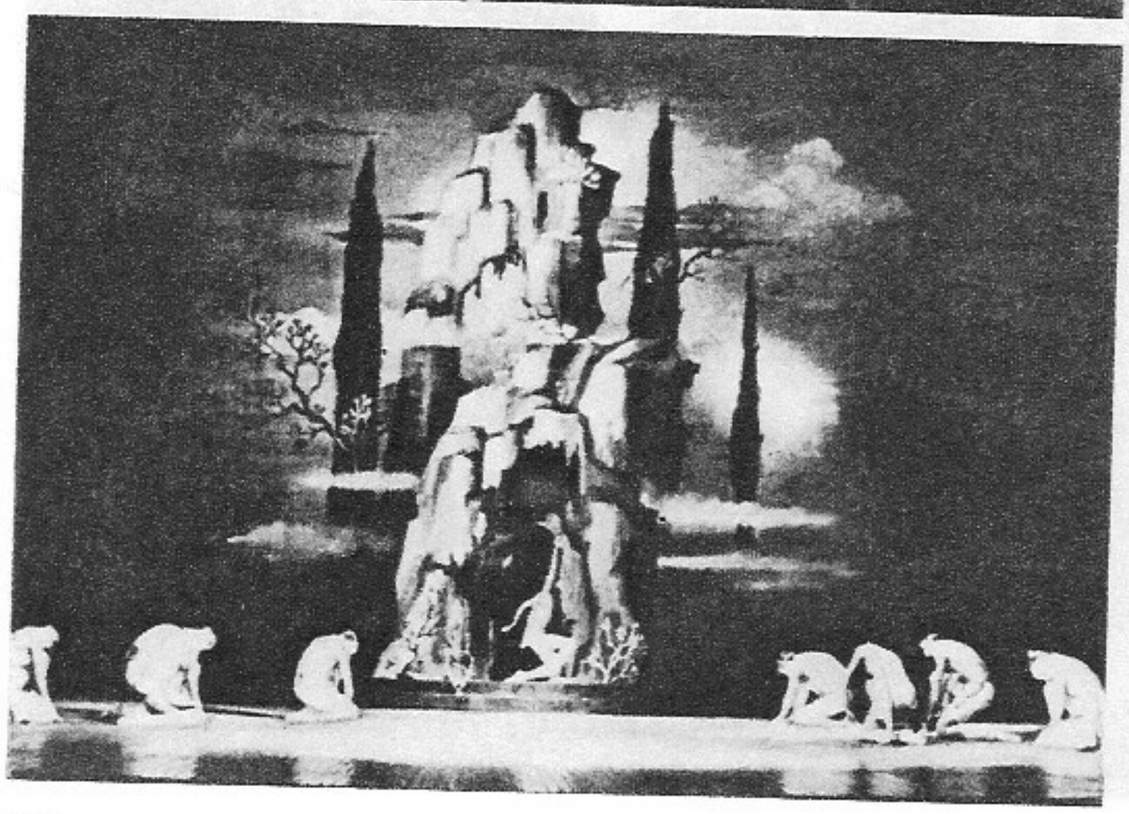

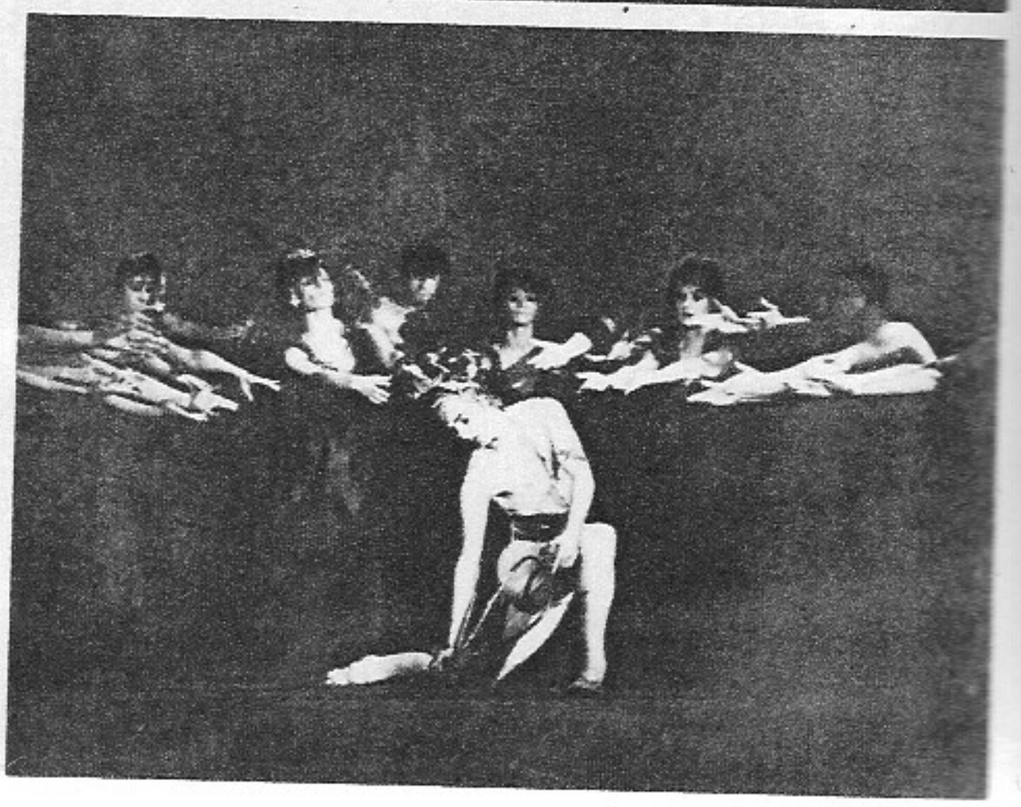

A. Hatšaturjan
„Gajane"
1970

V. Järvi (d.)
K.-A. Püüman (l., k.)

Tamara Soone, Aleksander Buldakov

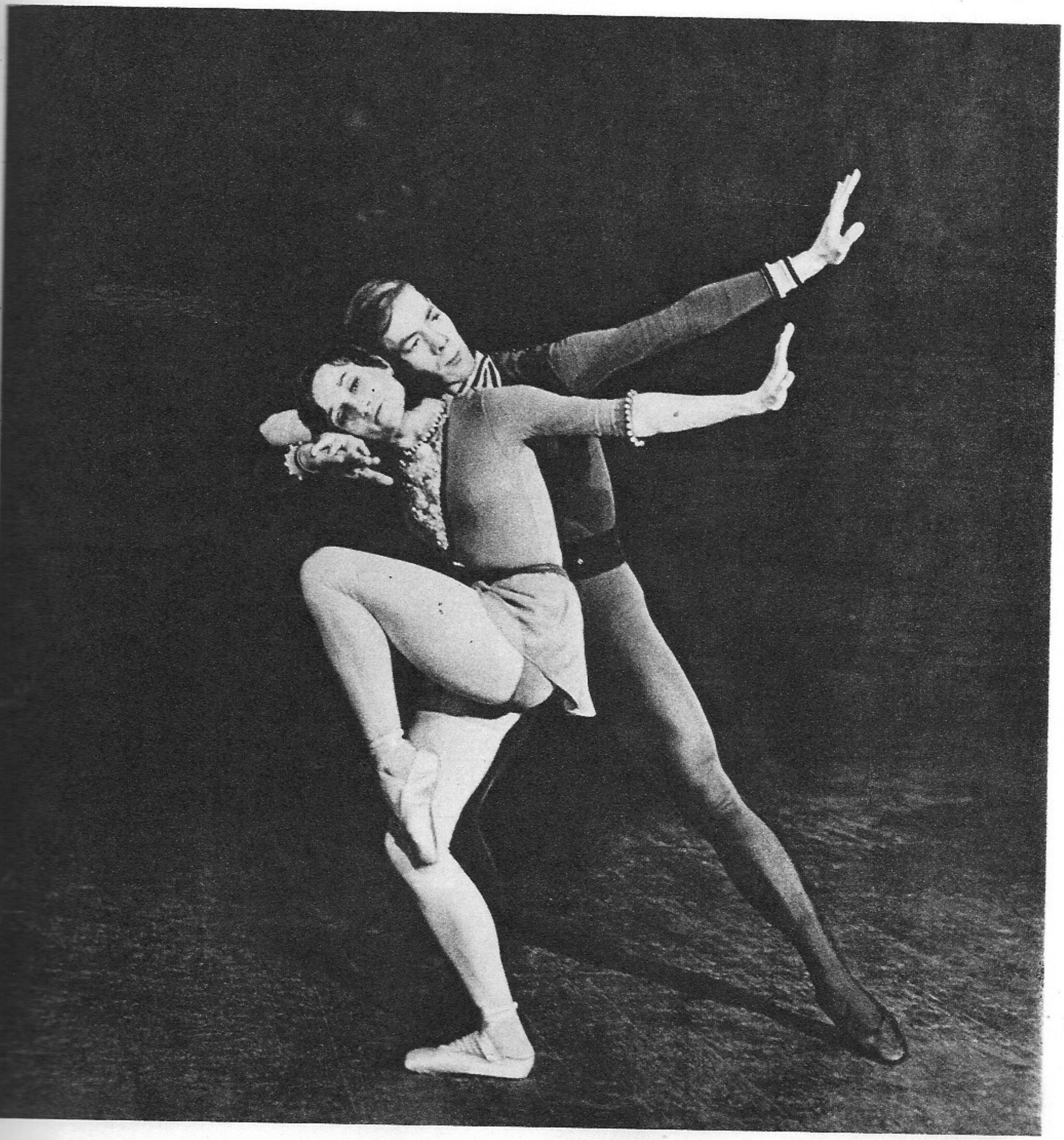

Enn Suve

A. Hatšaturjan
„Gajane"
1970

Aleksander Buldakov, Tamara Soone, Vjatšeslav Maimussov (1)
Tamara Soone (2)
Tamara Soone, Vjatšeslav Maimussov (3)

1 2
3

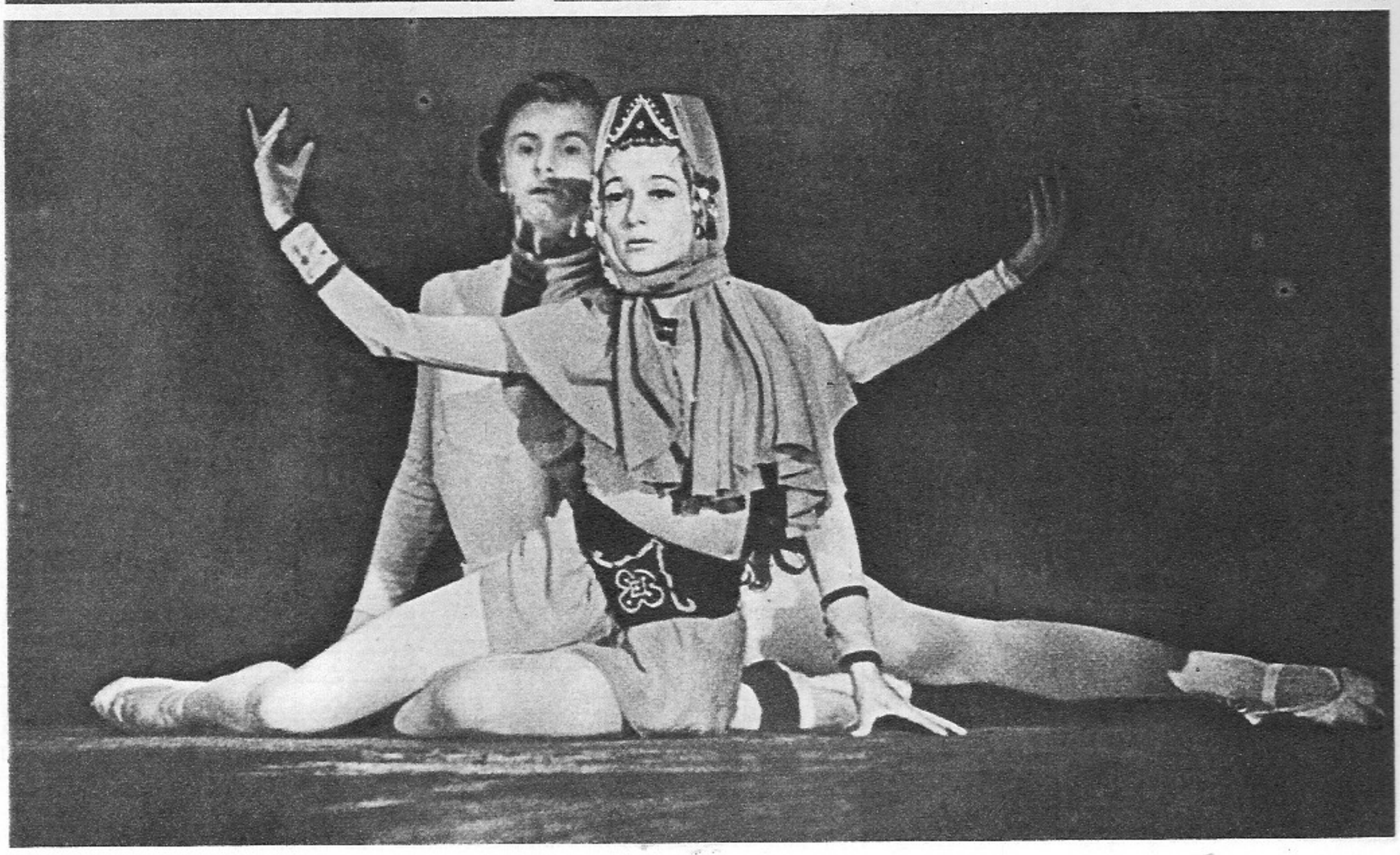

Swetlana Balojan (1)
Vjatšeslav Maimussov, Tamara Soone (2)

1
2

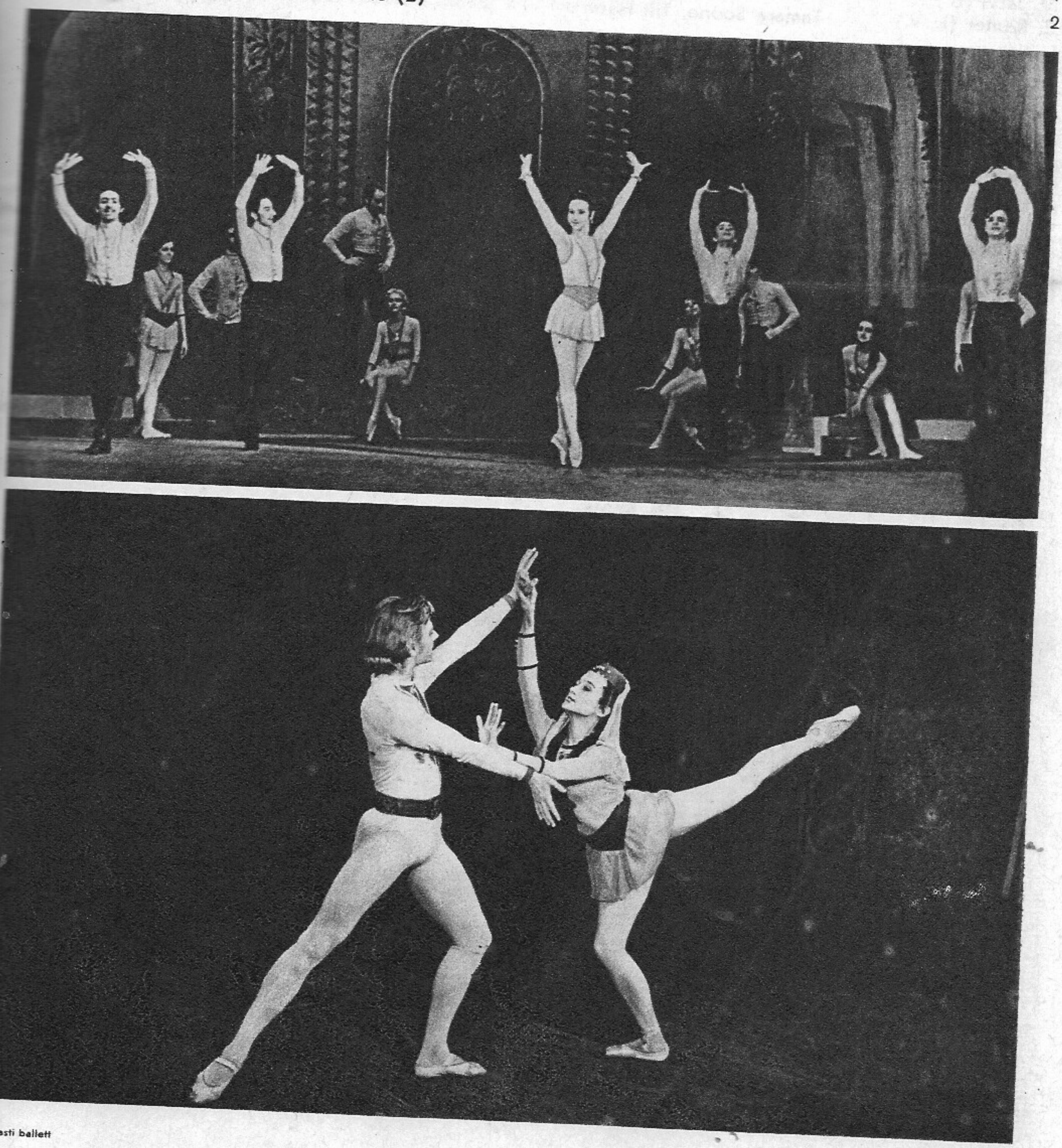

Eesti ballett

Enn Suve

I. Stravinski
„Püha kevad"
1971

V. Järvi (d.)
E. Renter (l., k.)

Tamara Soone, Tiit Härm

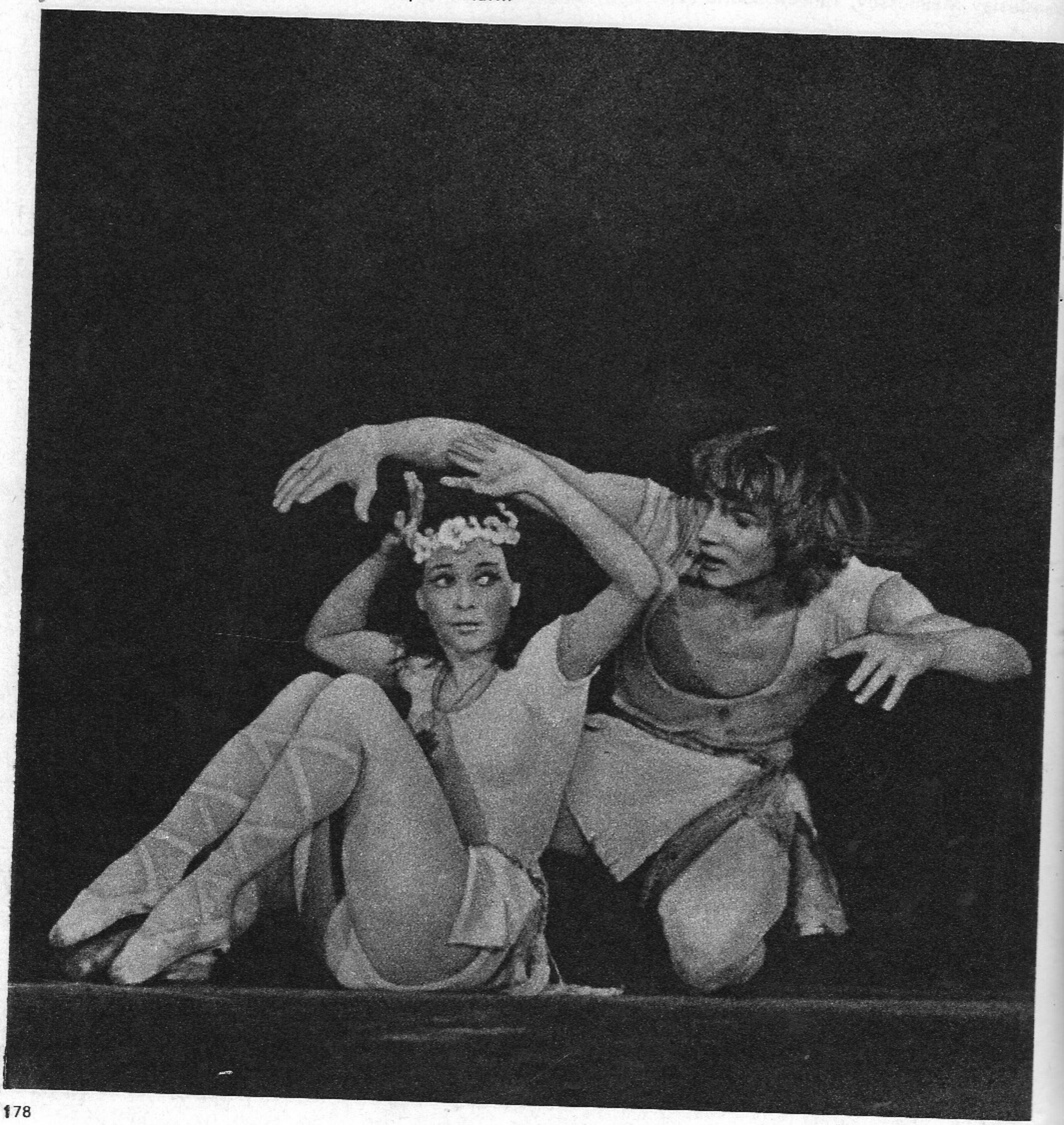

I. Stravinski
„Haldja suudlus"
1971

V. Järvi (d.)
E. Ranter (l., k.)

Tatjana Maiste-Laid, Sergei Vorobjov (1)
Olga Tšitšerova, Jüri Lass (2)
Haldja suudlus, keskel Tiiu Randviir (3)

1 2
3

Enn Suve

S. Tsintsandze
„Deemon"
1972

V. Järvi (d.)
K.-A. Püüman (l., k.)

Tamara Soone

180

Tamara Soone, Vjatšeslav Maimussov (1)
Jute Lehiste, Jānis Garancis (2)
Tütarlaste tants (3)

1 2
3

Enn Suve

R. Štšedrin
„Anna Karenina"
1973

V. Järvi (d.)
E. Renter (l., k.)

Natalia Lukaševitš

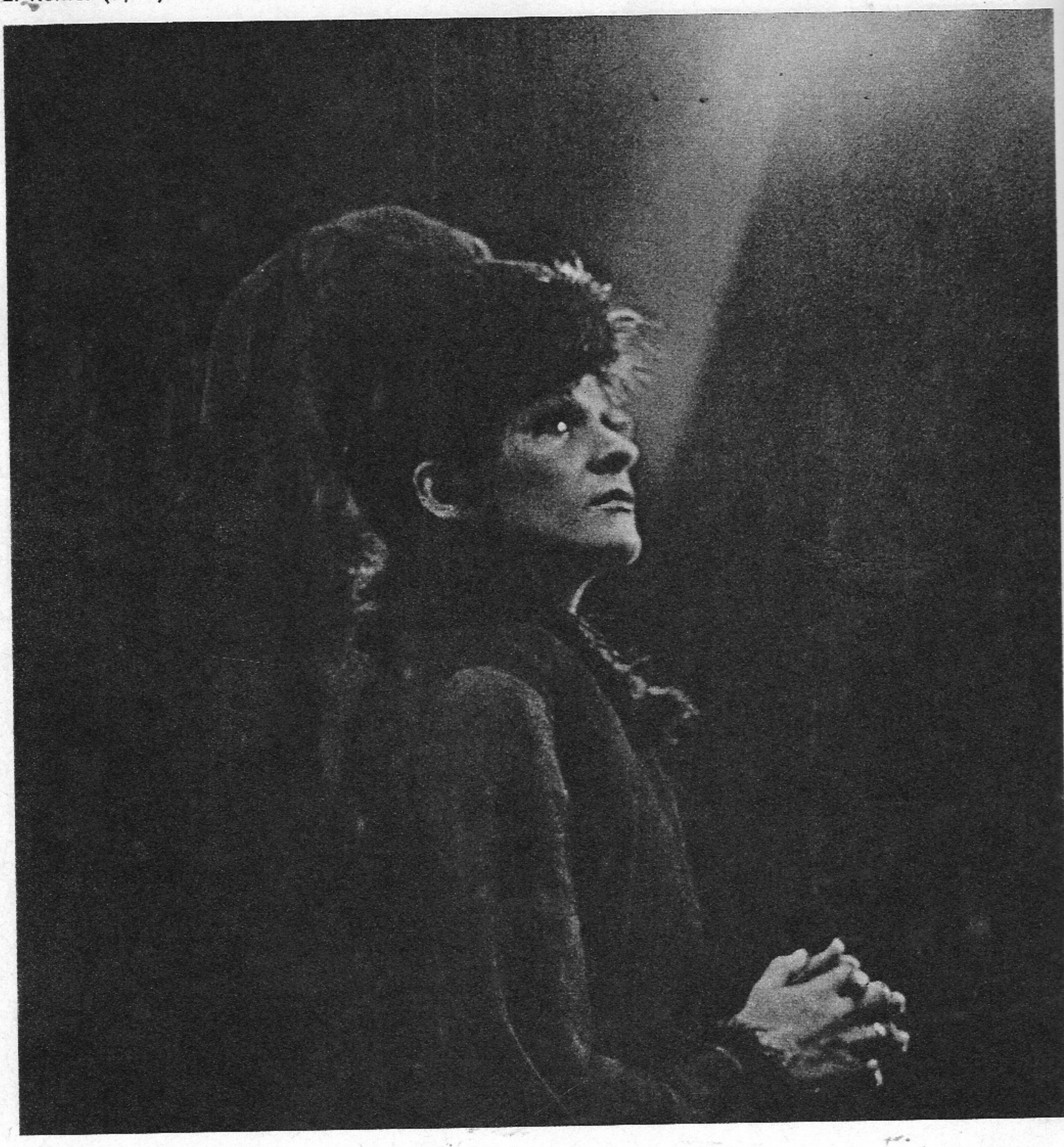

Natalia Lukaševitš, Jānis Garancis, Aleksander Bastrihin (1)
Svetlana Balojan, Natalia Lukaševitš (2)
Natalia Lukaševitš (3)
Stseen hipodroomil (4)

1 2 3
4

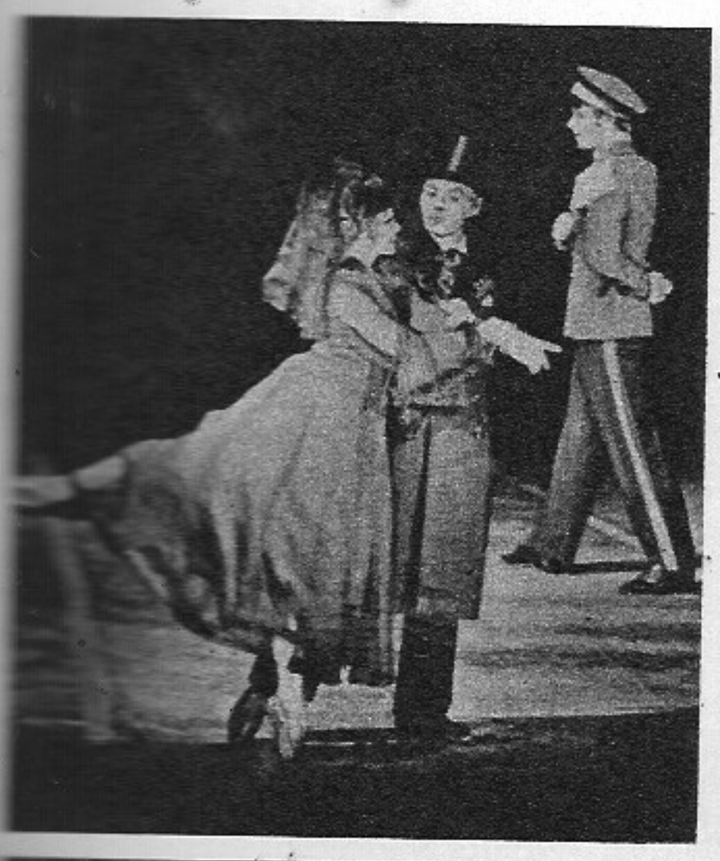

Enn Suve

R. Štšedrin
„Anna Karenina"
1973

Aleksander Basihhin, Natalia Lukaševitš (1, 2)
Seltskond hipodroomil (3)

1 2
3

Sergei Vorobjov, Tamara Soone (1)
Natalia Lukaševitš (2)
Natalia Lukaševitš, Jānis Garancis (3)

1 2
3

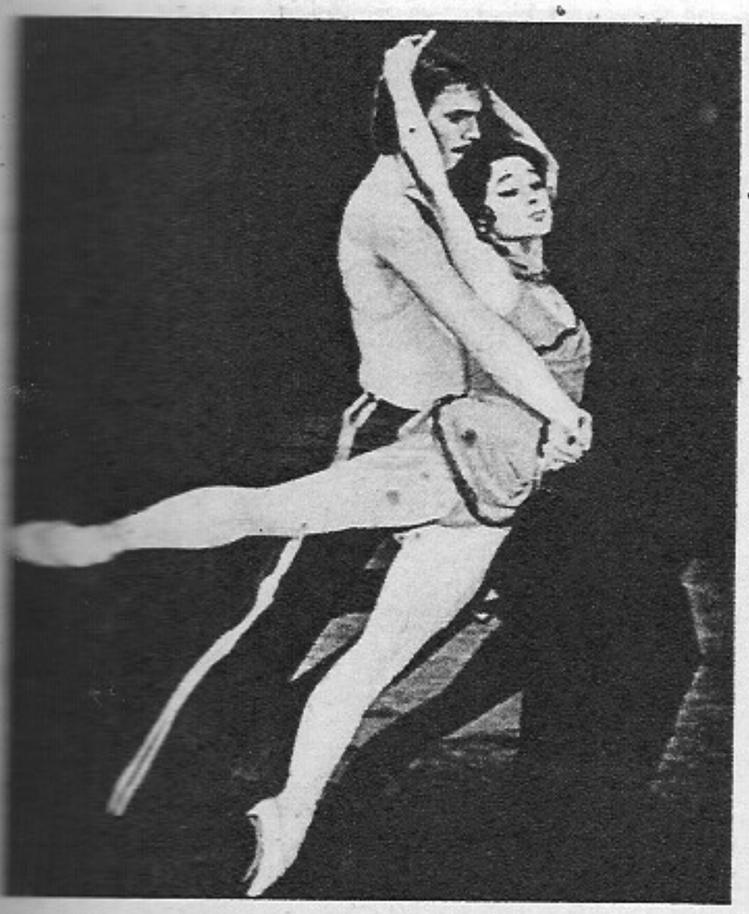

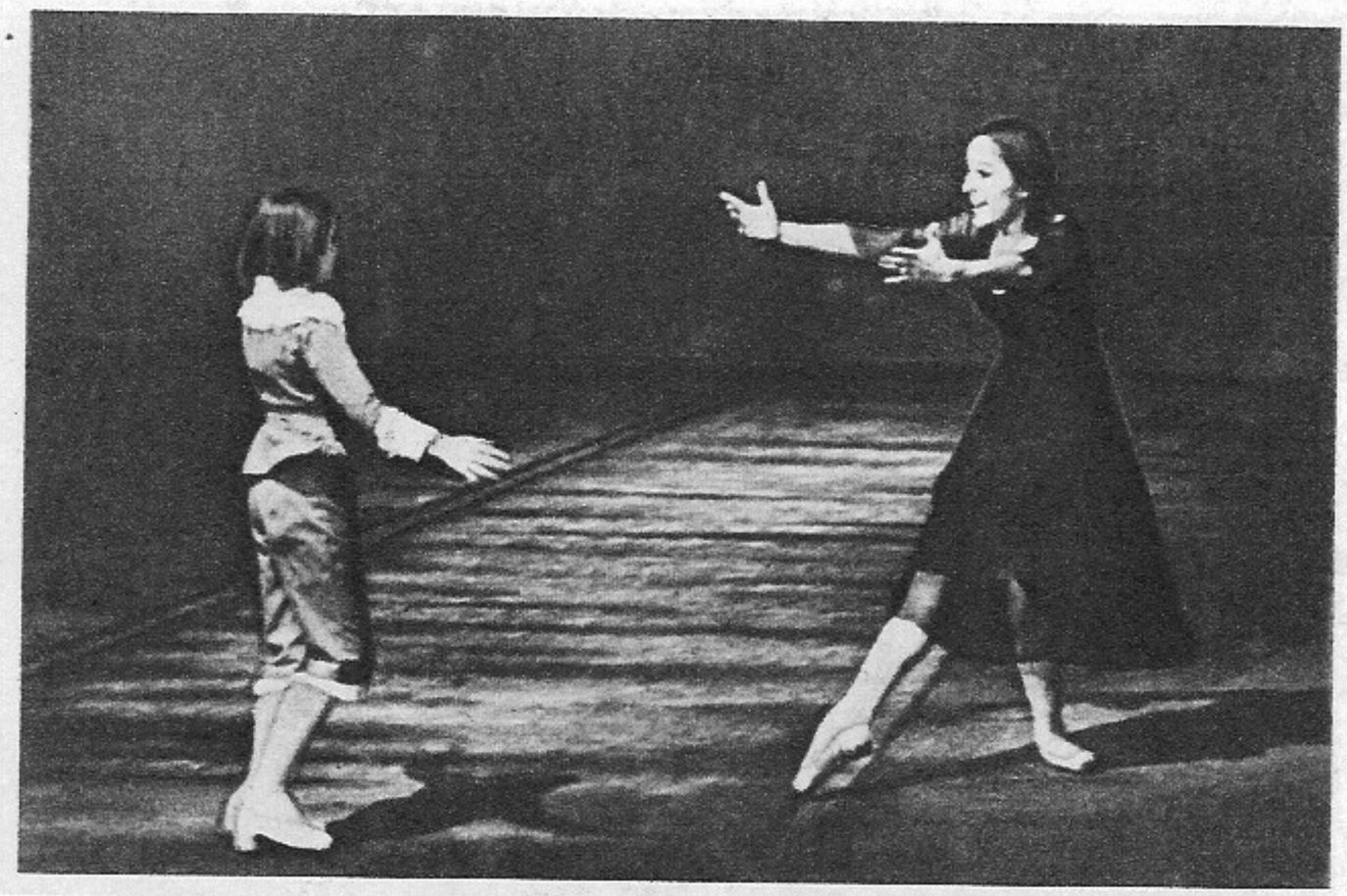

P. Tšaikovski
„Luikede järv"
S. Ivanova poolt
üle kantud Suure
Teatri redaktsioon
1967

E. Klas (d.)
V. Järvi (d.)
E. Renter (l., k.)

Tiiu Randviir, Jüri Lass

Olga Tšitšerova

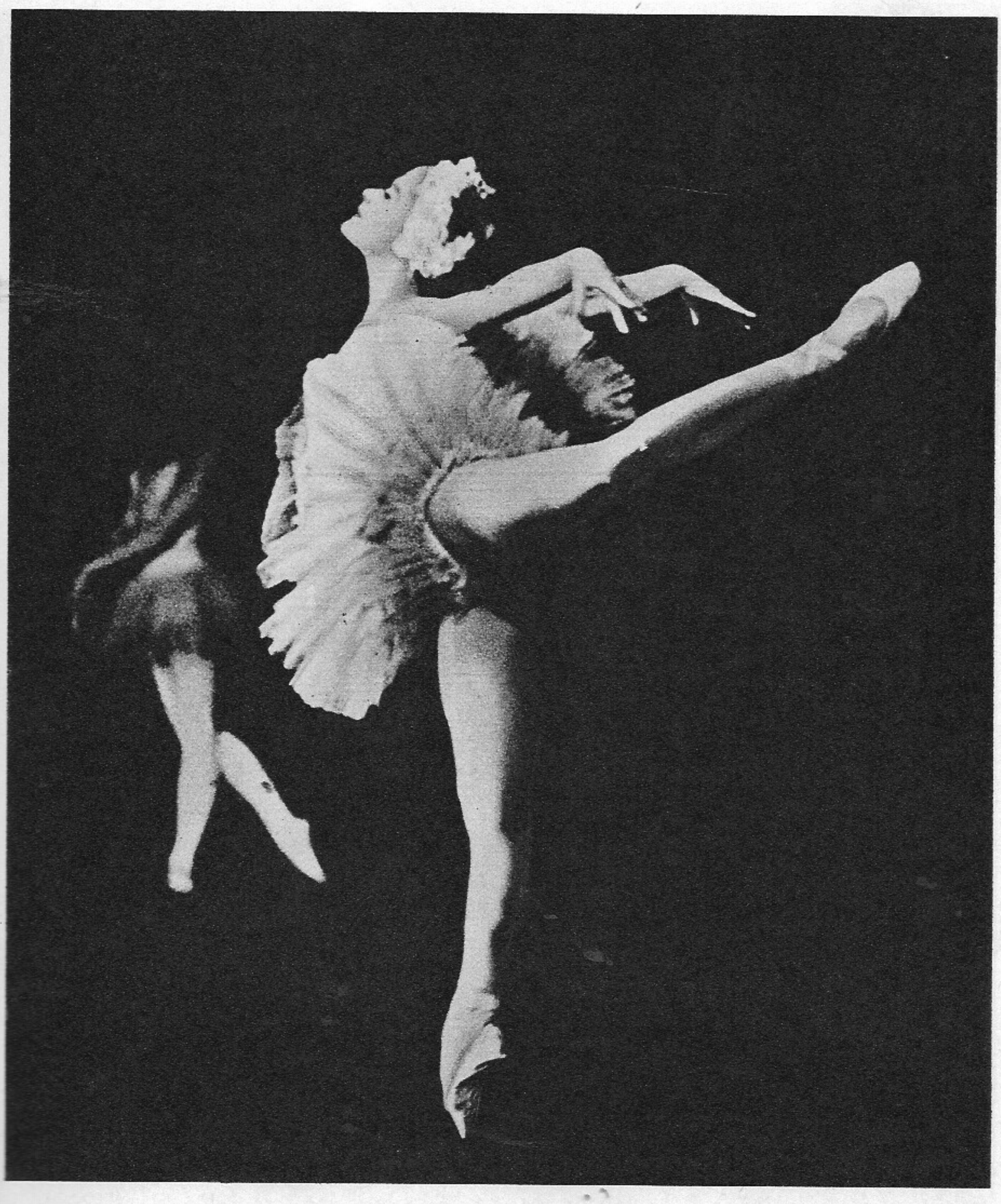

P. Tšaikovski
„Luikede järv"
1967

Michel Bruel, Tiiu Randviir (1)
Tiiu Randviir, Nikita Dolgušin (2)
Luiged, II vaatuses, keskel Jüri Lass, Tiiu Randviir (3)

1 2
3

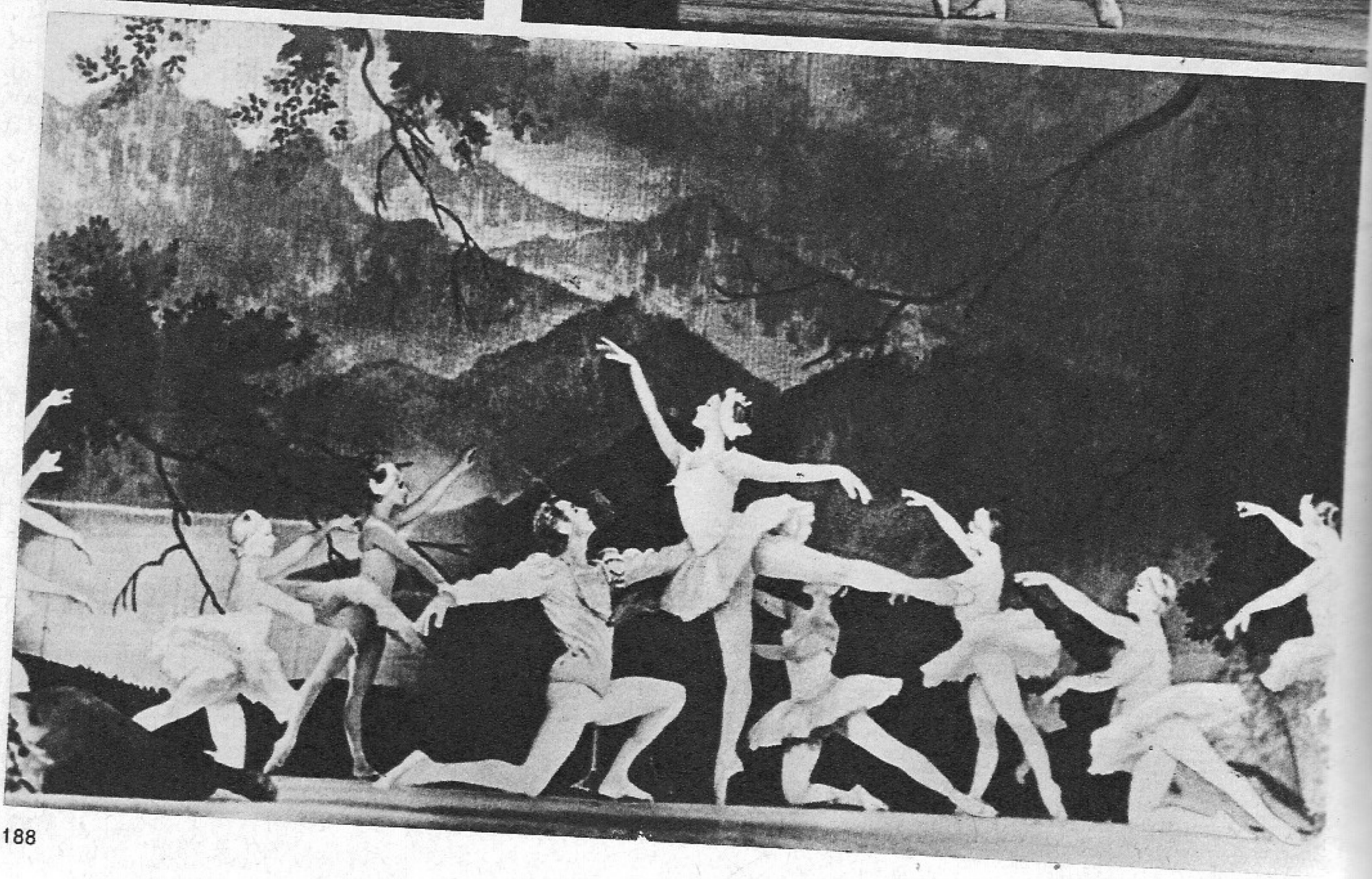

Vjatšeslav Maimussov, Tamara Soone (1)
Nami tantsus Märt Kalbus (2)
Hispaania tants (3)

1 2
3

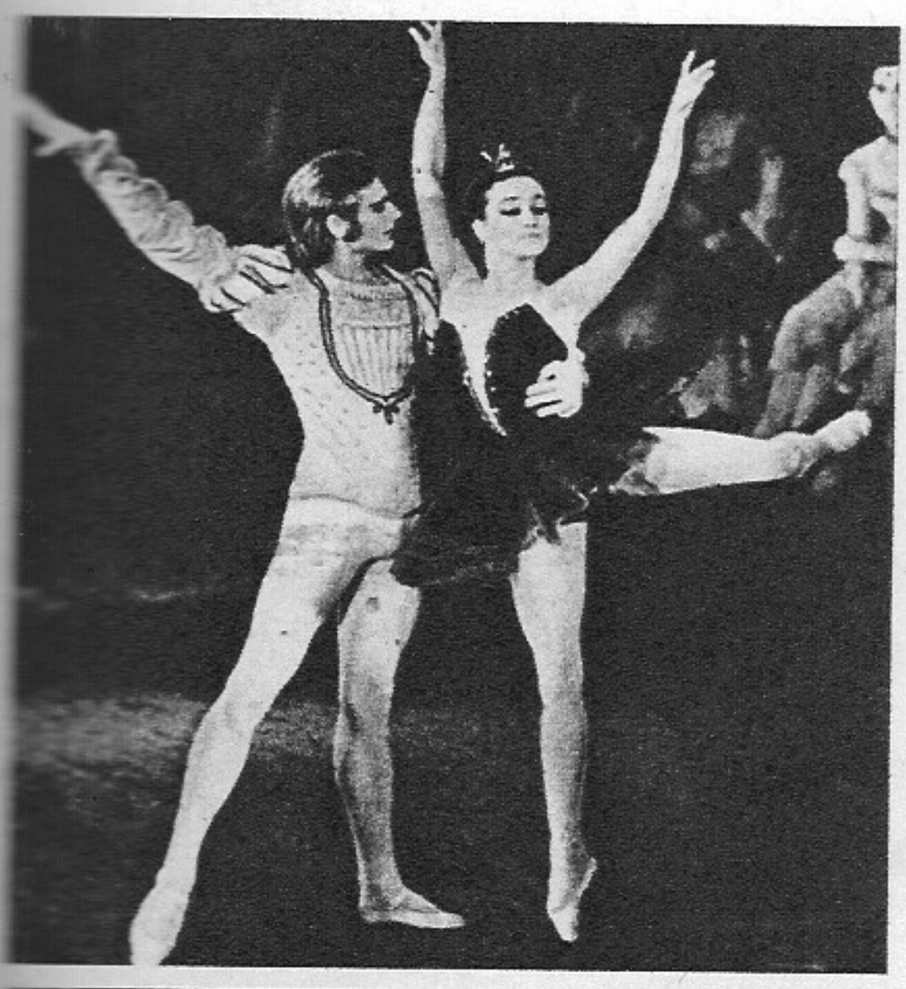

L. Minkus
„Paquita“
Klassikalise redaktsiooni
üle kandnud S. Šeina 1969 ja M. Samševa 1975

E. Klas (d.)
V. Järvi
E. Renter (l., k.)

Jüri Lass, Olga Tšitšerova

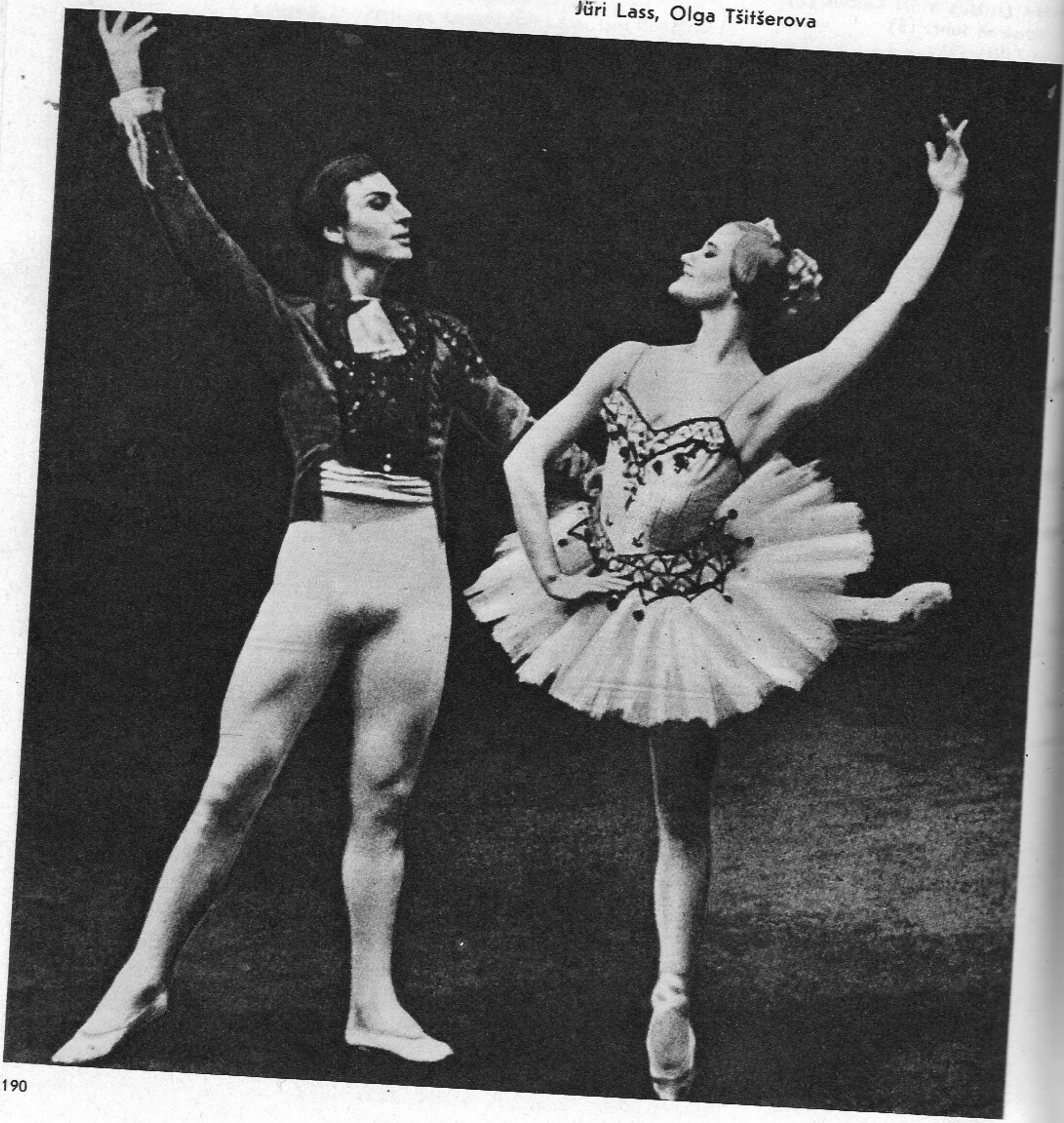

Tatjana Maiste-Laid (1)
Aime Leis, Jānis Garancis (2)
Stseen lavastusest. Tatjana Maiste-Laid, Aleksandr Bessihhin (3)
Tatjana Maiste-Laid (4)

1 2
3 4

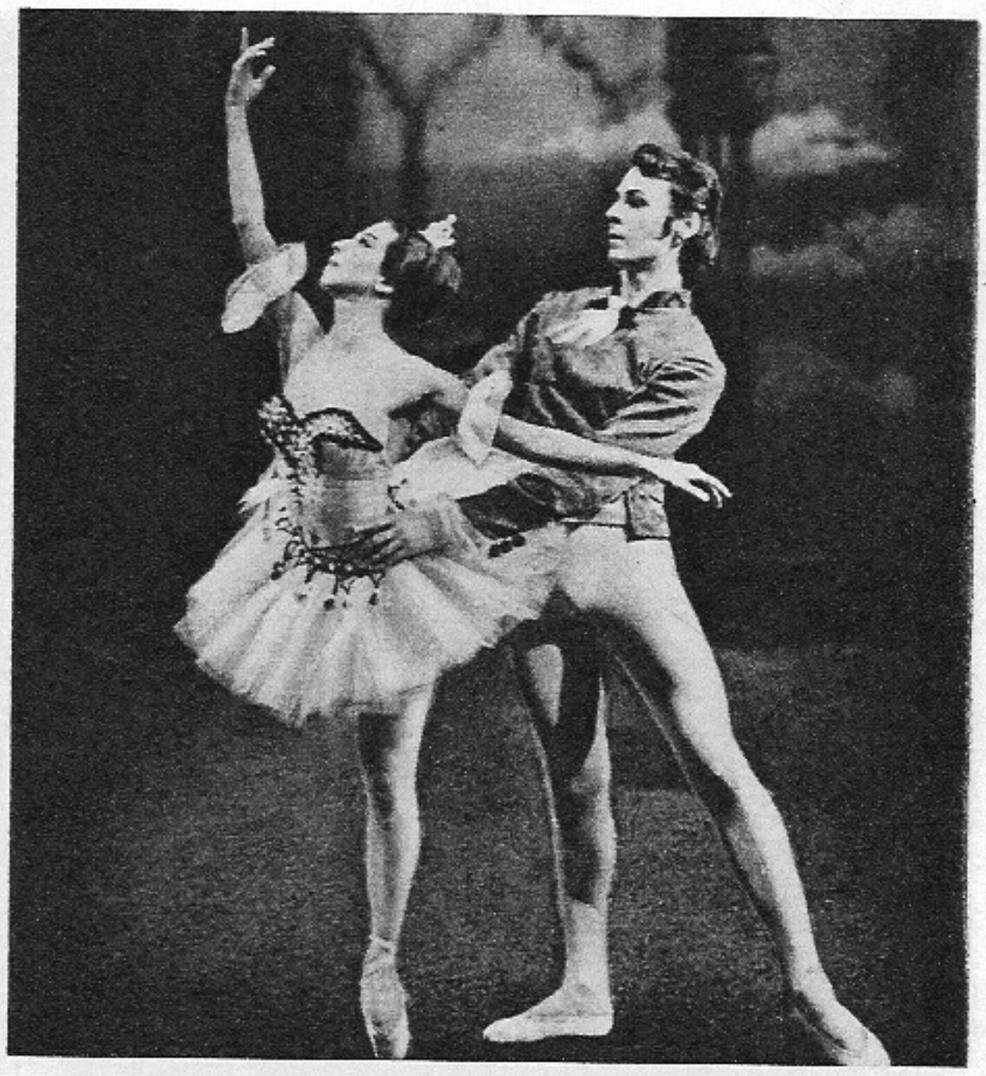

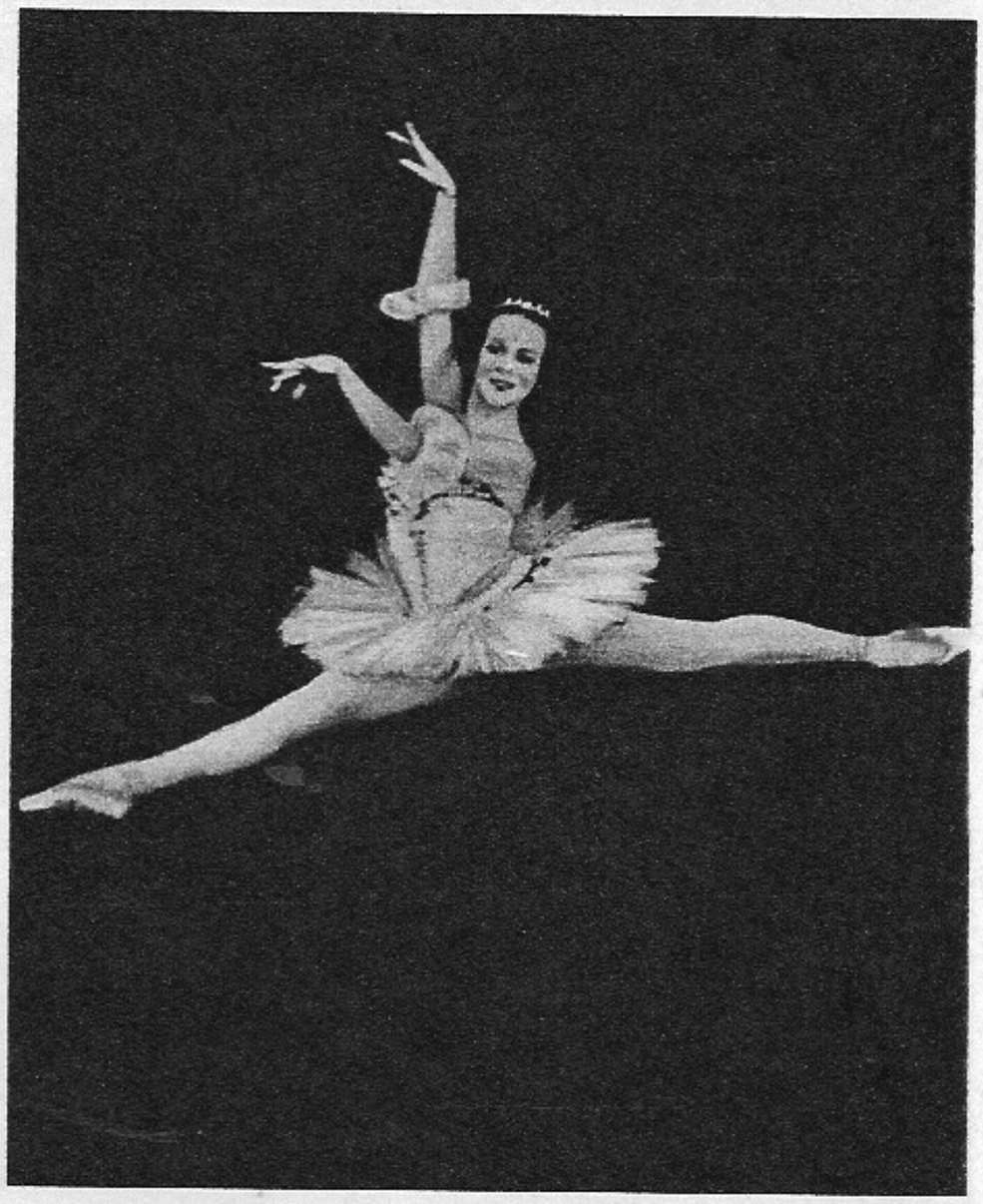

Ülo Vilimaa

„Kontrastid"
1967

Fono
M. Säre (l., k.)

M. Ravel „Hispaania rapsoodia".
Regina Tõško (1)
Regina Tõško, Ülo Vilimaa (2)
H. Brubeck „Džäss". Maie Saelle,
Ülo Vilimaa, Tiia Saealle (3)

J. S. Bach „Kontsert mustas"
Jelena Pozniak (1)
J. S. Bach „Kontsert valges"
Jelena Poznjak, Ülo Vilimaa (2)
Stseen lavastusest (3)

1 2
3

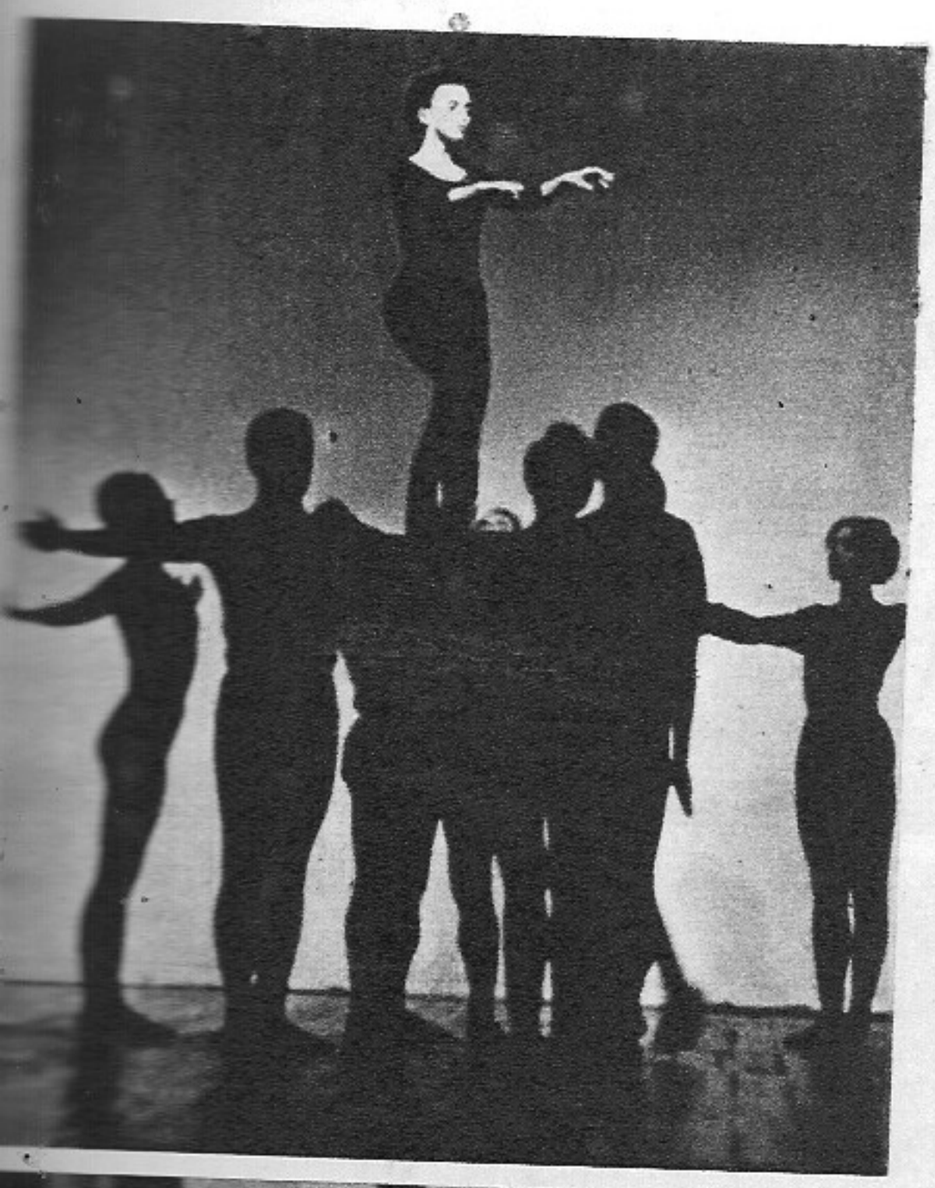

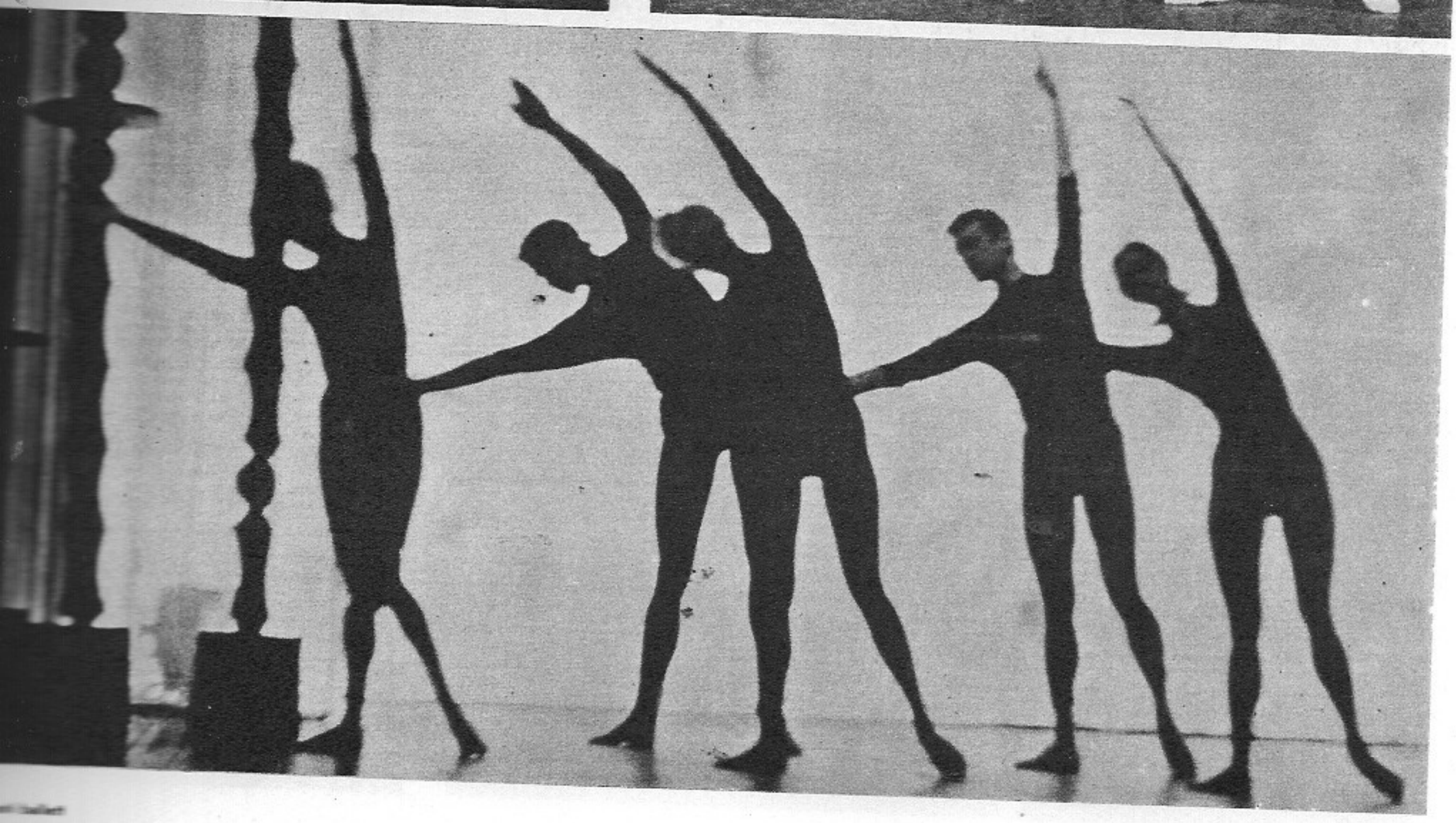

Ülo Vilimaa

„Maalid"
1969

Fono
M. Säre (l., k.)

C. Debussy „Impressioonid",
Tiia Saealle, Maie Saealle, Veera Rogozina (1, 2)
C. Saint-Saëns „Surmatants" (3)

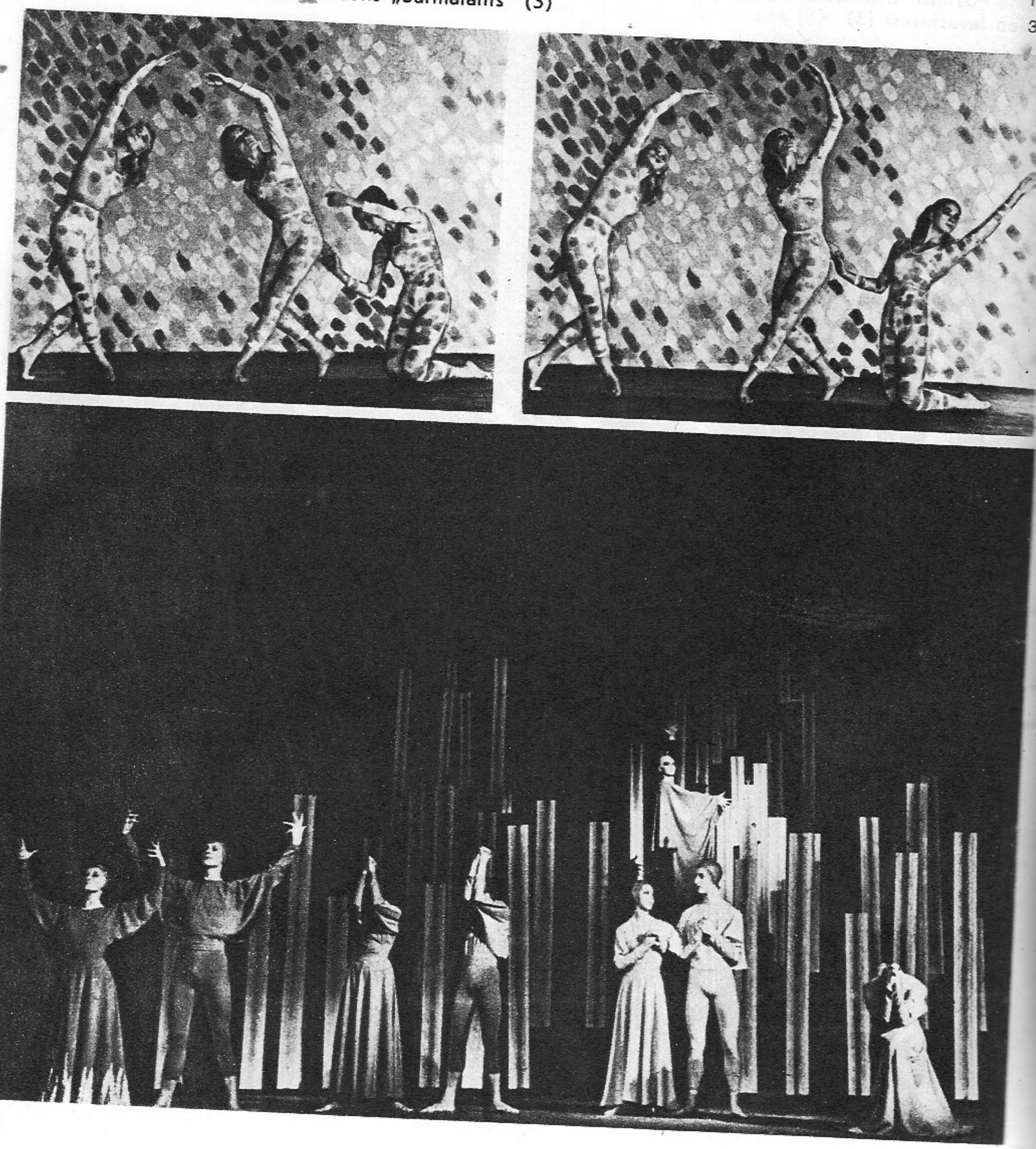

K. Yamada „Pärlipüüdjad"
Vivera Rogozina (1)
Stseen lavastusest (2)
„Chicago", Ülo Vilimaa (3)
Stseen lavastusest (4)

1 2
3 4

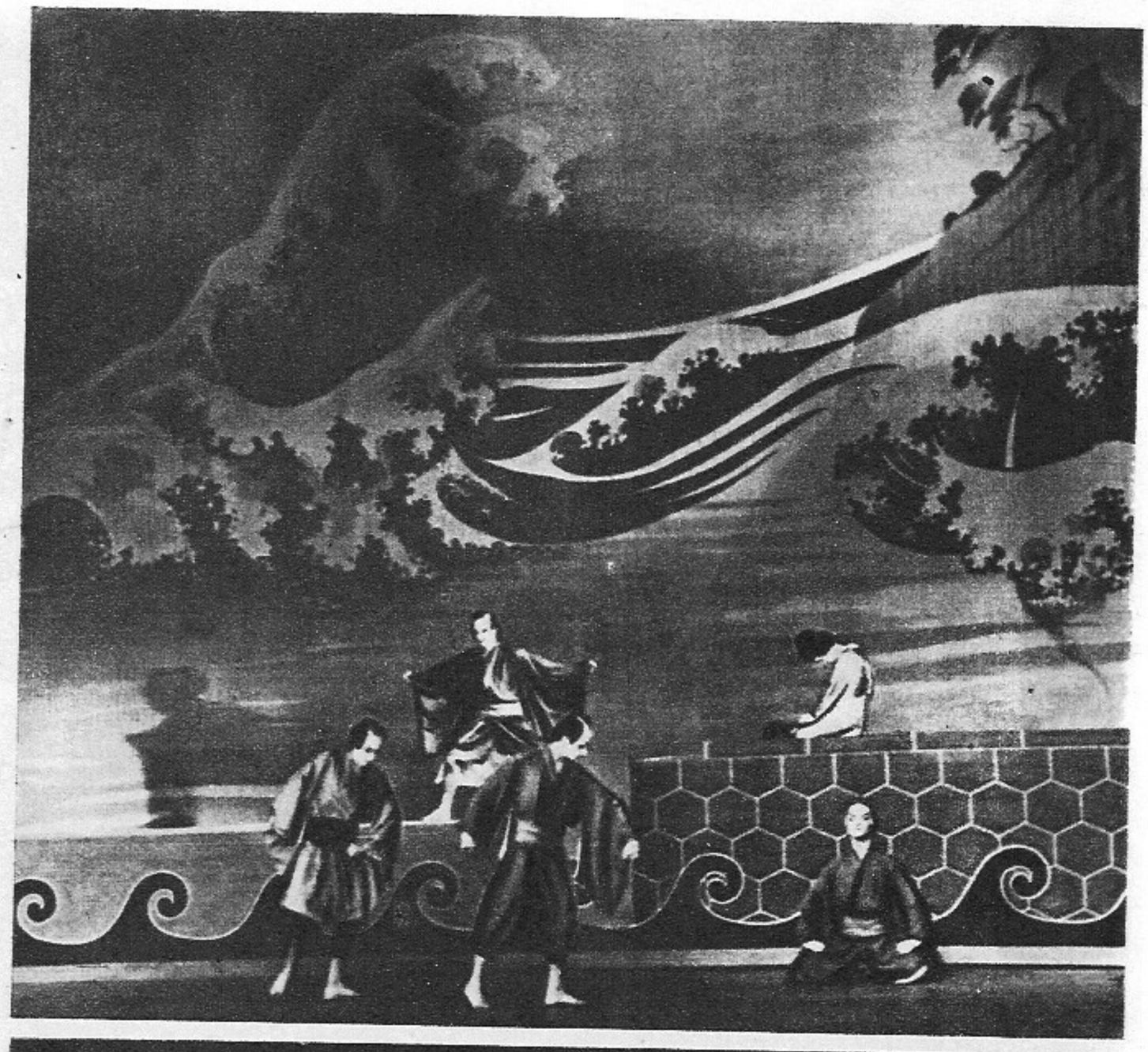

Ülo Vilimaa

„Muinasjutud"
1969

E. Kõlar (d.)
M. Säre (l., k.)

I. Stravinski „Ööbik", Regina Tõško (1)
Jelena Poznjak, Ülo Rannaste (2)
Stseen lavastusest (3)

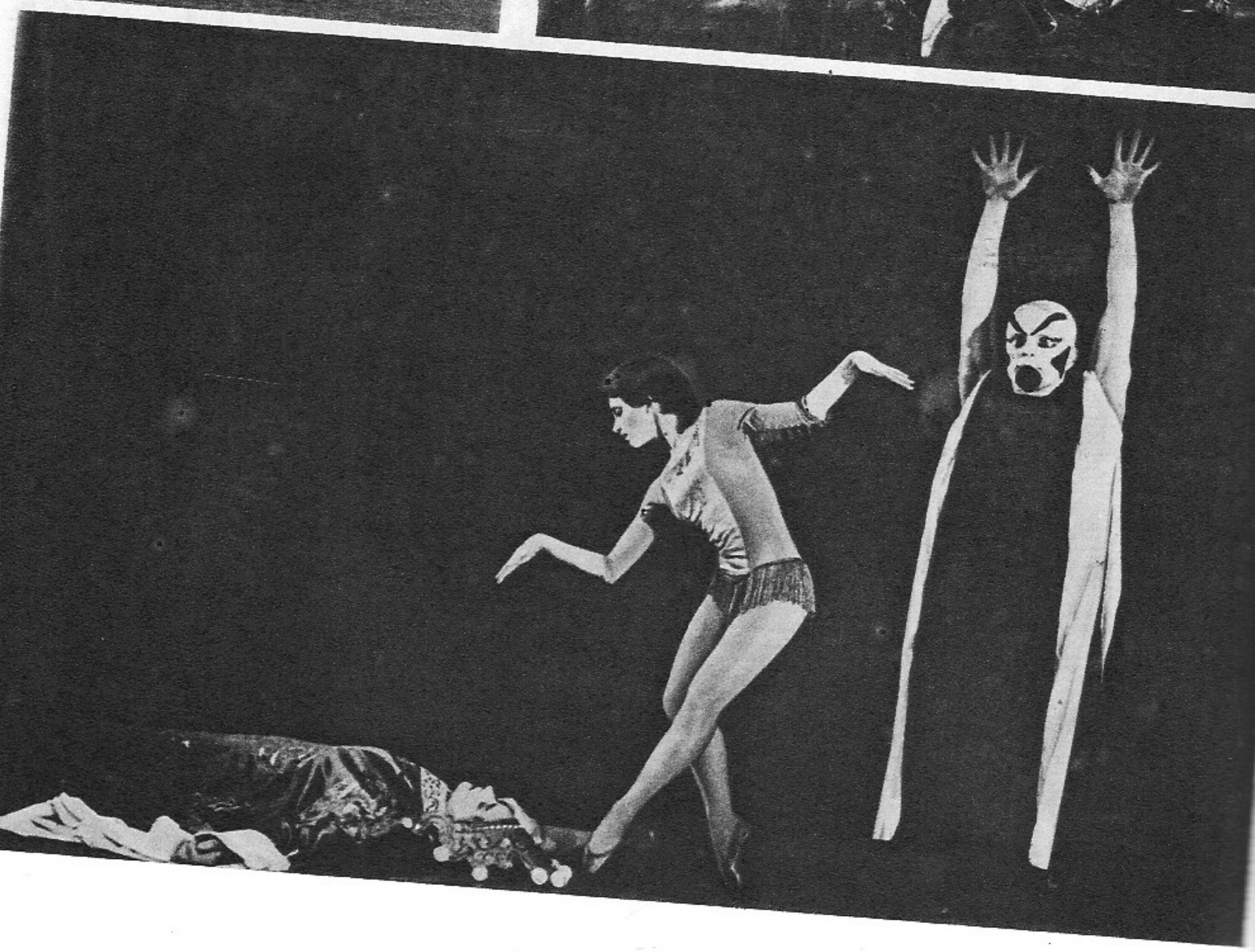

„Vanemuise" ballett

B. Bartók „Puuprints".
Ülo Viilmaa, Jelena Poznjak (1)
Jelena Poznjak, Illar Rätsep (2)
P. Dukas „Võluri õpilane".
Ülo Viilmaa (3)

1 2
3

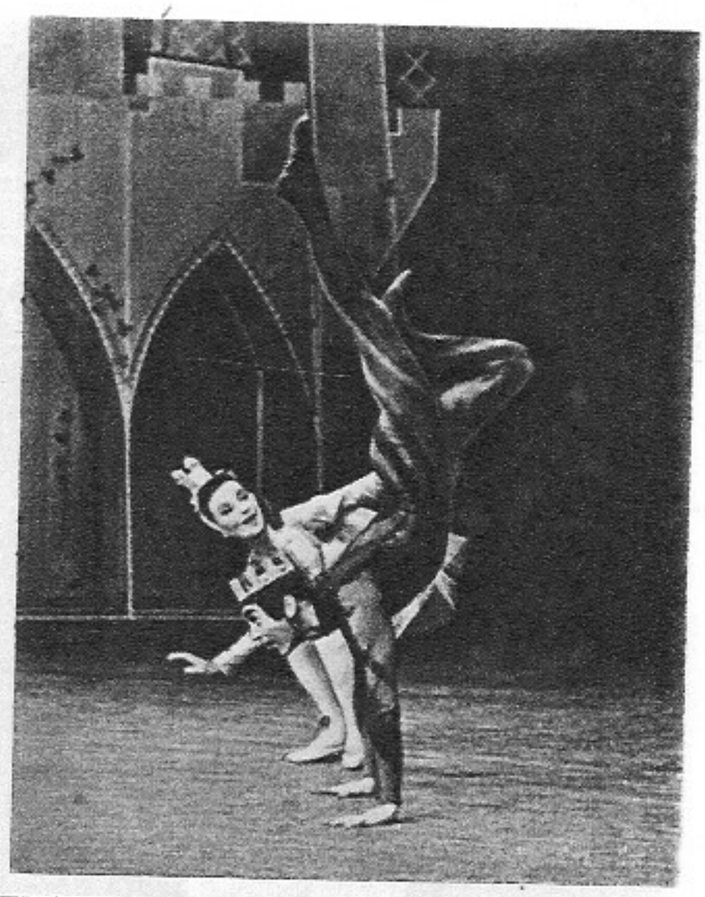

Ülo Vilimaa

L. Auster
„Romeo, Julia ja pimedus"
1970

E. Kõlar (d.)
M. Säre (l., k.)

Jelena Poznjak, Ülo Vilimaa (1, 3)
Jelena Poznjak (2)

H. Eller
„Koit ja Hämarik"
1971

E. Kõlar (d.)
M. Säre (l., k.)

Ülo Vilimaa, Jelena Poznjak

Ülo Vilimaa

„Käed"
1972

Fono
M. Säre (l., k.)

Anatoli Avilotšev, Alla Udovenko

„Vanemuise" ballett

...ra Poznjak (1)
...Viilmaa (2)
...lavastusest (3)
...Paavel (4)

1 4
2
3

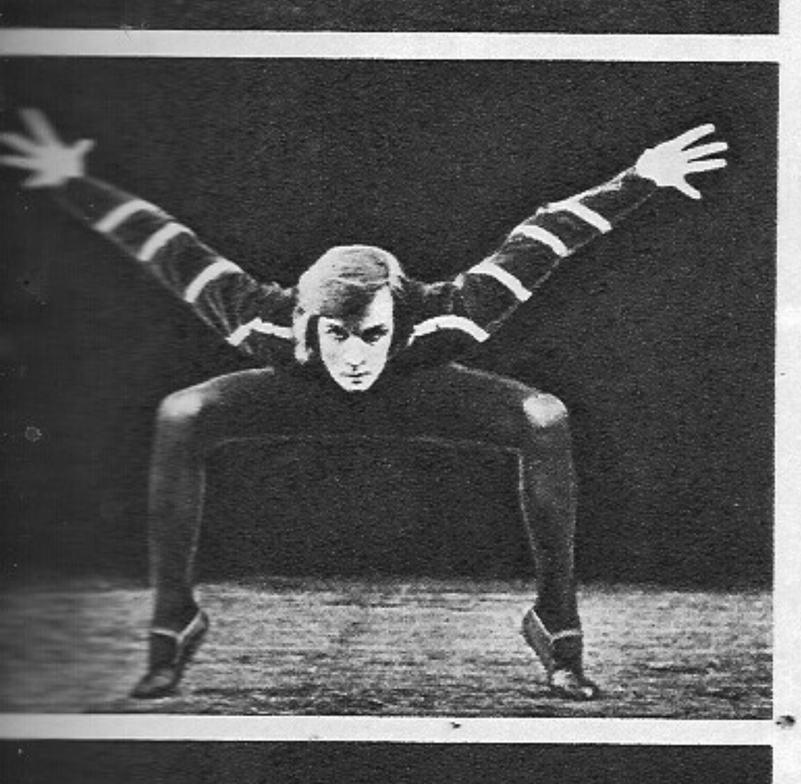

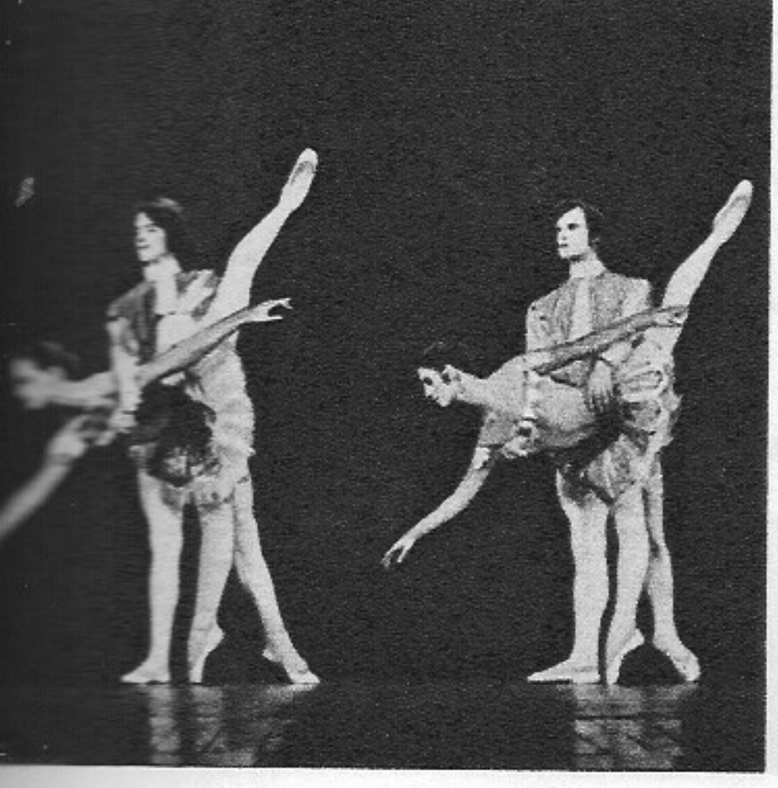

Ülo Vilimaa

„B. C. D."
1973

Fono
M. Säre (l., k.)

Jelena Poznjak, Ülo Vilimaa (1, 2)
Vizma Vitols, Ülo Vilimaa (3)

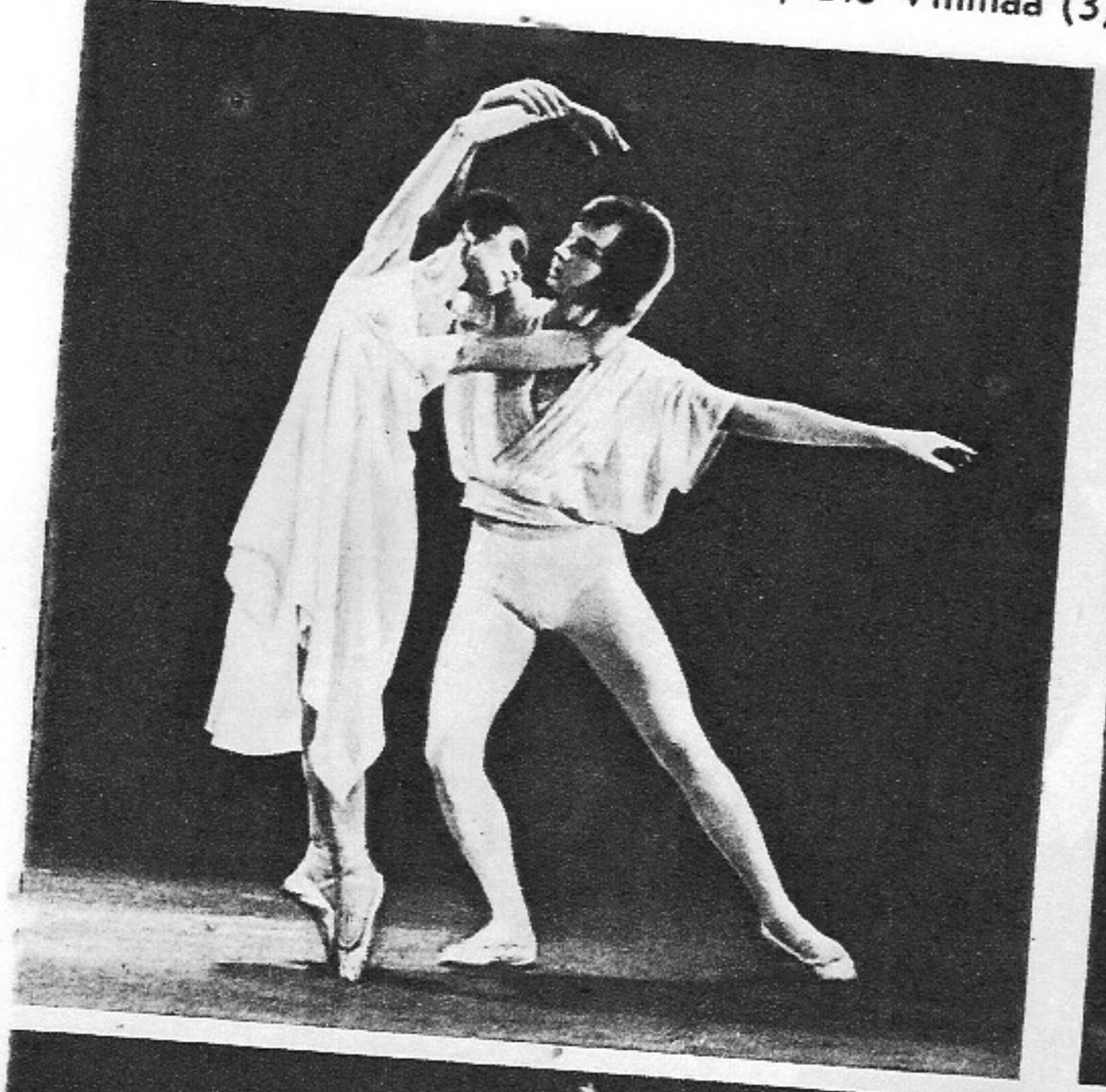

Ljudmilla Lepiku (1)
Valentina Voronina (2)
Ilmeen lavastusest (3)
Ilse Viilmaa (4)

1 2
3 4

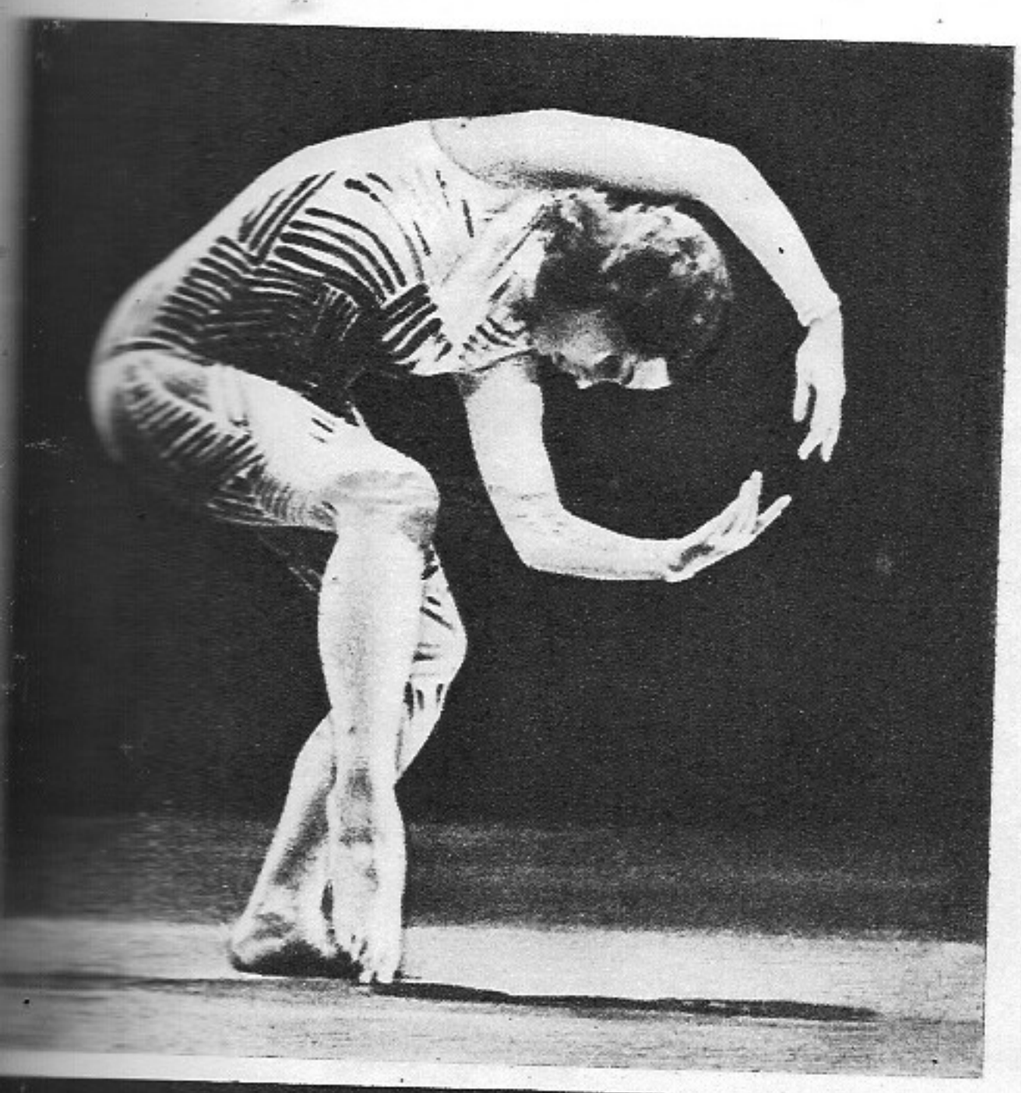

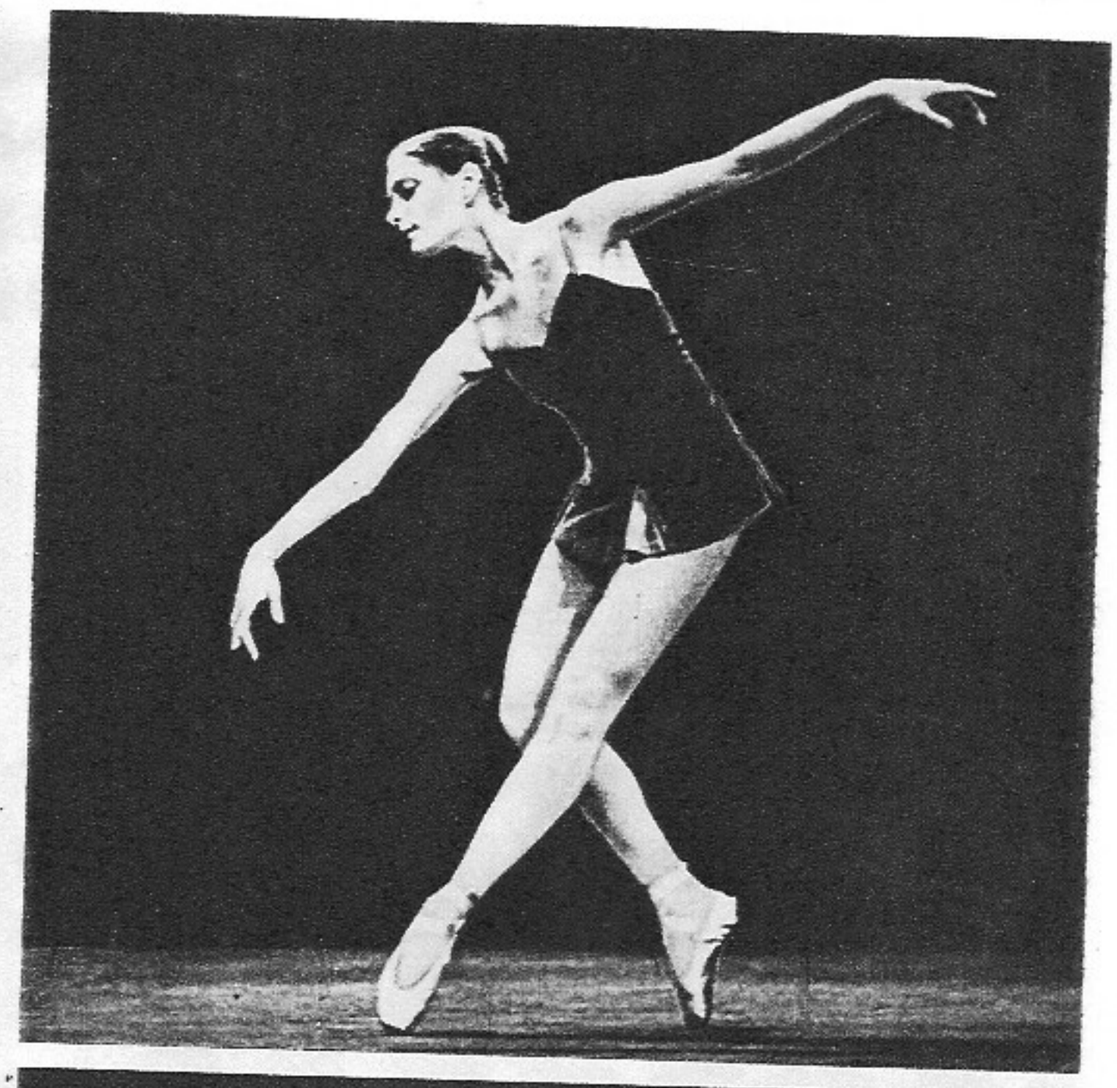

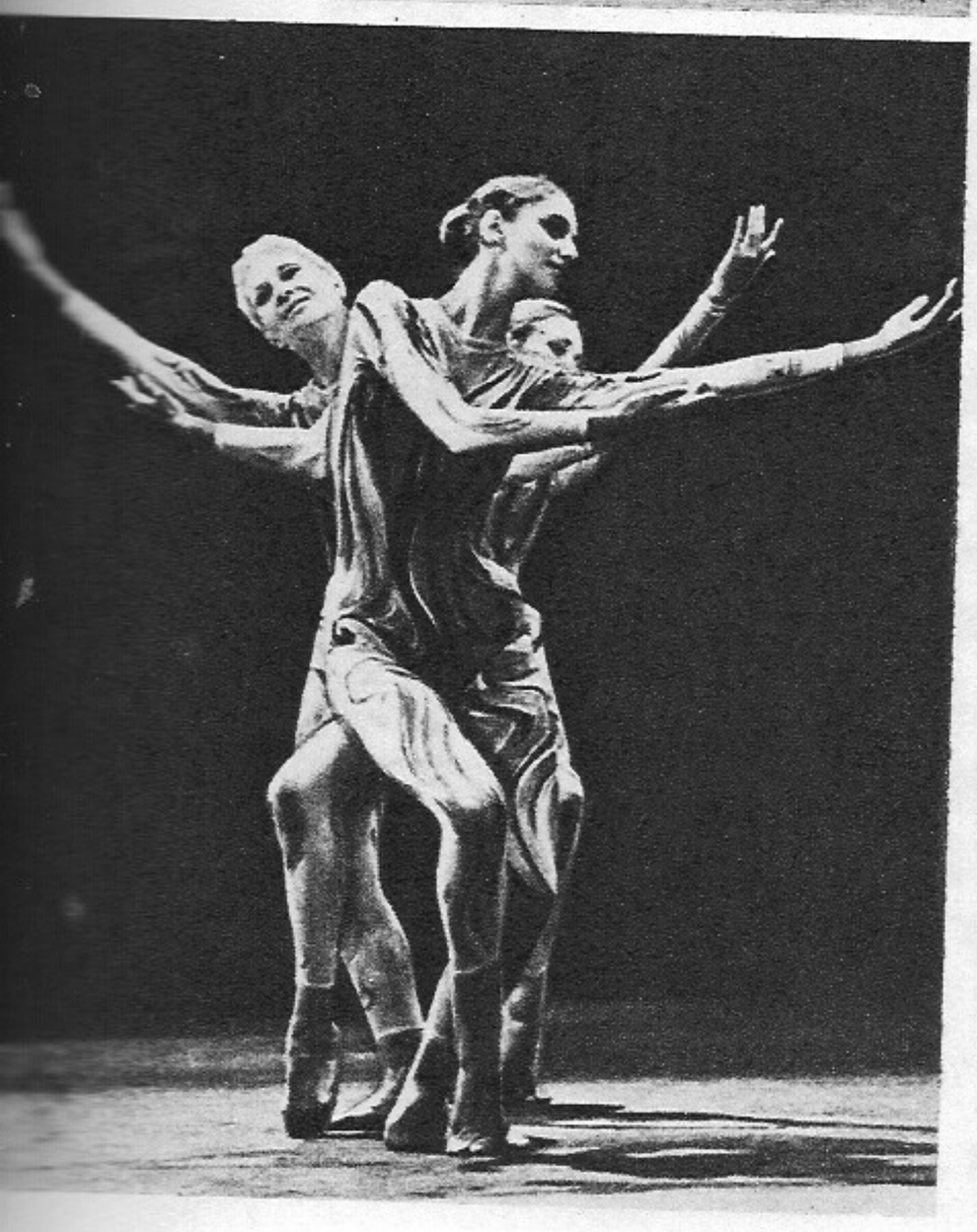

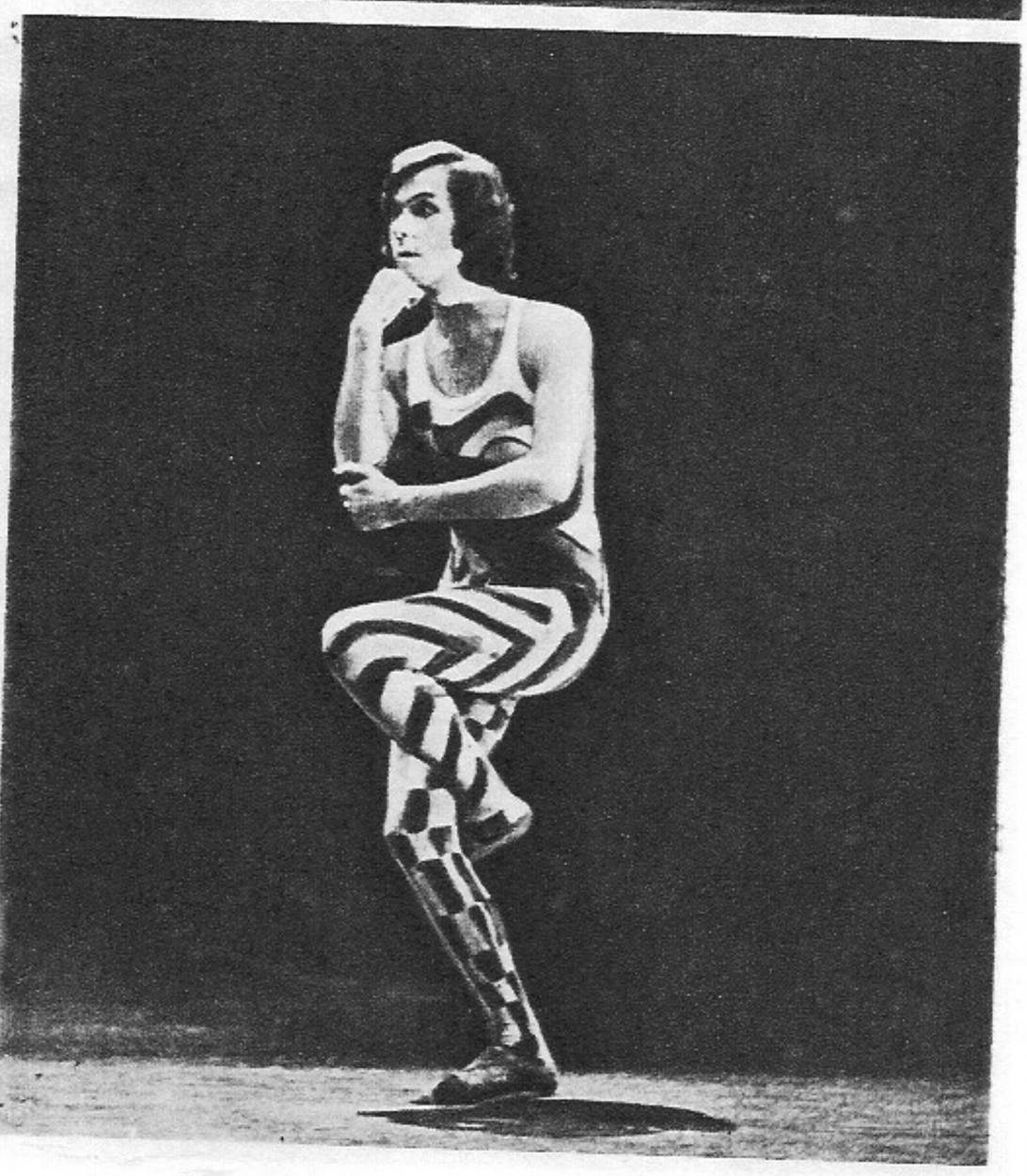

Ülo Vilimaa

A. Põldmäe
„Merineitsi"
1974

Fono
M. Säre (l., k.)

Alla Udovenko

„Vanemuise" ballett

lavastusest (1)
Viilmaa (2)
lavastusest (3)

1 2
3

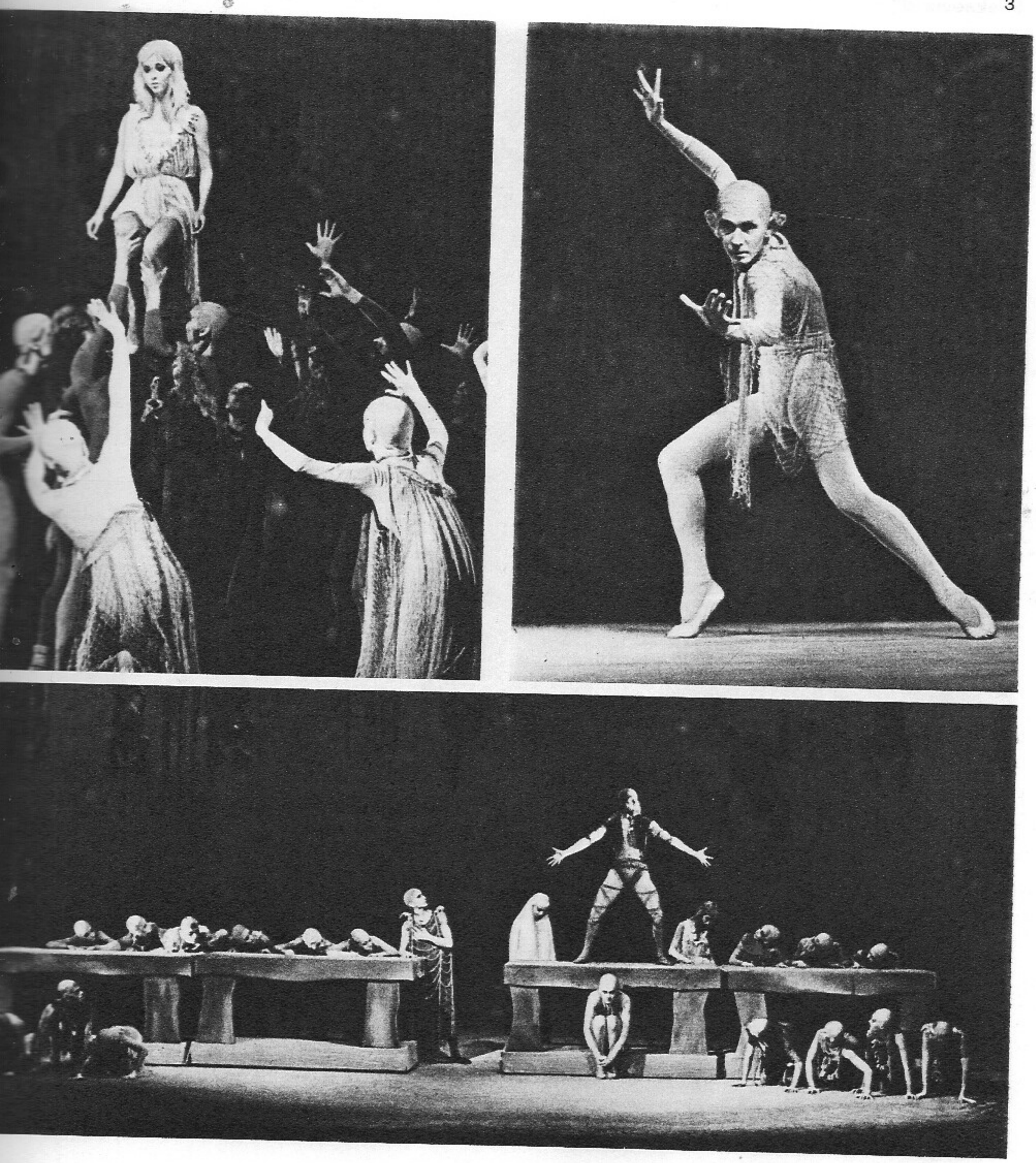

Ülo Vilimaa

Portreed
1975

Fono
M. Säre (l., k.)

Lühiballett
„Söekaevurid"

206

Mihhail Djatšihhin, Valentina Voronina (1)

Tiiu Randviir (2)
Vizma Vitols (3)

1 2
3

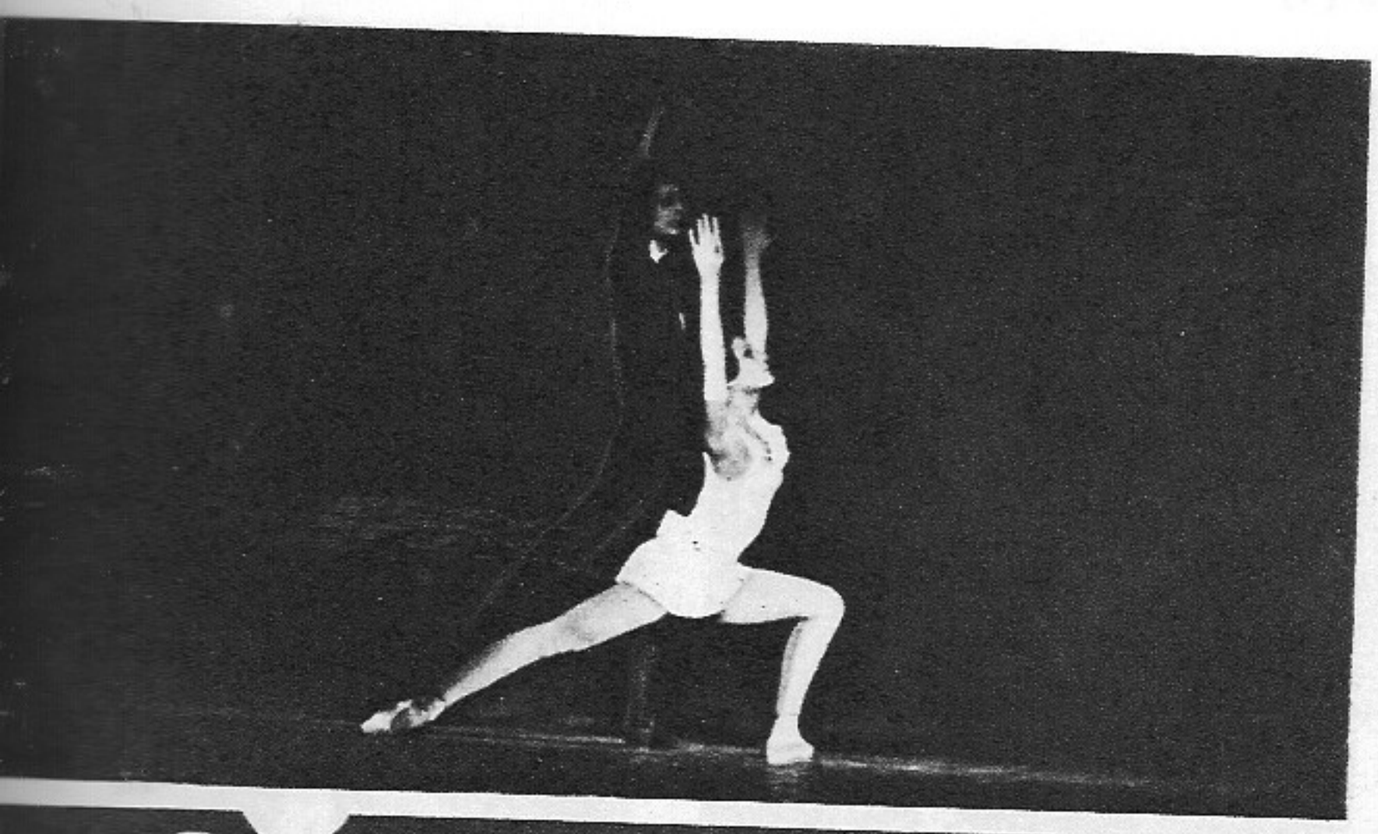

Ülo Vilimaa

R. Eespere
„Inimene ja öö“
1977

Fono
M. Säre (l., k.)

Rufina Kozlova (1)
Mihhail Djatšihhin (2)
Alla Udovenko (3)
Rufina Kozlova (4)

1 2 3
4

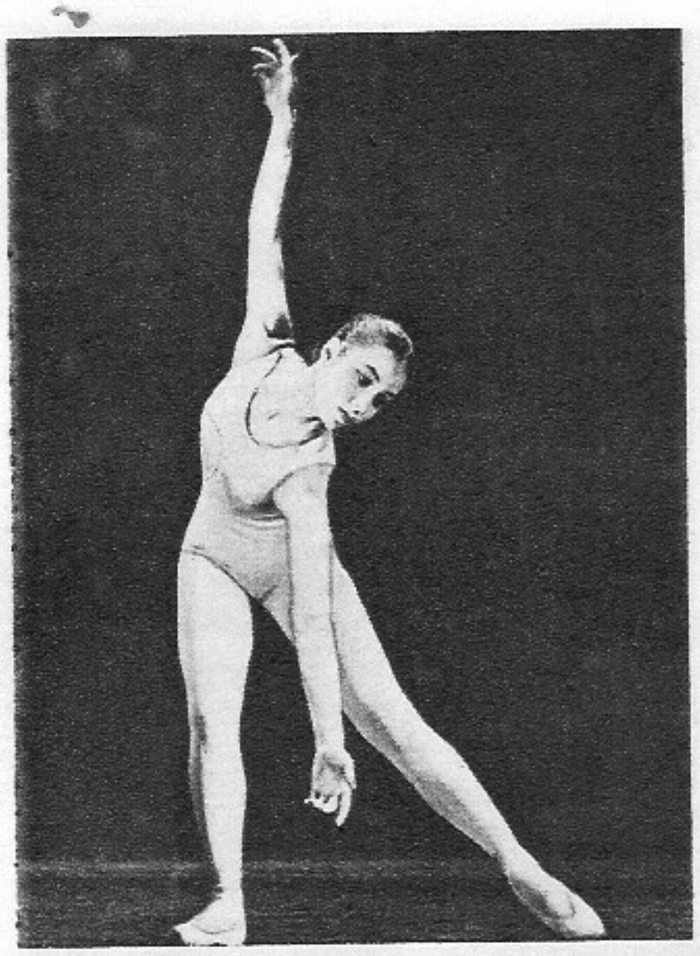

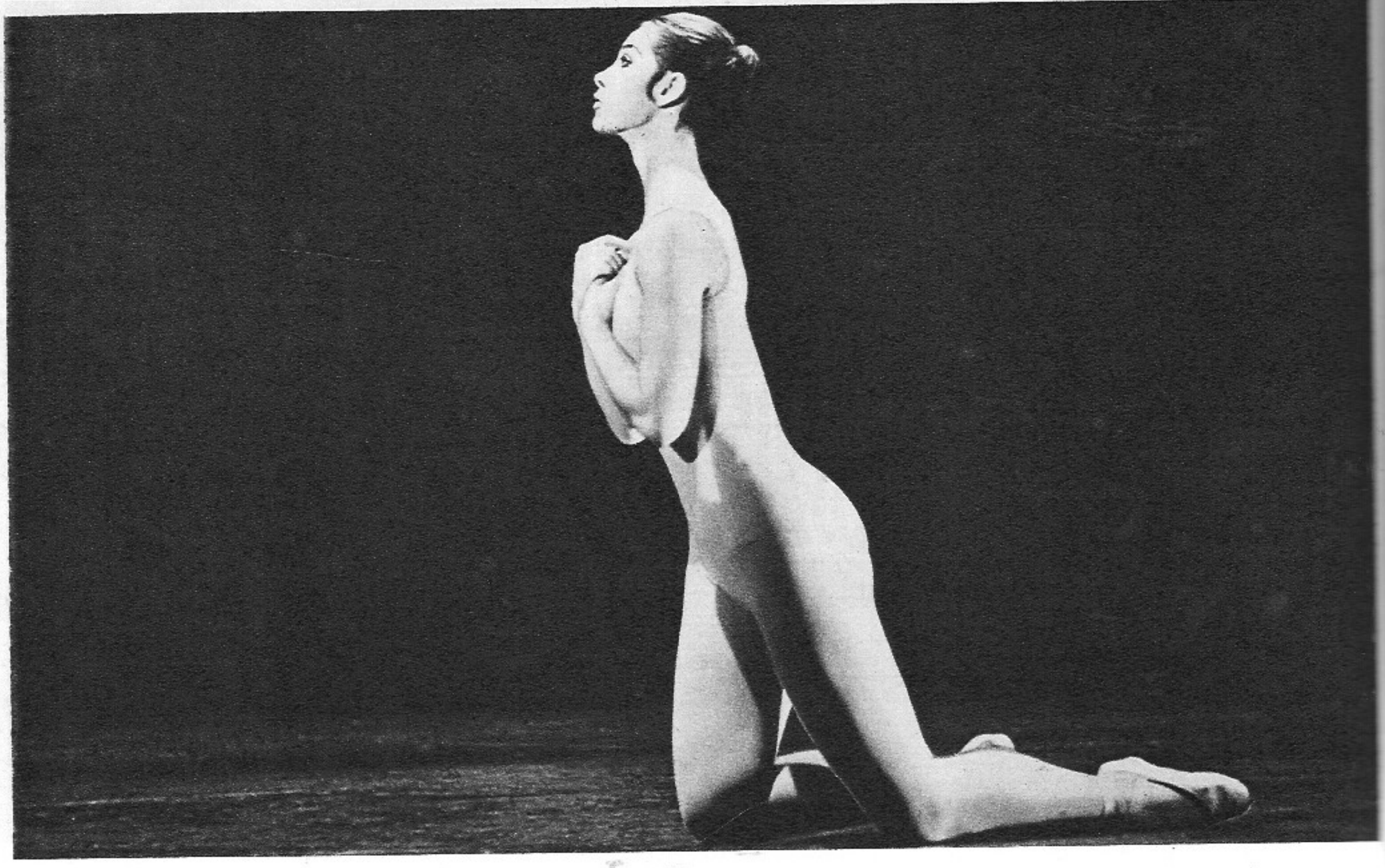

Mihhail Djatšihhin

Valentina Zaitseva

L. Hérold
„Asjatu ettevaatus"
1970

V. Viru (d.)
G. Sander (l., k.)

Leonid Pankin (1)
Vizma Vitols, Rufina Kozlova (2)
Rufina Kozlova, Leonid Pankin (3)
Tütarlaste tants (4)

1 2 3
4

Juris Kapralis

„Vanemuise" balletі

II. Parsadanjan
„Jaunkviem"
1972

Foto
I. Roosa (I., k.)

Vizma Vitols (1, 2)

1
2

Tamara Vitina

„Miniatuurid"
1970

Fono
M. Säre (l., k.)

R. Strauss „Till Eulenspiegel".
Jelena Poznjak, Ülo Vilimaa (1)
Ülo Vilimaa (2)
S. Prokofjev „Klassikaline sümfoonia".
Vizma Vitols, Gunars Ārness (3)
R. Strauss „Don Juan".
Regina Tõško, Anatoli Avilotšev (4)

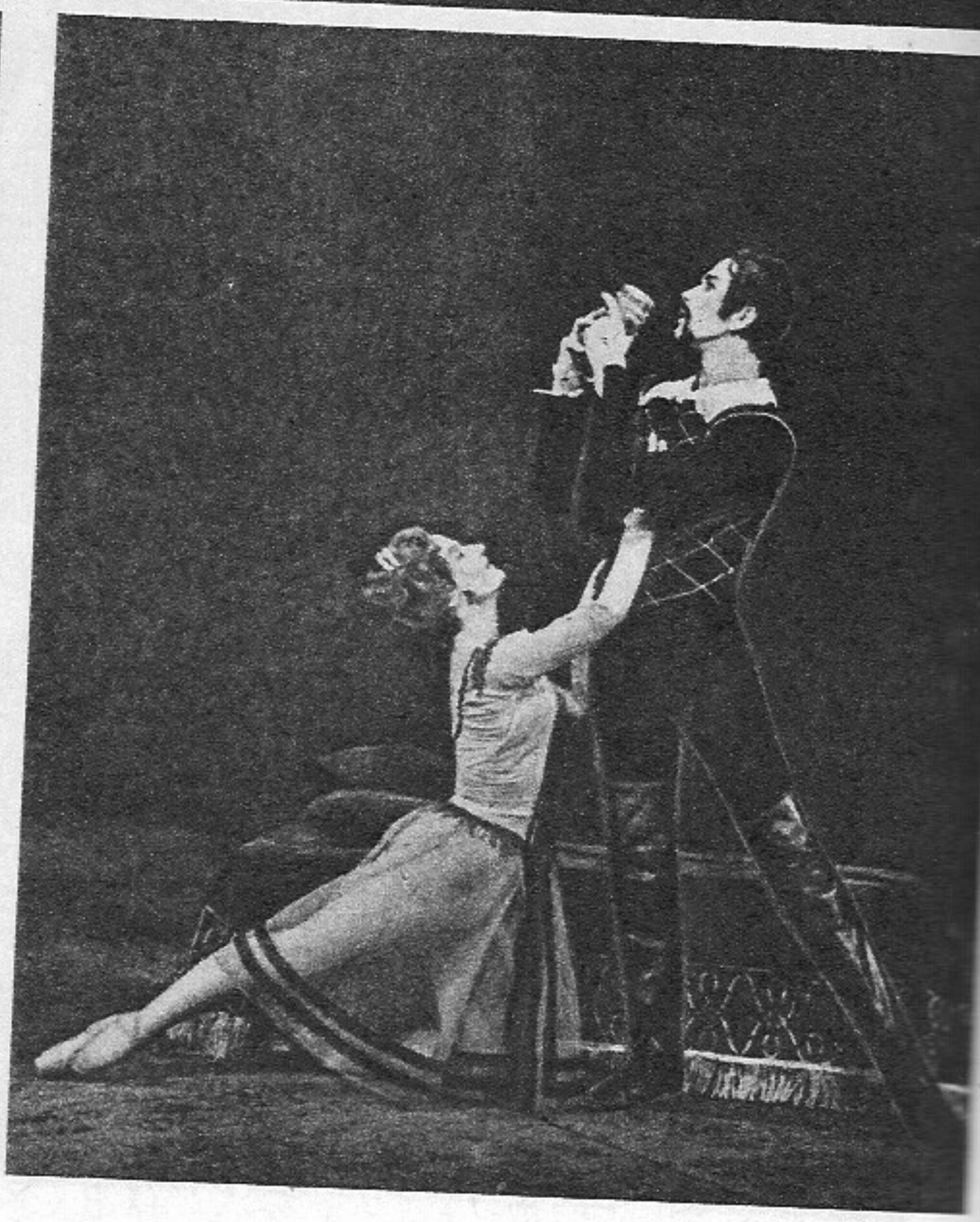

C. Debussy „Fauni pärastlõuna".
Guntars Ārness, Vizma Vitols (1)
Alla Udovenko, Leonid Pankin (2, 3)

1 2
3

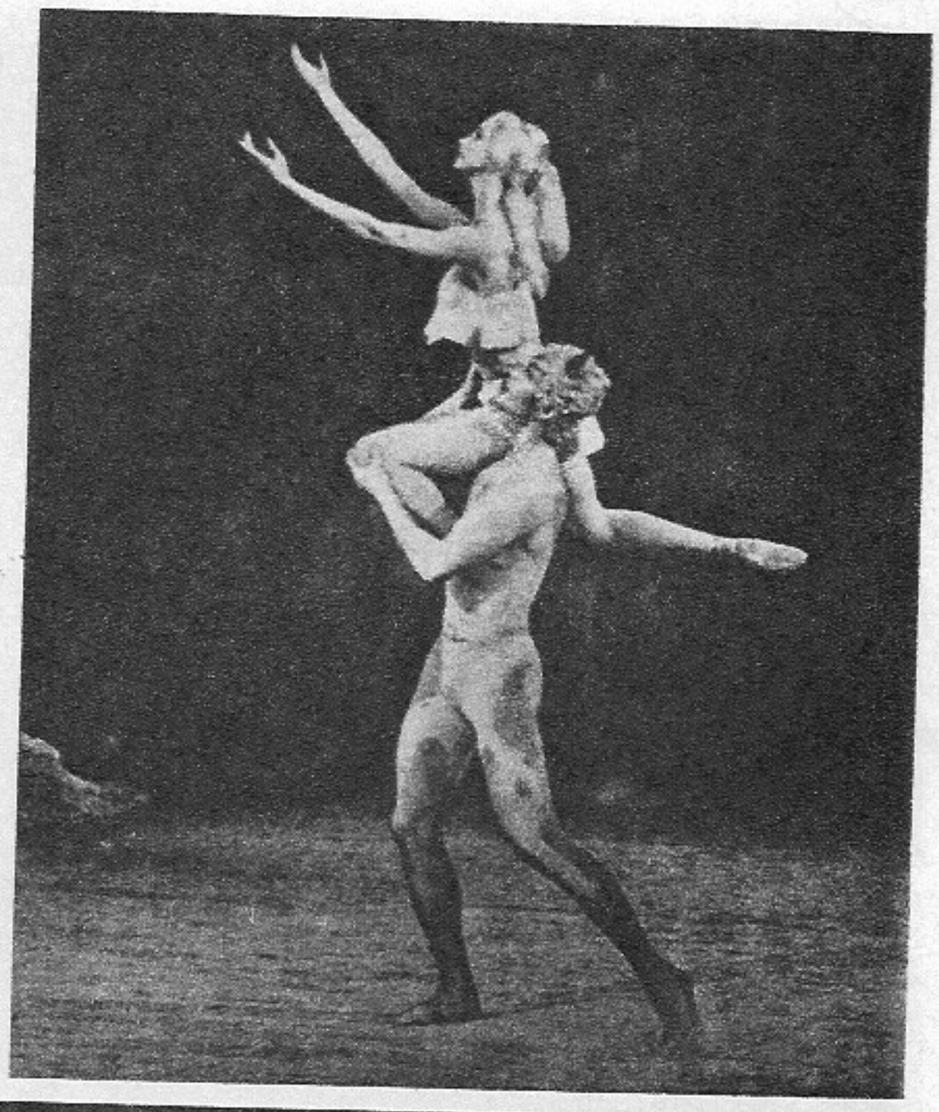

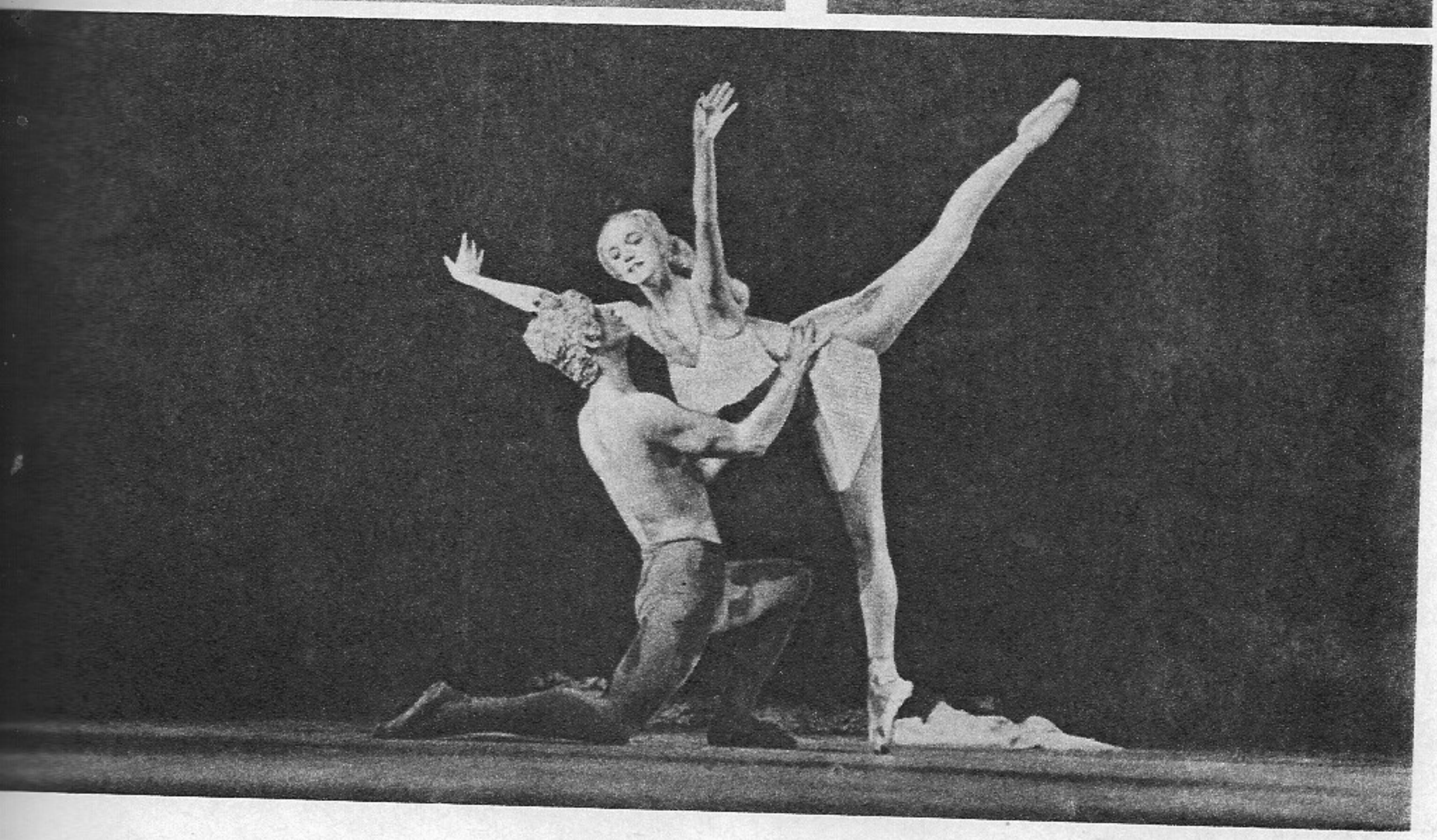

Veera Vassiljeva

(K. Goleizovski lavastuse ülekanne) „Skrjabiniana" 1976

Fono
M. Säre (l., k.)

Mihhail Djatšihhin, Rufina Kozlova (1)
Vizma Vitols, Oleg Slabuhhin, Rait Laidre (2)
Stseen lavastusest (3)

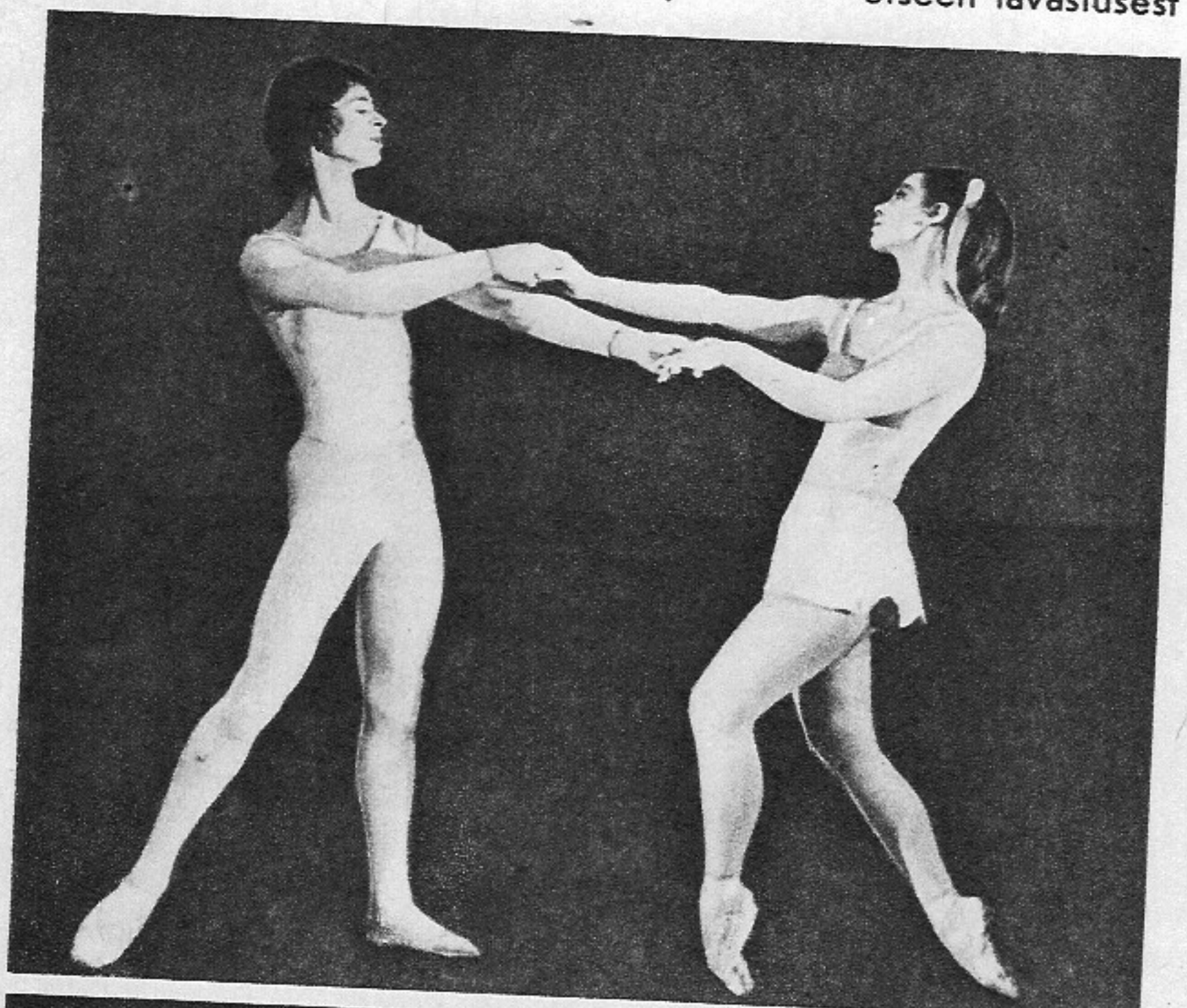

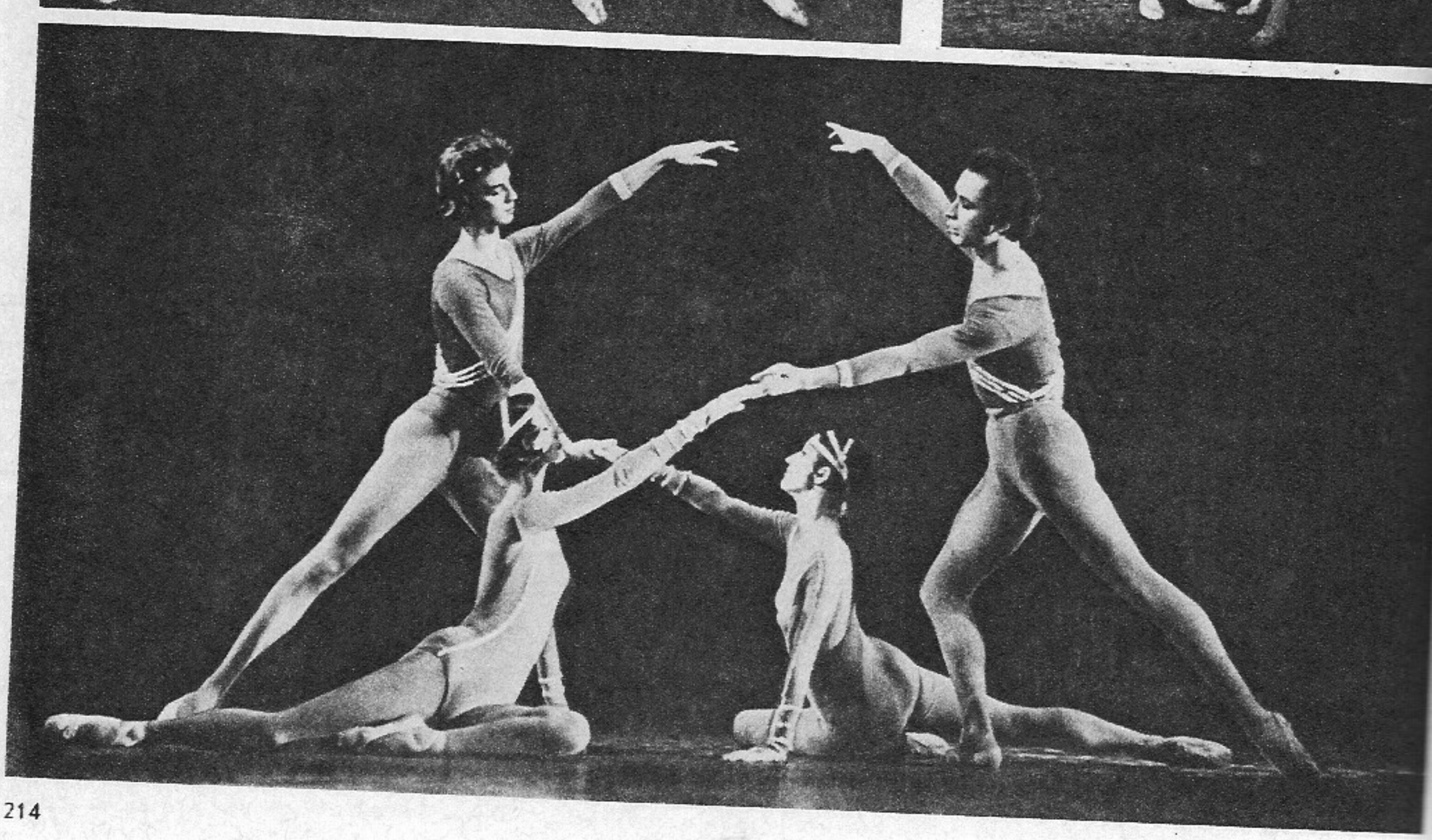

Endrik Kerge

„Vanemuise" ballett

M. Kuulberg
„Mont Valèrien"
1971

Fono
A. Unt (l., k.)

Ülo Vilimaa, Jelena Poznjak (1)
Piinamisstseen (2)
Ülo Vilimaa (3)
Vallutajate tulek (4)

1 2 3
4

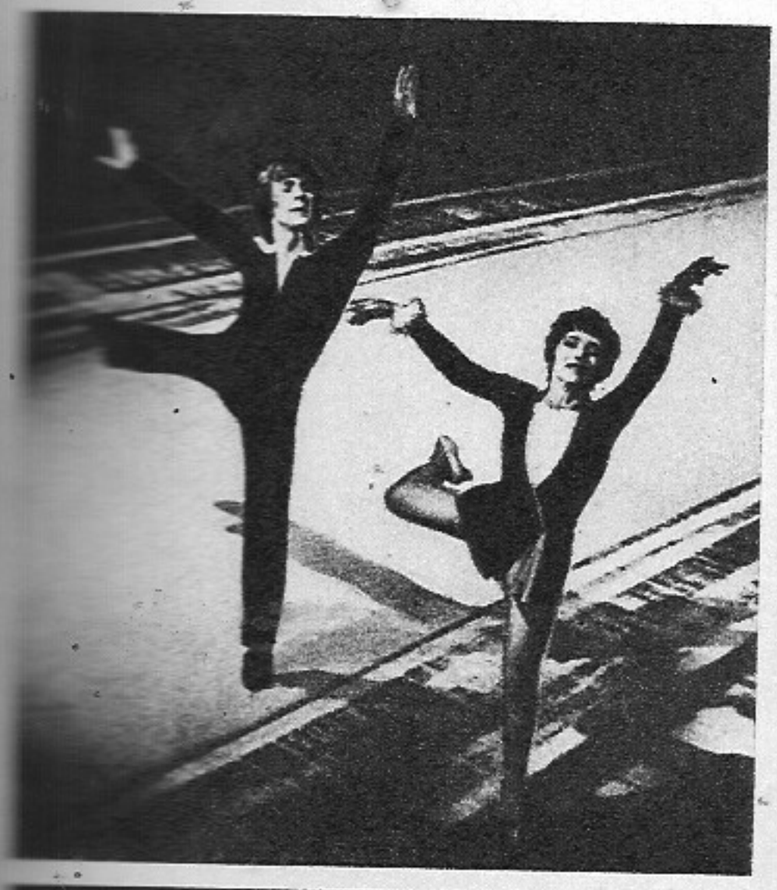

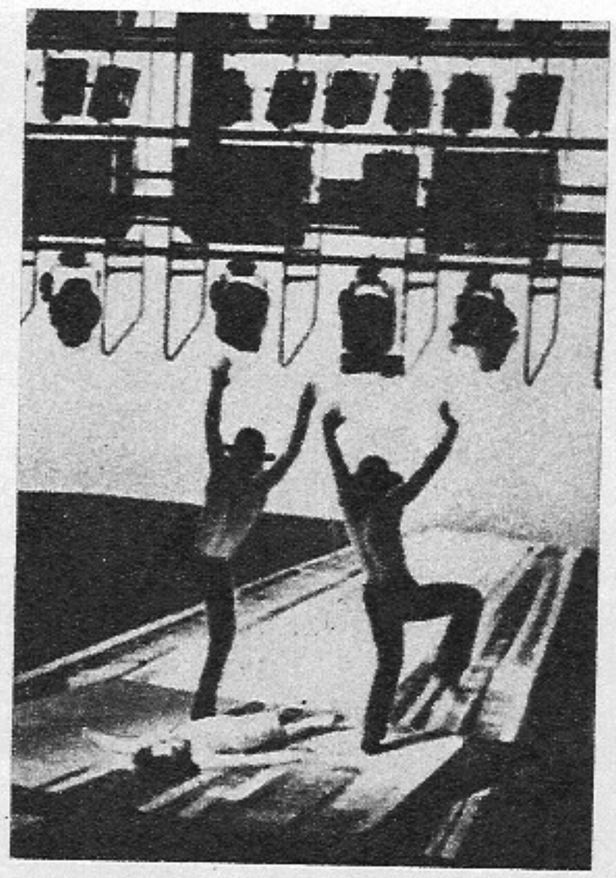

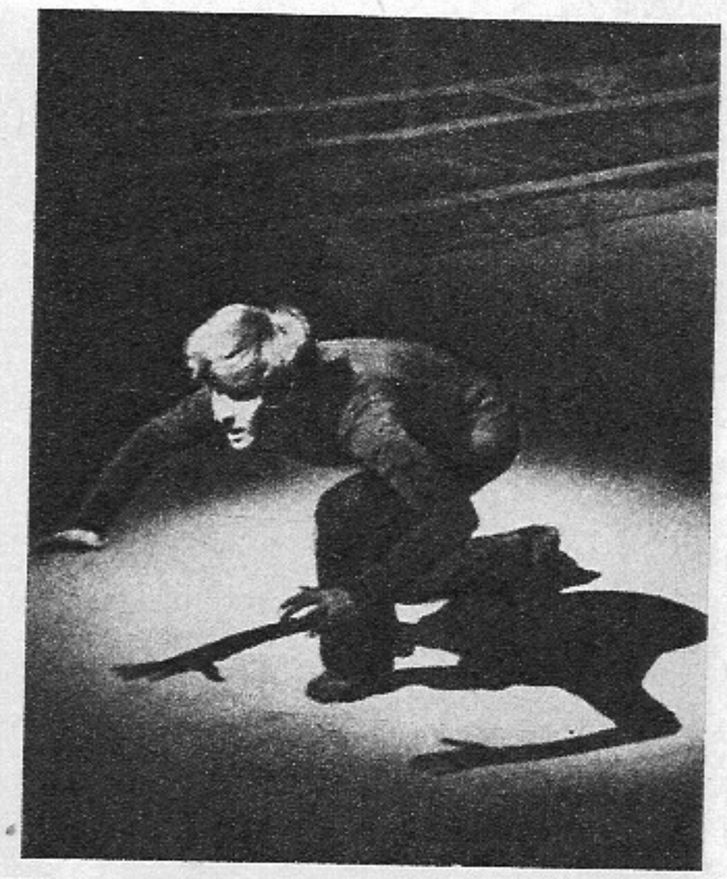

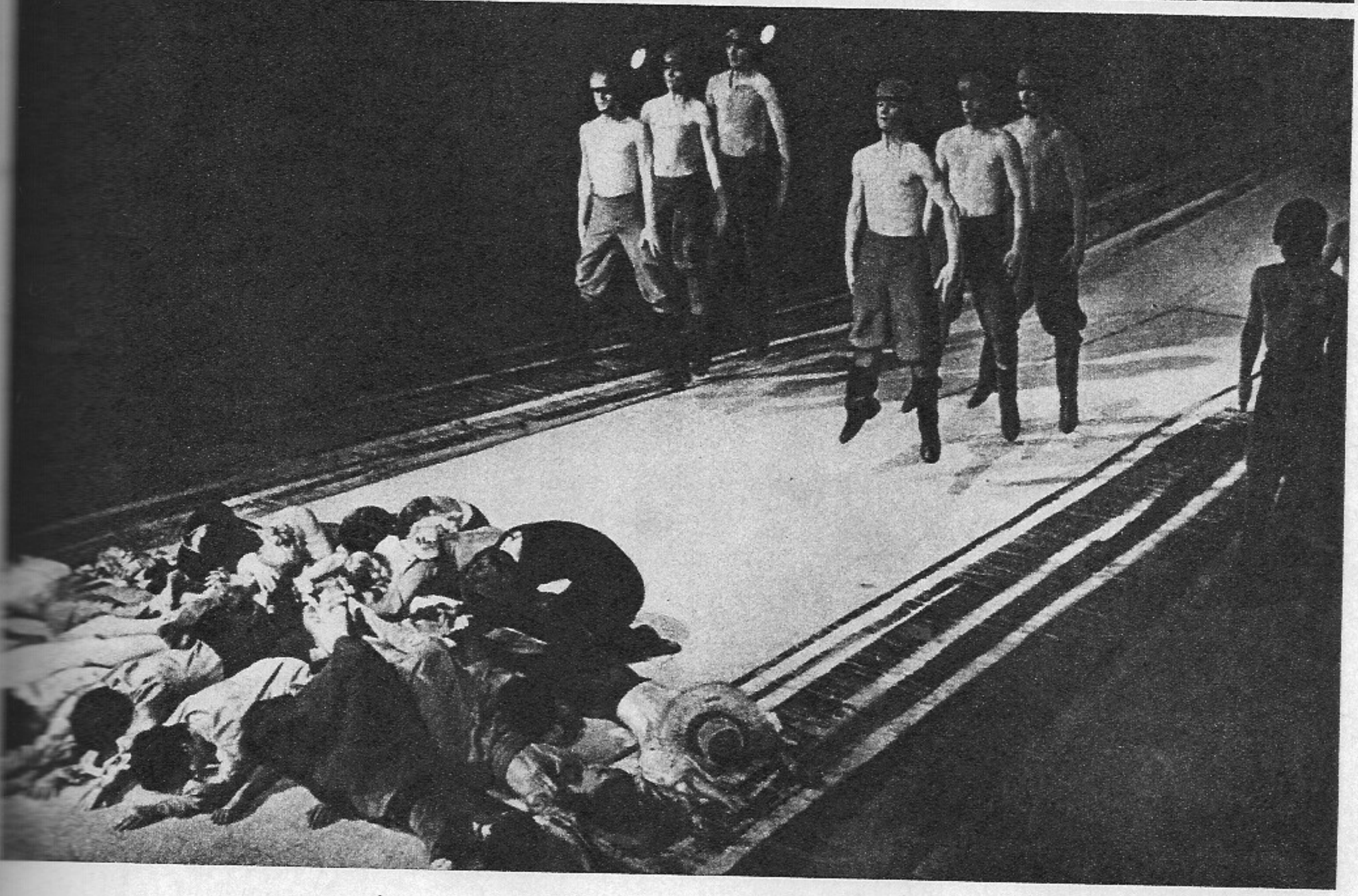

Endrik Kerge

„Estonia" ball

M. Kuulberg
„Pöördlava"
1974

Fono
V. Järvi (d.)
A. Unt (l., k.)

Juta Lehiste, Vjatšeslav Maimussov (1)
Juta Lehiste, Vjatšeslav Maimussov, Elita Erkina (2)
Juta Lehiste, Tiit Härm (3)
Stseen lavastusest (4)

1 2
4

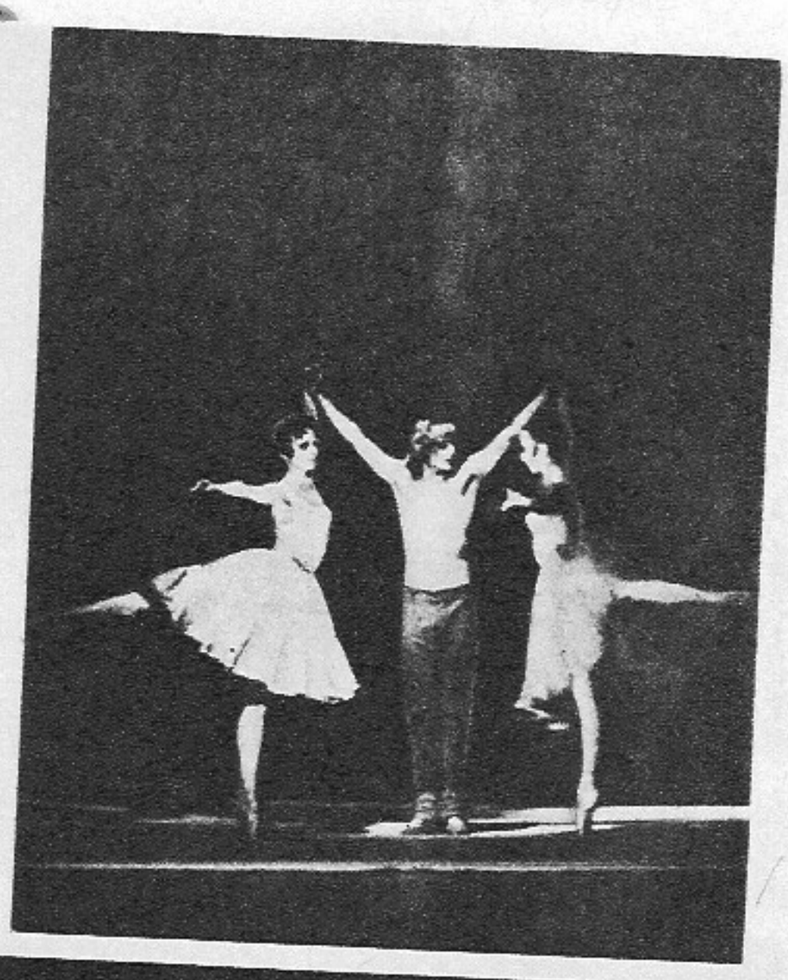

Alla Šelest

„Vanemuise" ballett

A. Adam
„Giselle"
1970

E. Kõlar (d.)
M. Säre (l., k.)

Alla Udovenko (1)
Jelena Poznjak, Ülo Vilimaa (2)
I vaatus, hullumise stseen (3)

1 2
3

Rafail Vagabov

koos Alla Šelestiga
K. Karajev „Seitse kaunitari"
A. Schönberg „Kirgastunud öö"
1975

E. Kõlar (d.)
M. Säre (l., k.)

Rufina Kozlova (1)
Jelena Poznjak, Anatoli Avilotšev (2)
Reet Paavel (3)
Vizma Vitols, Mihhail Netšajev (4)

1 2
4

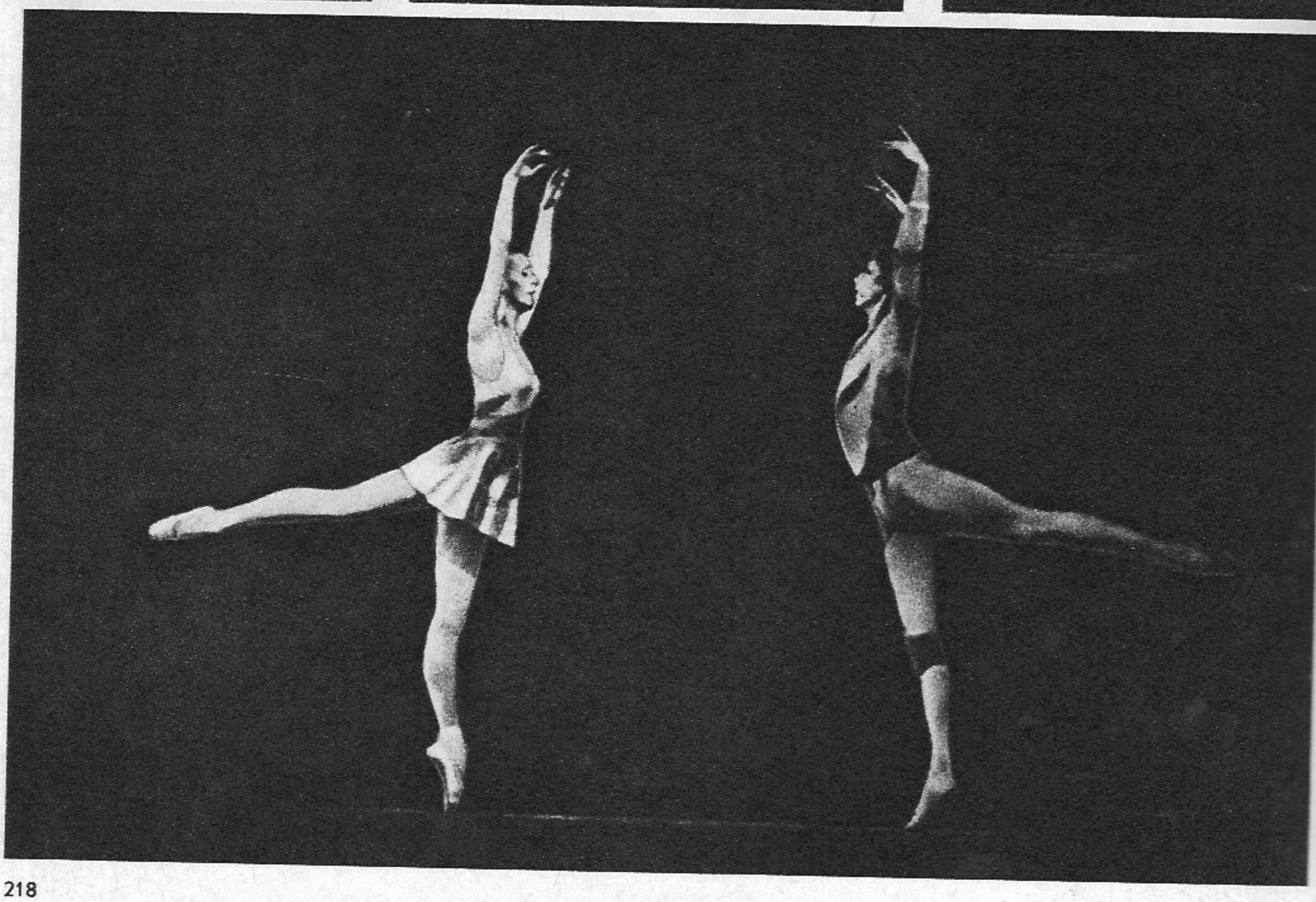

„Chopiniana"
1975

M. Fokini lavastuse ülekanne

Stseen lavastusest (1)
Rufina Kozlova, Vizma Vitols, Anatoli Avilotšev, Jelena Poznjak (2)
Anatoli Avilotšev, Jelena Poznjak (3)

1 2
3

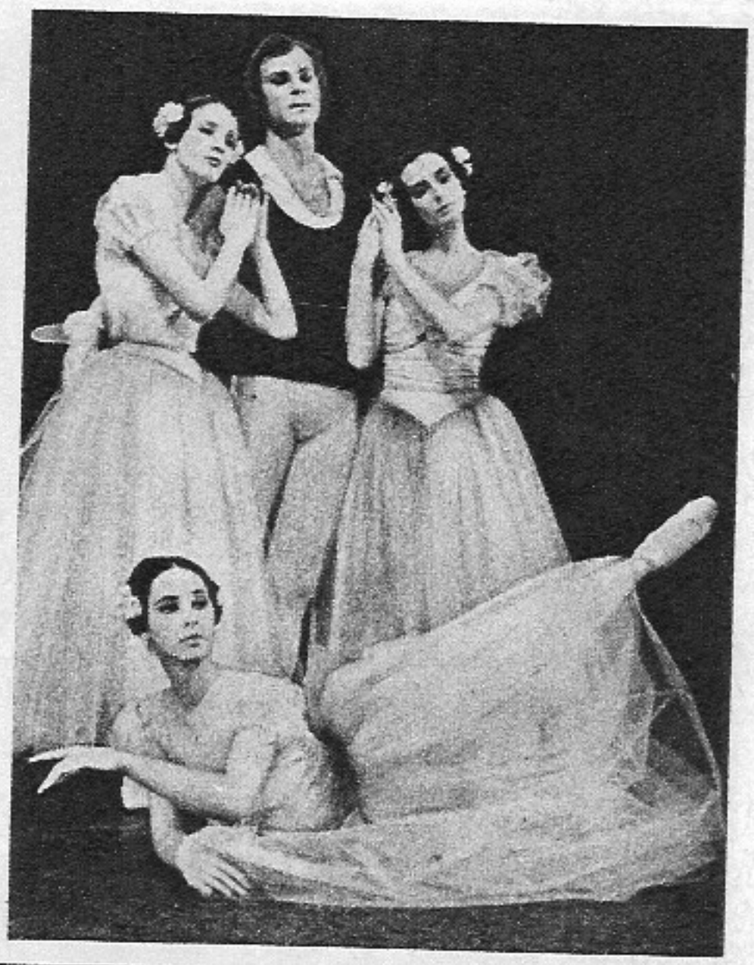

Alla Šelest

A. Adam
„Giselle"
1975

V. Järvi (d.)
K.-A. Püüman (l., k.)

Elita Erkina, Tiit Härm

220

Inge Arro, Jevgeni Neff (1)
Solorannade tants:
Ludmilla Štšerbakova, Aimi Rumessen, Larissa Simtsova (2)
Stseen I vaatusest:
Jüri Lass, Helle Marvet, Larissa Kaur, Elita Erkina (3)

1 2
3

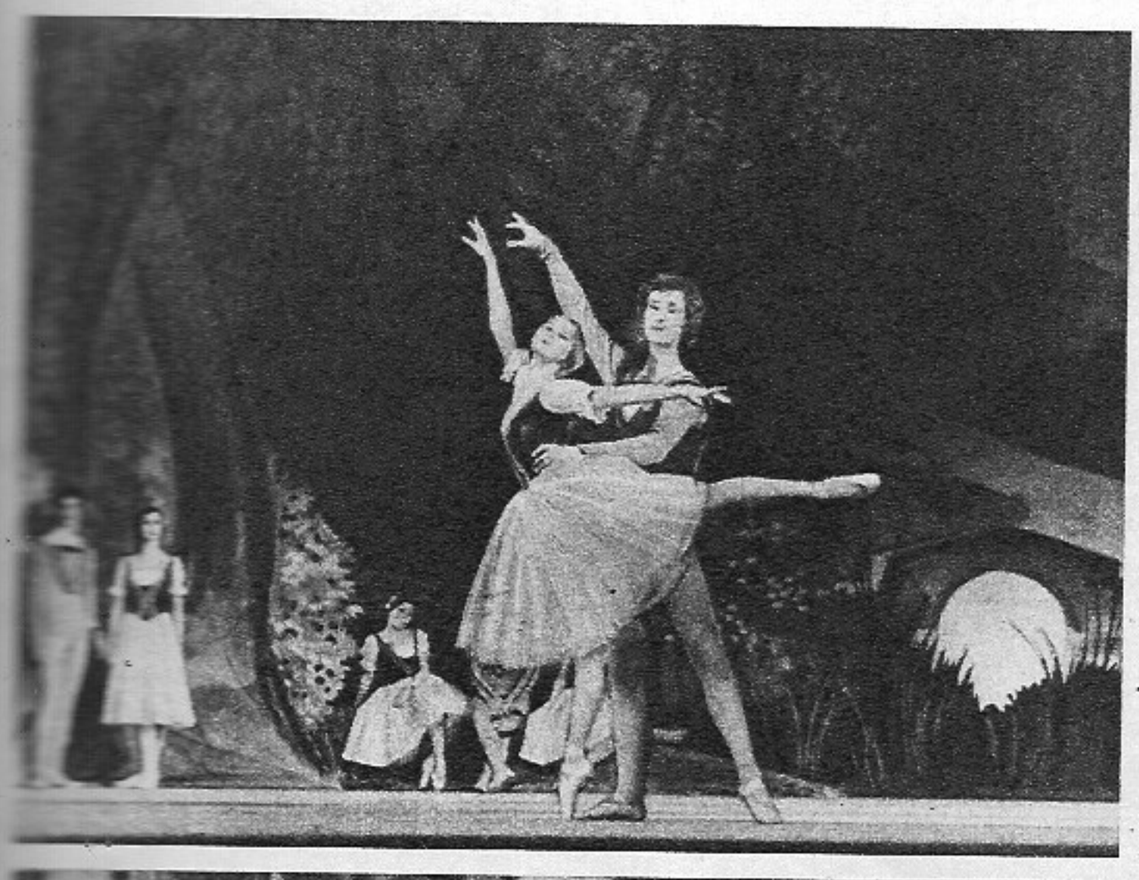

Alla Šelest

A. Adam
„Giselle"
1975

Vjatšeslav Maimussov, Tamara Soone

Elita Erkina, Tiit Härm (1) 1
Tiit Härm ja Tatjana Solovkina II vaatuses (2) 2

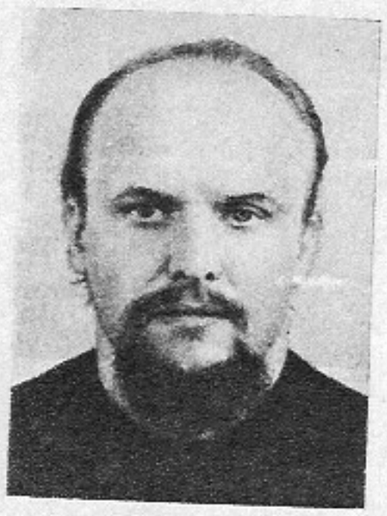

Igor Tšernõšov

E. Lazarev
„Antonius ja Kleopatra"
1975

V. Järvi (d.)
E. Stenberg (l., k.)

Elita Erkina (1)
Elita Erkina, Tiit Härm (2, 3)
Tiit Härm, Aleksander Buldakov (4)

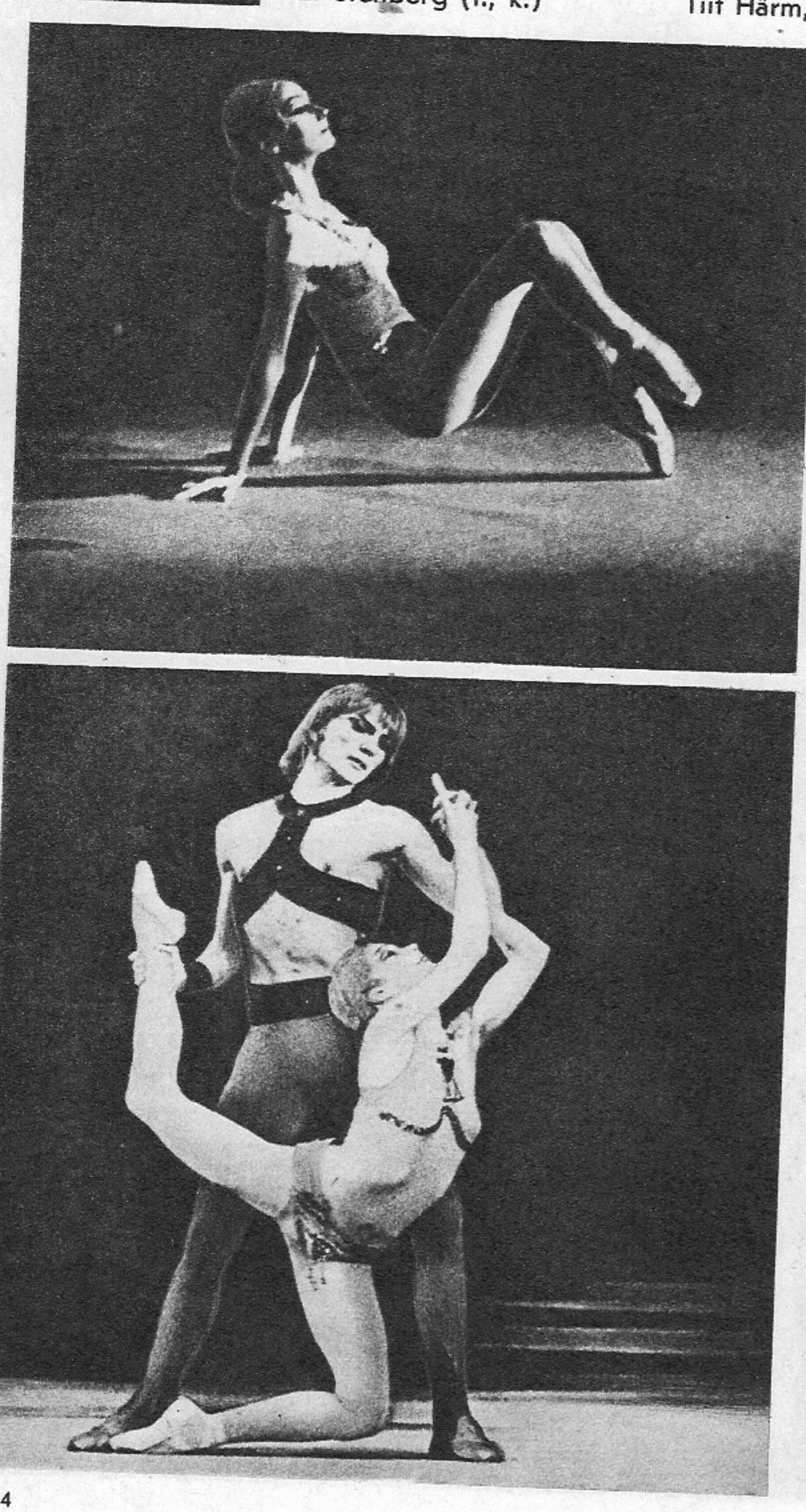

Tiiu Randviir, Vassili Ostrovski (1, 2, 3)

1 2
3

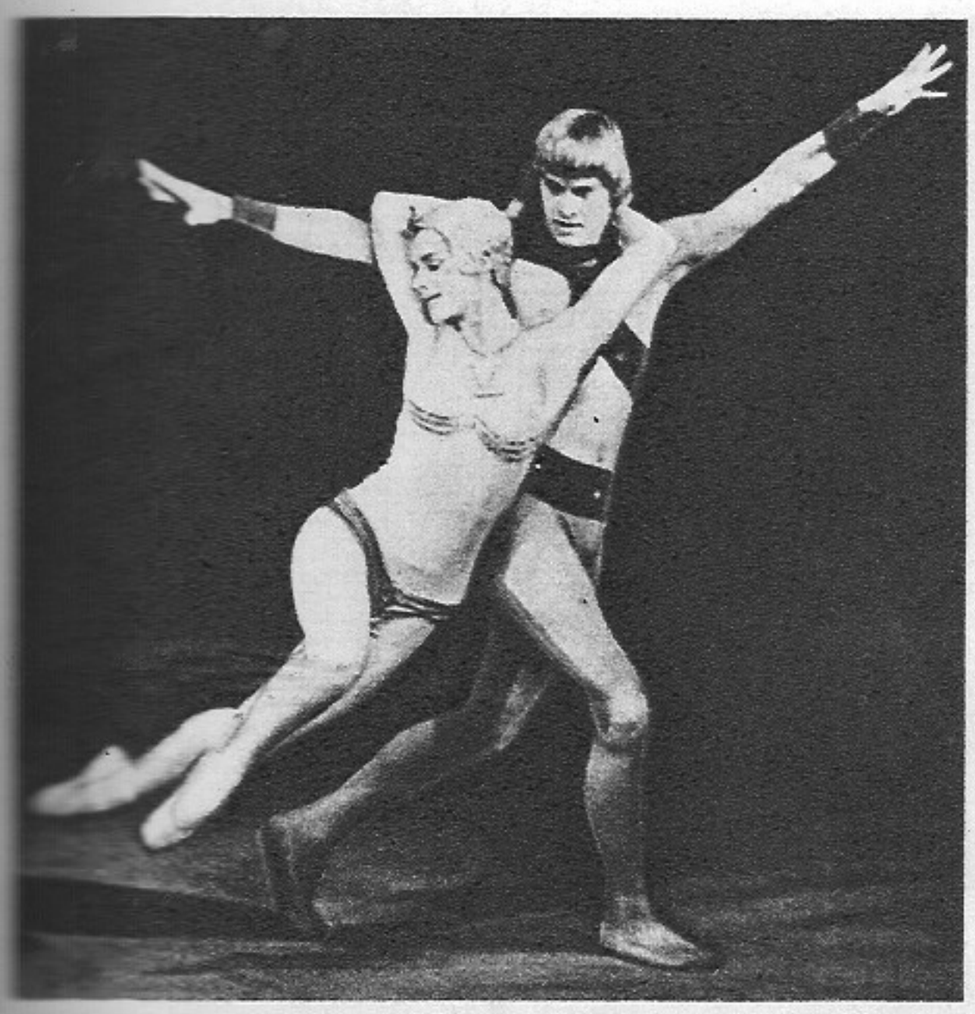

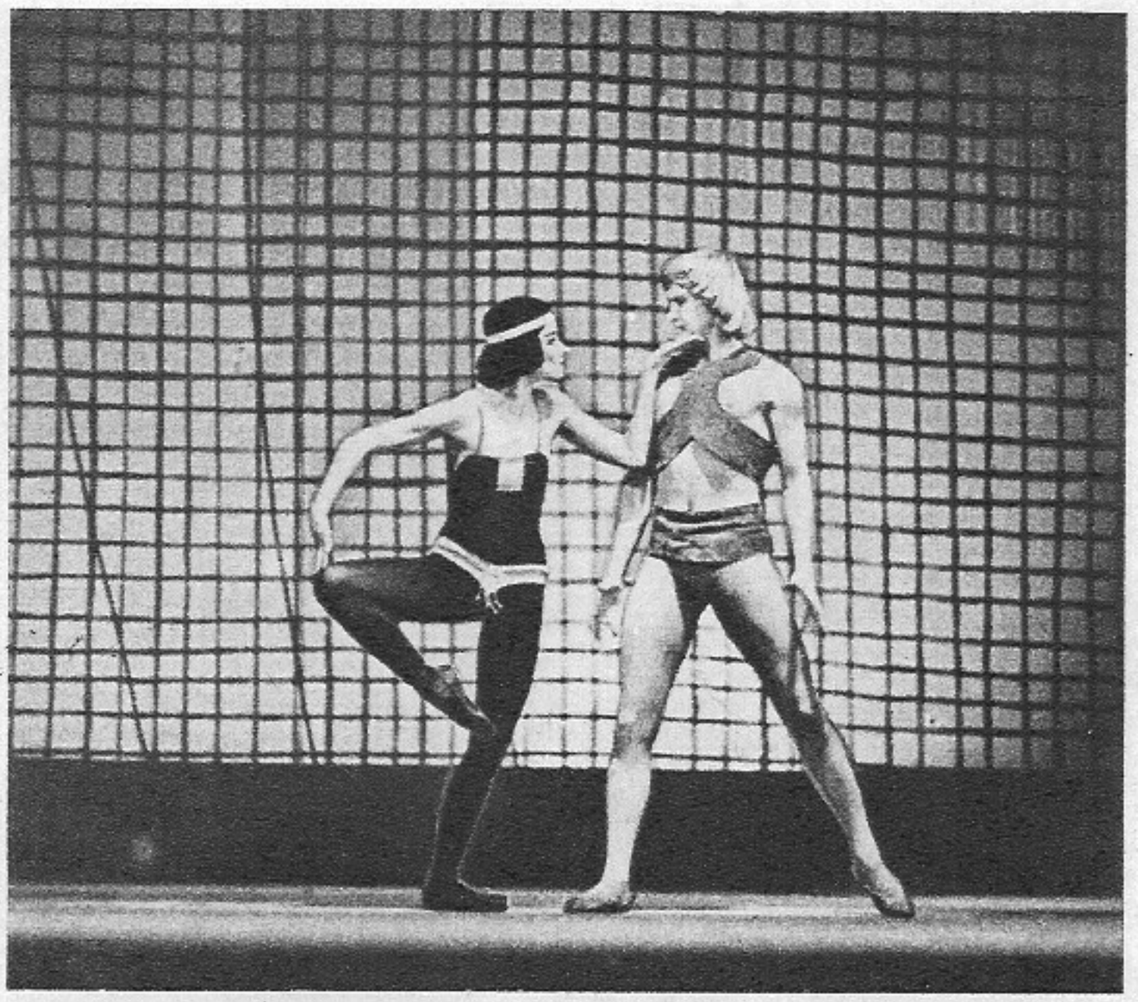

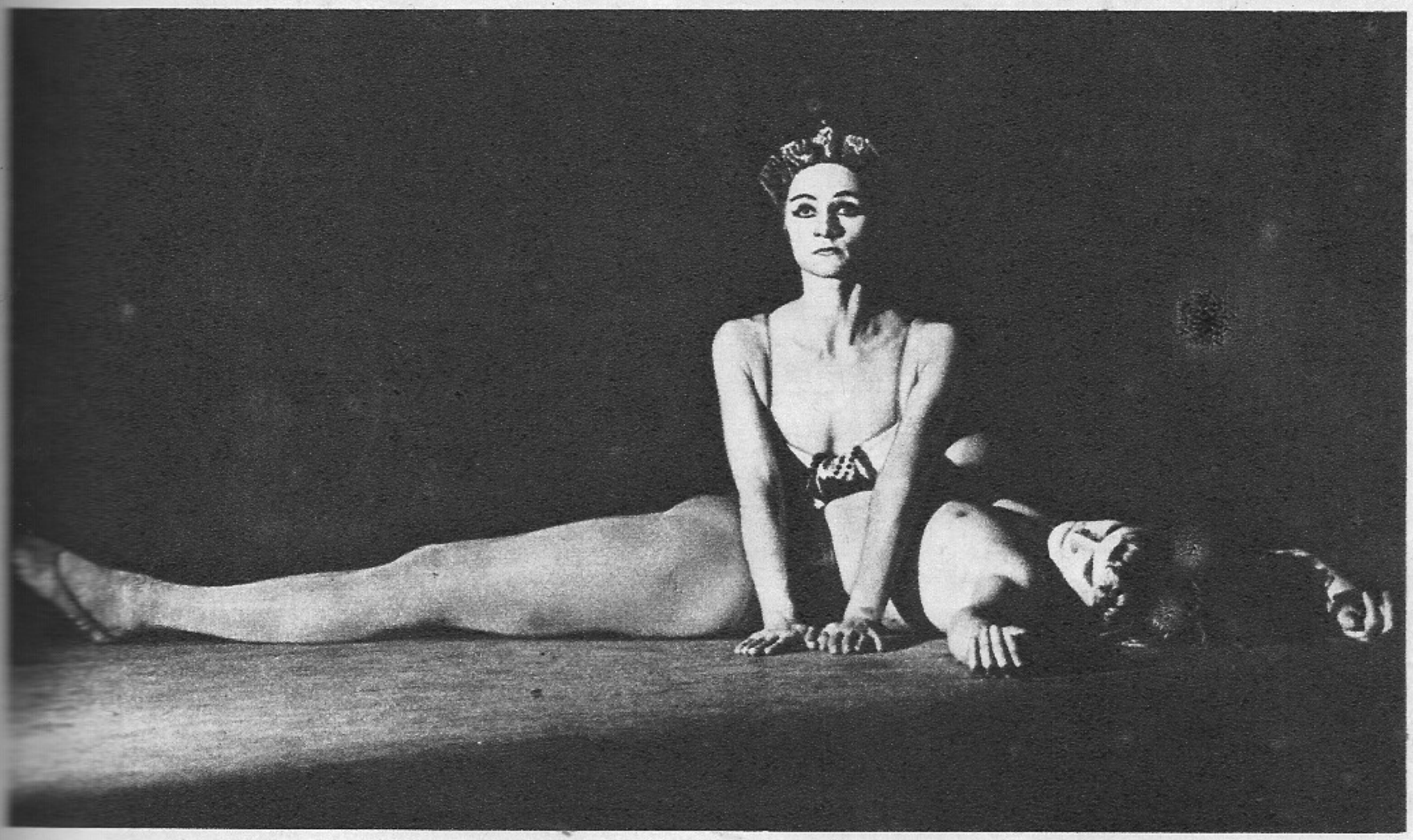

Igor Tšernõšov

E. Lazarev
„Antonius ja Kleopatra"
1975

Aleksander Basihhin, Tamara Soone, Jānis Garancis

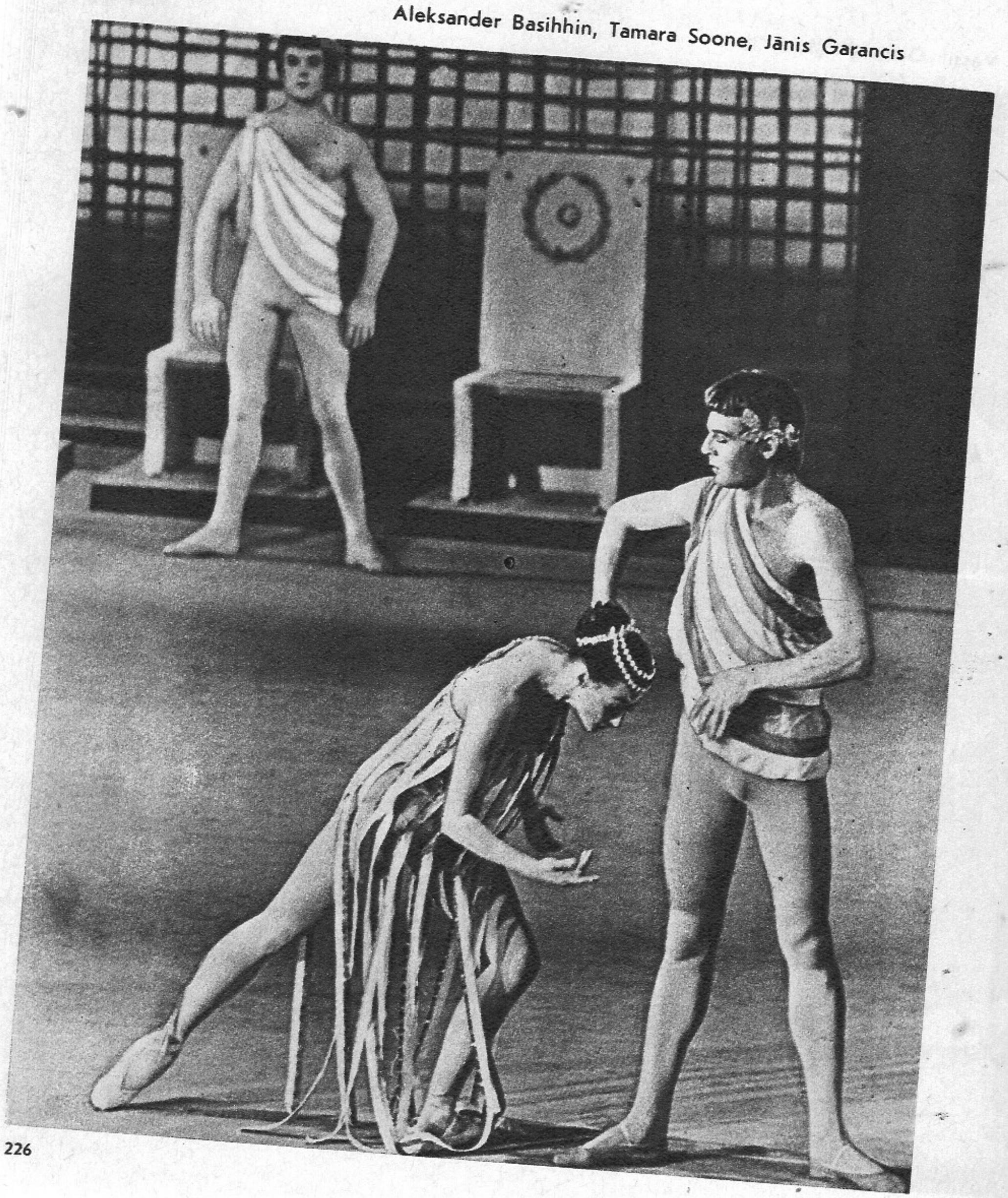

Tiiu Randviir (1)
Inge Arro (2)
Vjatšeslav Maimussov ja Rooma sõjavägi (3)

1 2
3

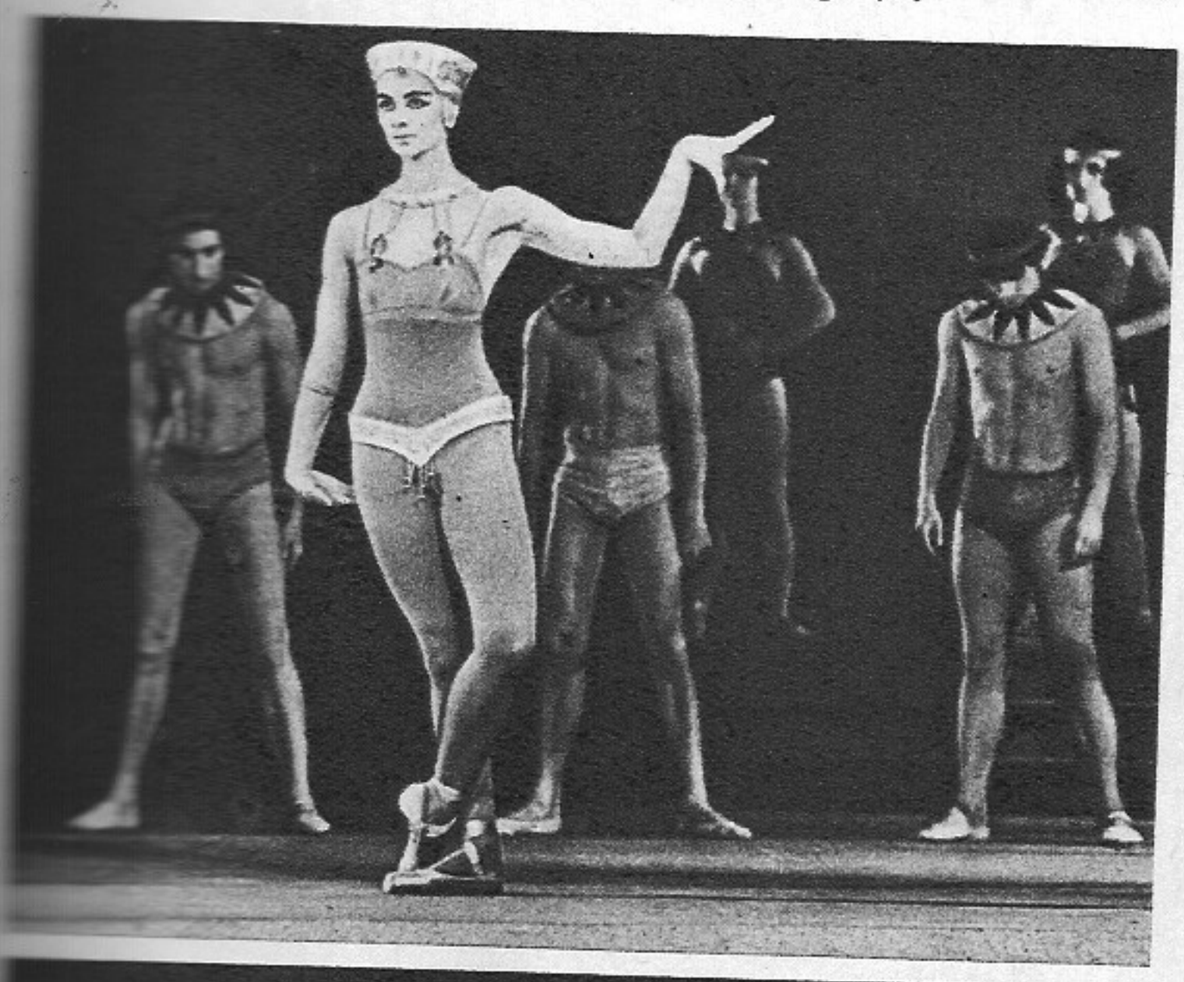

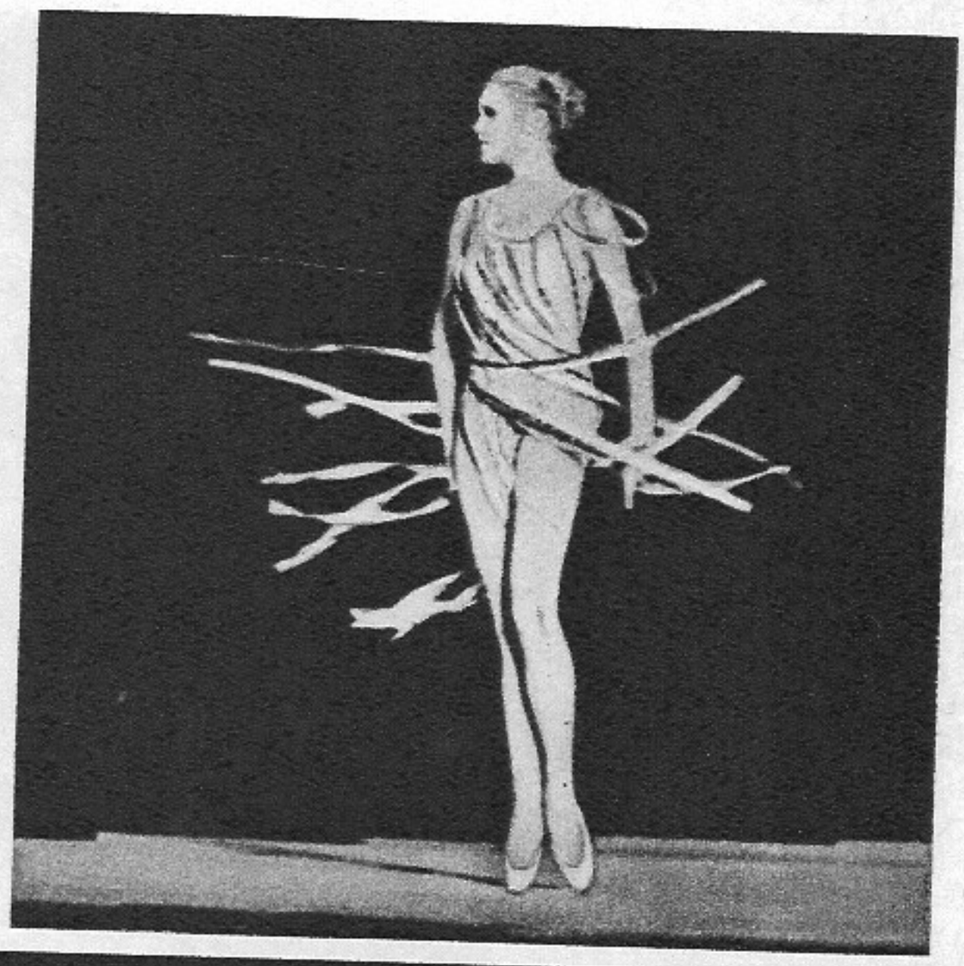

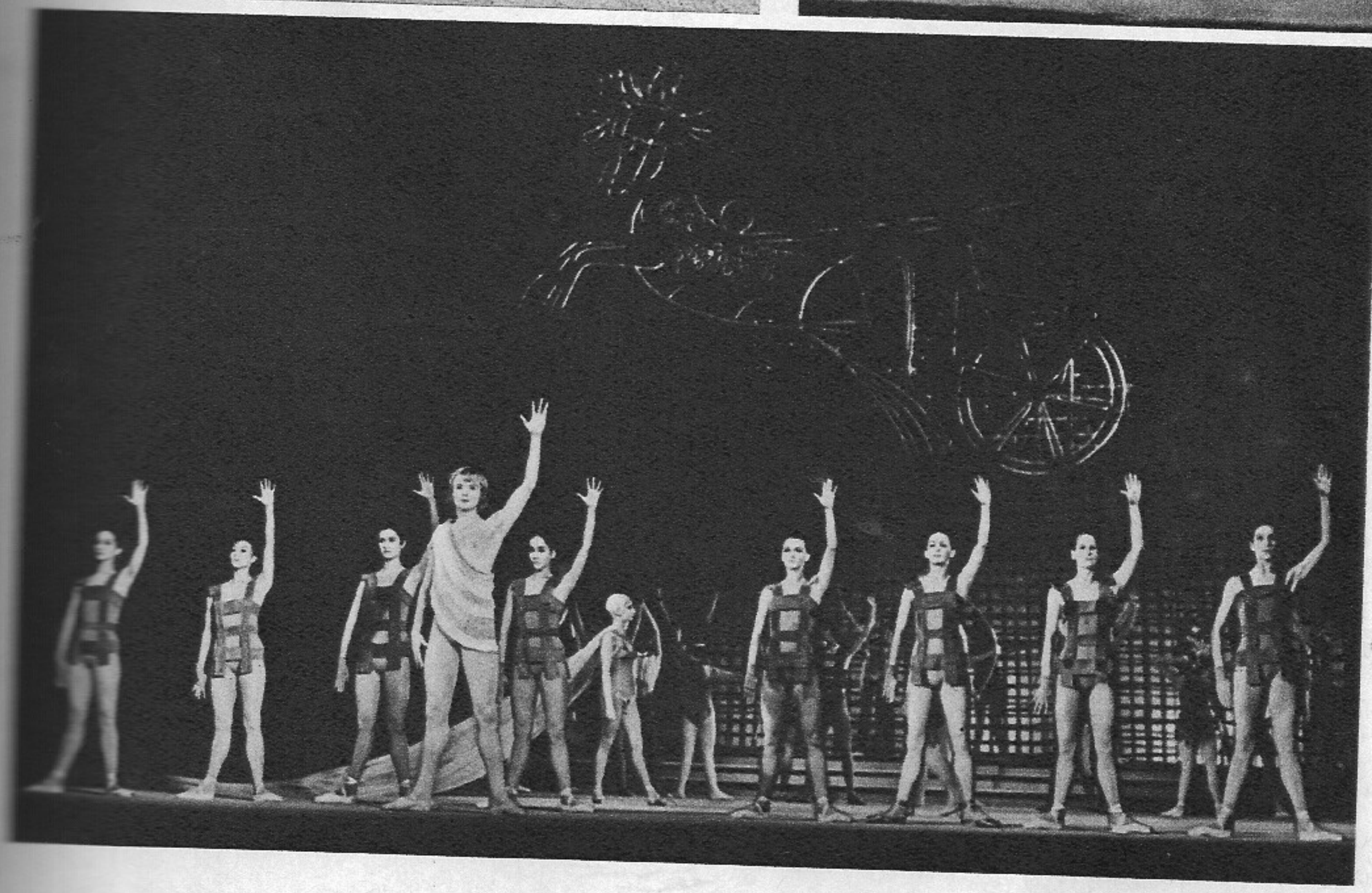

Vladimir Vassiljov
Natalia Kassatkina

A. Petrov
„Maailma loomine"
1976

V. Järvi (d.)
K.-A. Püüman (l., k.)

Inglid pilvedes (1)
Saagu valgus, Aleksander Ba
Aadam vaatab esimest
korda maailma,
Tiit Härm (3)

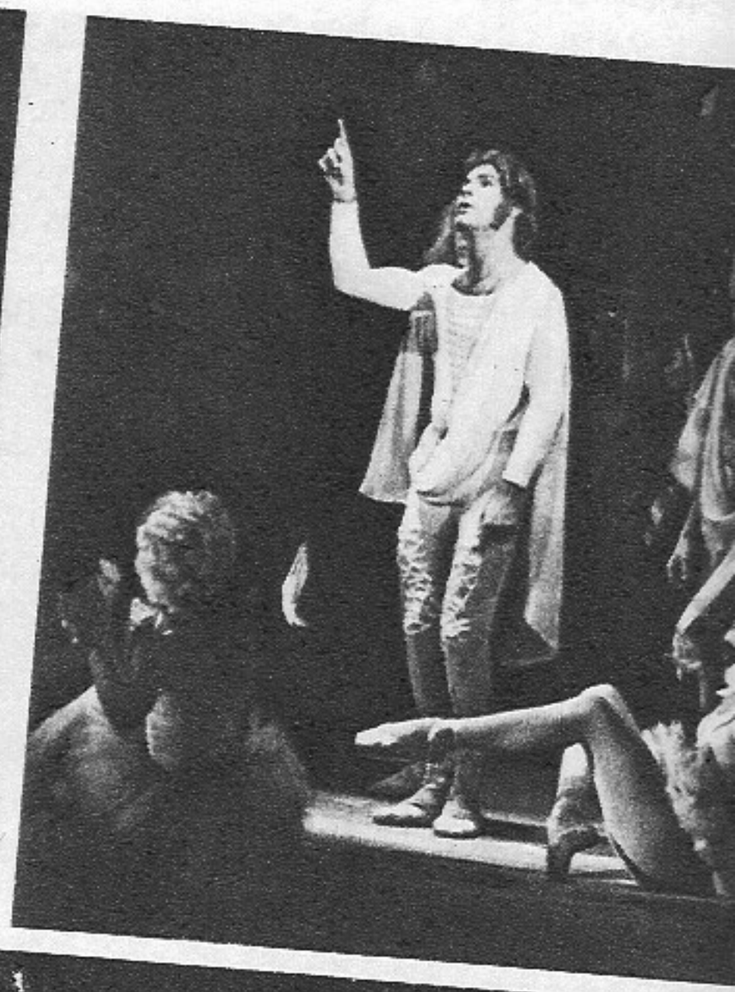

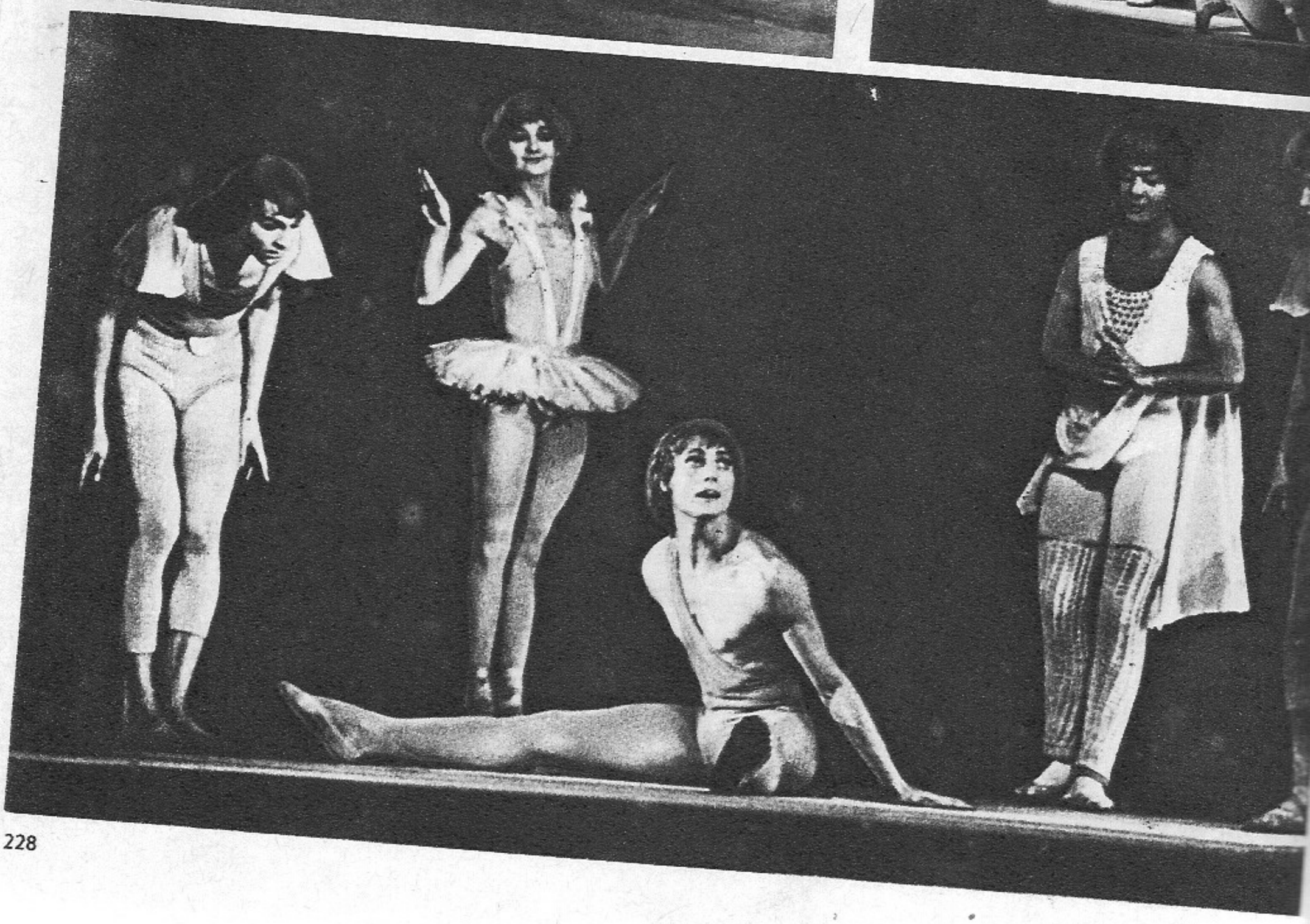

Ellie Erkina, Tiit Härm (1—4)

1 2
2 4

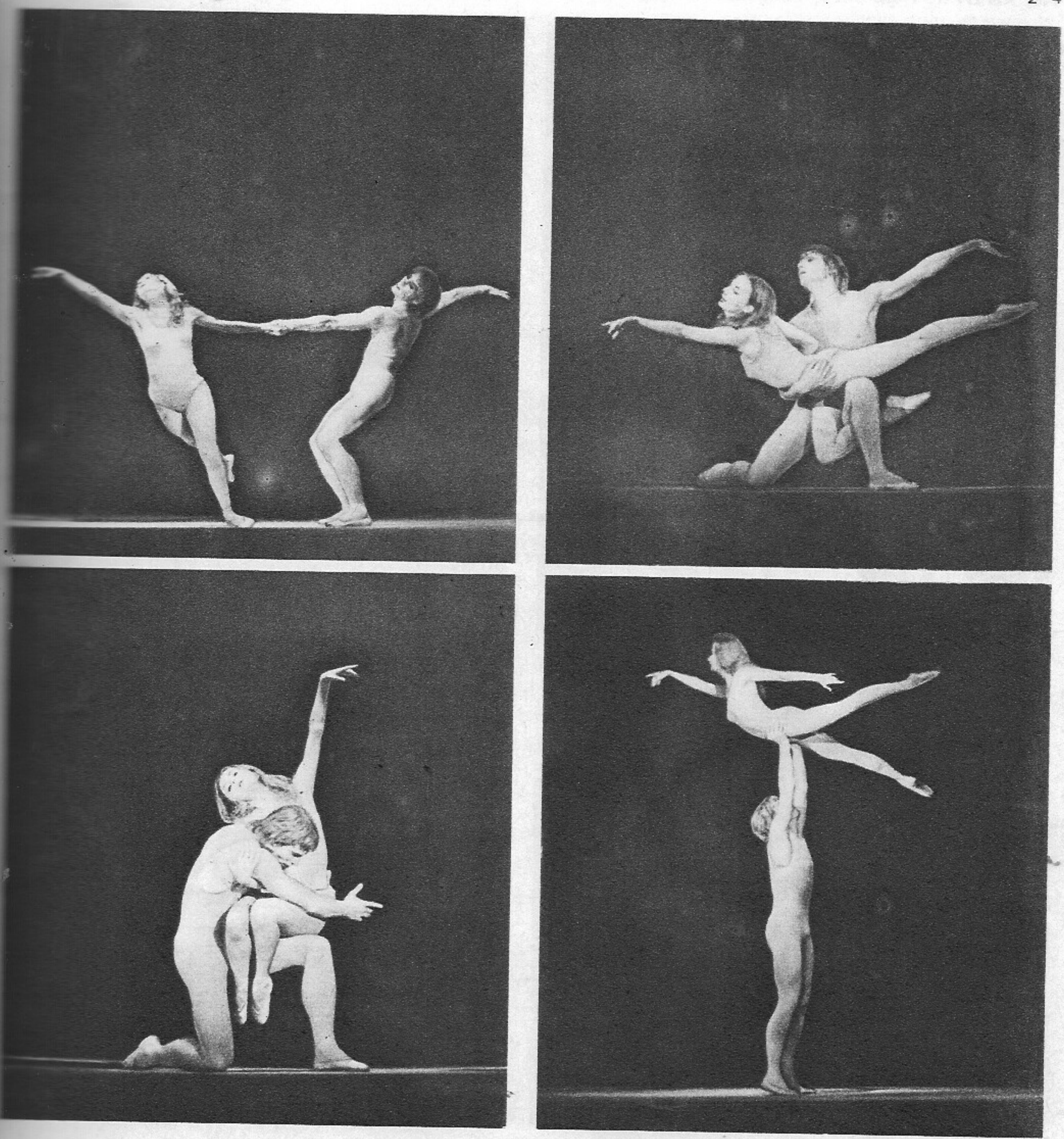

Vladimir Vassiljov
Natalia Kassatkina

Inge Arro, Jevgeni Neff (1, 4)
Inge Arro, Jevgeni Neff, Jānis Garancis (2)
Tiiu Randviir, Inge Arro, Jevgeni Neff (3)

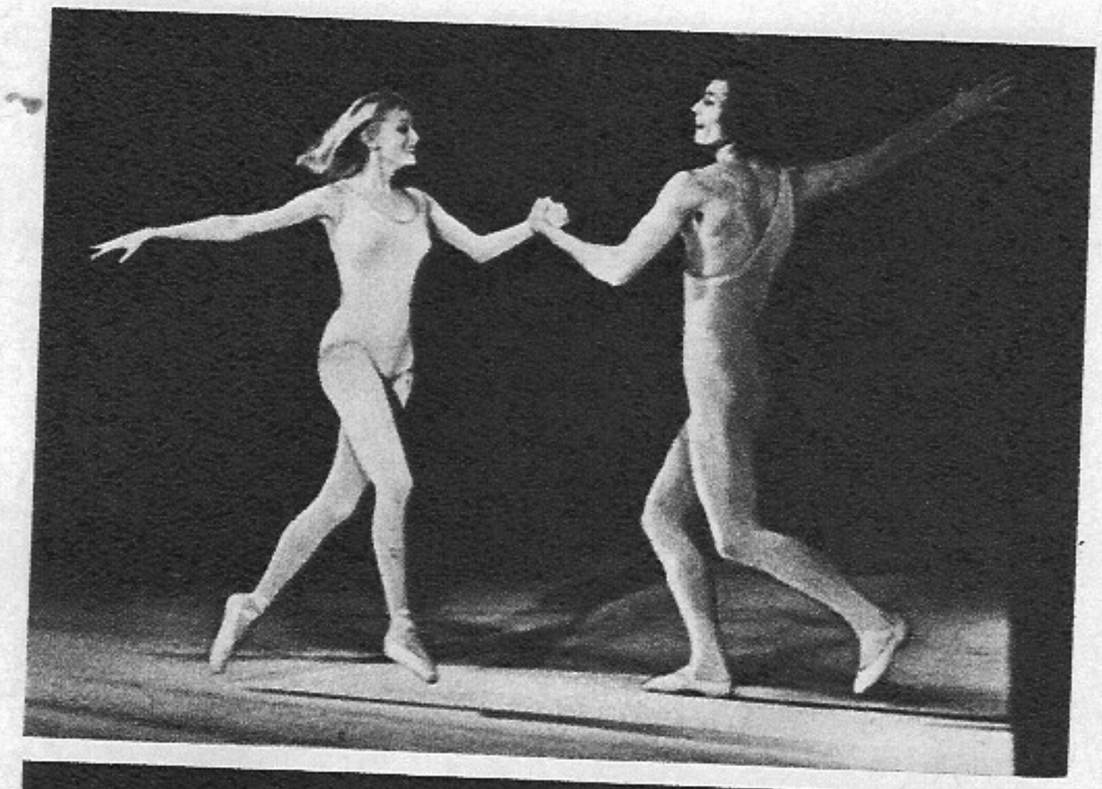

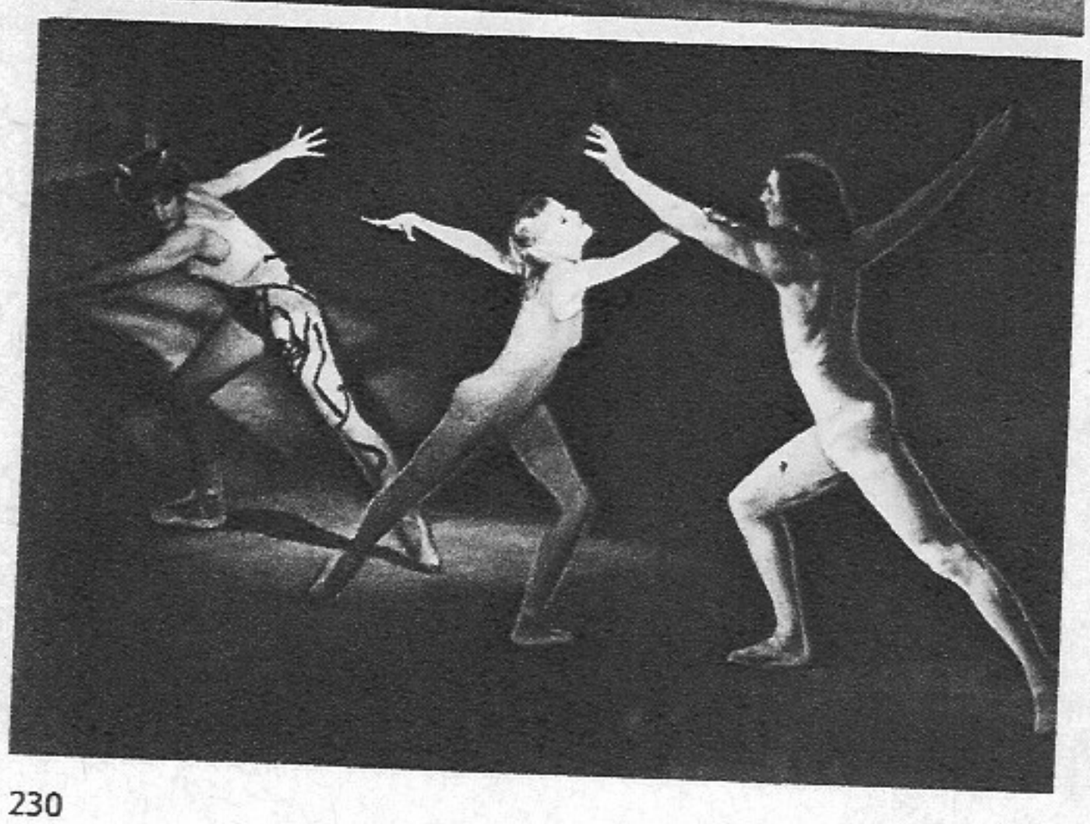

Tiiu Randviir (1)
Vjatšeslav Maimussov (2)
Jute Lehiste (3)
Paradiisist lahkumine,
Janis Garancis, Elita Erkina, Tiit Härm, Jevgeni Neff (4)

1 2 3
4

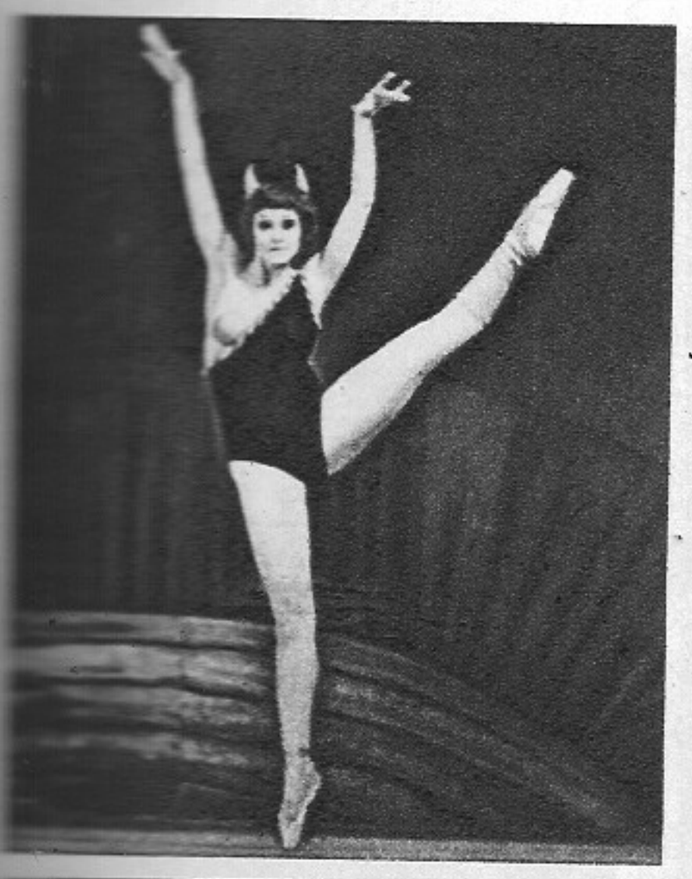

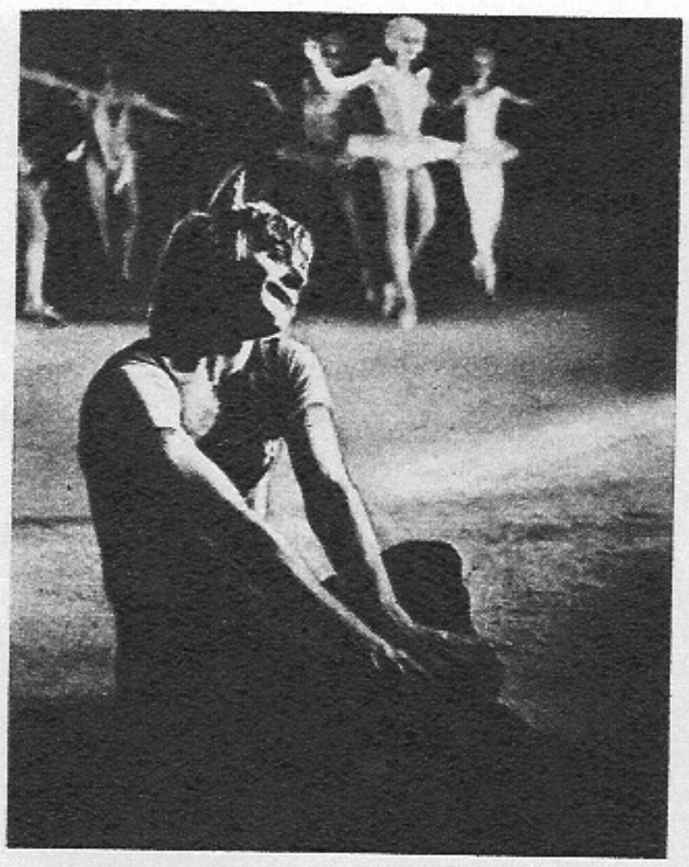

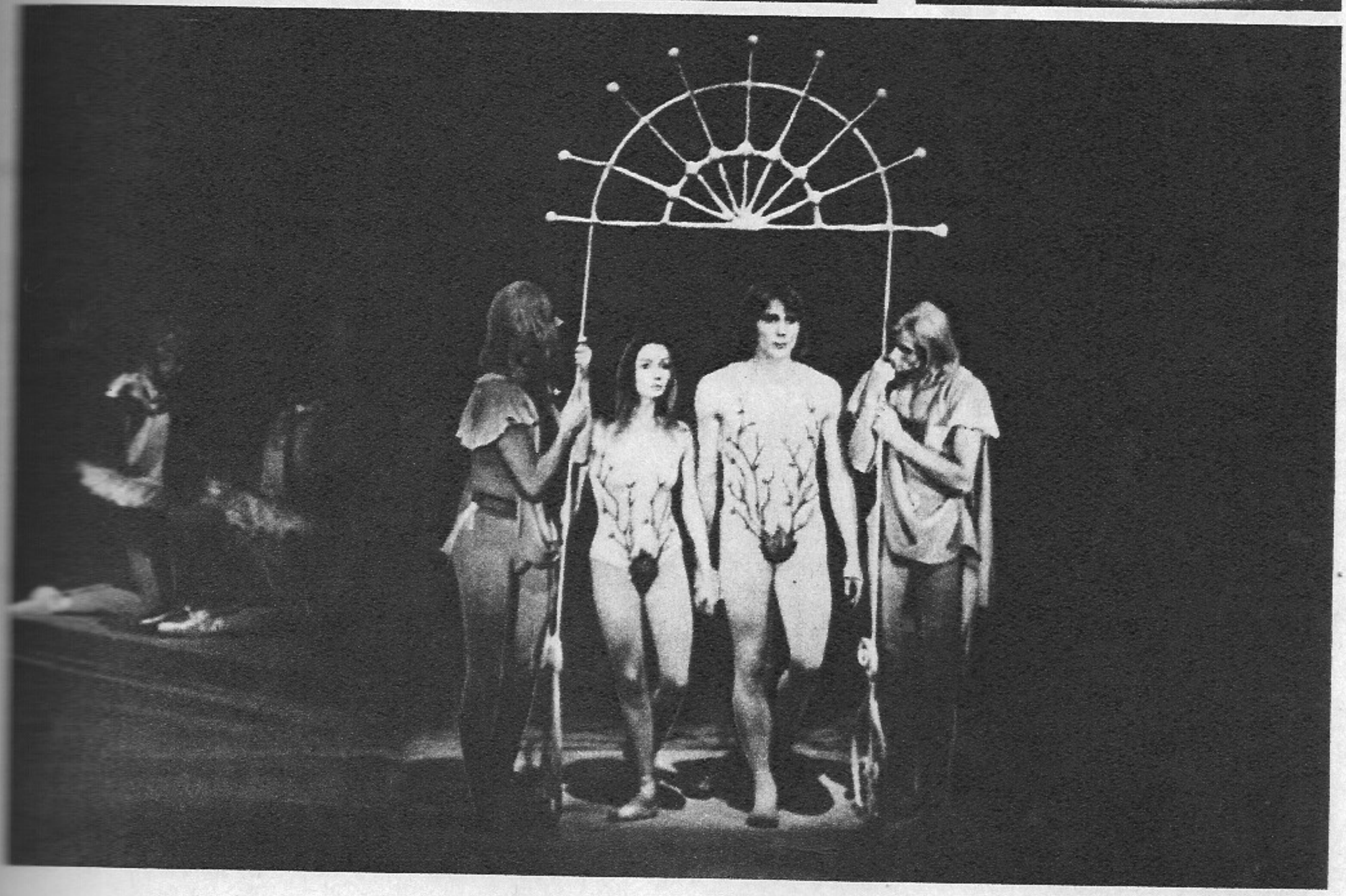

Herman Zamuel

„Estonia" ballett

B. Arhimandritov
„Lautreci maneeris"
1977

Fono
M. Štšeglov (l., k.)

Vjatšeslav Maimussov (1)
Juta Lehiste (2)
Juta Lehiste, Vjatšeslav Maimussov (3)
Aleksander Buldakov (4)

1 2 3
4

L. Delibes
„Coppélia"
1973

E. Kõlar (d.)
M. Stšeglov (l., k.)

Reet Paavel (1)
Rufina Kozlova, Mihhail Djatšihhin (2)
Stseen I vaatusest (3)
Stseen II vaatusest (4)

1 2
3 4

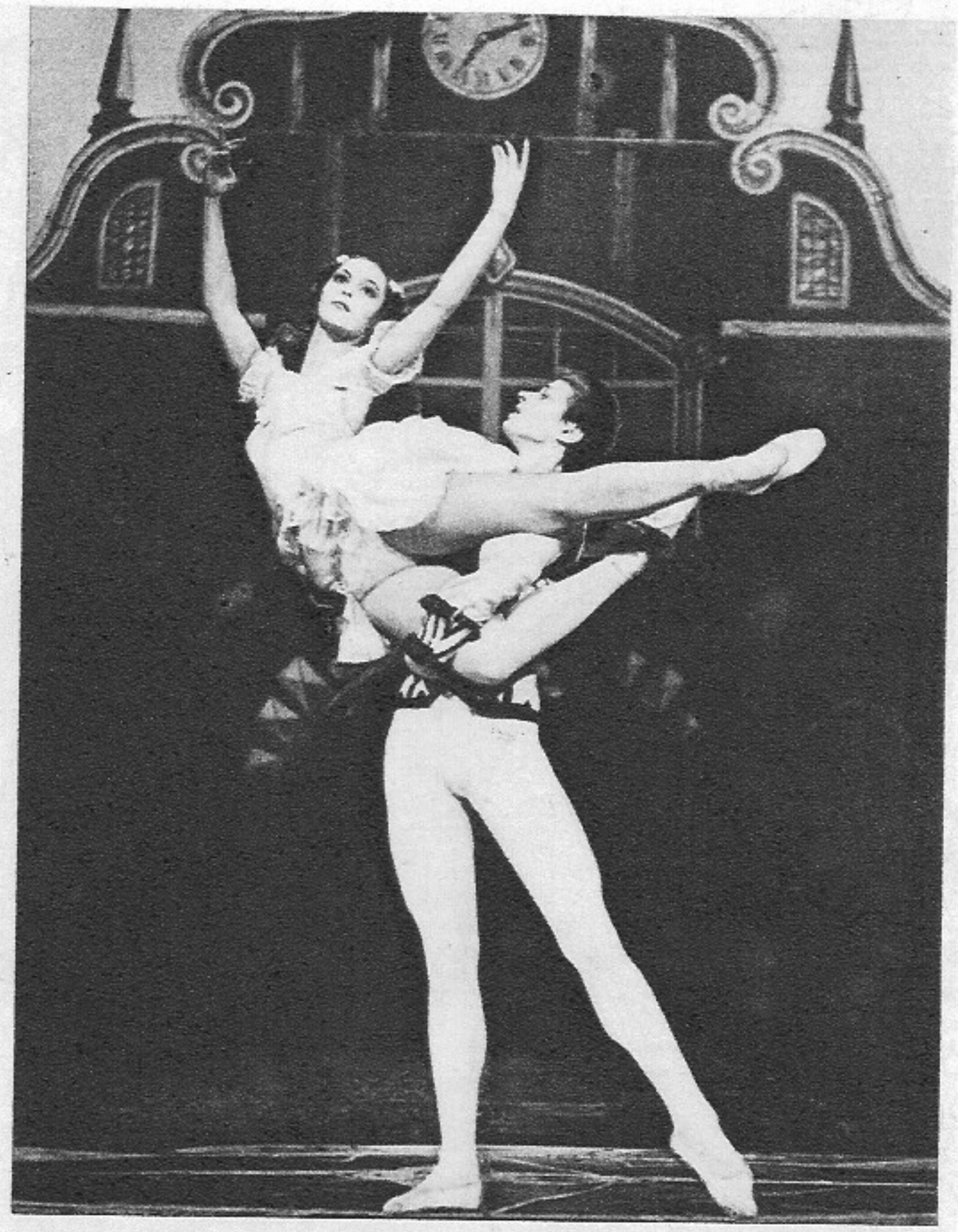

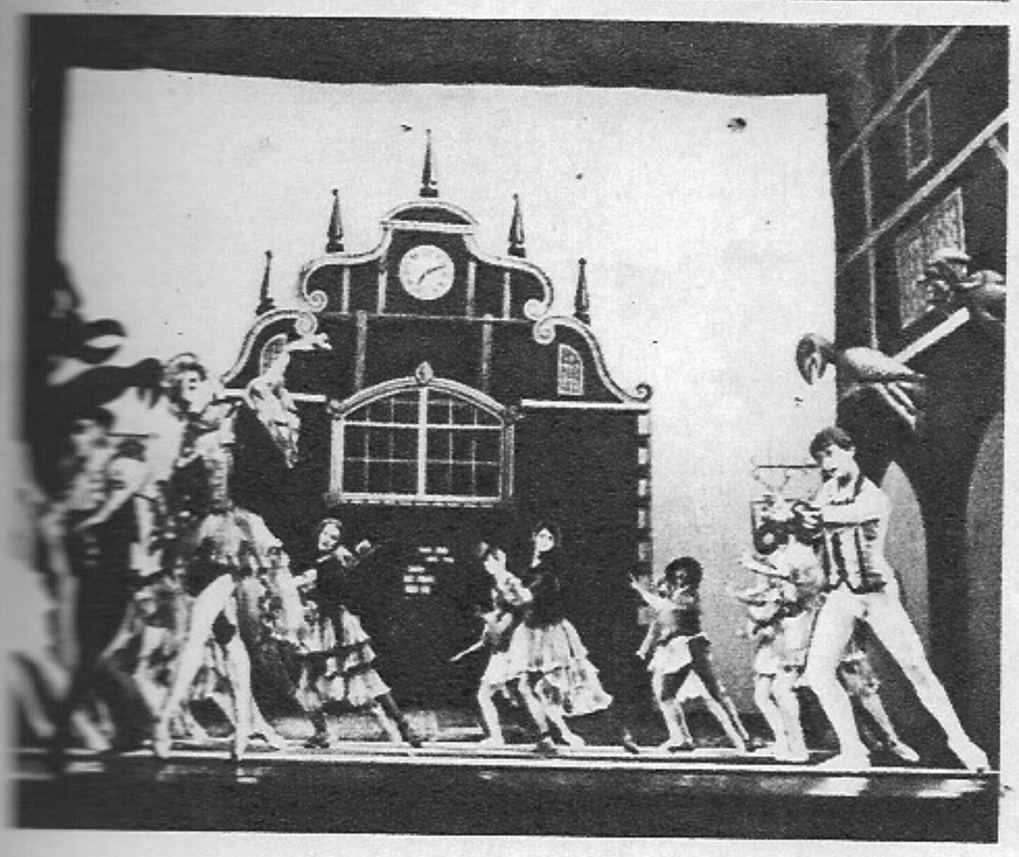

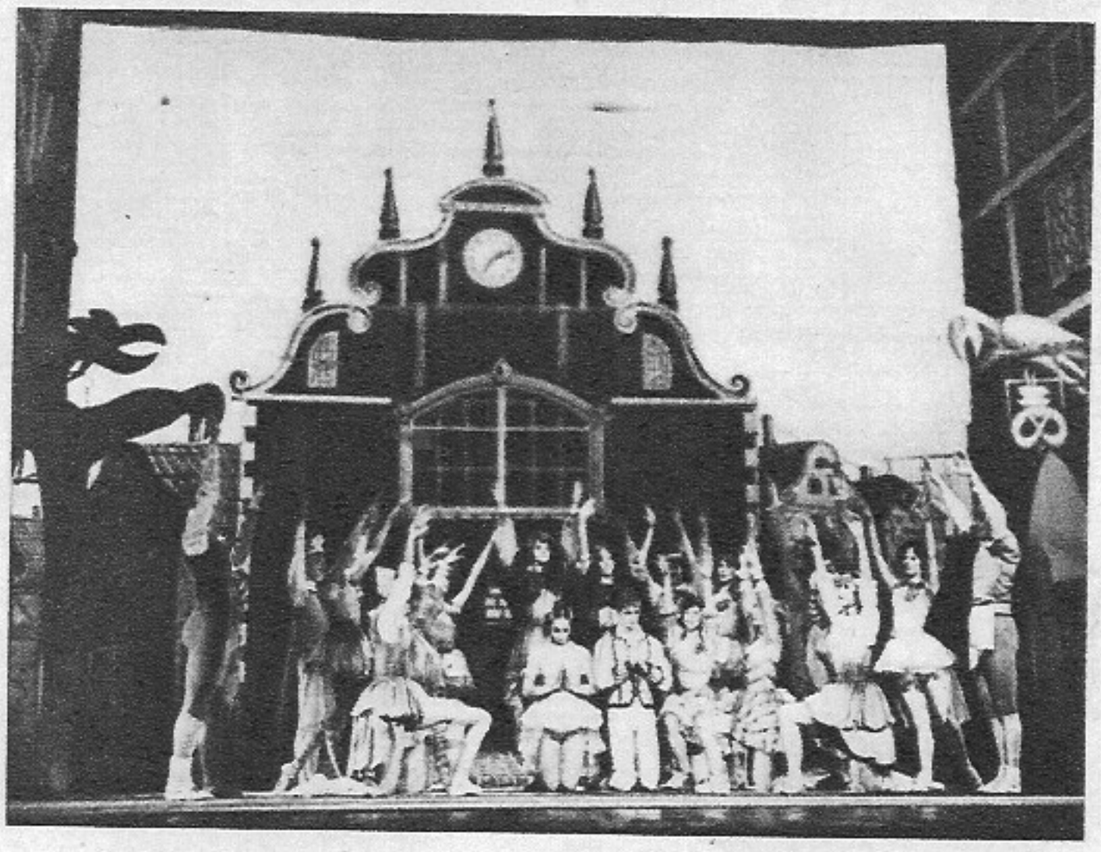

Vakhil Usmanov

J. Levitin
„Olgu nii..."
N. Rimski-Korsakov
„Hispaania capriccio"
1974

Fono
K.-A. Püüman (l., k.)

Aleksander Tšitšerov, Svetlana Balojan (1)
Sergei Vorobjov, Tamara Burova (2)

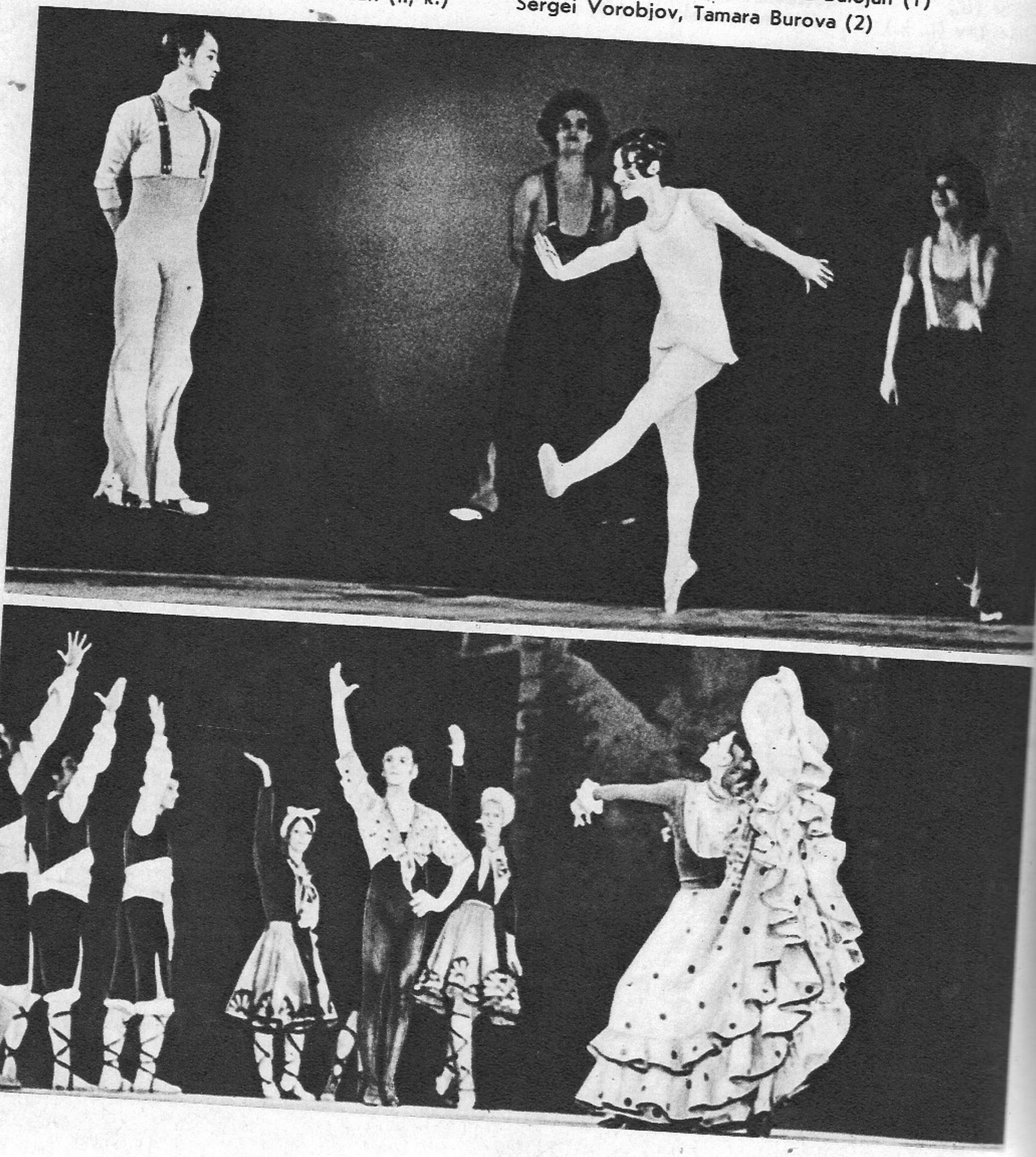

Tamara Burova, Aleksander Buldakov

Dietmar Seyffert

L. van Beethoven
„Vana teema variatsioonidega"
1977

Fono
K.-A. Püüman (l., k.)

Saima Kranig, Jevgeni Neff

Kasjan Goleizovski

„Estonia" ballett

S. Prokofjev
„Hiiliked"
1972

Foto
E.-A. Püüman (l., k.)

Tiit Härm, Elita Erkina

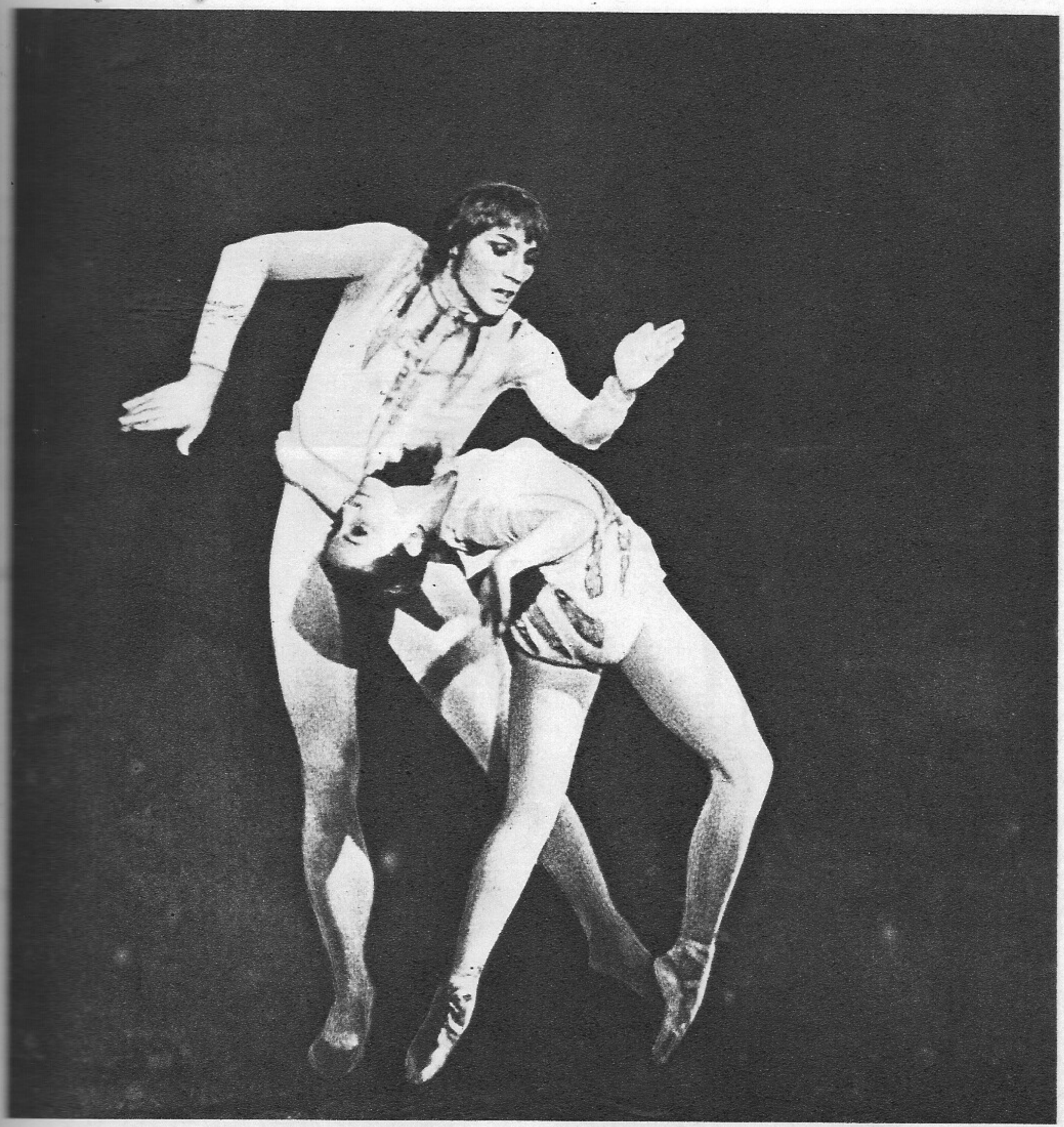

Mai Murdmaa

E. Tamberg
„Ballett-sümfoonia"
1963

V. Järvi (d.)
E. Renter (l., k.)

Tiiu Randviir (1, 2)
Tiiu Randviir, Jüri Lass (3, 4)

1 2 3
4

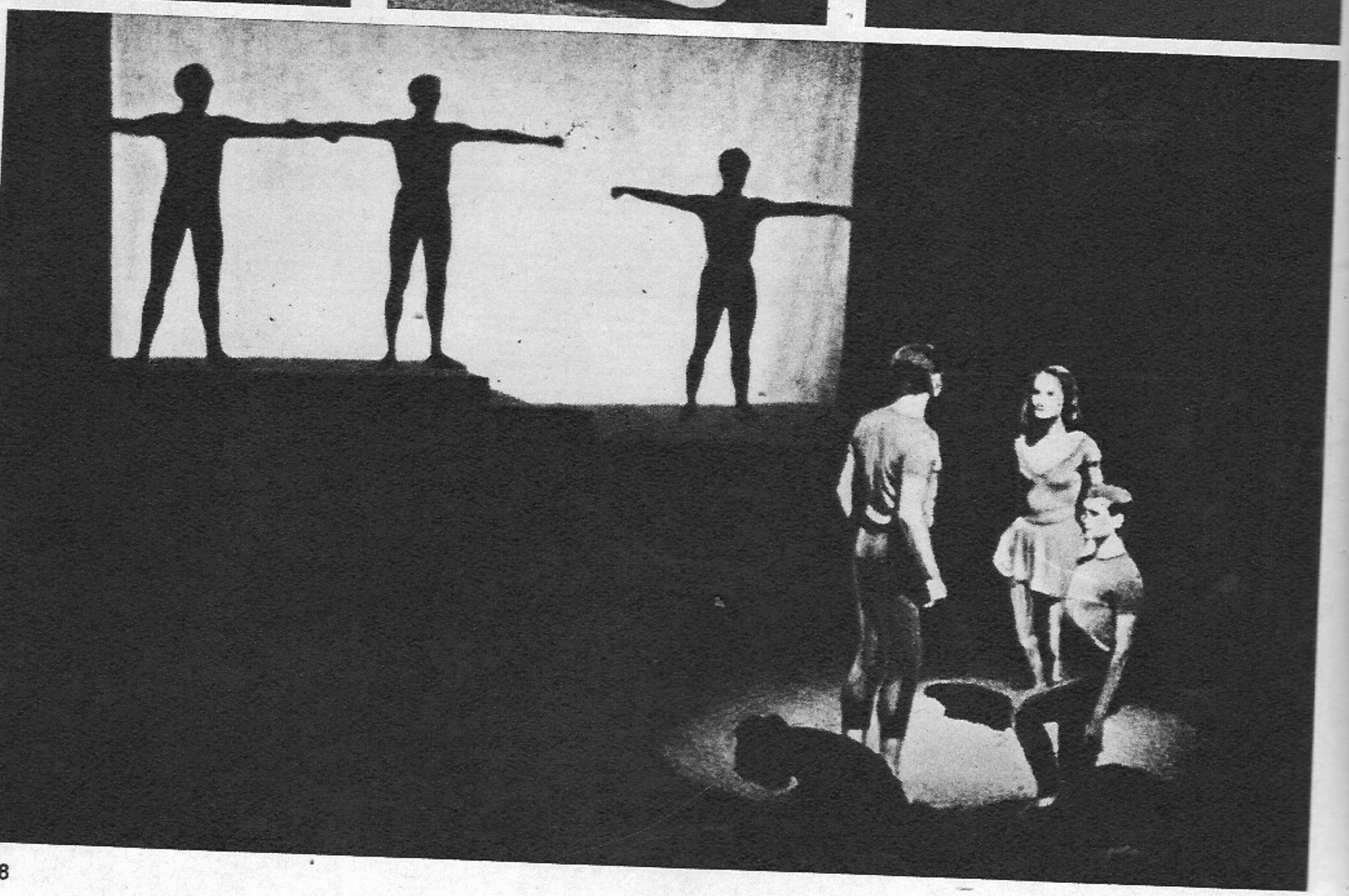

M. de Falla
„Suur võlur — armastus"
1964

K. Raudsepp (d.)
U. Kärbis (l.)
L. Klaus (k.)

Elonna Spriit, Väino Aren (1)
Ülle Ulla, Endrik Kerge (2, 4)
Natalia Lukaševitš (3)

1 2 3
4

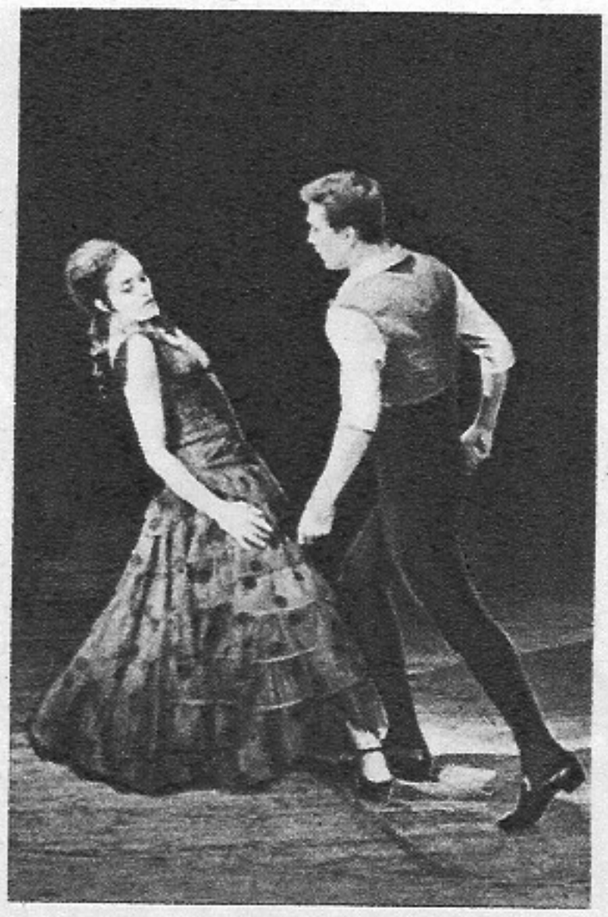

Mai Murdmaa

S. Prokofjev
„Tuhkatriinu"
1965

V. Järvi (d.)
N. Mei (l., k.)

Tiiu Randviir (1)
Tamara Soone (2)
Berta Krumm, Aigi Rüütel (3)
Stseen balletist (4)
Aime Leis (5)
Elonna Spriit (6)
Tamara Soone, Jüri Lass (7)

1 2 3
4 5
6 7

M. Ravel
„Daphnis ja Chloe"
1956

K. Raudsepp (d.)
E. Renter (l., k.)

Nümfide kummardamine (1)
Tamara Soone, Jüri Lass (2)
Tatjana Maiste-Laid, Herman Gorohovnikov (3)

1 2
3

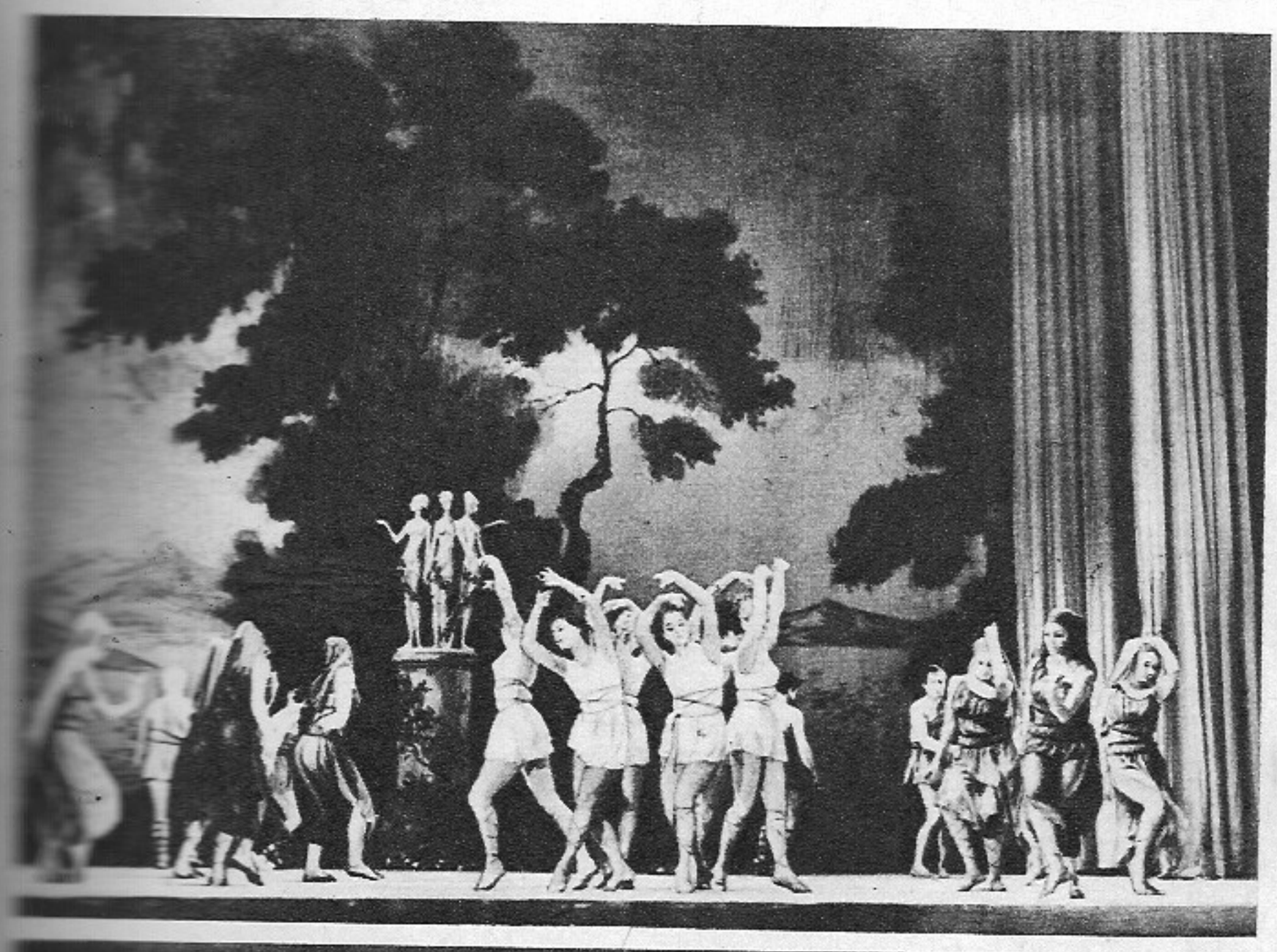

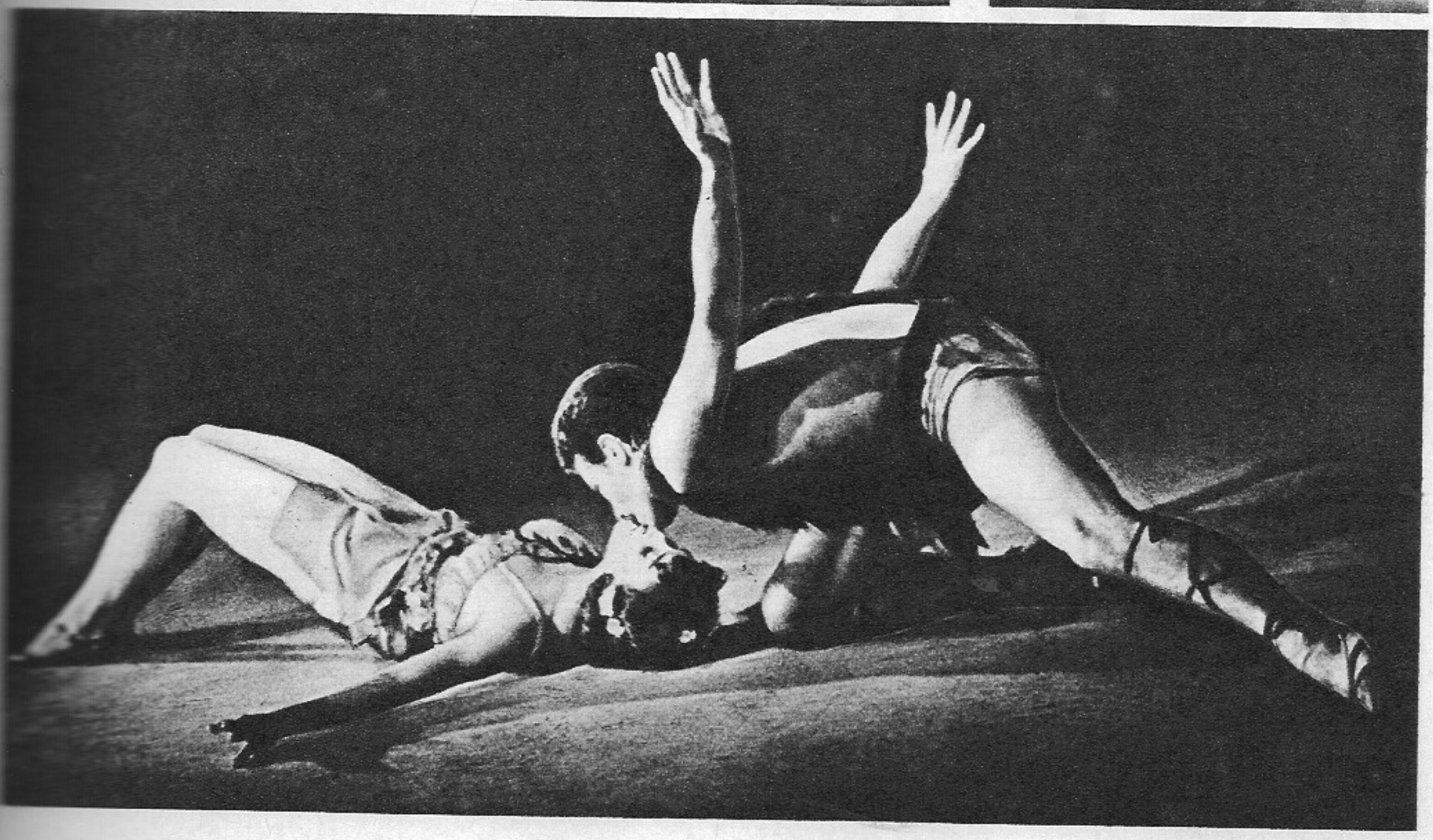

Mai Murdmaa

S. Barber
„Medea"
1966

K. Raudsepp (d.)
E. Renter (l., k.)

Verner Loo, Anton Bome, Tiiu Randviir, Endrik Kerge (1)
Tiiu Randviir, Endrik Kerge (2)
Stseen lavastusest (3)

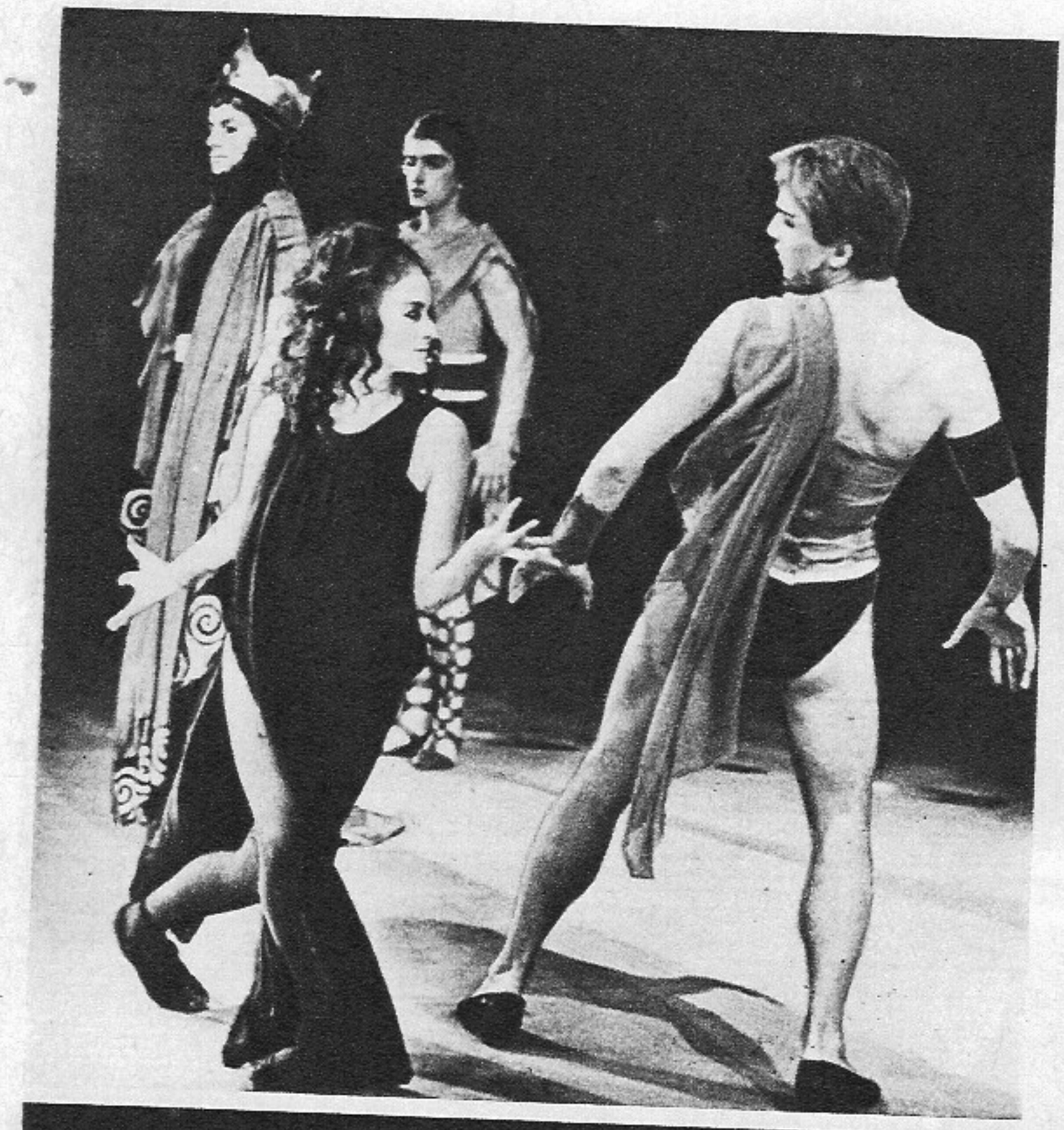

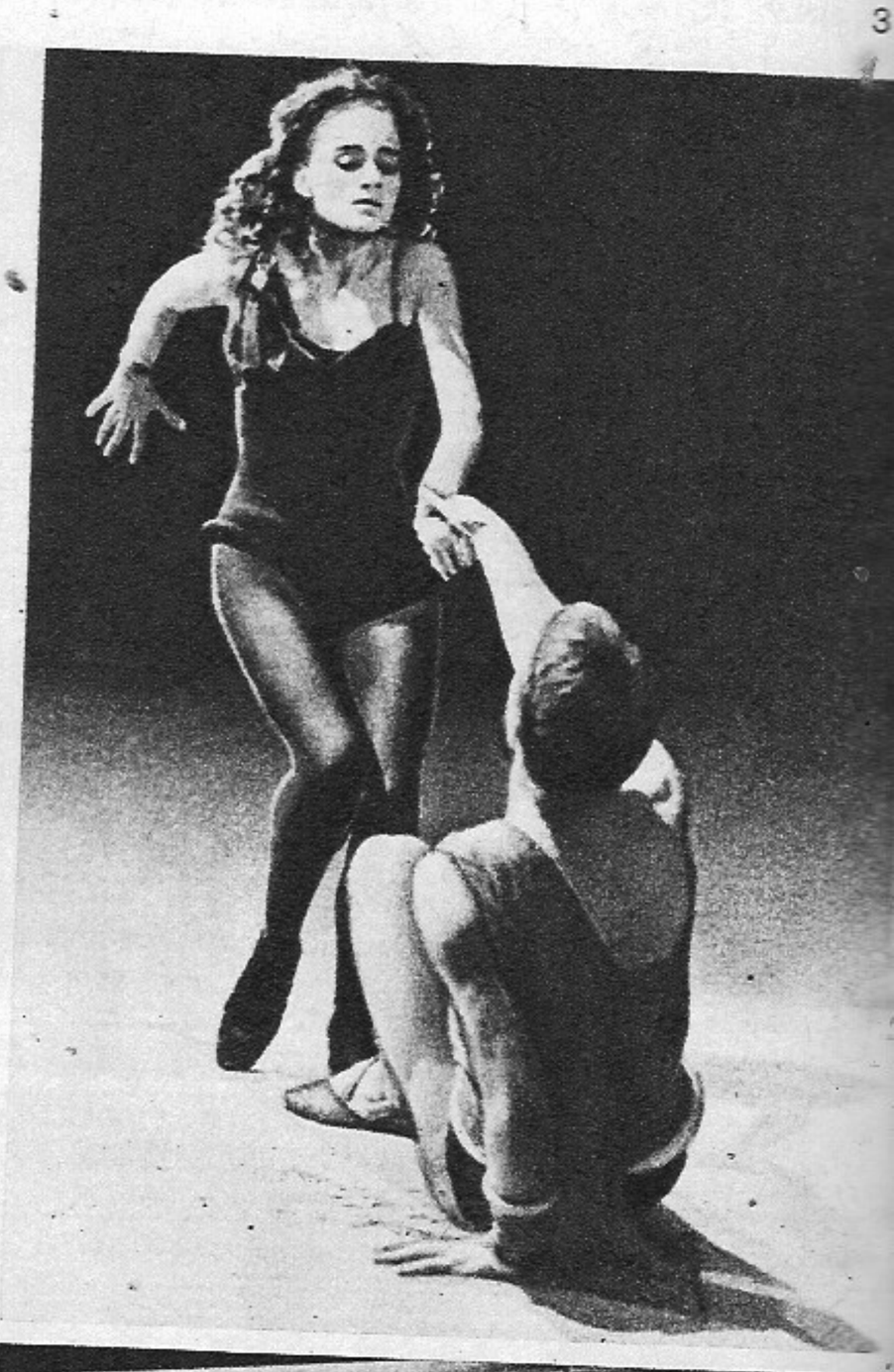

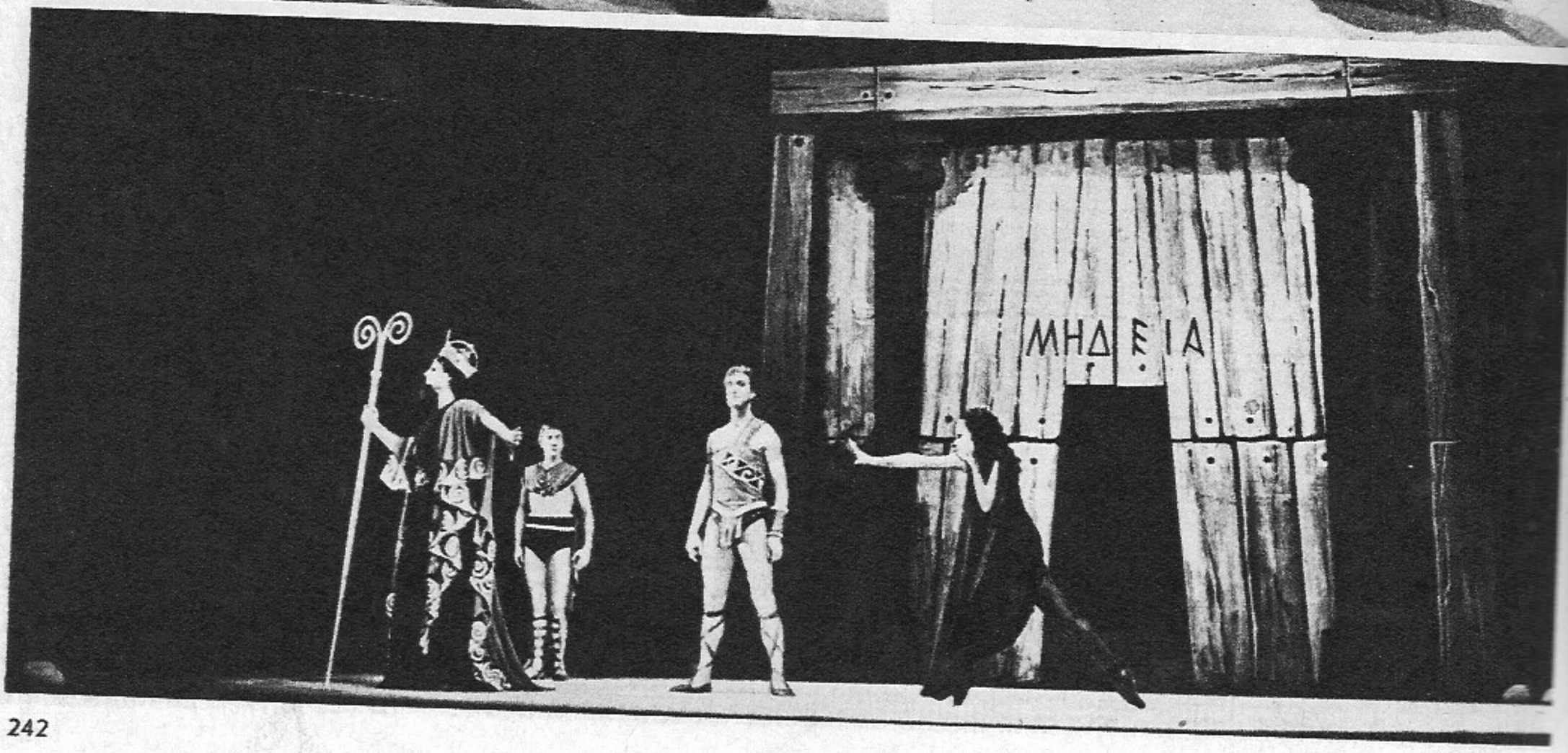

Ülle Ulla (1)
Juta Lehiste (2)
Sroeen lävastusest (3)

1 2
3

Mai Murdmaa

L. Delibes
„Coppélia"
1967

V. Järvi (d.)
L. Roosa (l., k.)

Tiiu Randviir

Aime Leis, Jüri Lass (1)
Maire Loorents (2)
Jute Lehiste (3)
Stseen III vaatusest (4)

1 2 3
4

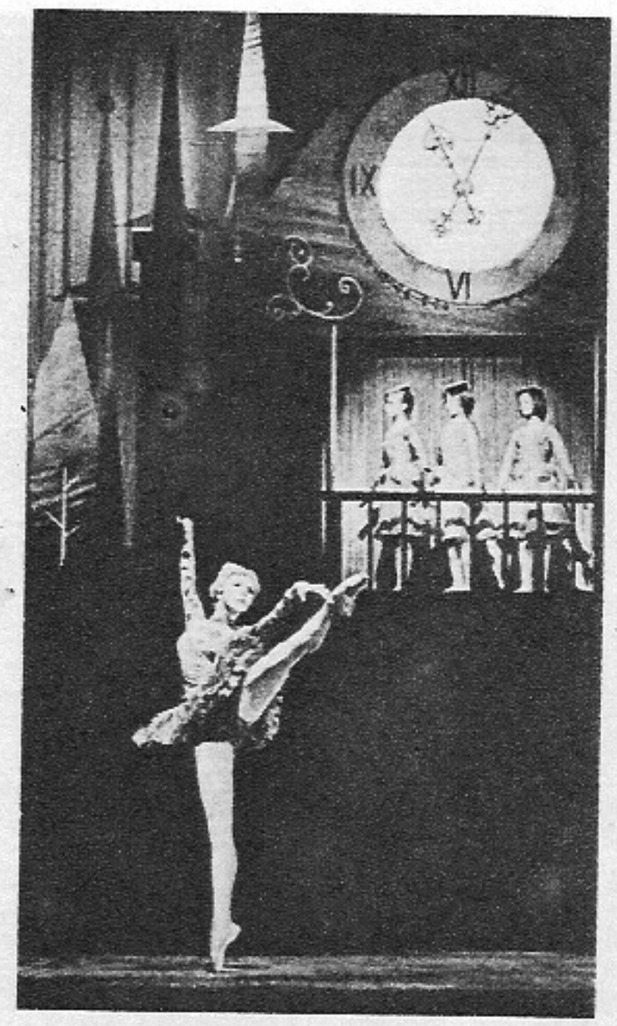

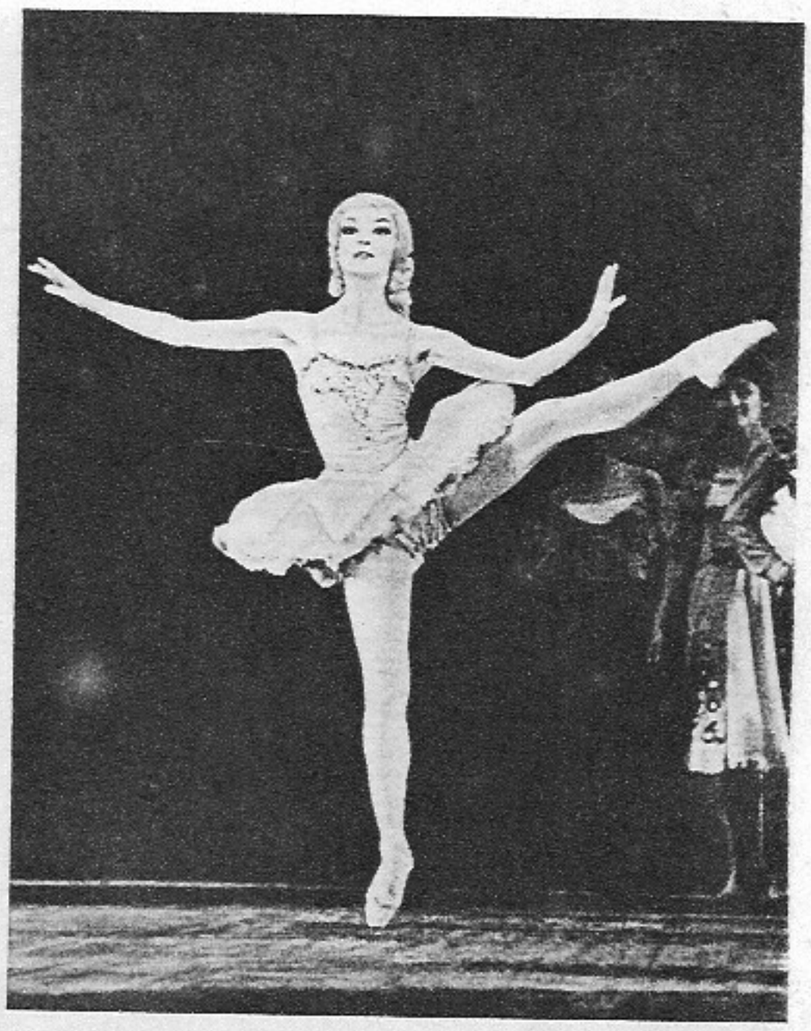

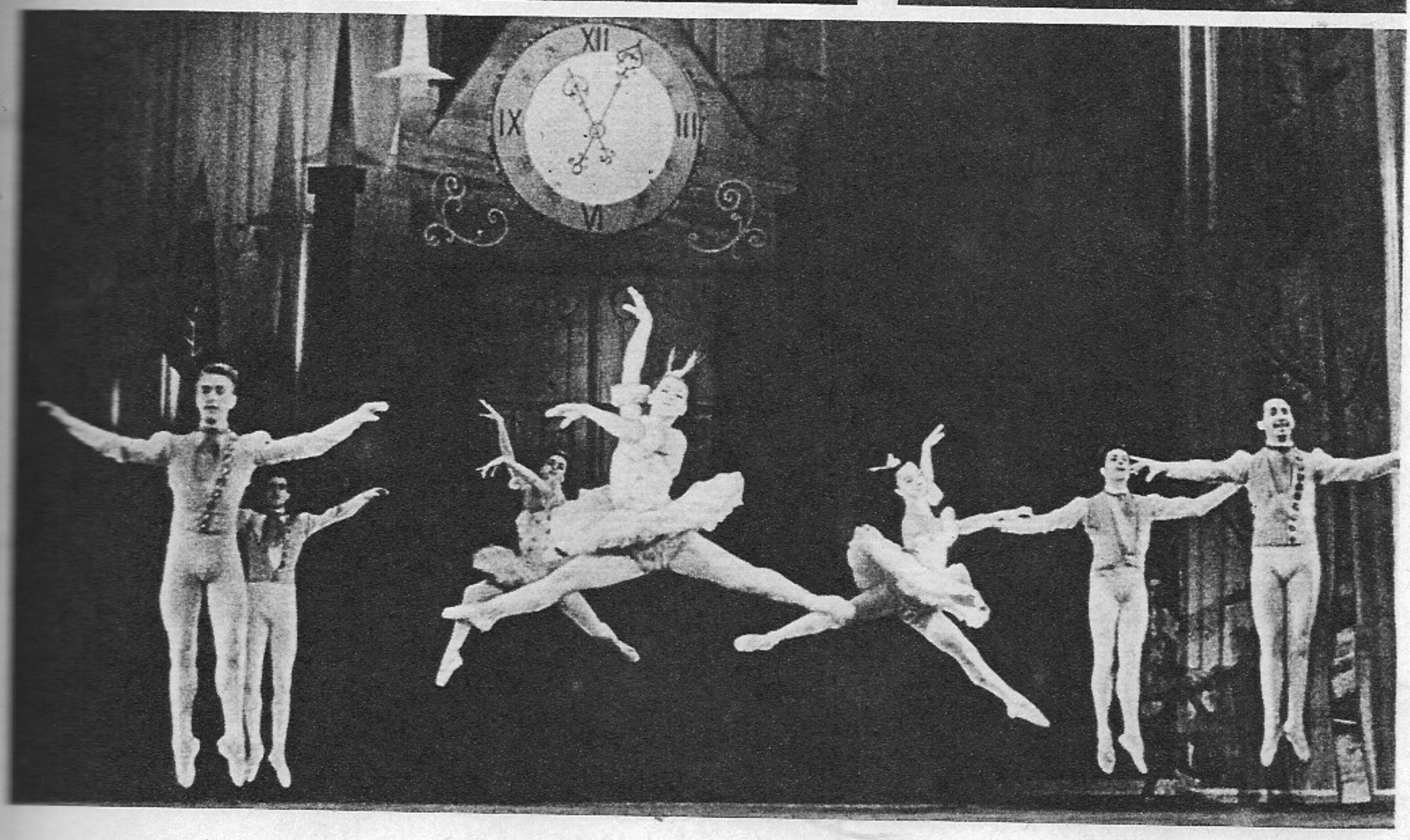

Mai Murdmaa

B. Bartók
„Võlumandariin"
1968

E. Klas (d.)
M.-L. Küla (l., k.)

Juta Lehiste

246

Tiit Härm (1)
Jānis Garancis, Tiiu Randviir (2)
Jūta Lehiste, Jānis Garancis (3)

1
2 3

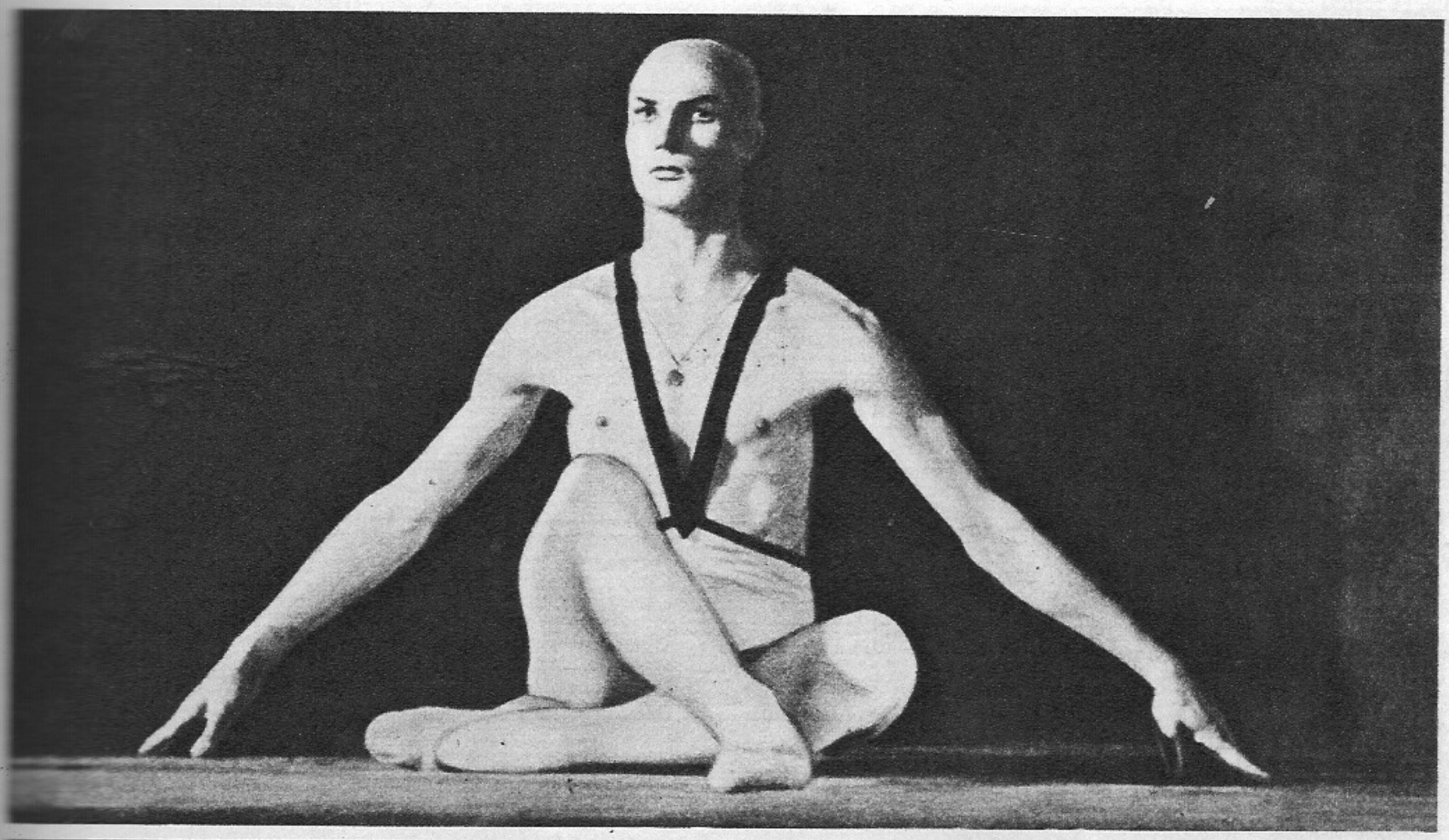

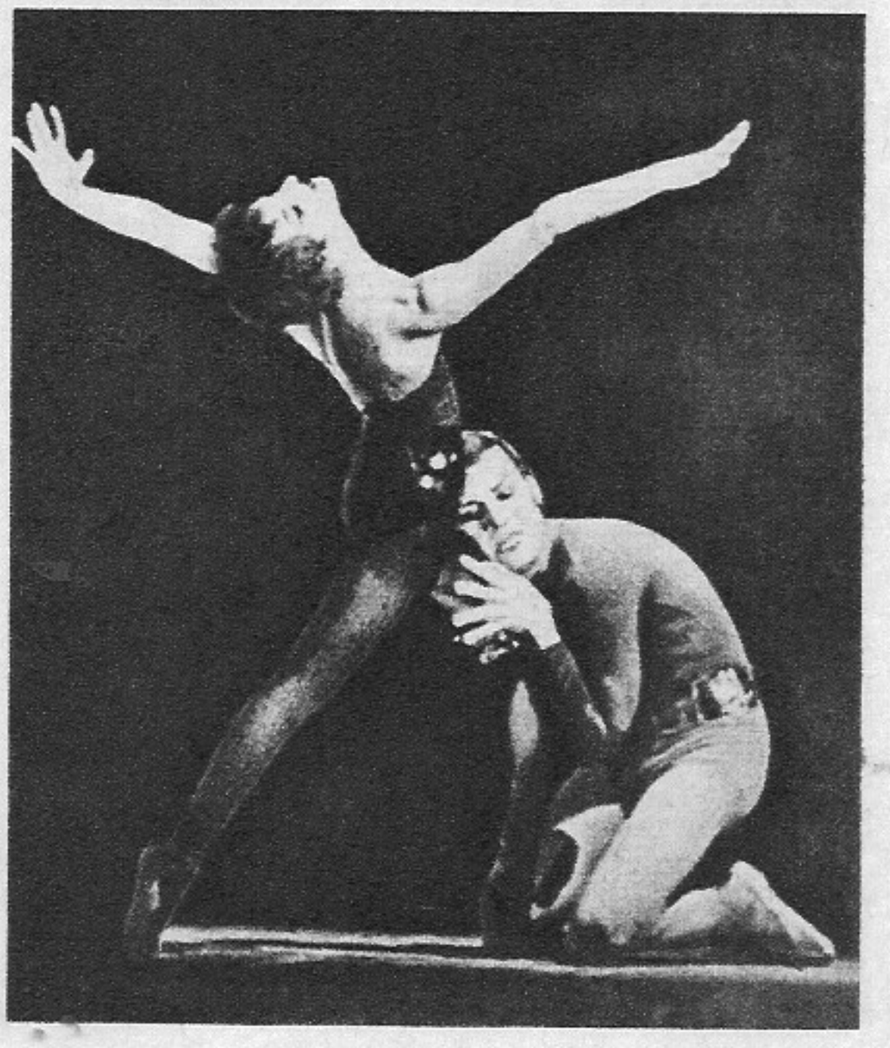

Mai Murdmaa

J. Haydn
„Barokkvariatsioonid"
1968

E. Klas (d.)
M.-L. Küla (l., k.)

Aime Leis, Jānis Garancis (1)
Olga Tšitšerova (2)
Finaal (3)

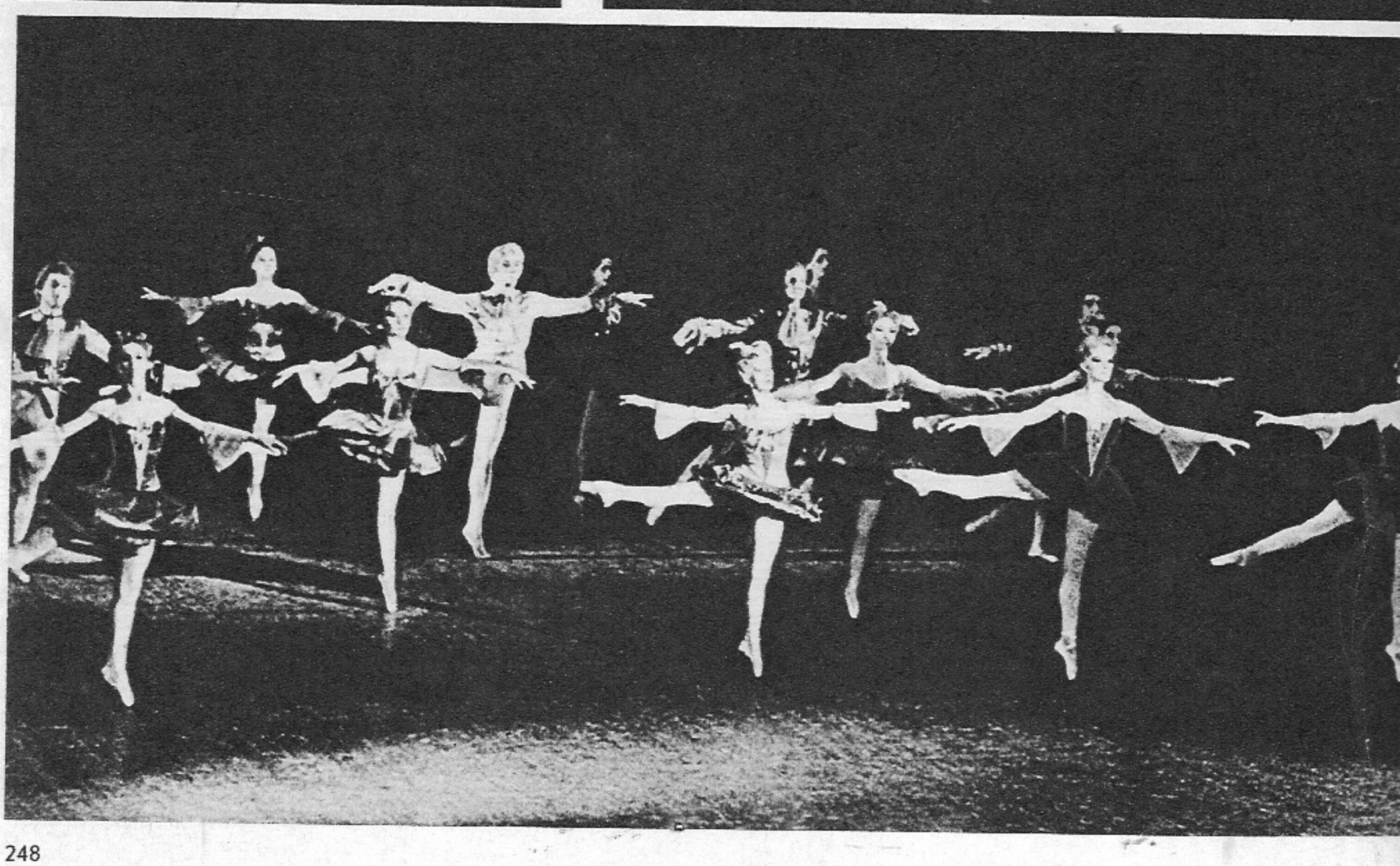

G. Gershwin
„Ameeriklane Pariisis"
1968

E. Klas (d.)
M.-L. Kūla (l., k.)

Juta Lehiste (1)
Aime Leis, Jānis Garancis (2)
Görlid ja kunstnikud (3)

1 2
3

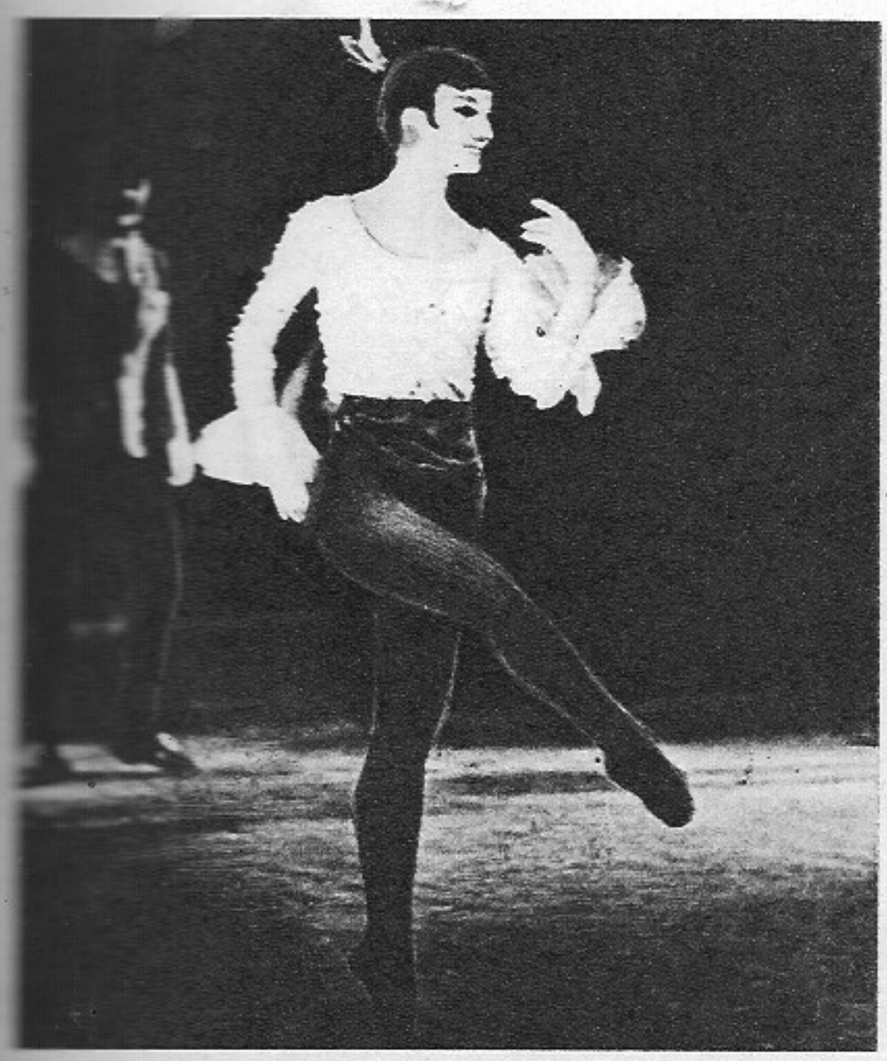

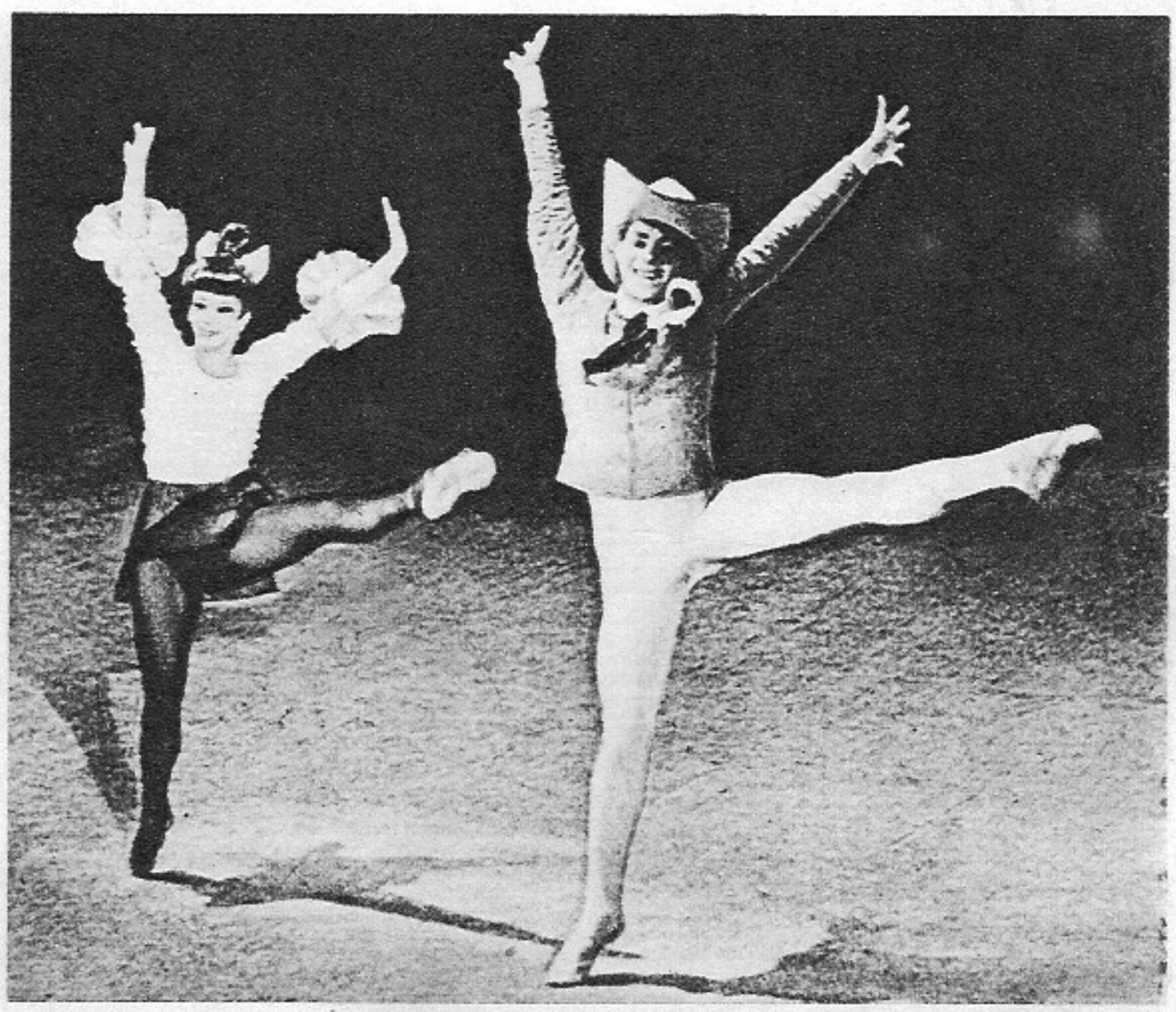

Mai Murdmaa

P. Tšaikovski
„Uinuv kaunitar"
1969

K. Raudsepp (d.)
E. Renter (l., k.)

Tiiu Randviir, Vjatšeslav Maimussov

Inge Arro, Tiit Härm (1)
Jānis Garancis, Tamara Soone (2)
Aurora sünnipäev, Tiiu Randviir (3)

1 2
3

Mai Murdmaa

E. Tamberg
„Joanna tentata"
1971

E. Klas (d.)
M.-L. Küla (l., k.)

Juta Lehiste (1, 2)
Juta Lehiste, Tiit Härm (3, 4)

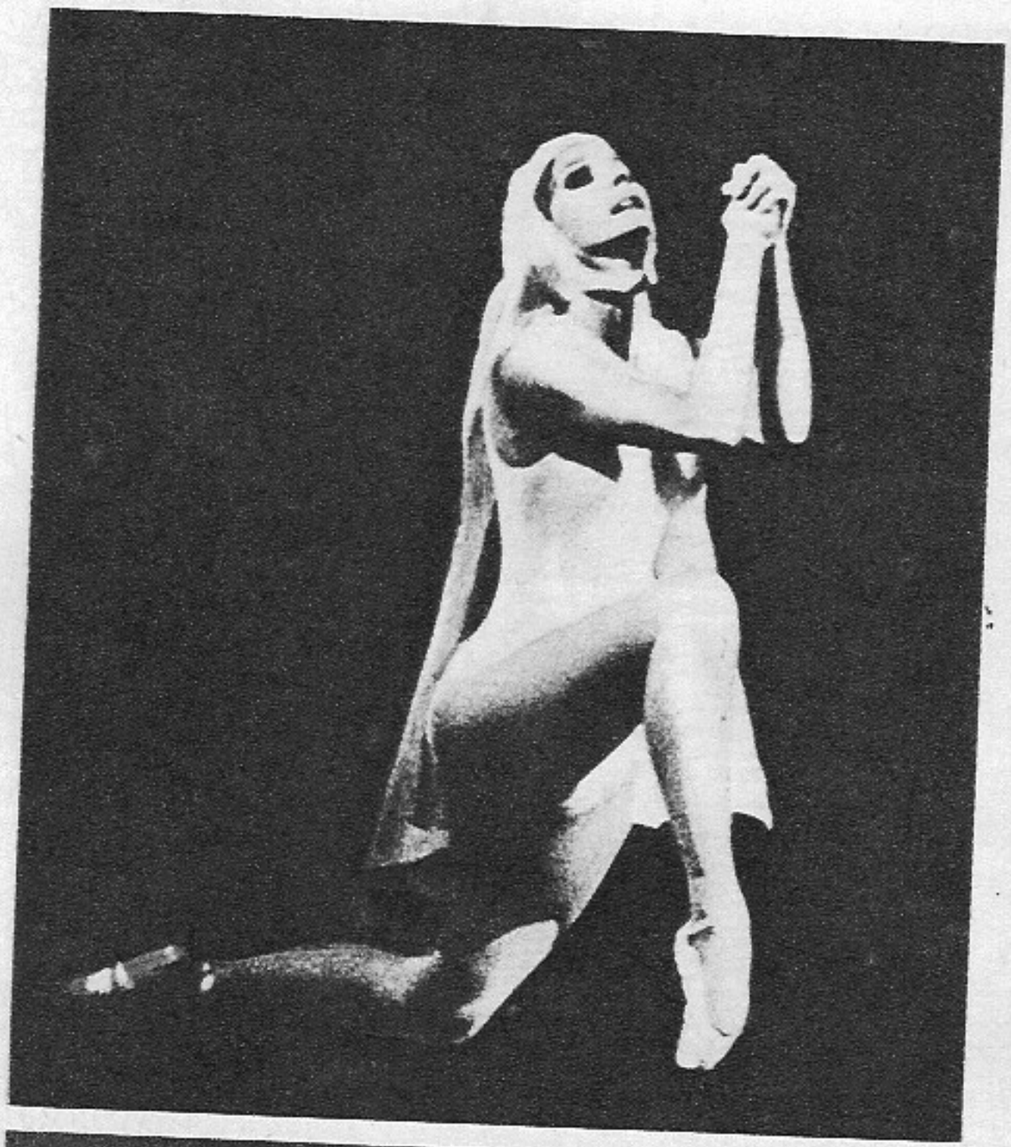

Juta Lehiste, Tiit Härm

Mai Murdmaa

E. Tamberg
„Joanna tentata"
1971

Juta Lehiste, Tiit Härm (1—4)

1 2
3 4

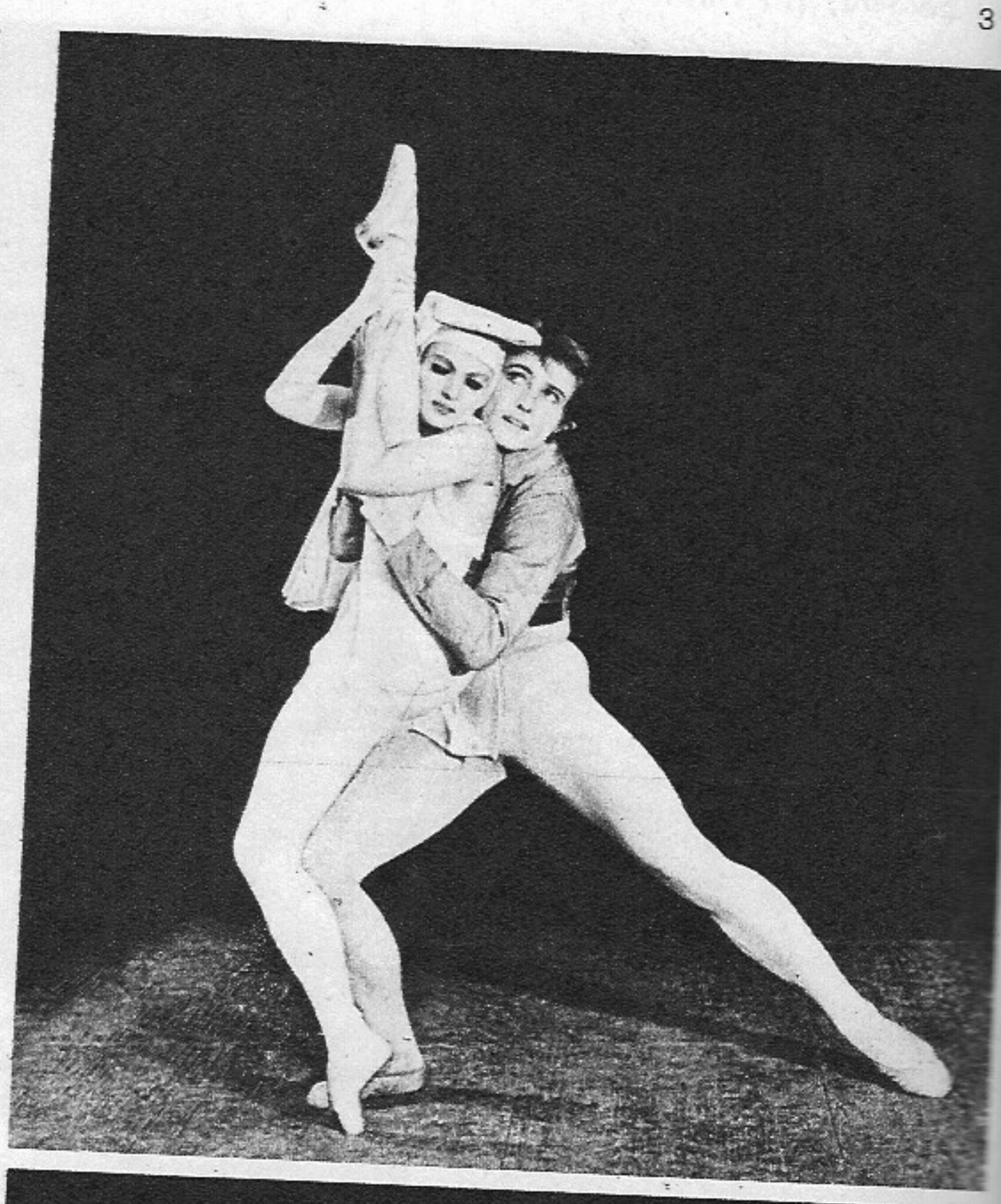

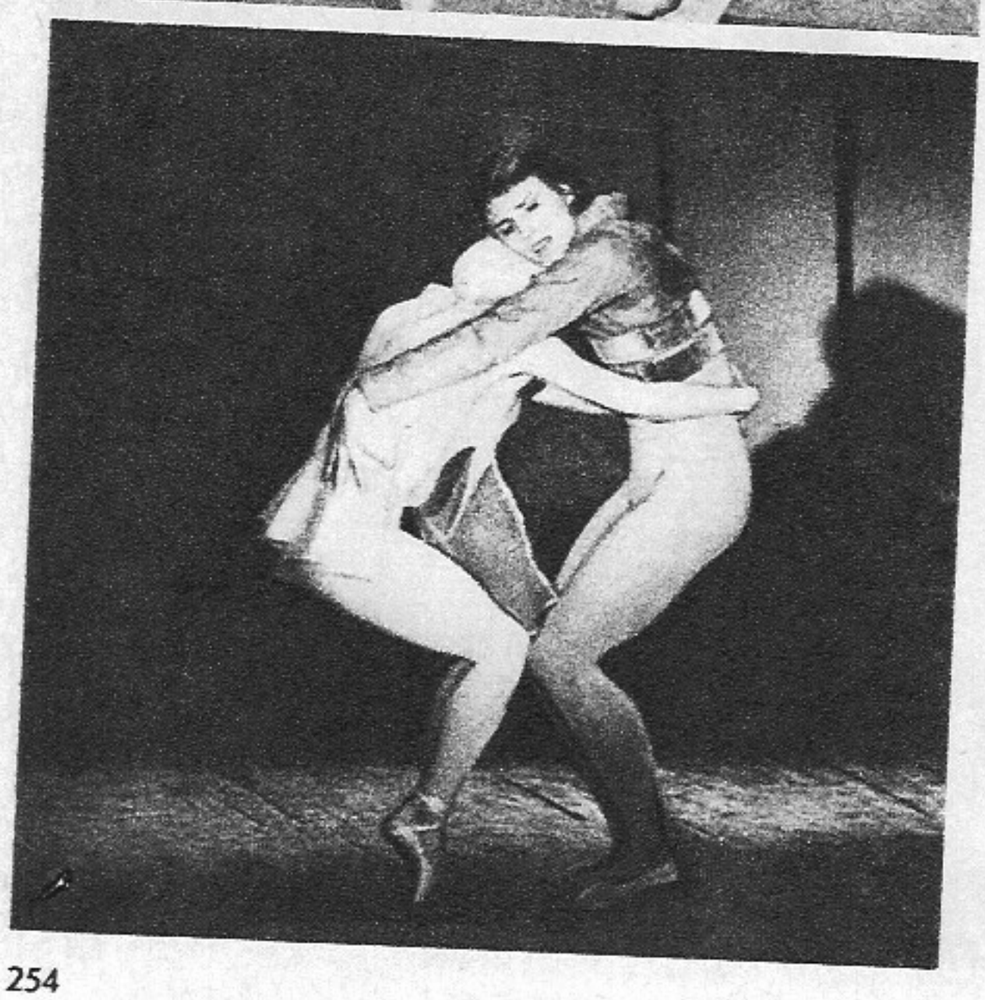

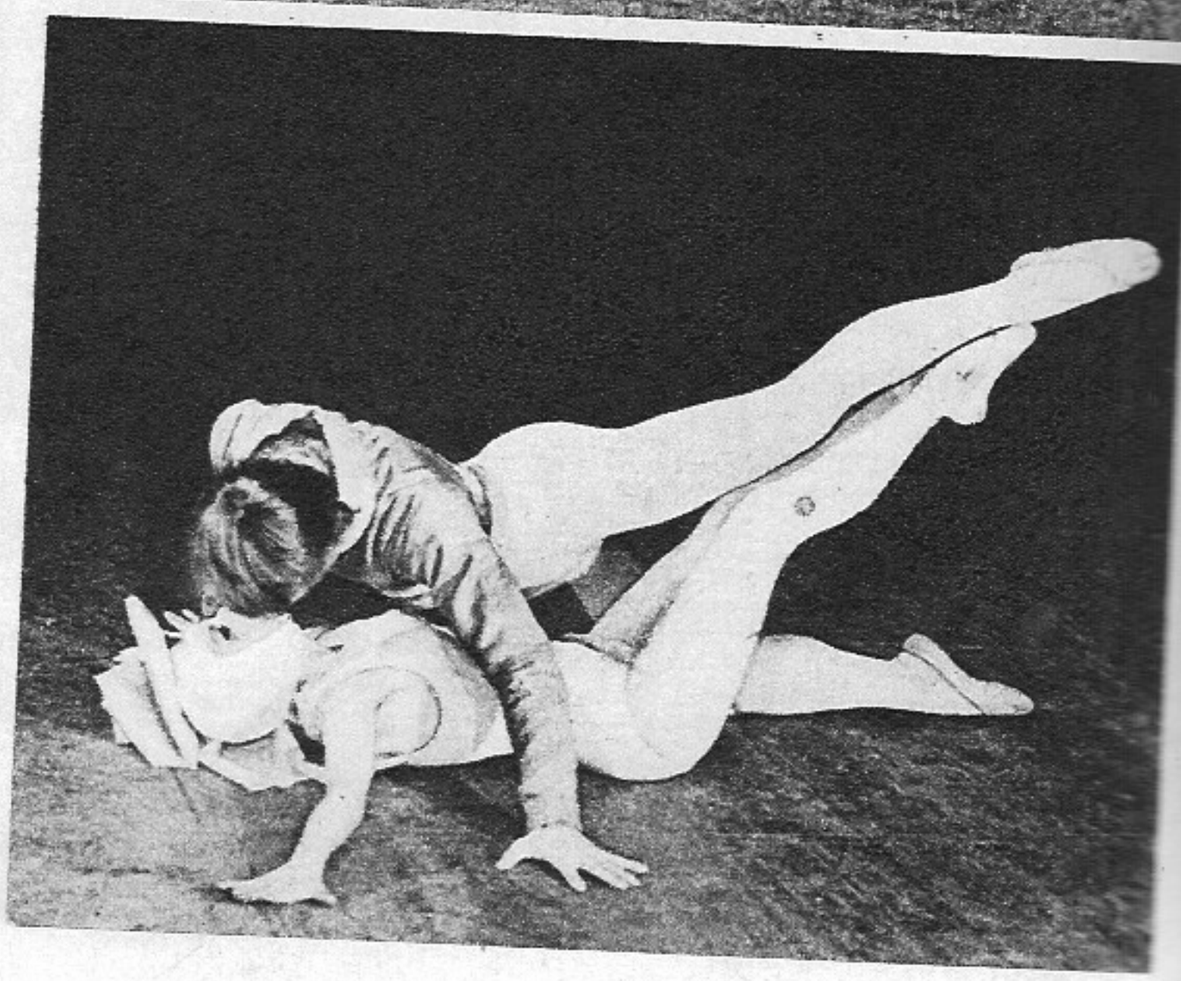

Tiit Härm (1—4)

1 2
3 4

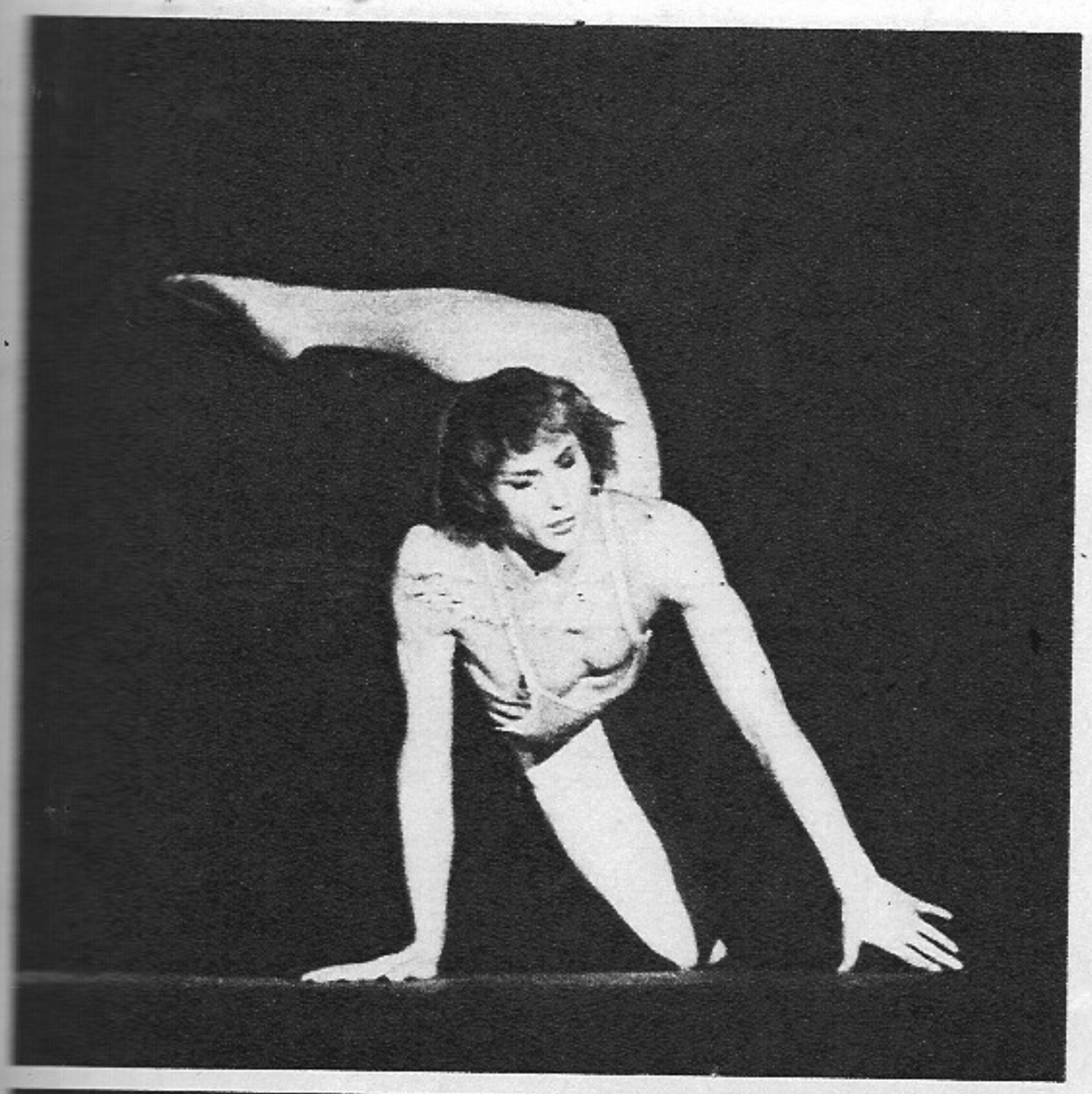

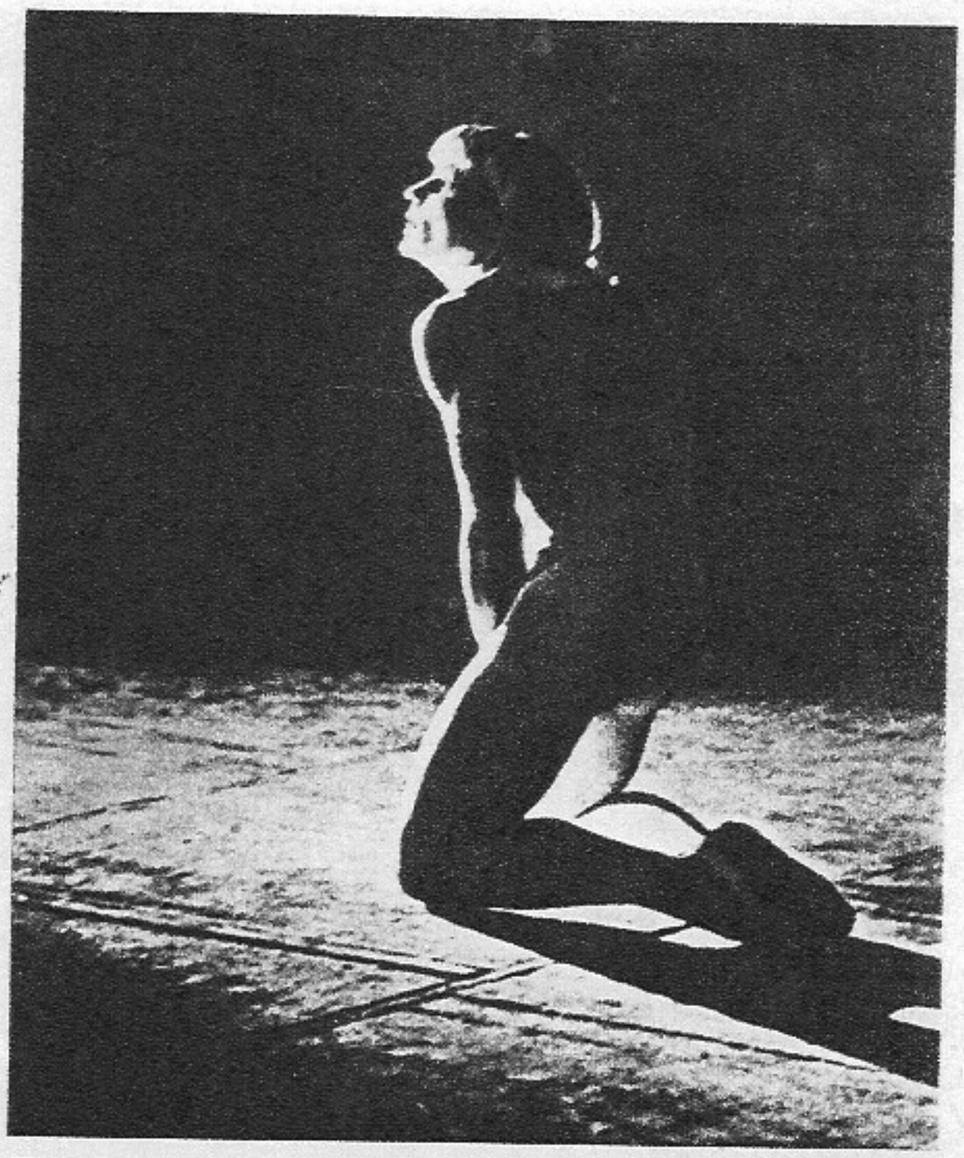

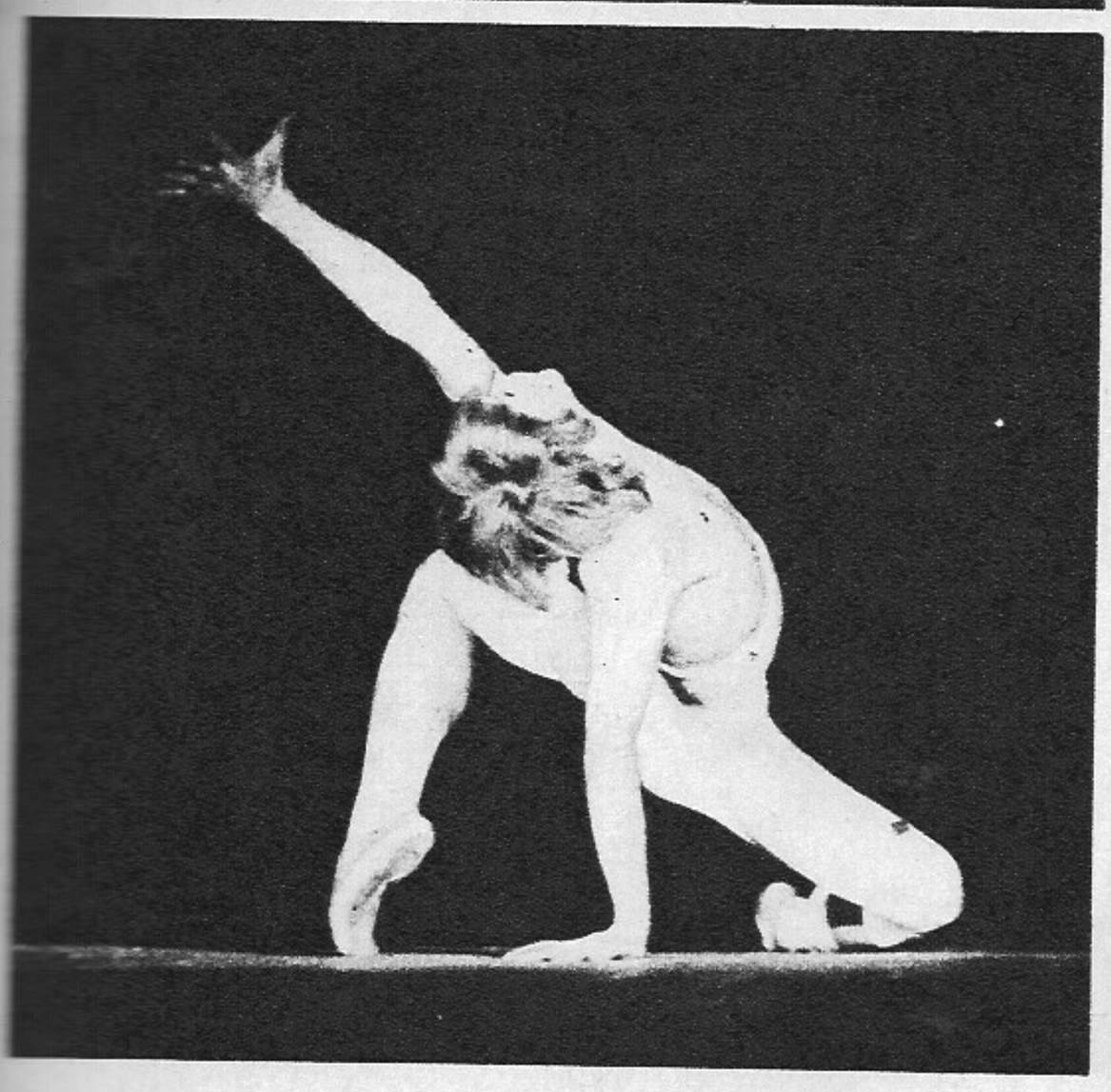

Mai Murdmaa

E. Tamberg
„Joanna tentata"
1971

Janis Garancis, Tiiu Randviir (1)
Svetlana Balojan (2)
Nunnad (3)

1 2
3

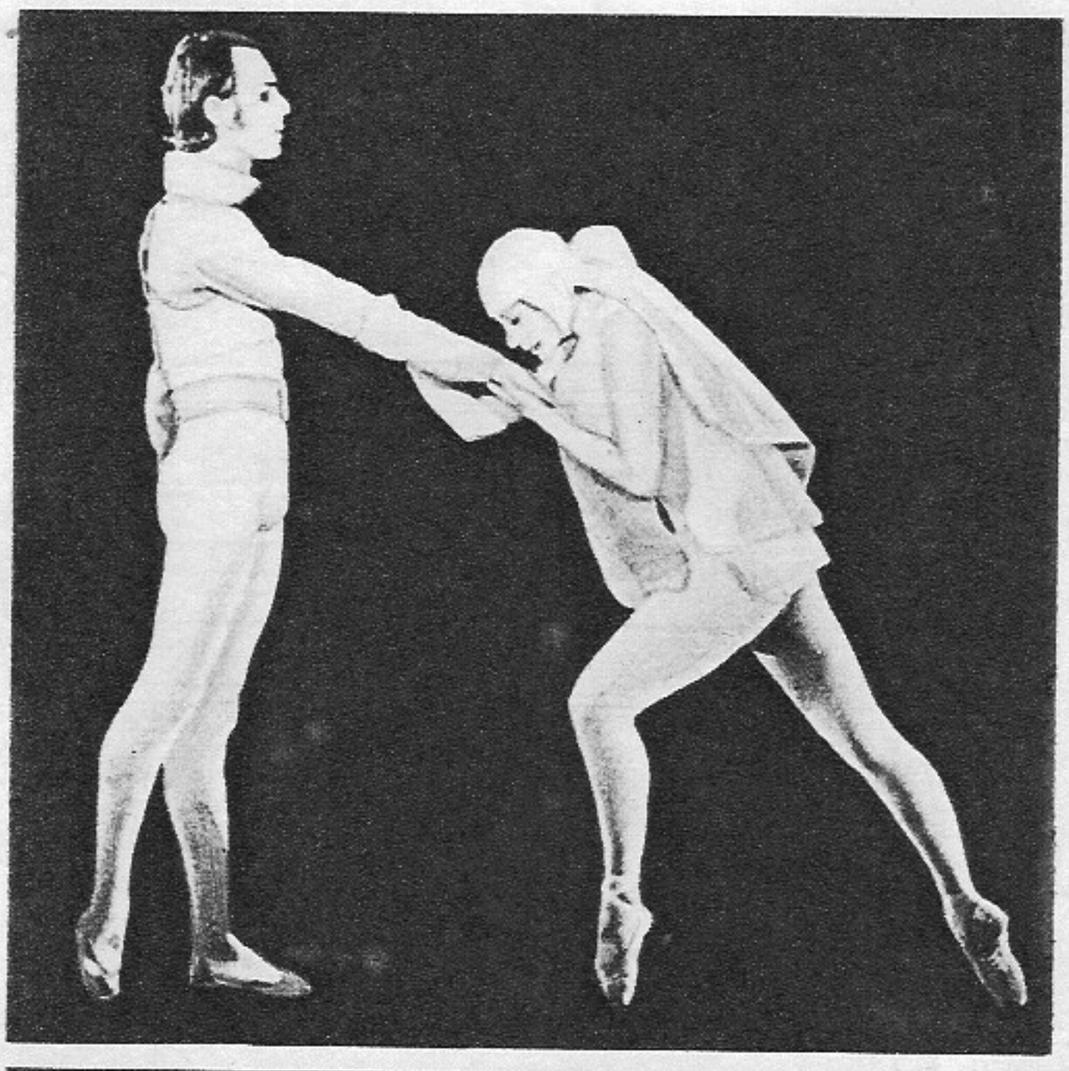

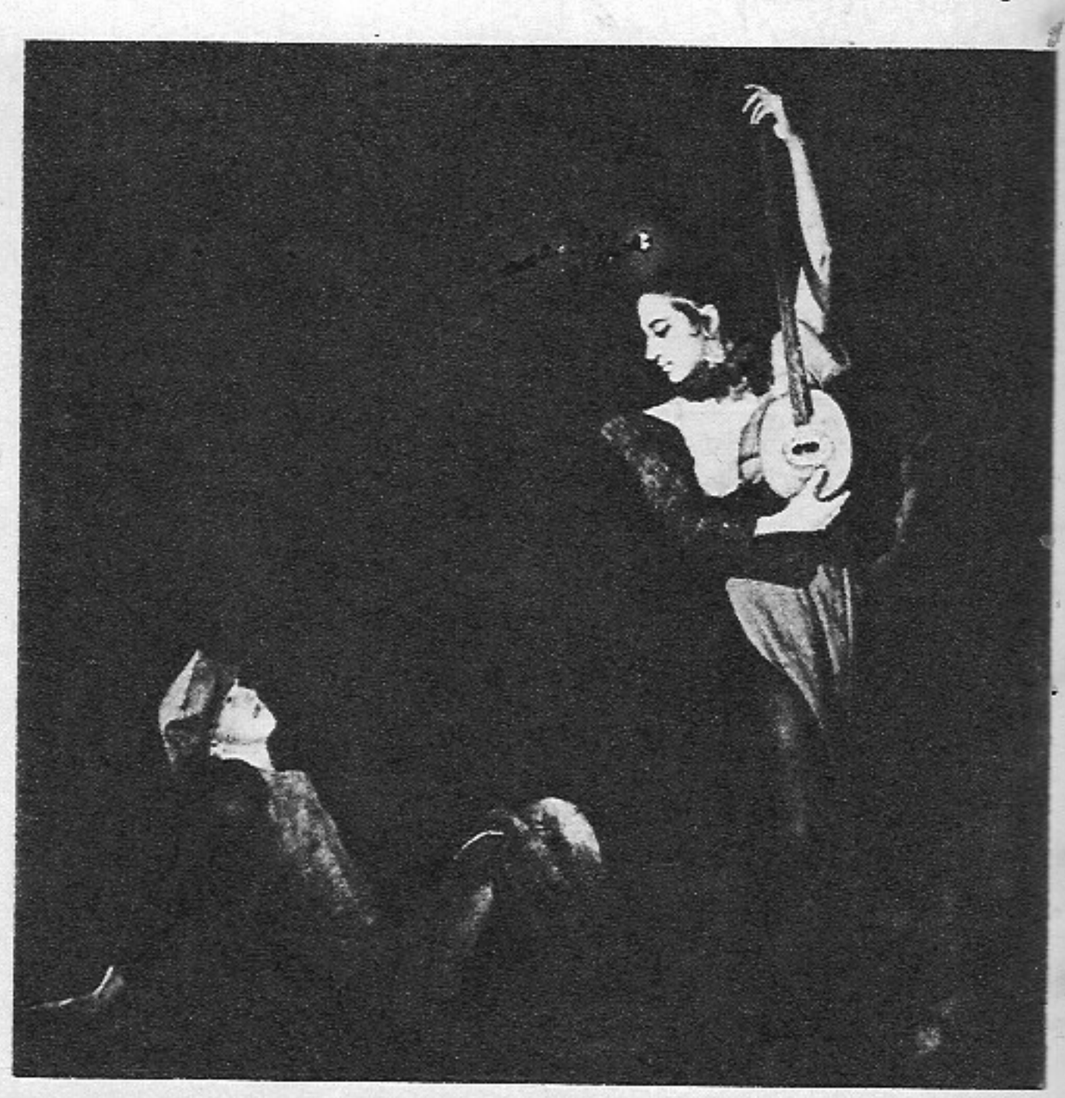

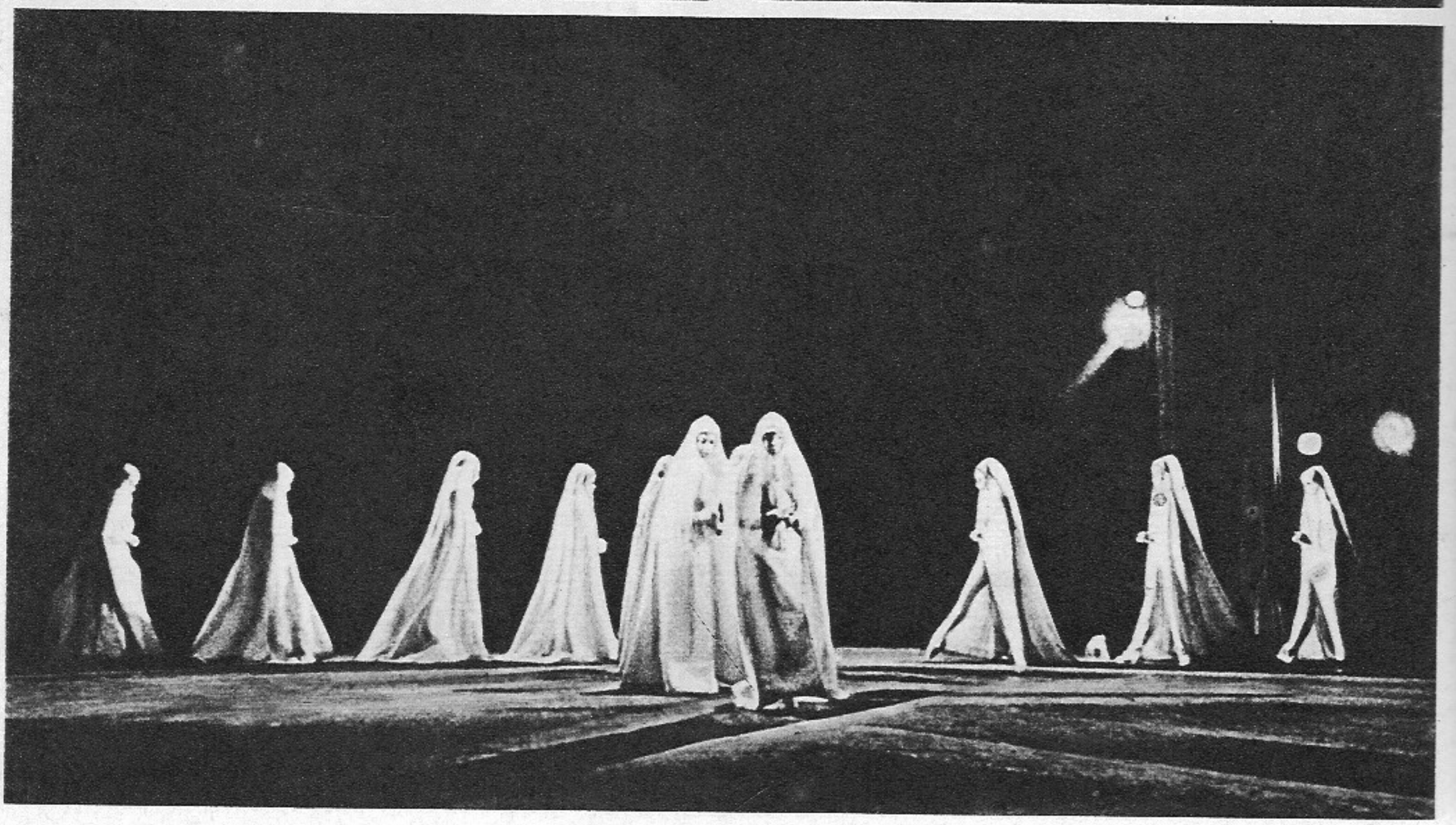

Svetlana Balojan (1)
Pastoraal (2)
Hullunud Syrin (3)

1 2
3

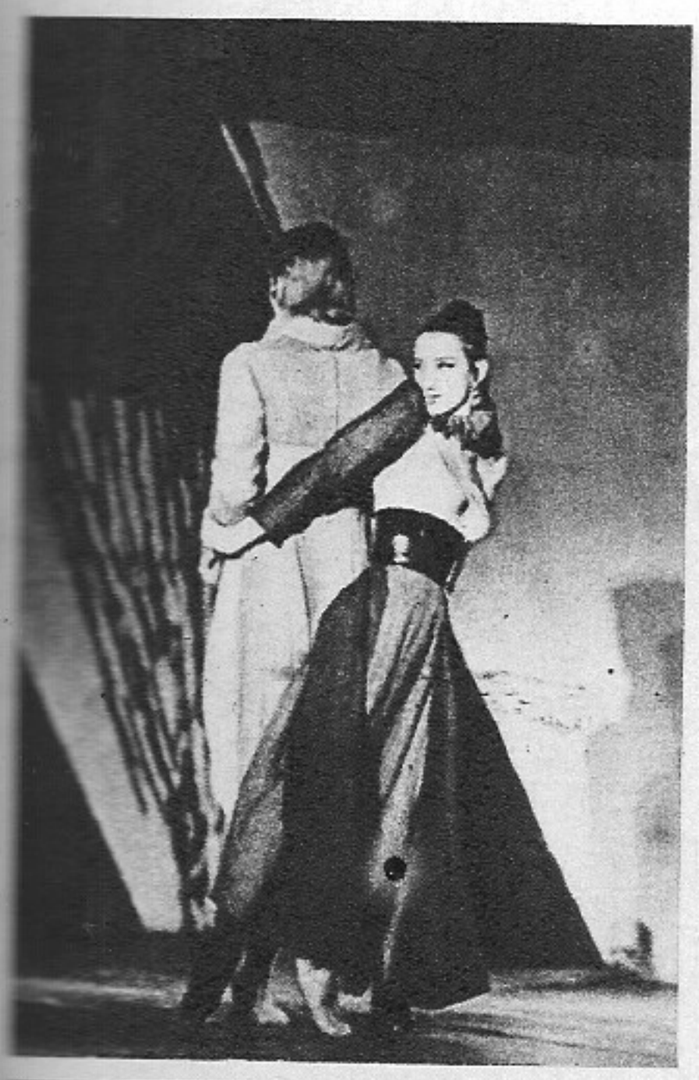

Mai Murdmaa

S. Prokofjev
„Romeo ja Julia"
1971

E. Klas (d.)
A. Murdmaa (l.)
K.-A. Püüman (k.)

Tamara Soone, Tiit Härm (1.)

1 2
3 4
5 6

Tamara Soone, Tiit Härm (1—6)

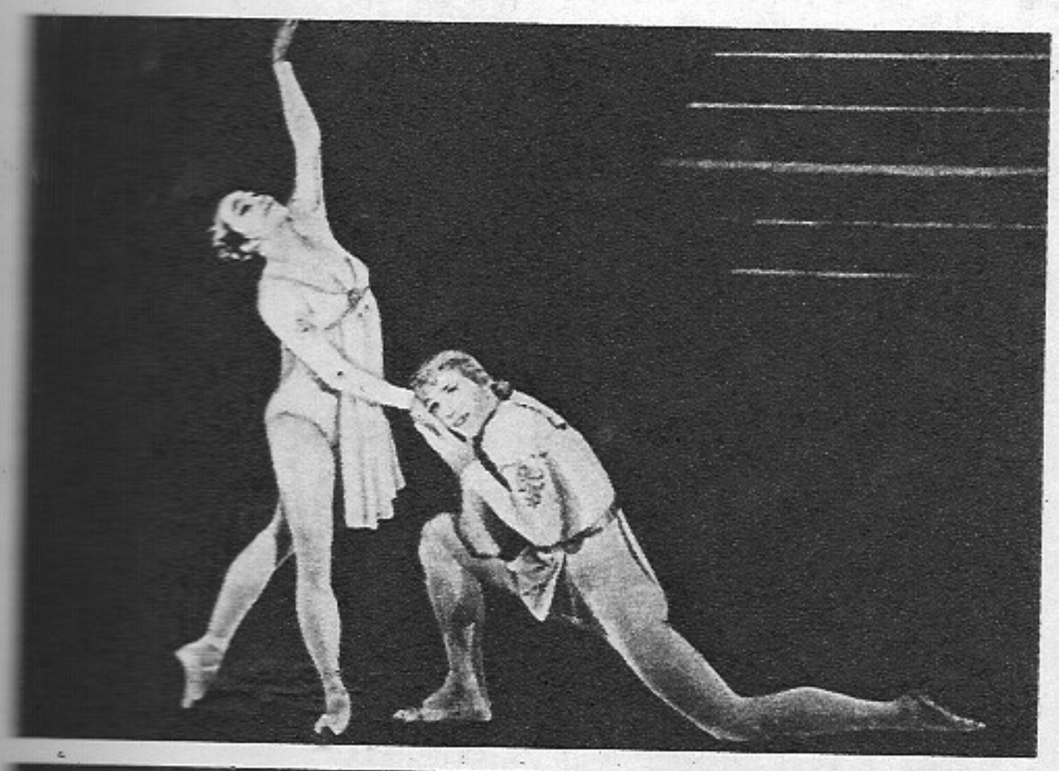

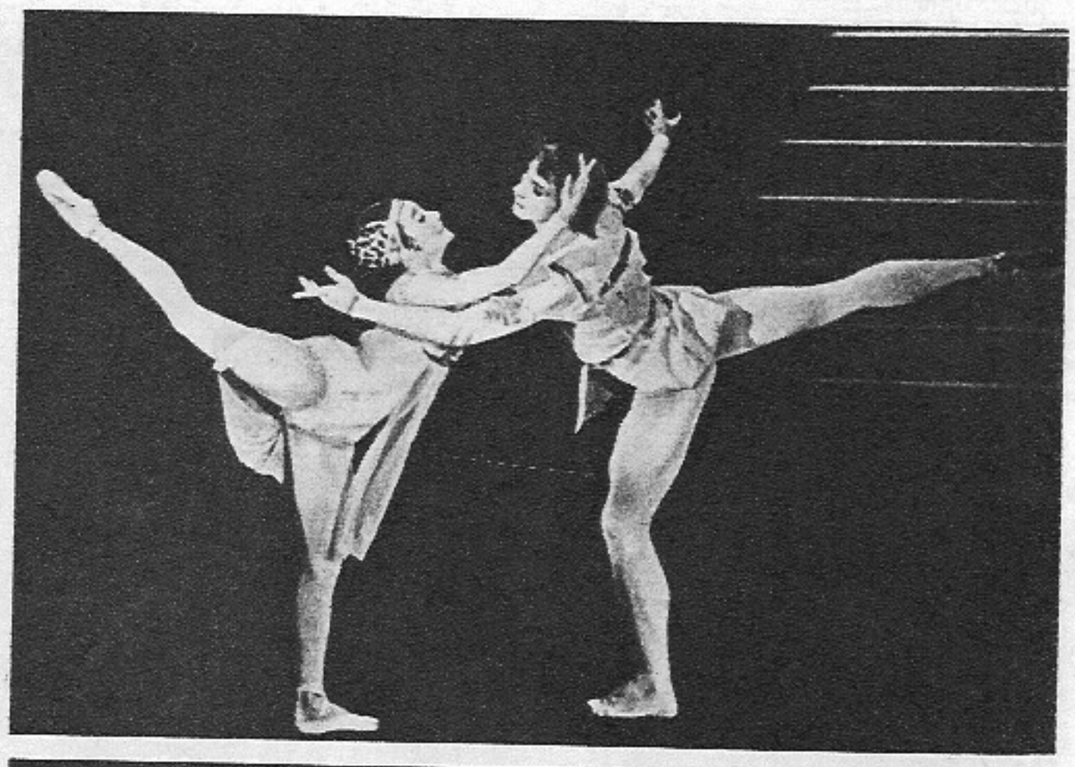

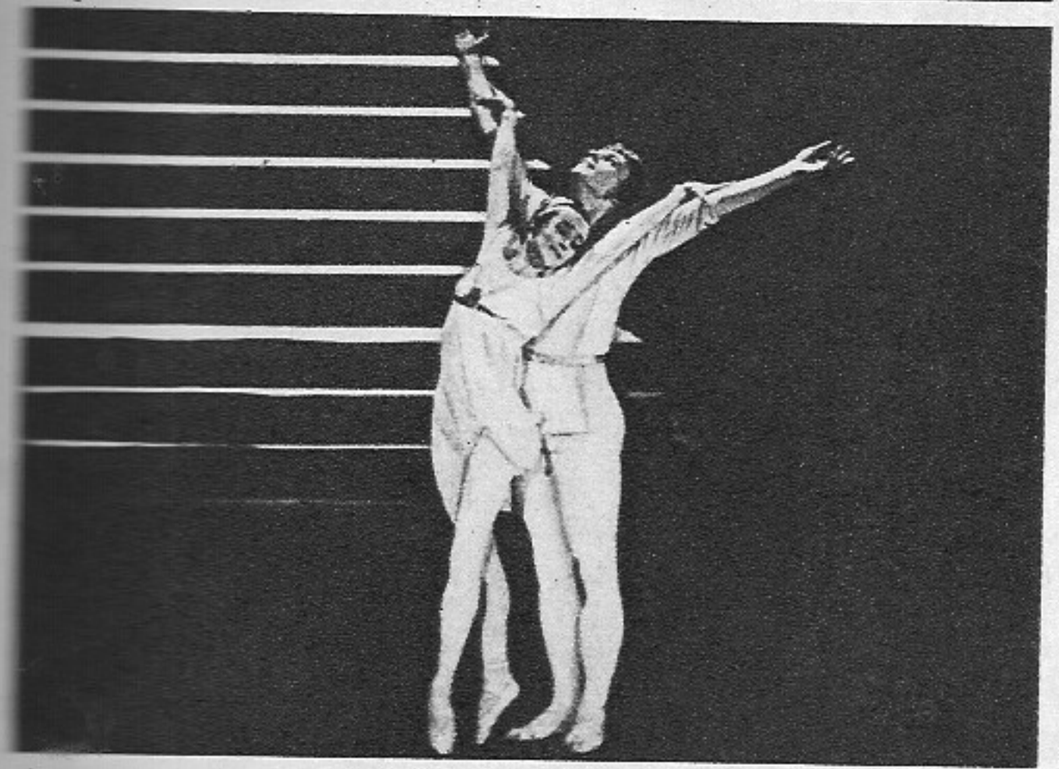

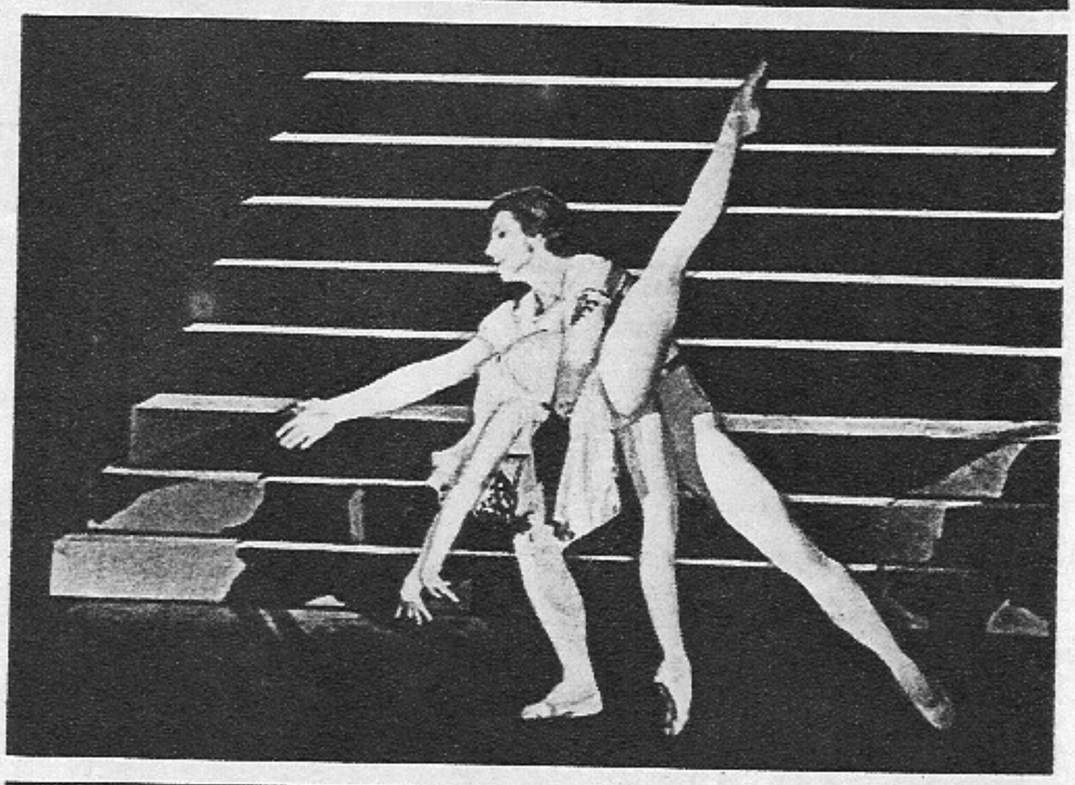

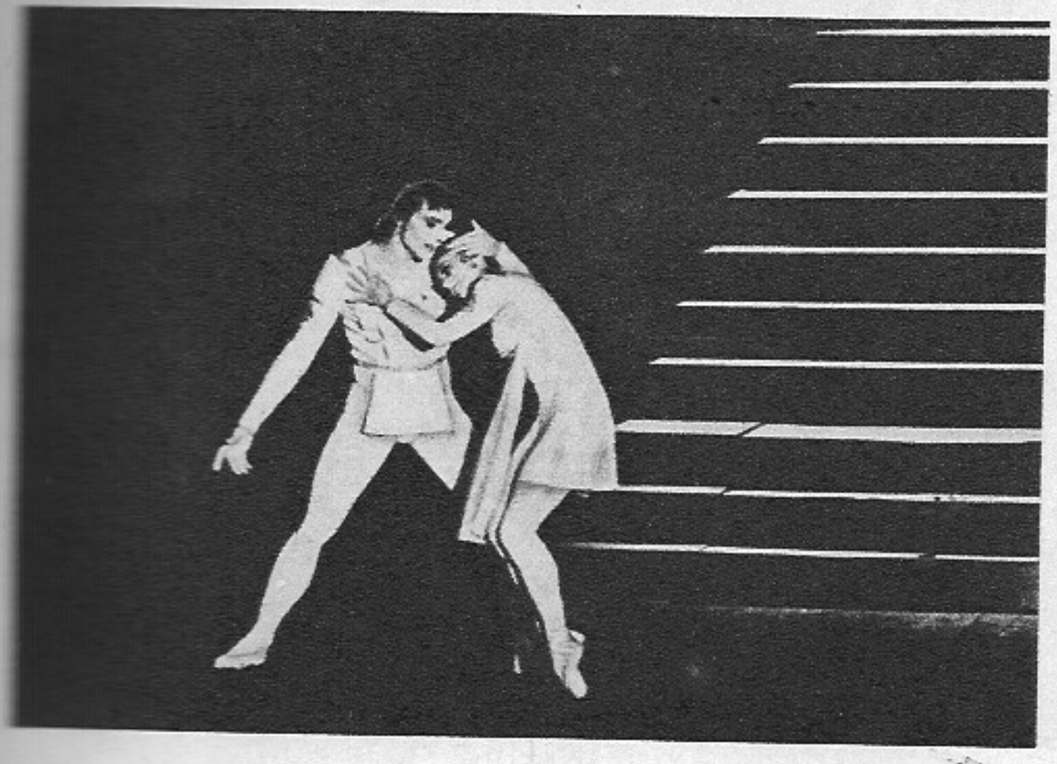

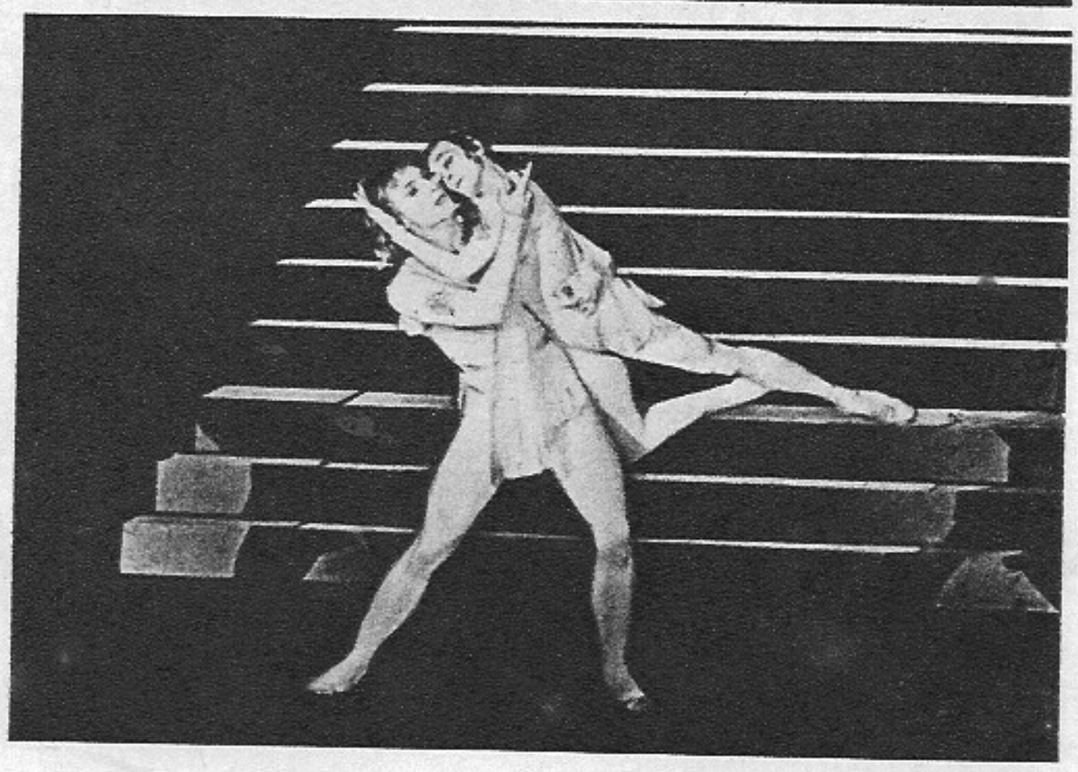

Mai Murdmaa

S. Prokofjev
„Romeo ja Julia"
1971

Jüri Lass, Elita Erkina (1, 2)
Thybalti surm (3)

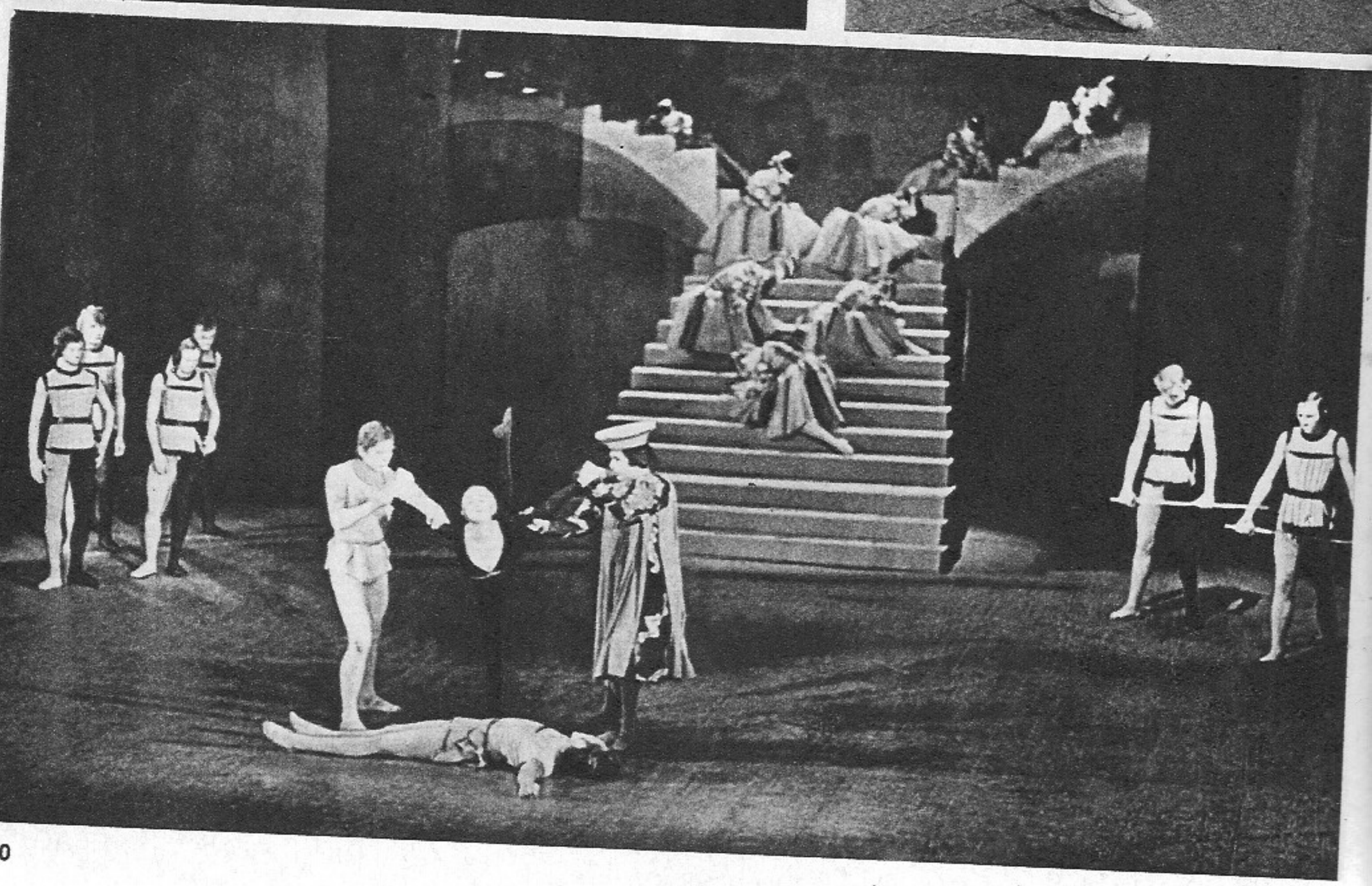

Tamara Soone (1) 1 4
Tamara Soone, Tiit Härm (2, 3) 2
Tamara Soone, Sergei Vorobjov (4) 3

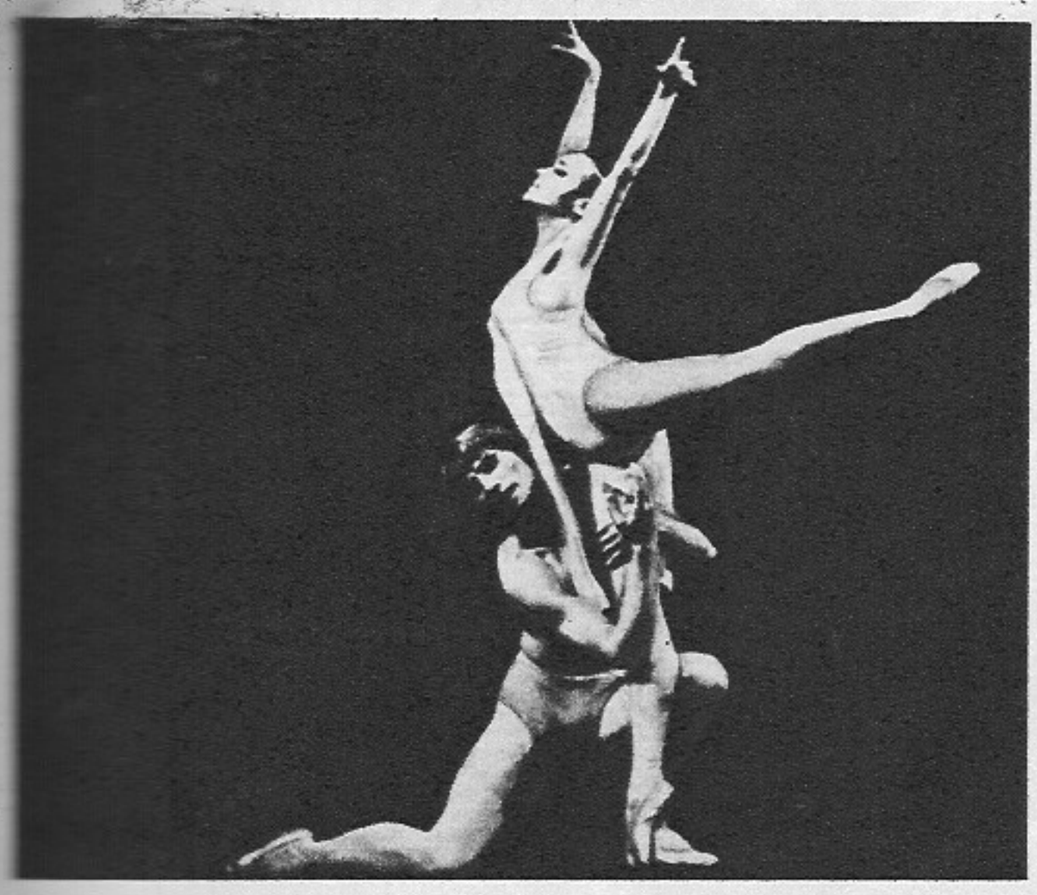

Mai Murdmaa

J. K. Tolar
„Balletto"
K. Slowicky
„Fresko"
1972

Fono
K.-A. Püüman (l., k.)

Tiit Härm ja naisrühm (1)
Tiit Härm (2, 3, 4)

1
2 3 4

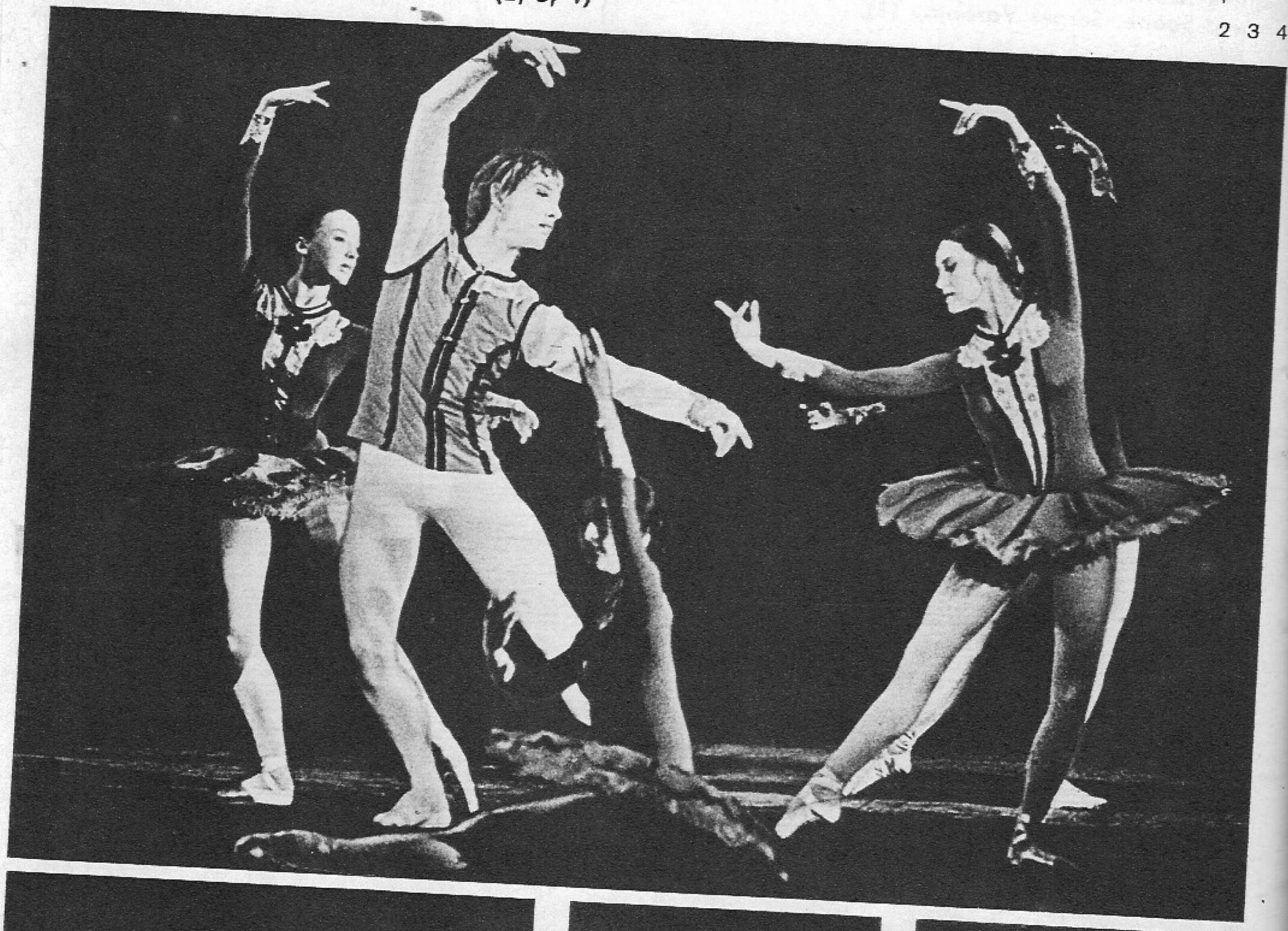

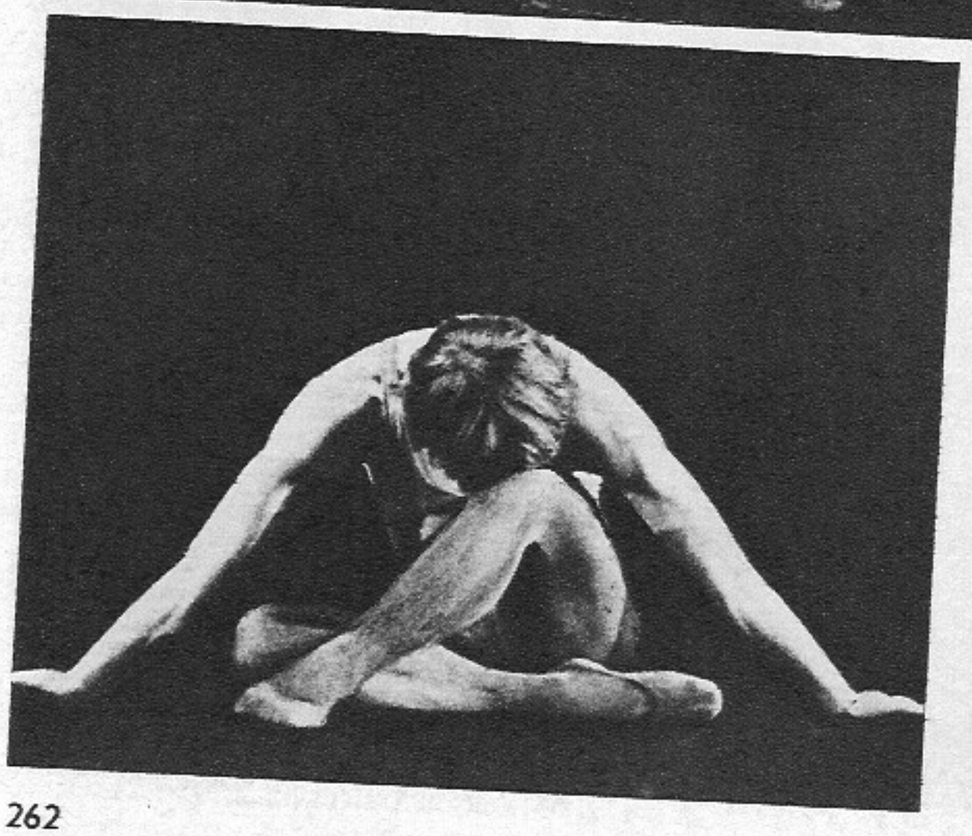

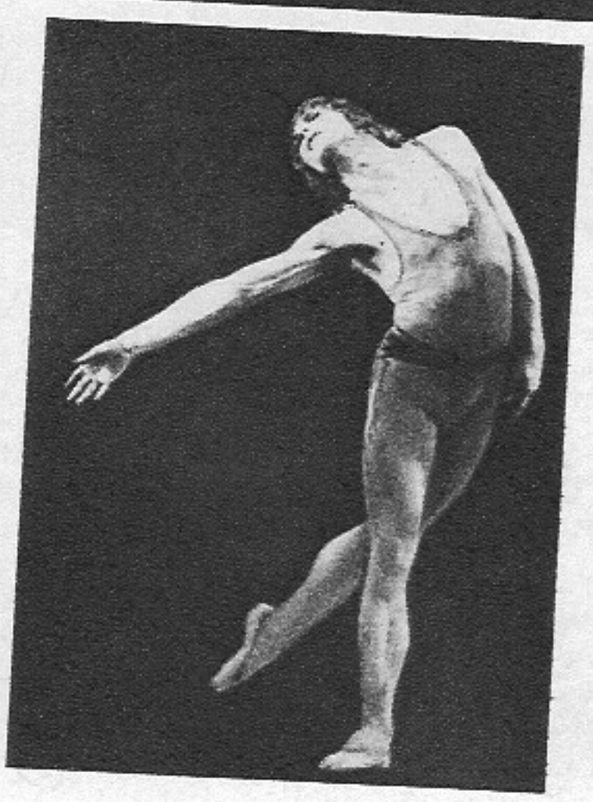

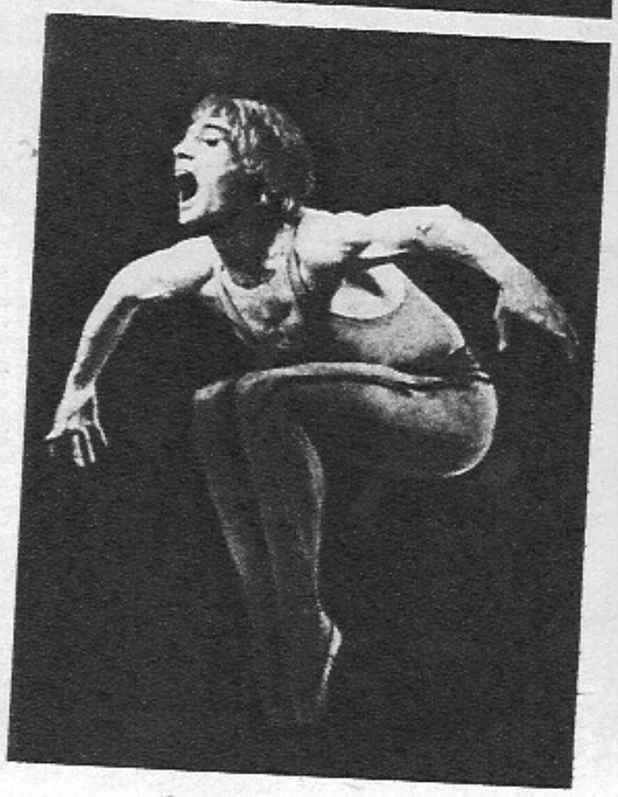

M. Ravel
„Daphnis ja Chloe"
1912

Foto
K.-A. Püüman (l., k.)

Elita Erkina, Tiit Härm

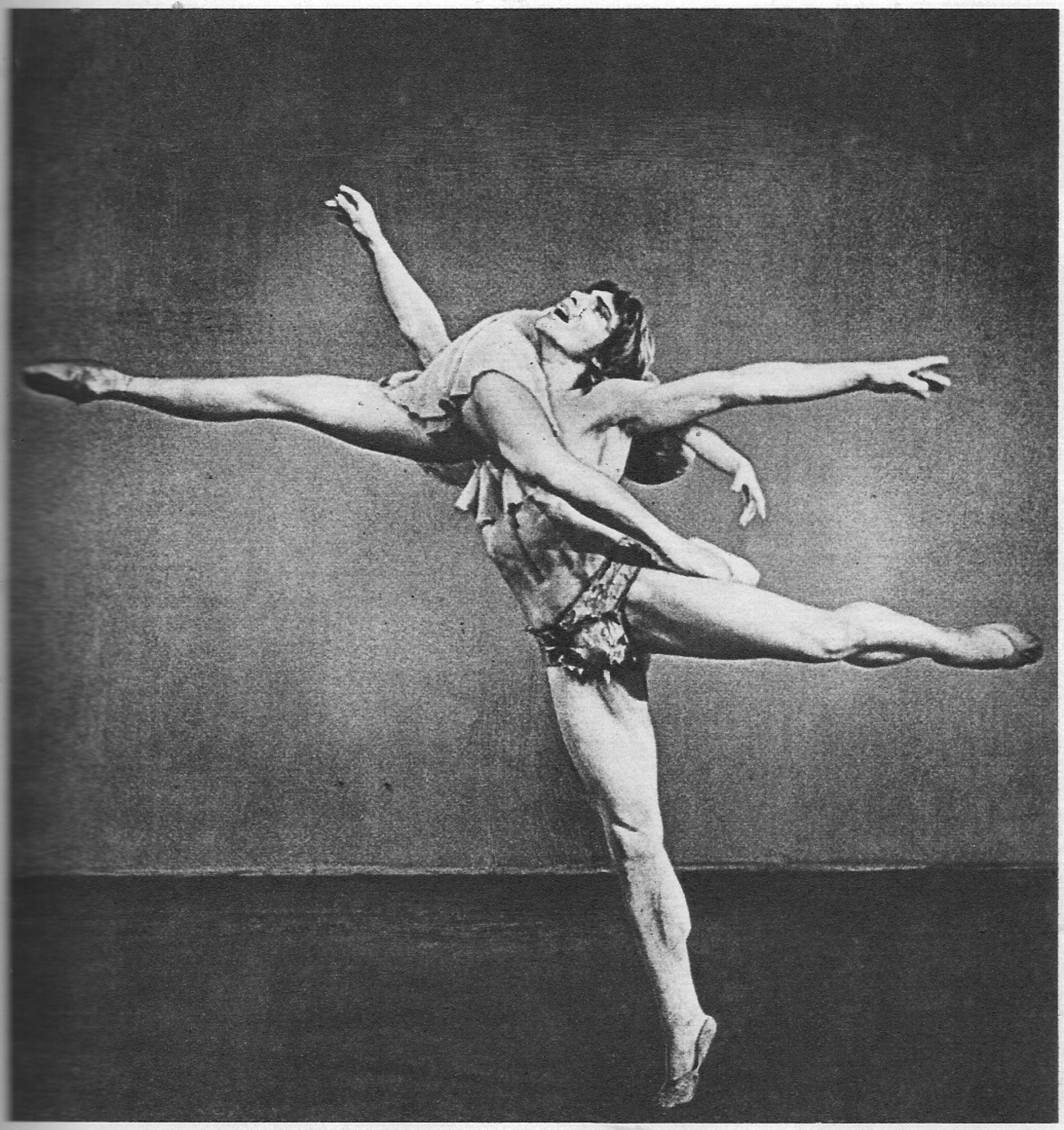

Mai Murdmaa

V. Tormis
„Luigelend"
1972

E. Klas (d.)
K.-A. Püüman (l., k.)

Luiged

Sisseen balletist (1)
Elita Erkina, Vjatšeslav Maimussov (2)
Luiged, keskel Saima Kranig (3)

1 2
3

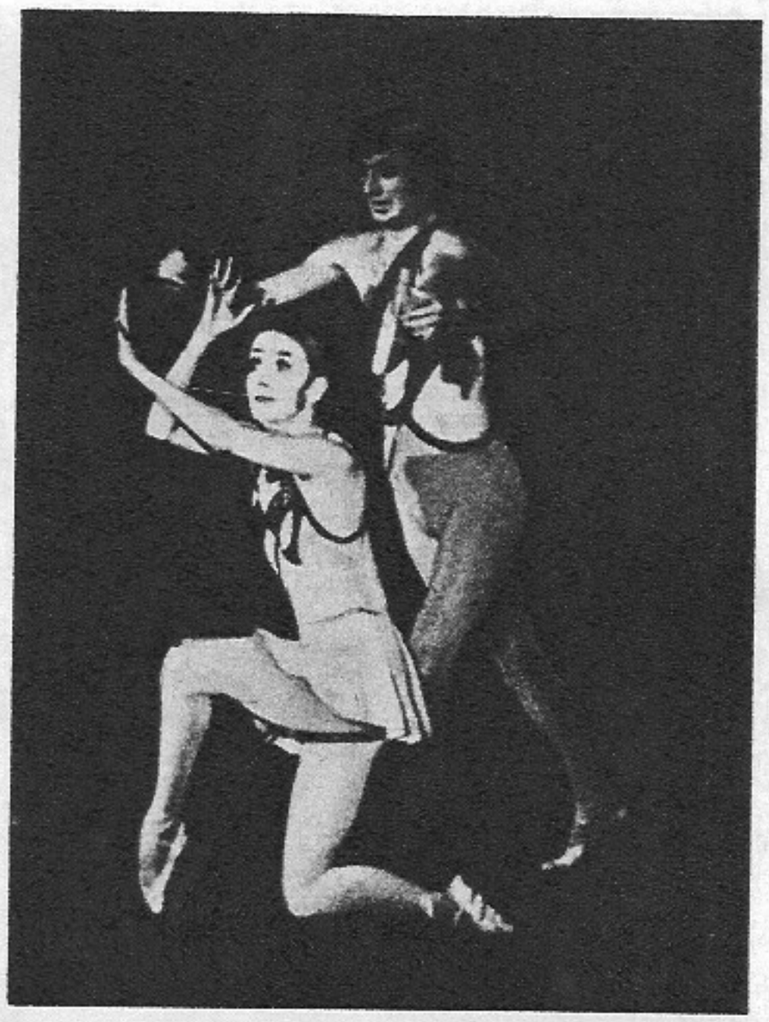

Mai Murdmaa

V. Tormis
„Luigelend"
1972

Stseen „Palavik"

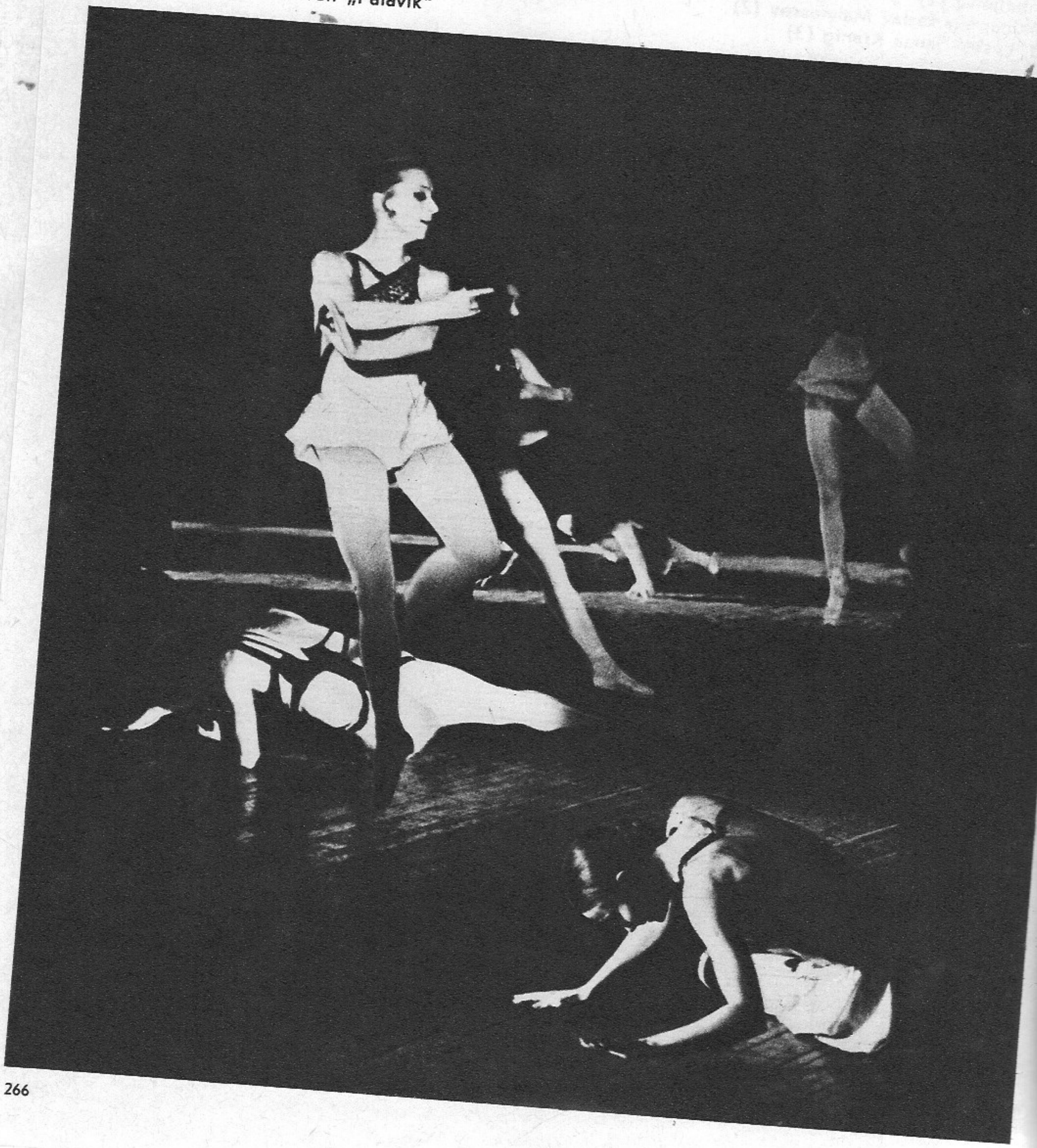

266

J. S. Bach
„Sinfonia" „Jõulu-oratooriumist"
„Brandenburgi kontsert" nr. 2
1973

E. Klas (d.)
M.-L. Küla (l., k.)

Jānis Garancis, Tatjana Solovkina, Ludmilla Šilova (1)
Tatjana Solovkina, Jānis Garancis (2) 1 2
Brandenburgi kontsert (3) 3

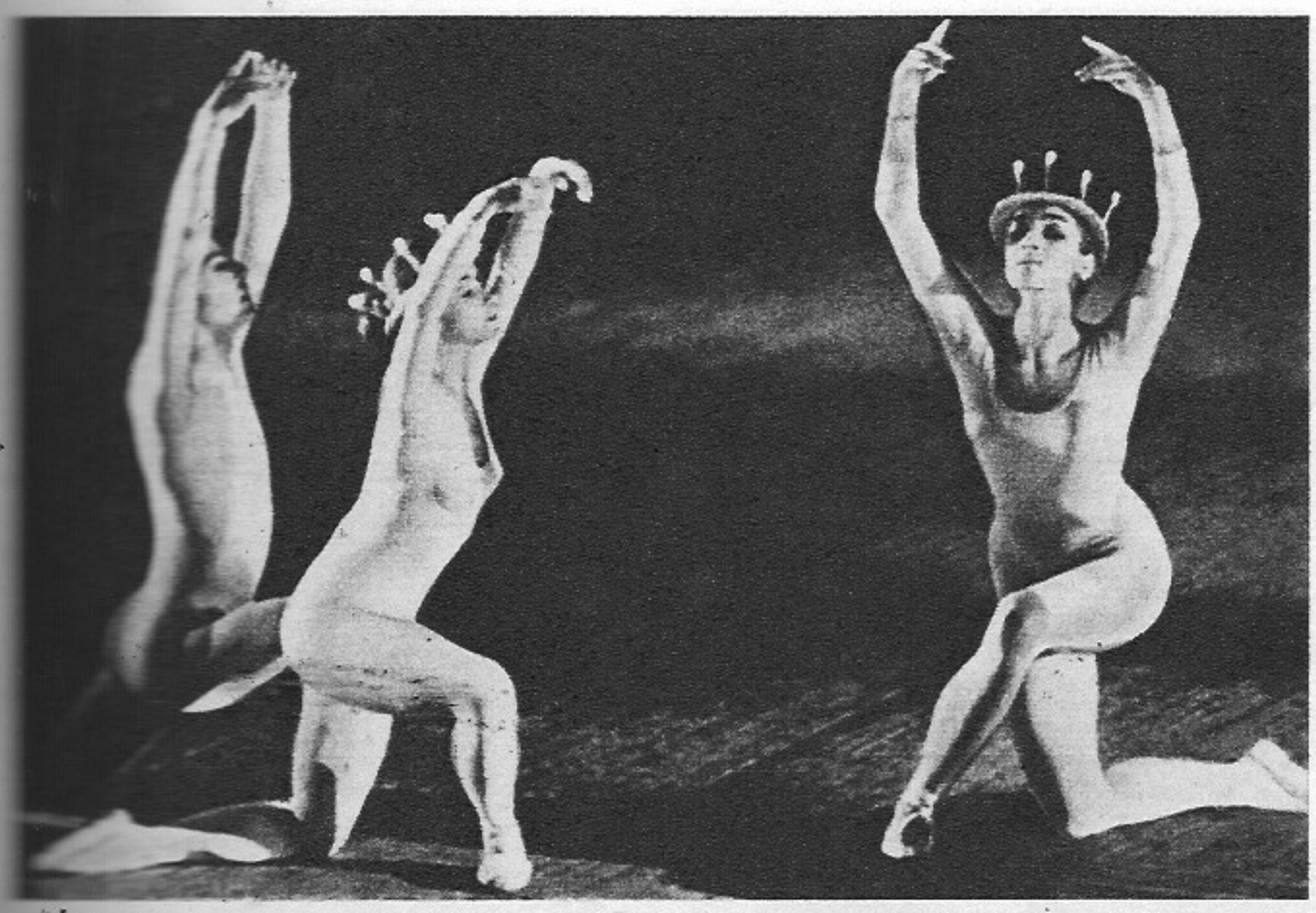

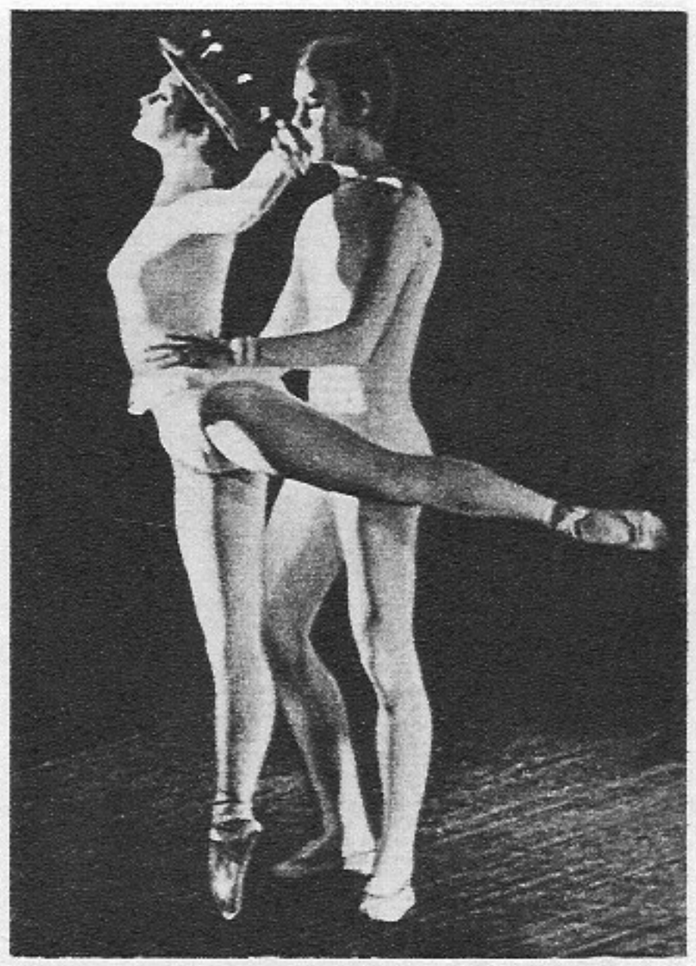

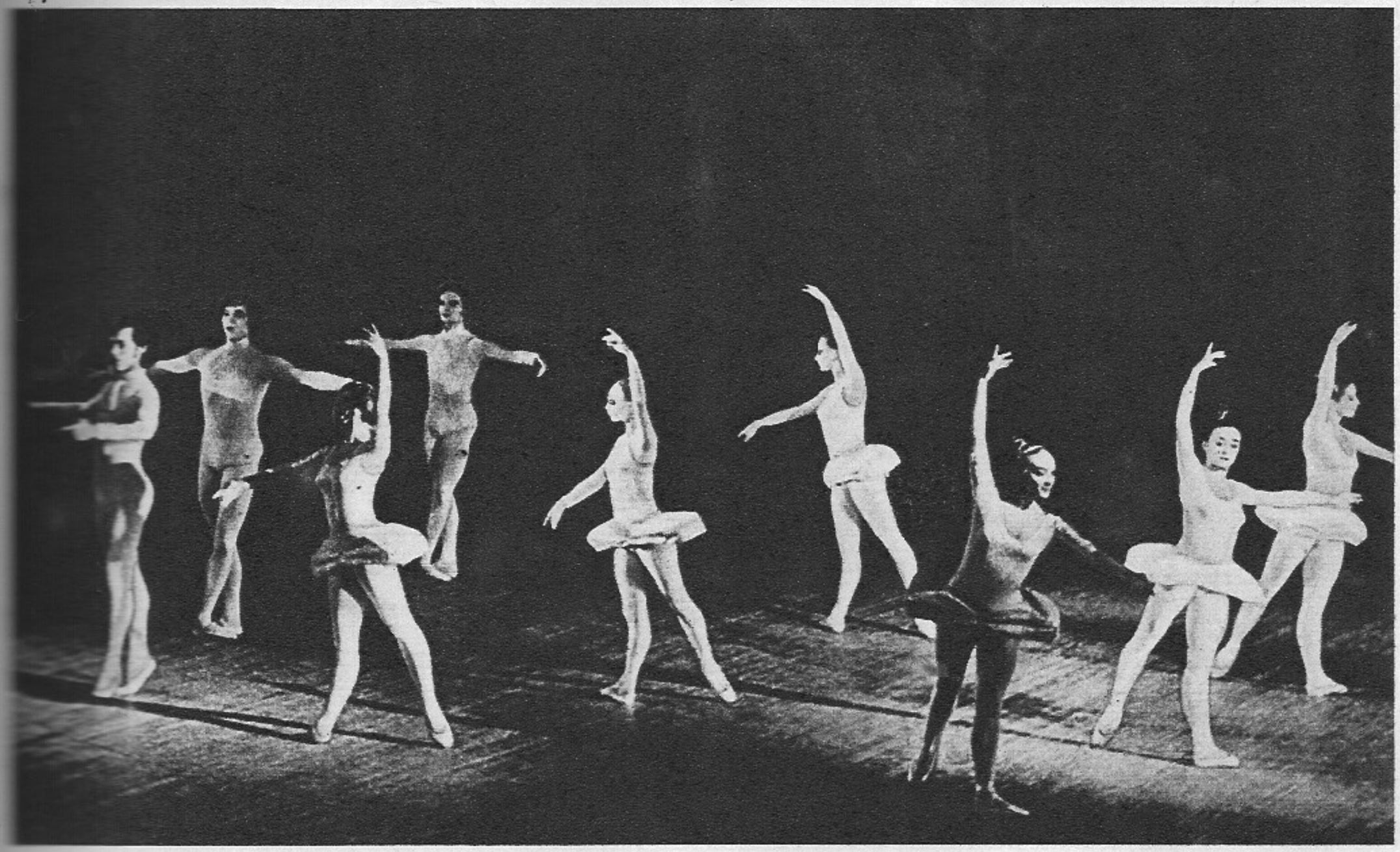

Mai Murdmaa

S. Prokofjev
„Kadunud poeg"
1973

E. Klas (d.)
M.-L. Küla (l., k.)

Vjatšeslav Maimussov (1, 2, 3)
Vjatšeslav Maimussov, Elita Erkina (4, 5, 6)

1
4

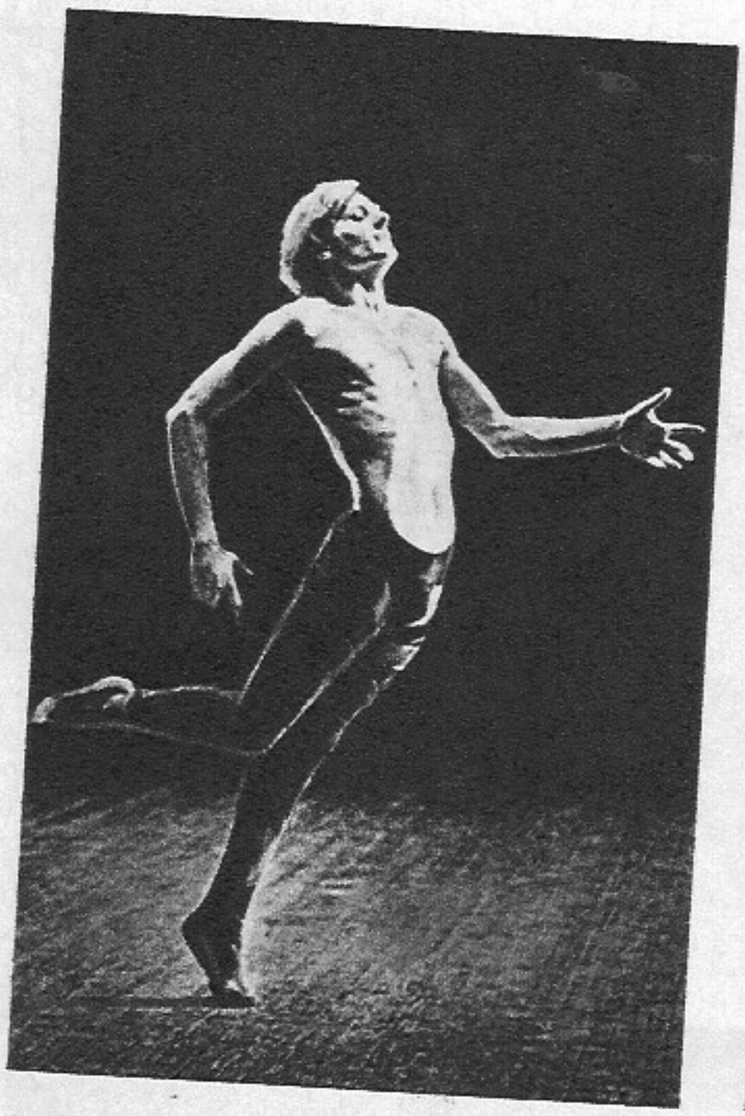

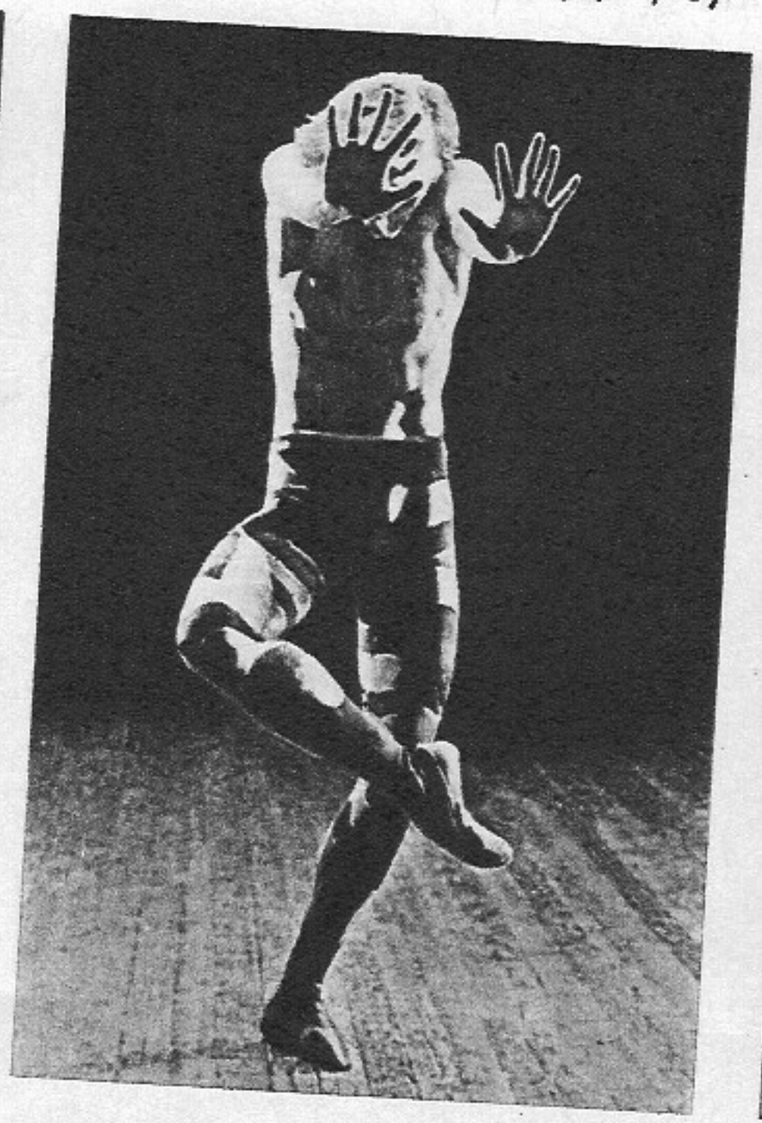

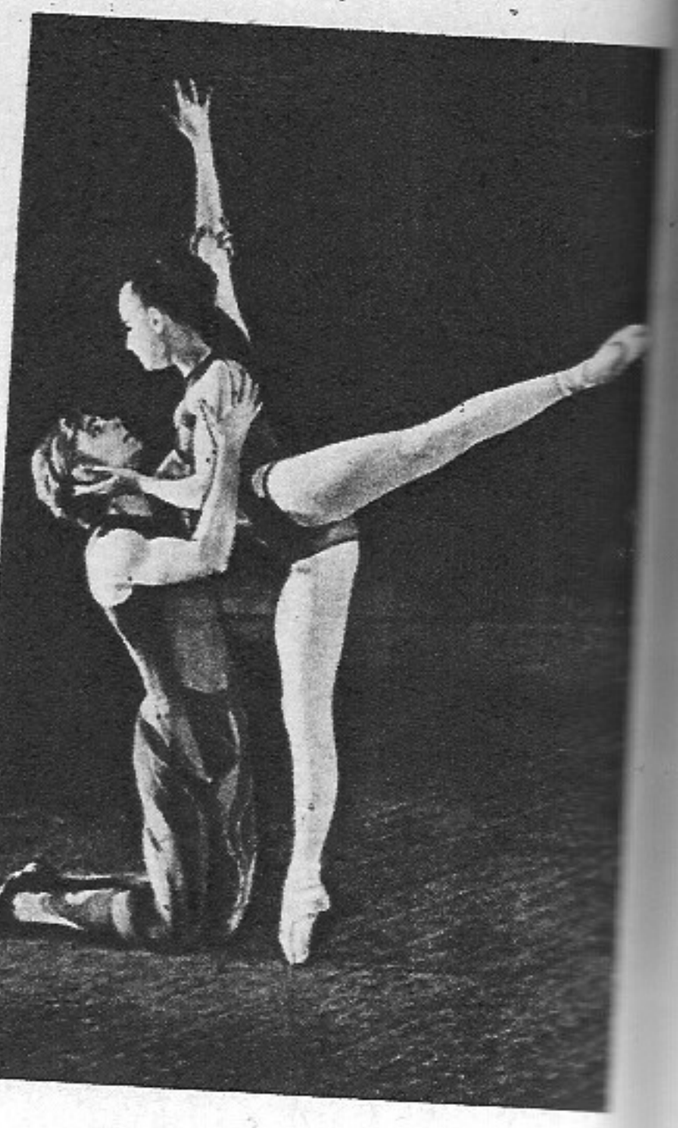

Vjatšeslav Maimussov (1)
Sinaida Iavastusest (2)
Elita Erkina (3)

1 2
3

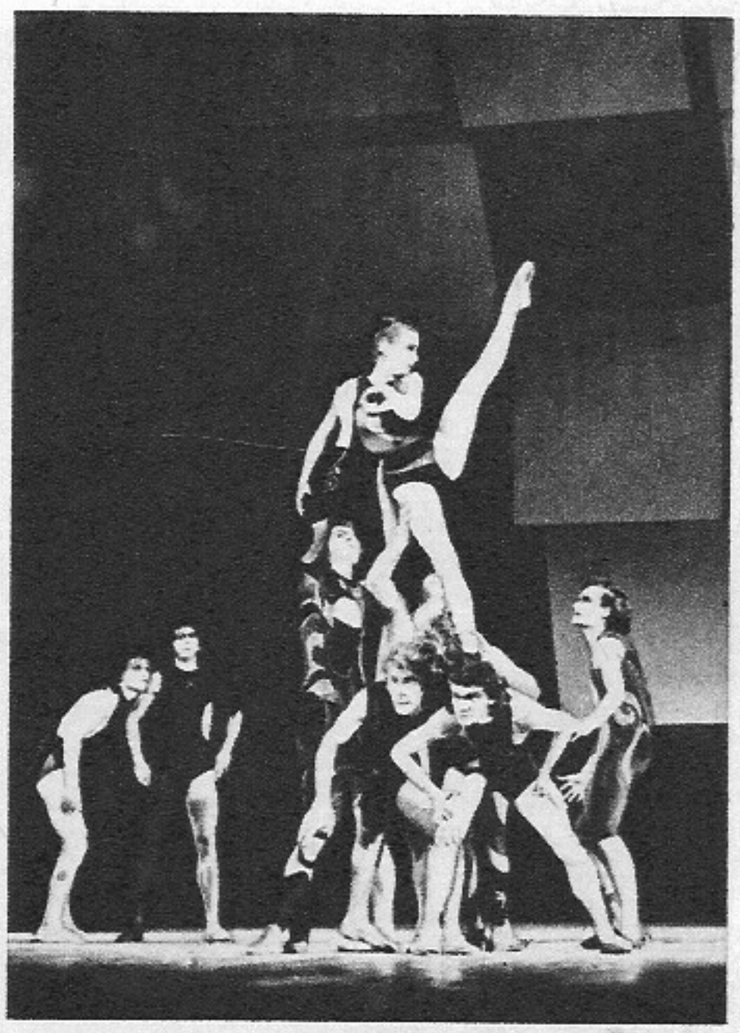

Mai Murdmaa

S. Prokofjev
„Kadunud poeg"
1975

E. Klas (d.)
T. Virve (l., k.)

Vjatšeslav Maimussov, Juta Lehiste (1)
Juta Lehiste (2)
Vjatšeslav Maimussov ja noormehed (3)

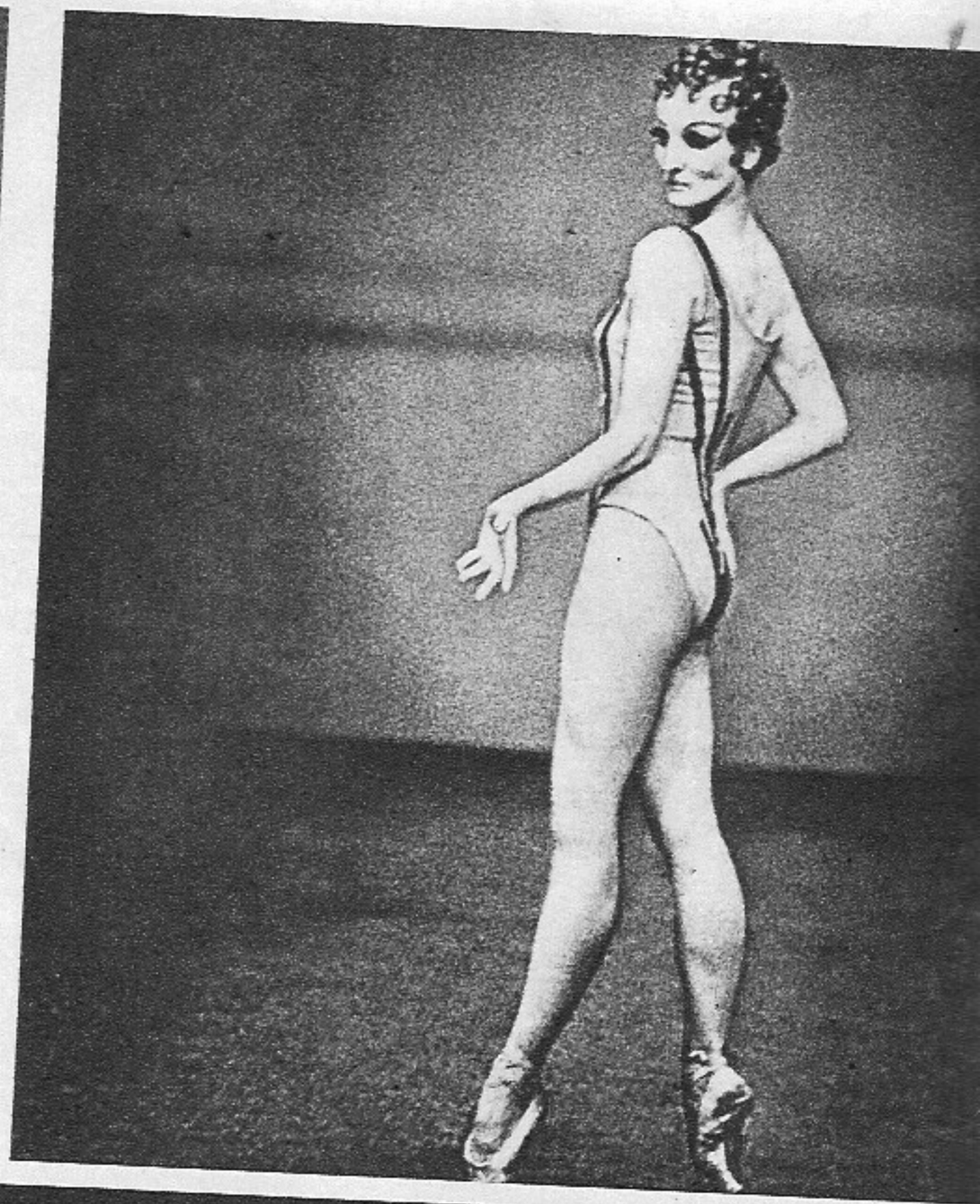

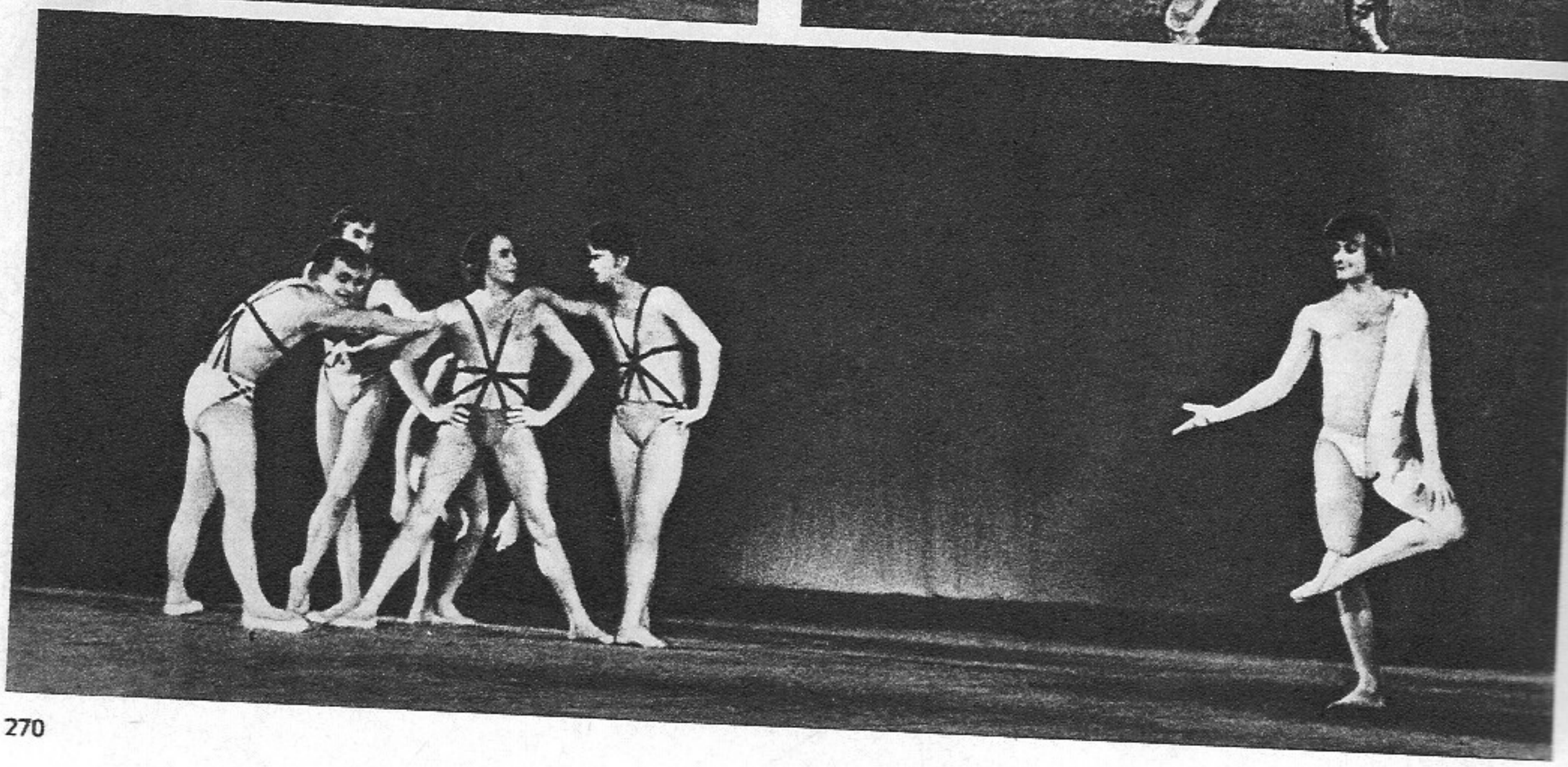

Vjatšeslav Maimussov, Elita Erkina (1, 2, 3)
Elita Erkina (4)

1 2 3
4

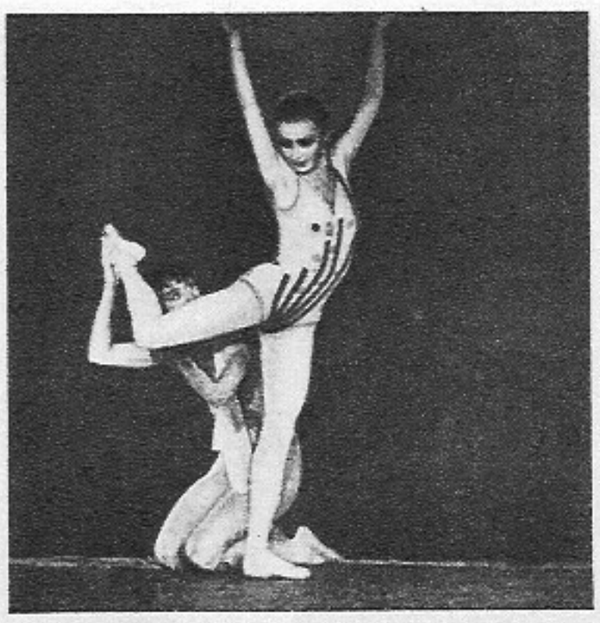

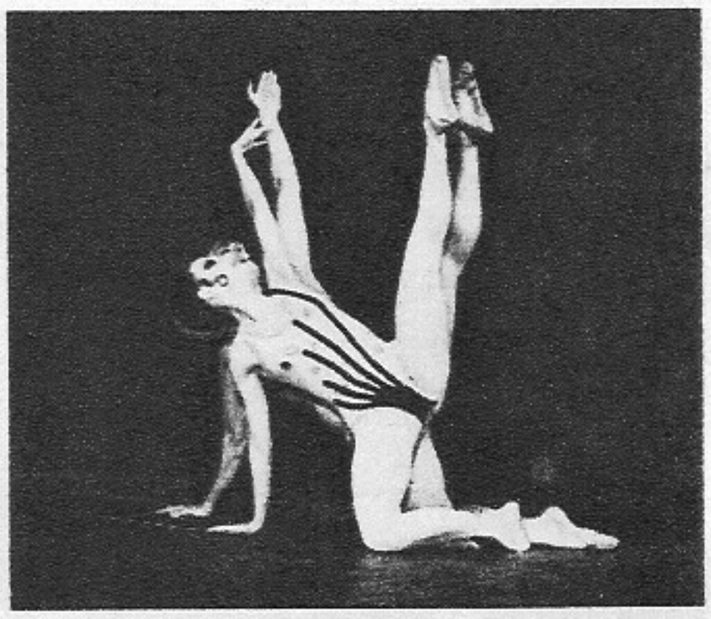

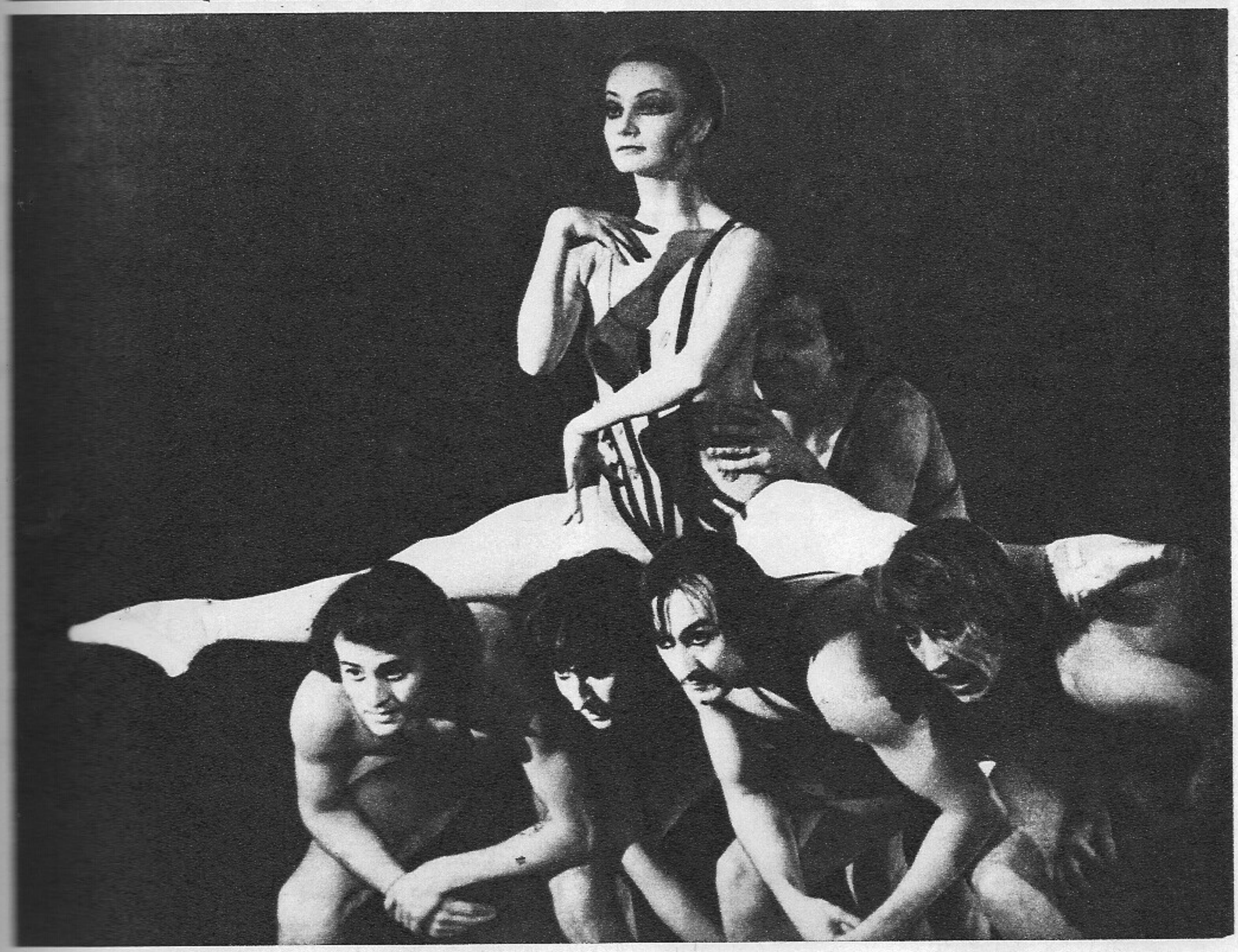

Mai Murdmaa

A. Vivaldi
„Aastaajad"
1976

E. Klas, V. Järvi (d.)
T. Virve (l., k.)

Sügis (1)
Tiiu Randviir, Aleksander Basihhin (2)
Tamara Soone (3)

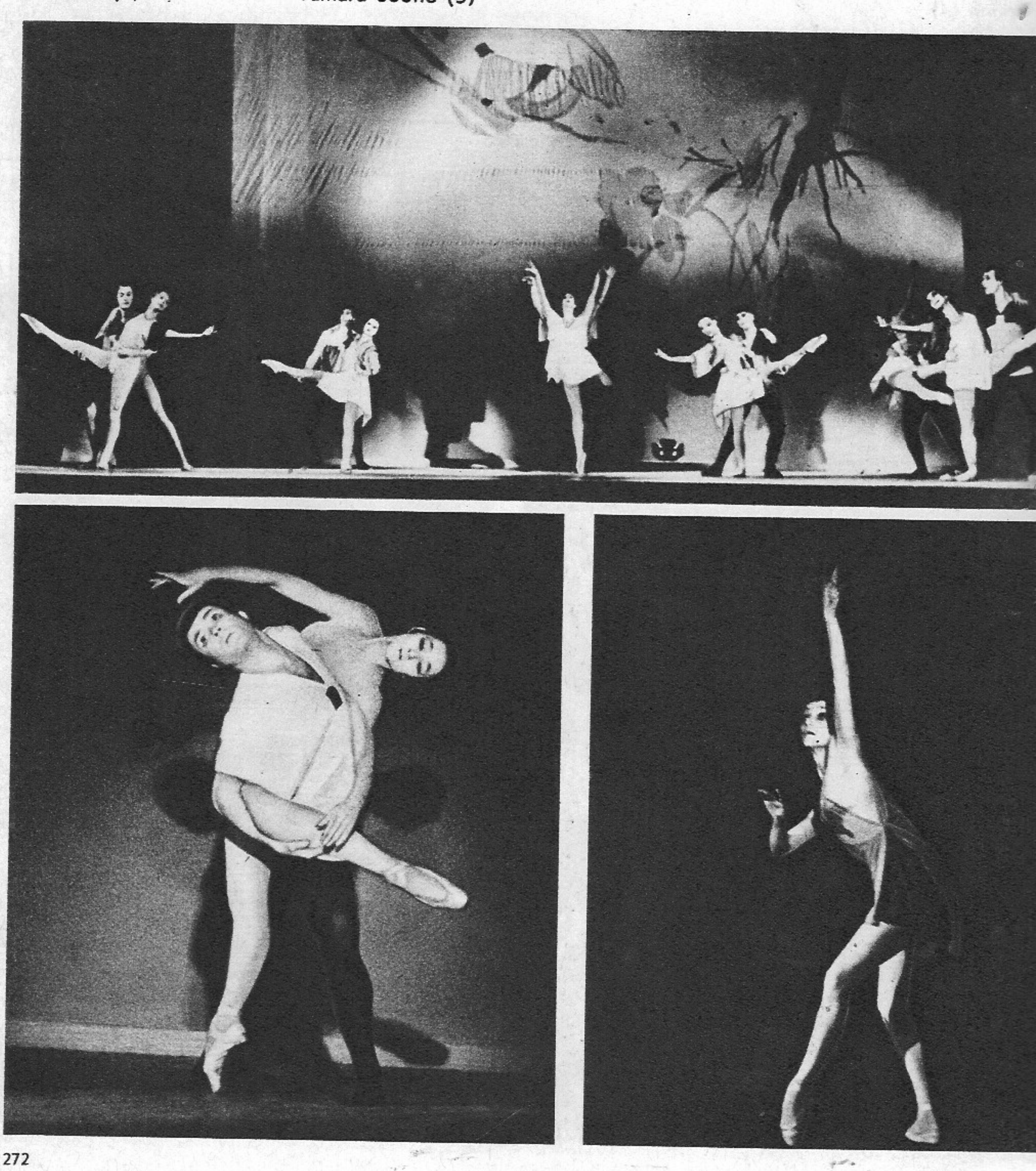

Aleksander Basihhin, Tiiu Randviir (1)
Elita Erkina, Jānis Garancis (2)
Larissa Sintsova, Jevgeni Neff (3)
Tatjana Solovkina, Vjatšeslav Maimussov (4)

1 2
3 4

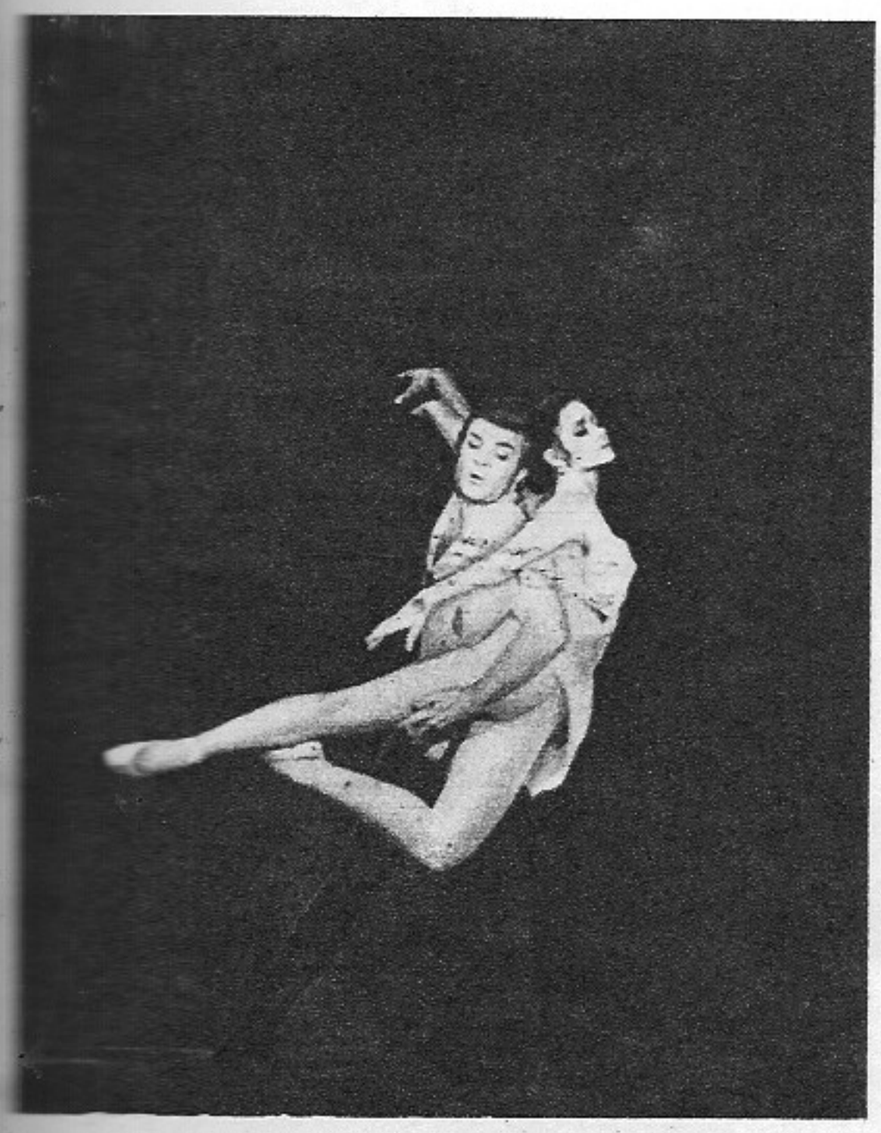

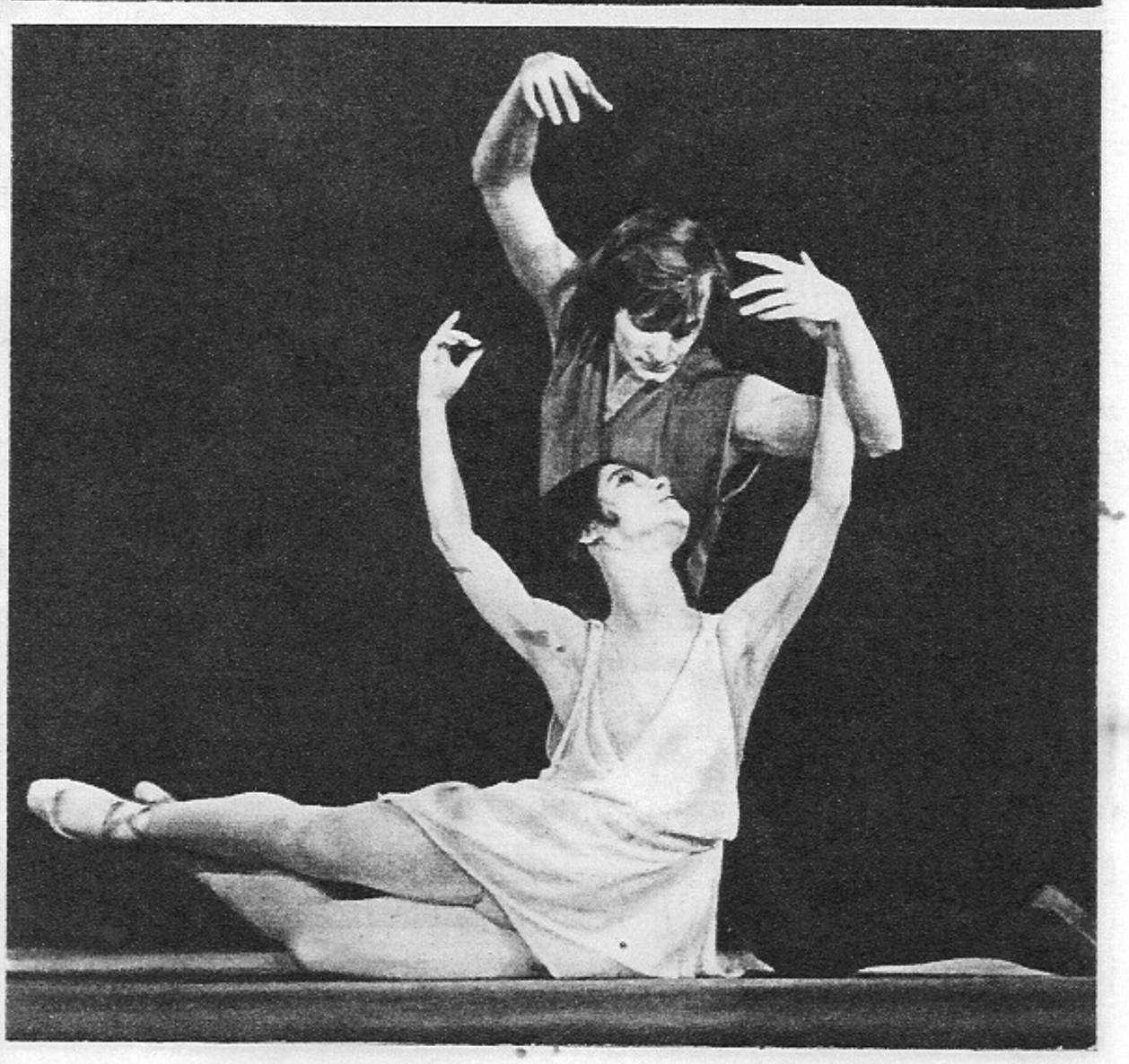

Mai Murdmaa

L. van Beethoven
„Prometheus"
1976

E. Klas (d.)
V. Järvi (d.)
T. Virve (l., k.)

Tiit Härm

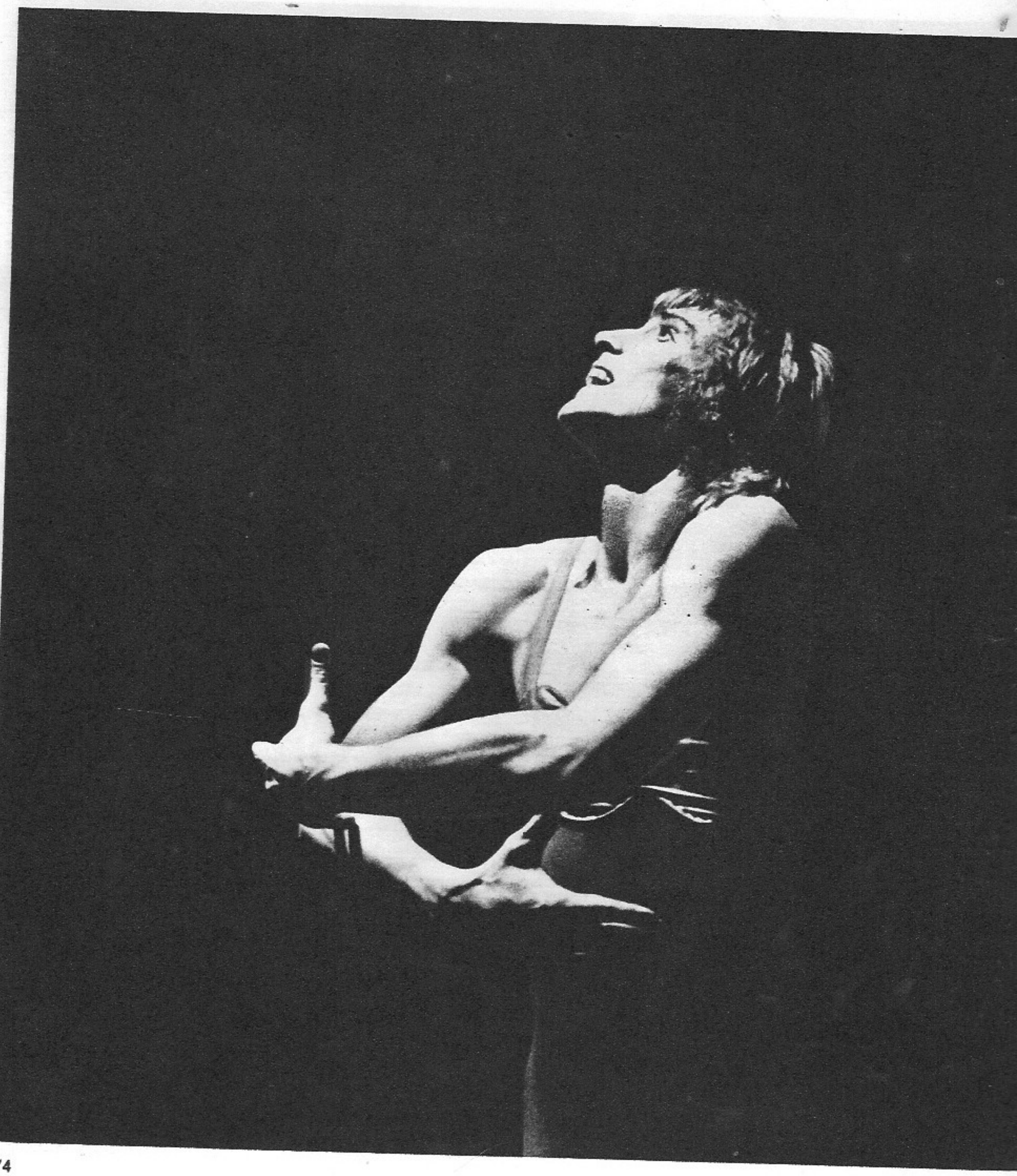

Tiit Härm (1—3)
Stseen lavastusest (4)

1 2 3
4

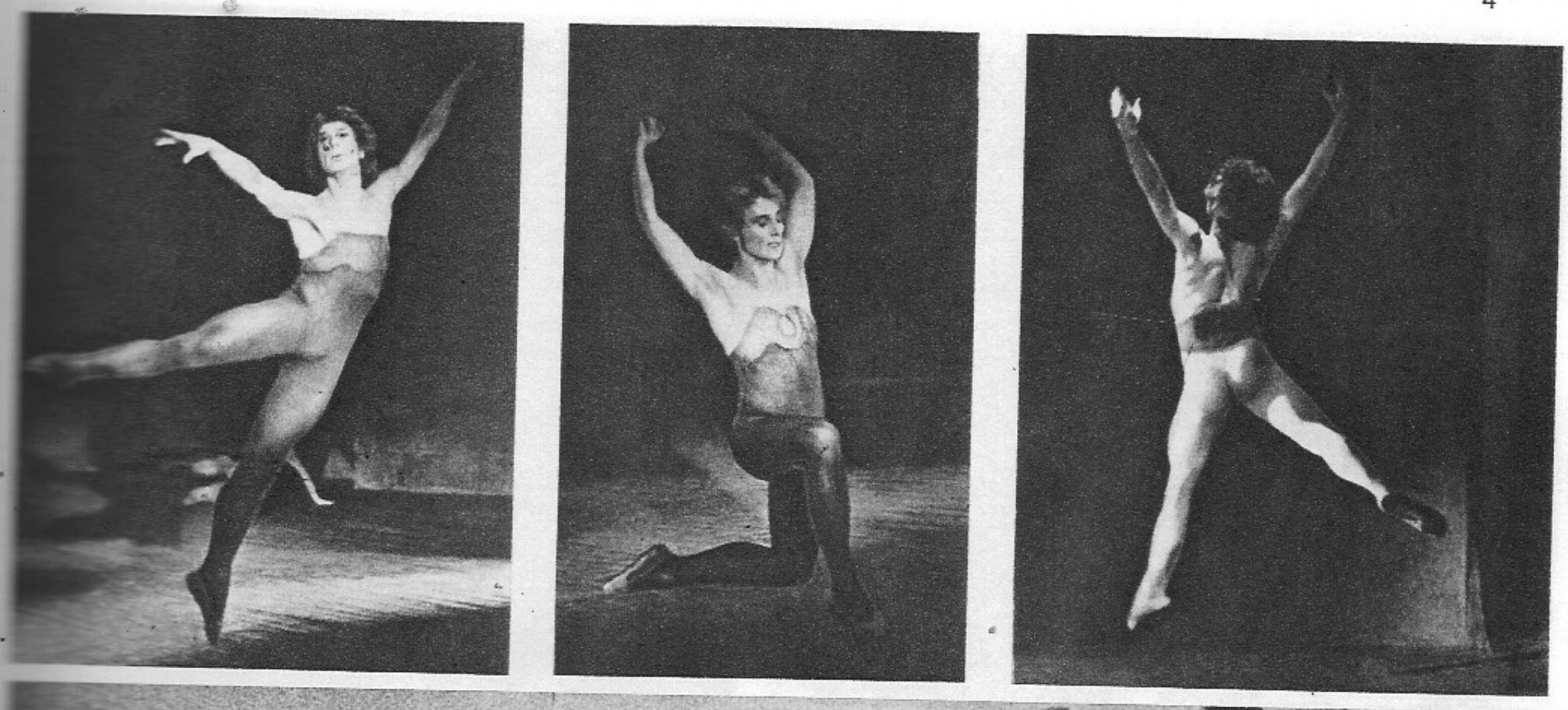

Mai Murdmaa

L. van Beethoven
„Prometheus"
1976 Juta Lehiste

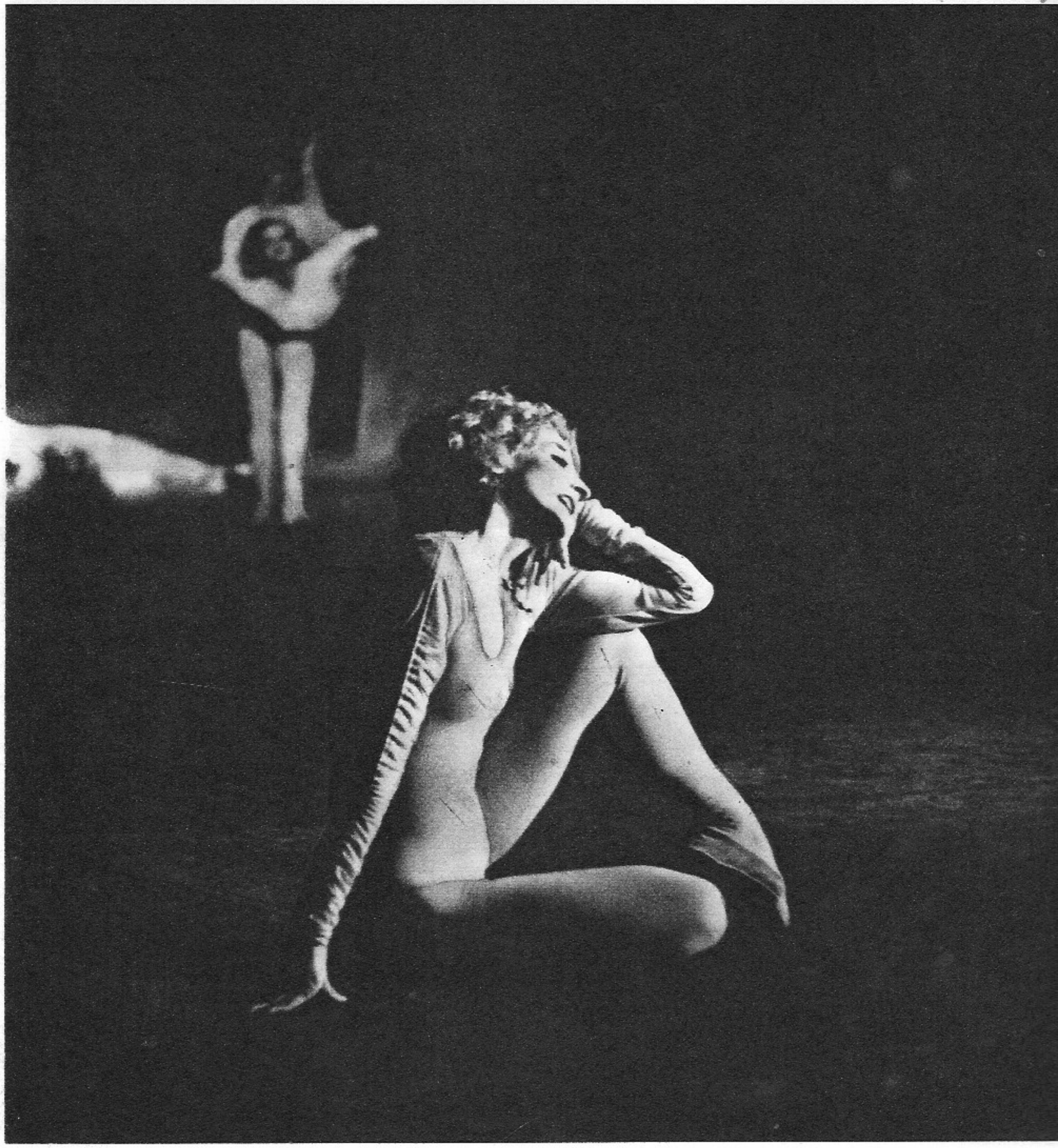

276

Juta Lehiste, Aleksander Tšitšerov, Olga Tšitšerova (1)
Graatsiad:
Tatjana Solovkina, Natalia Lukaševitš, Larissa Sintsova (2)
Finaal (3)

1 2
3

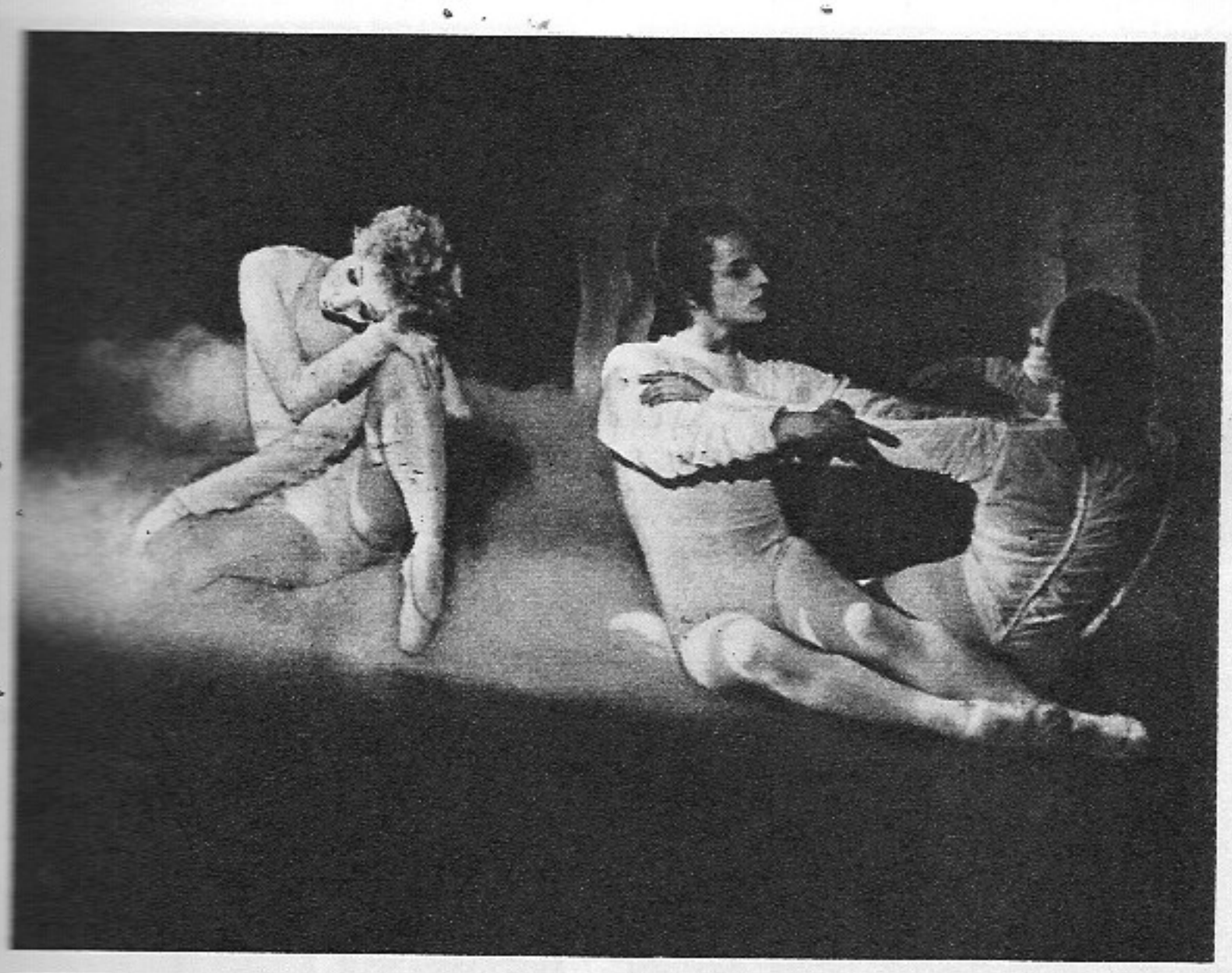

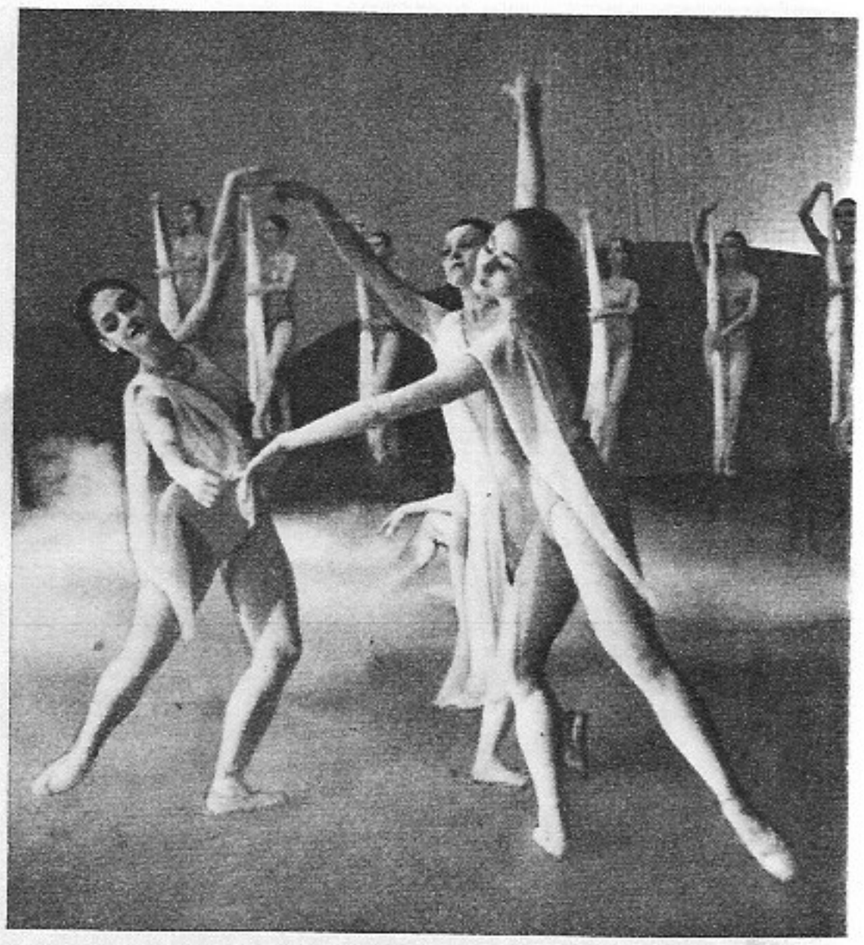

Mai Murdmaa

F. Chopin
„Varjundid"
1977

Fono
K.-A. Püüman (l., k.)

Tatjana Maiste-Laid (1)
Elita Erkina (2)
Elita Erkina ja balletirühm (3)

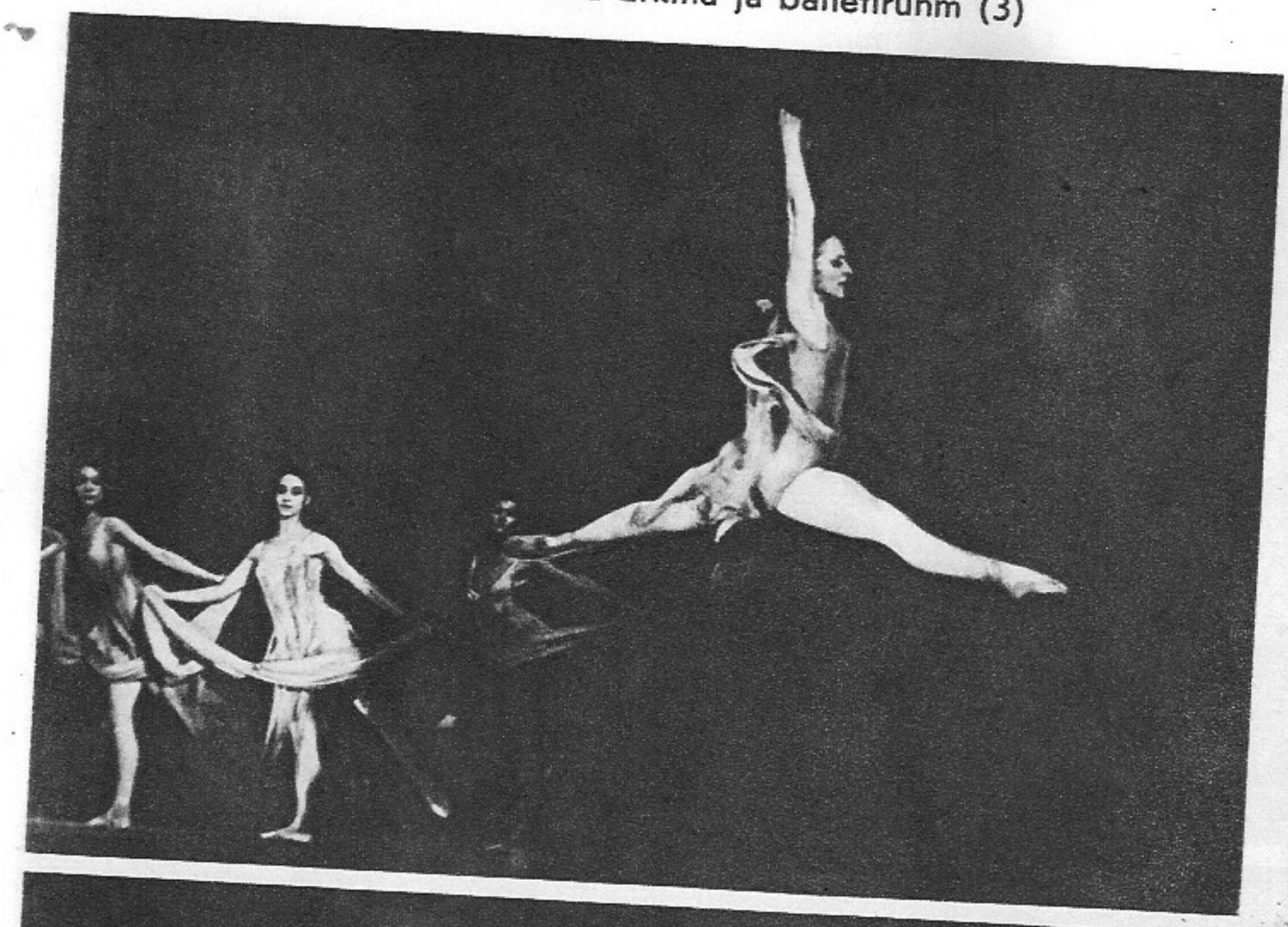

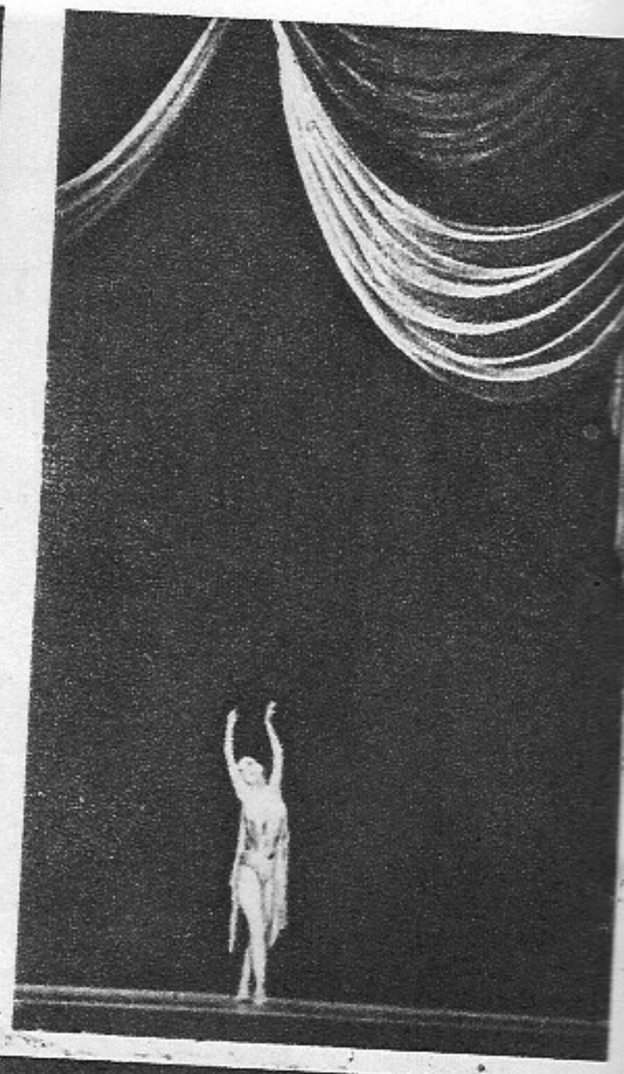

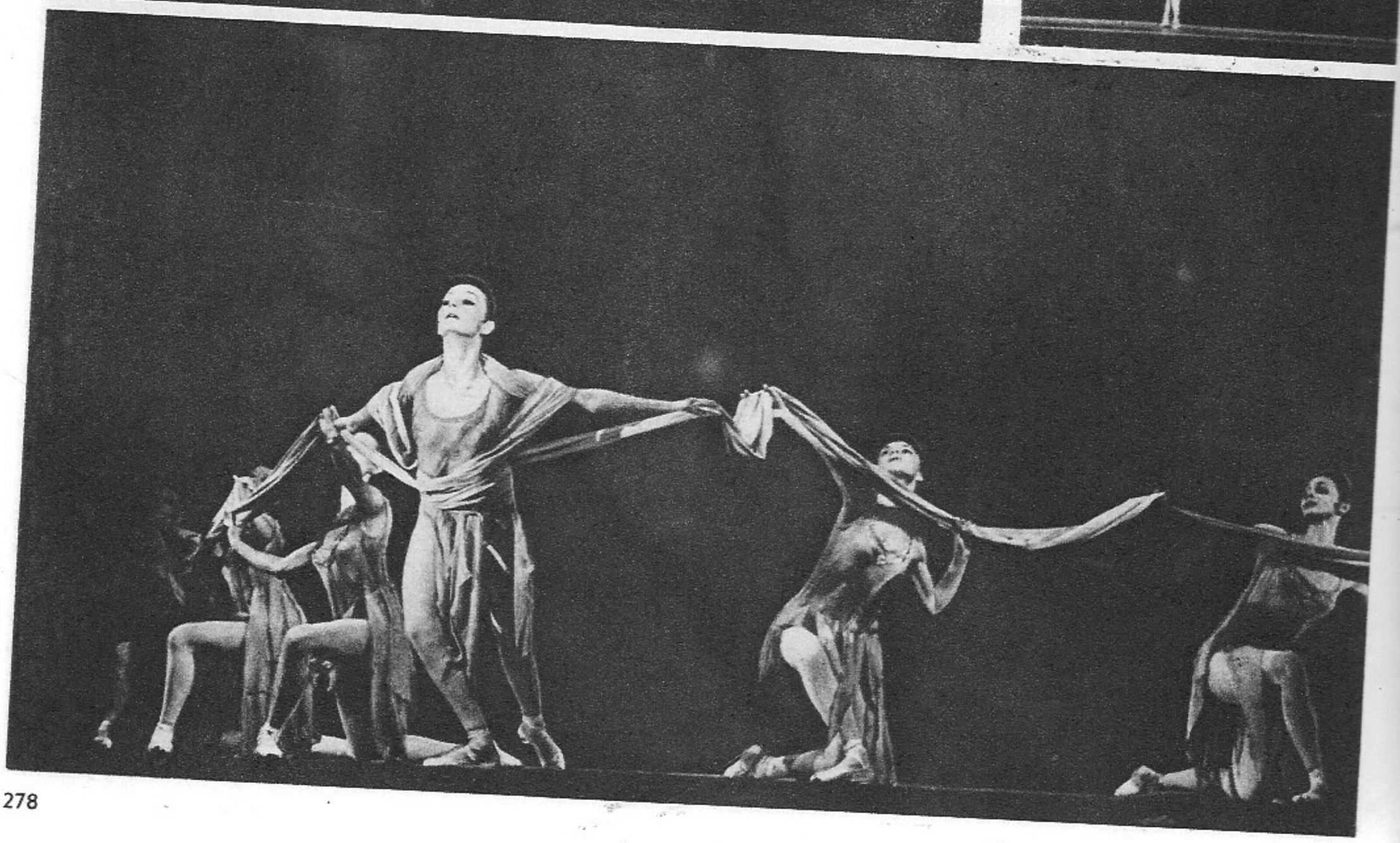

S. Prokofjev
„Romeo ja Julia"
1977

V. Järvi (d.)
A. Murdmaa (l.)
K.-A. Püüman (k.)

Stseen balletist

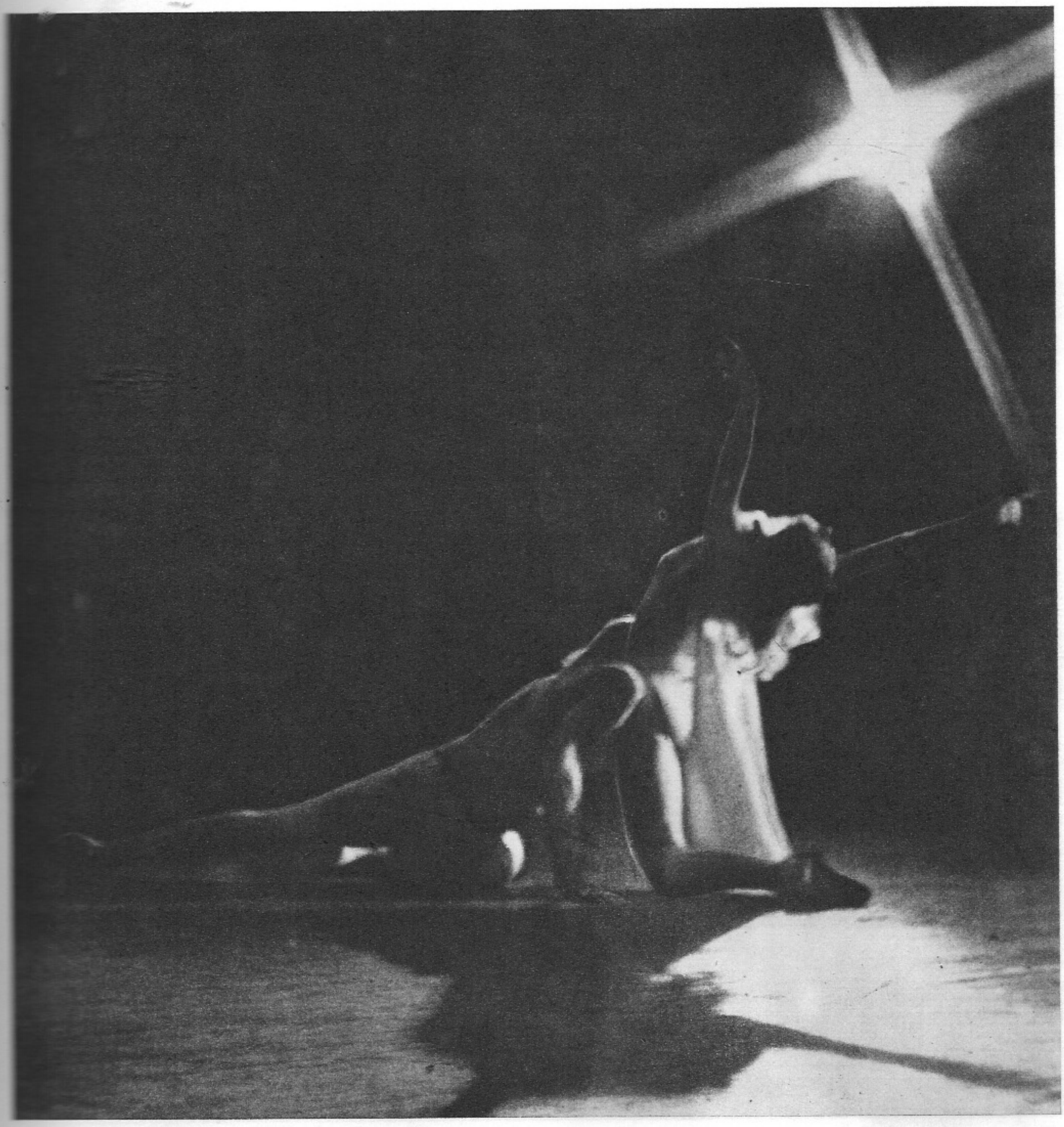

Mai Murdmaa

S. Prokofjev
„Romeo ja Julia"
1977

Aleksander Buldakov (1)
Tiit Härm, Vjatšeslav Maimussov (2)
Viatšeslav Maimussov (3)

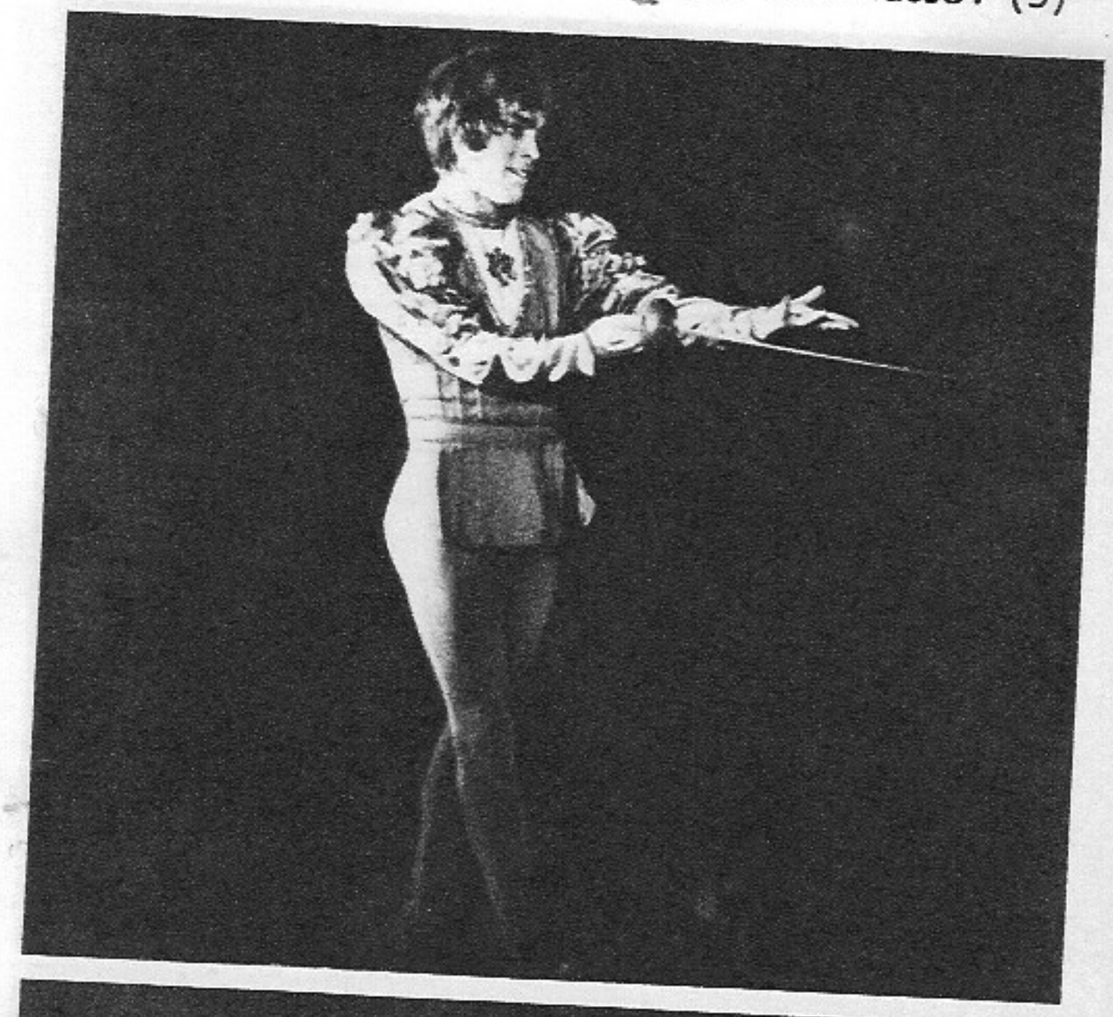

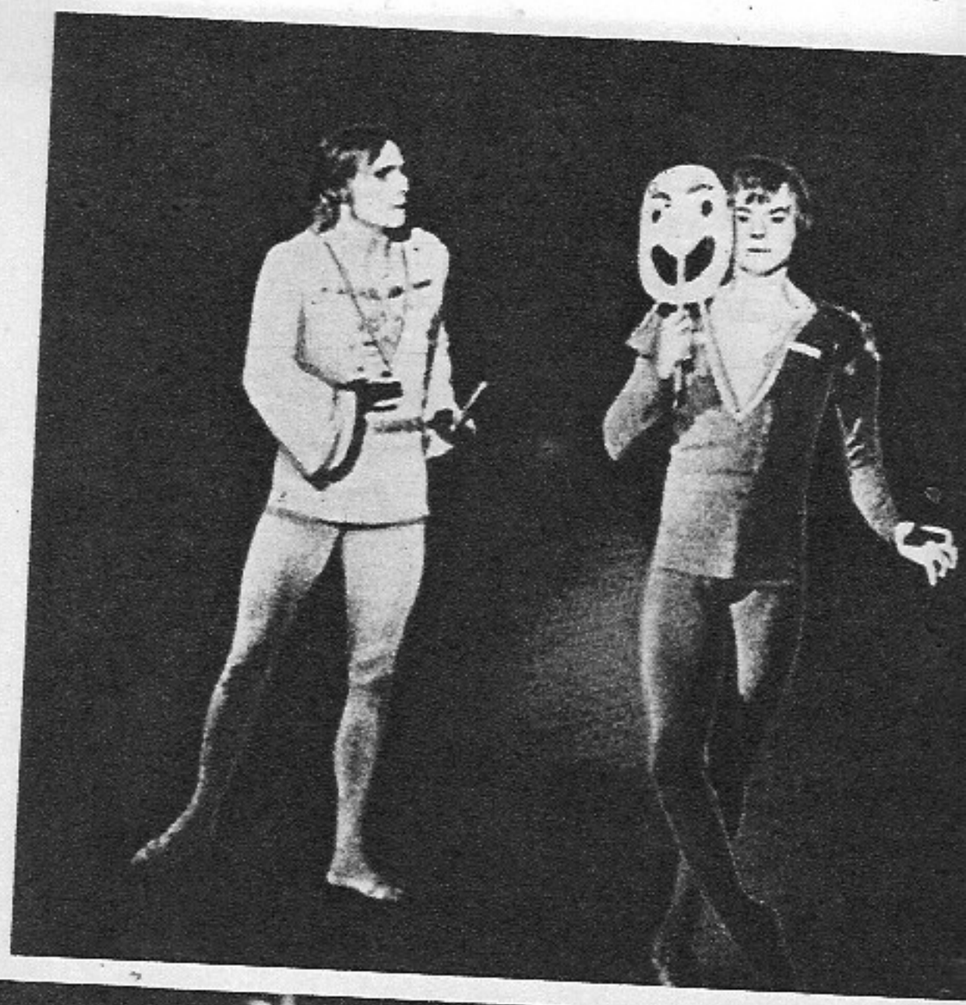

Larissa Kaur (1)
Jüte Lehiste, Elita Erkina, Juris Žigurs (2)
Elita Erkina, Tiit Härm (3)

1 2
3

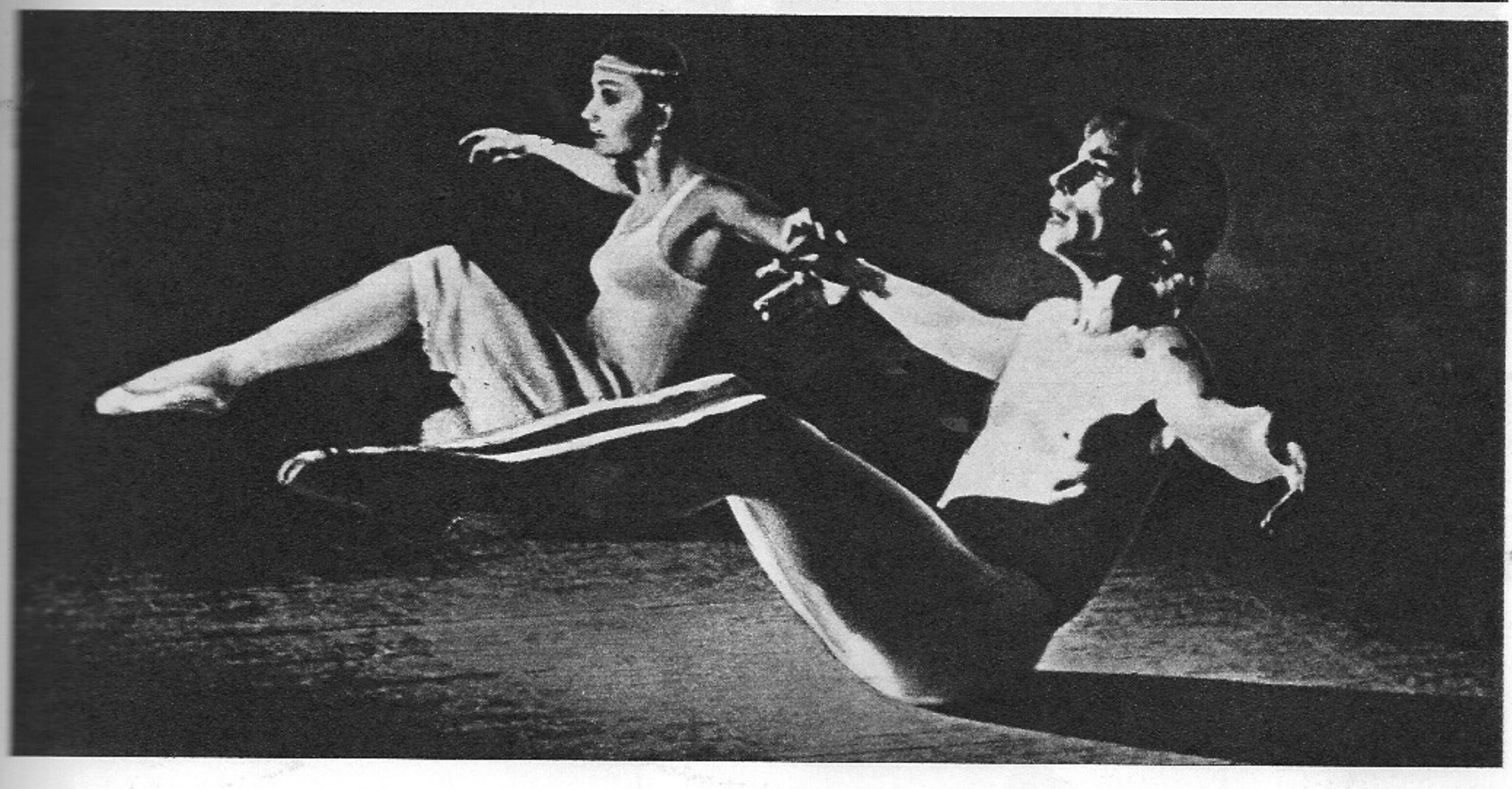

Mai Murdmaa

S. Prokofjev
„Romeo ja Julia"
1977

Tamara Soone, Vjatšeslav Maimussov (1—4)

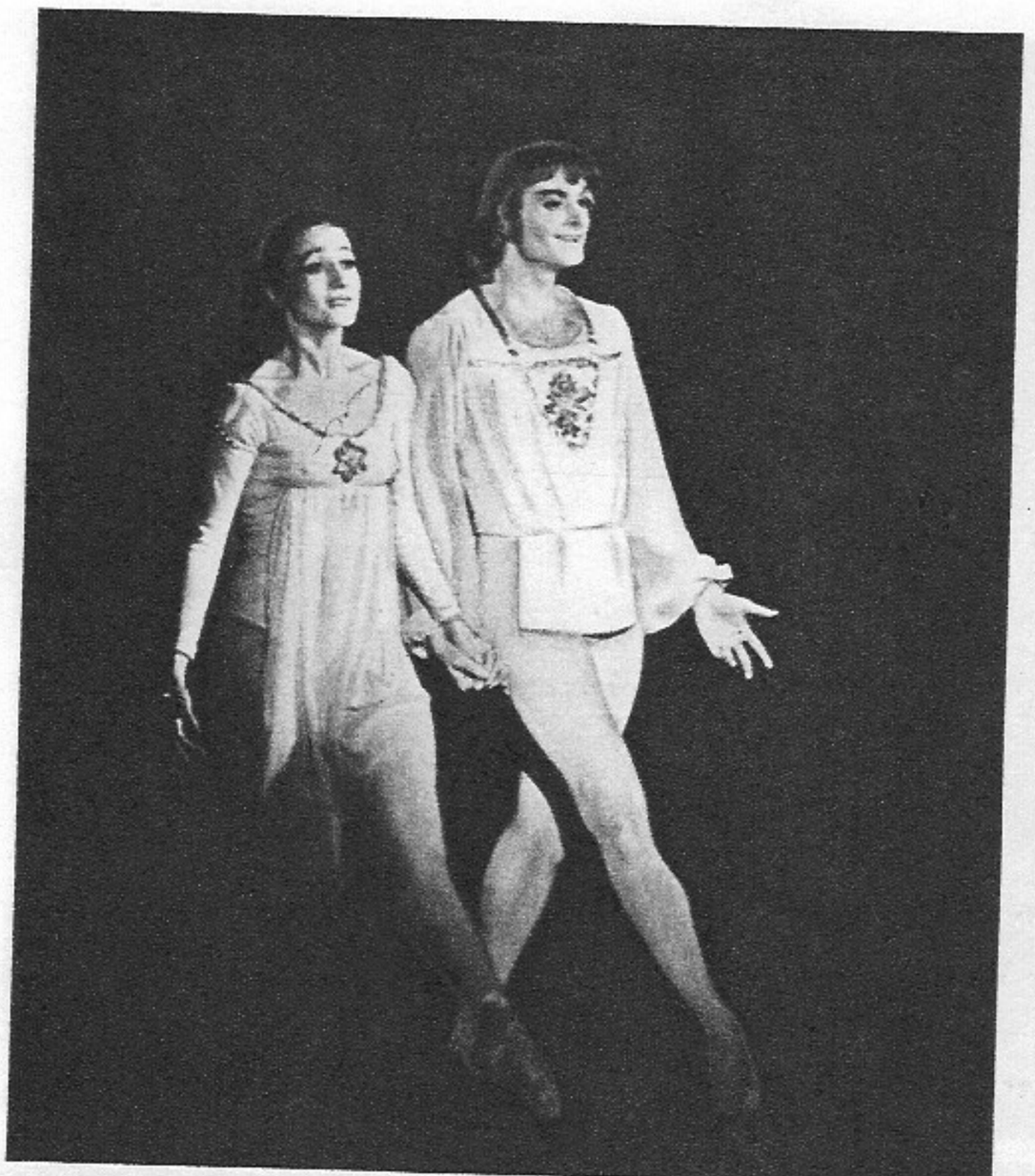

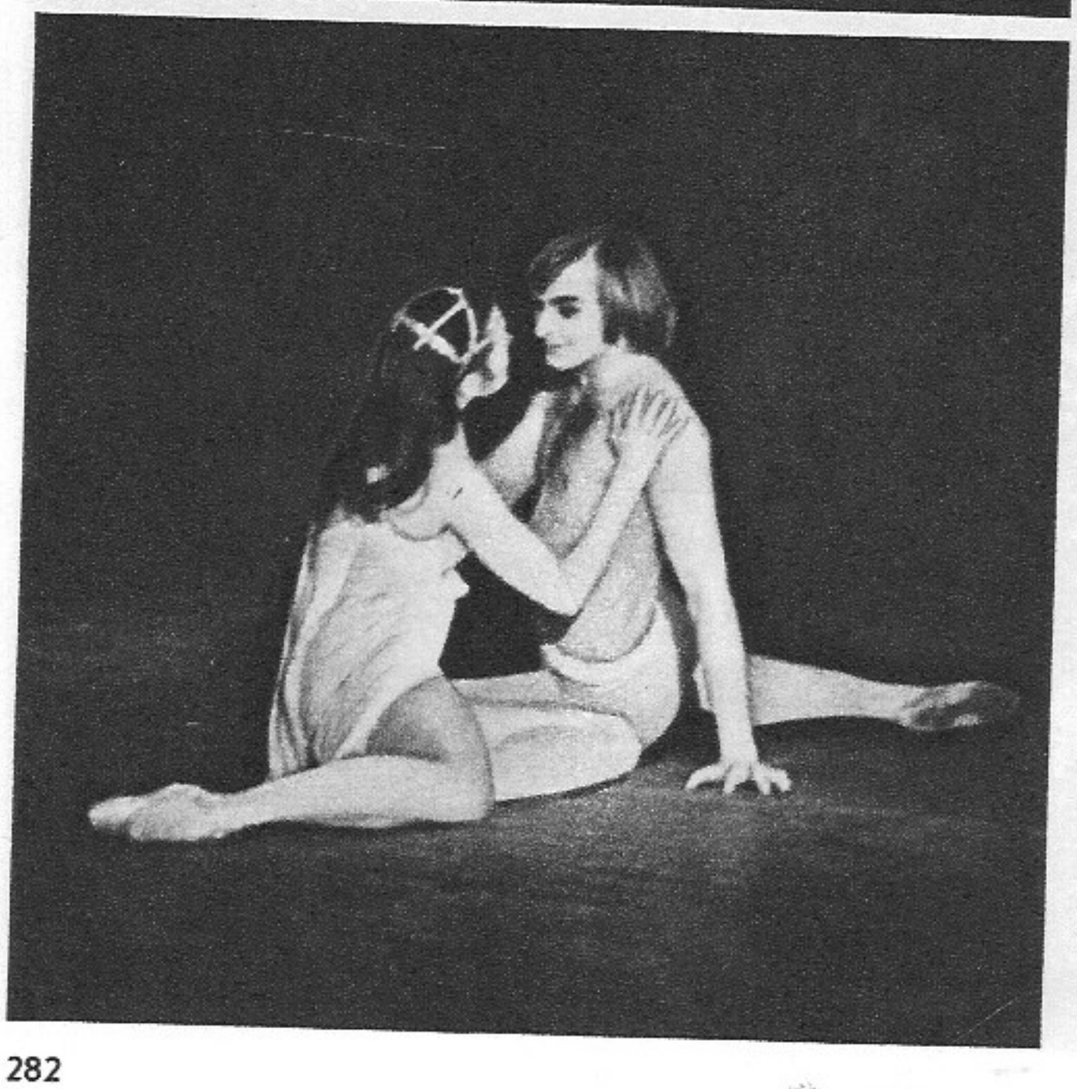

Aleksander Basihhin (1)
Saima Kranig, Jevgeni Neff (2)
Rahvatants II vaatuses (3)

1 2
3

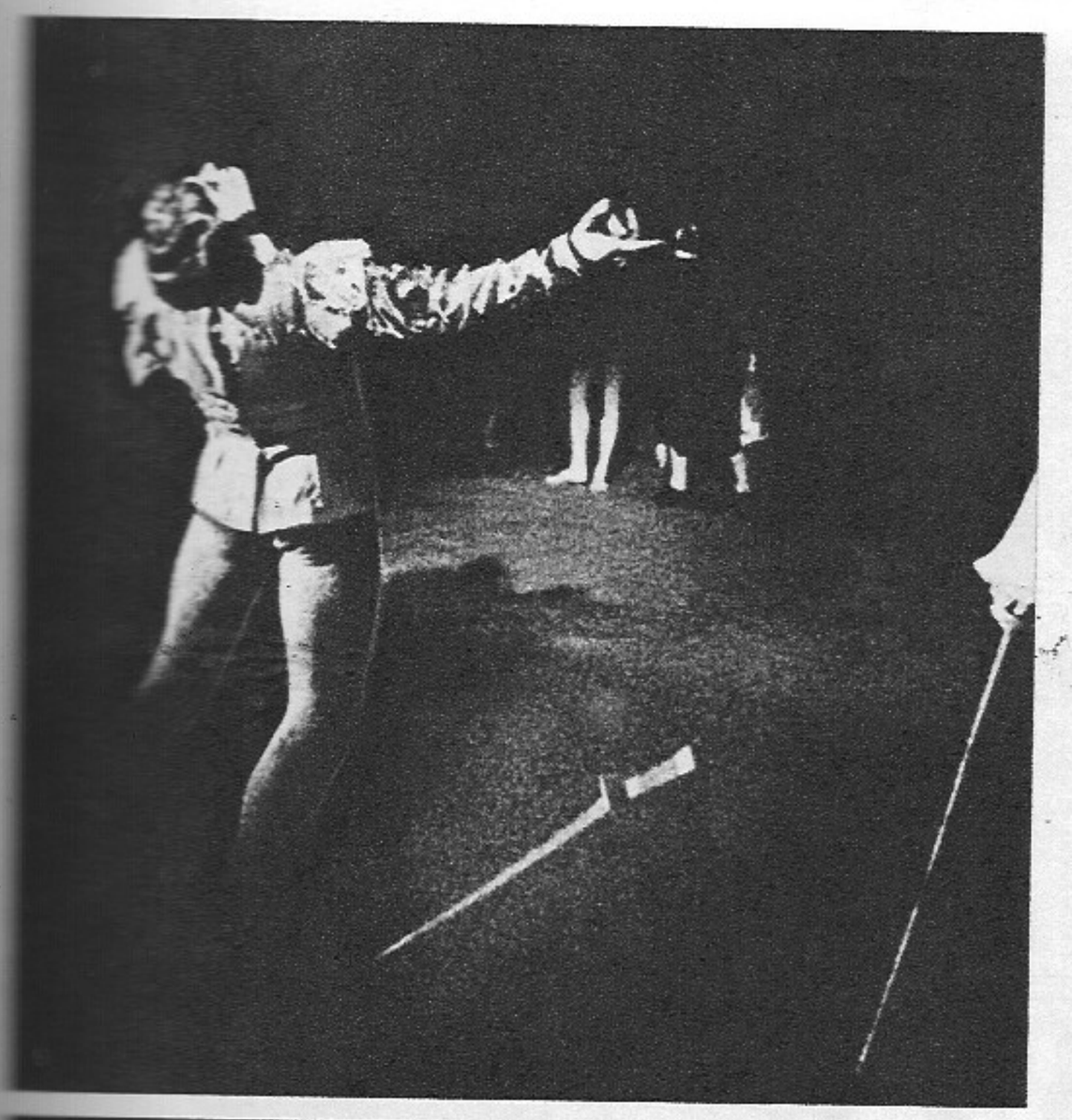

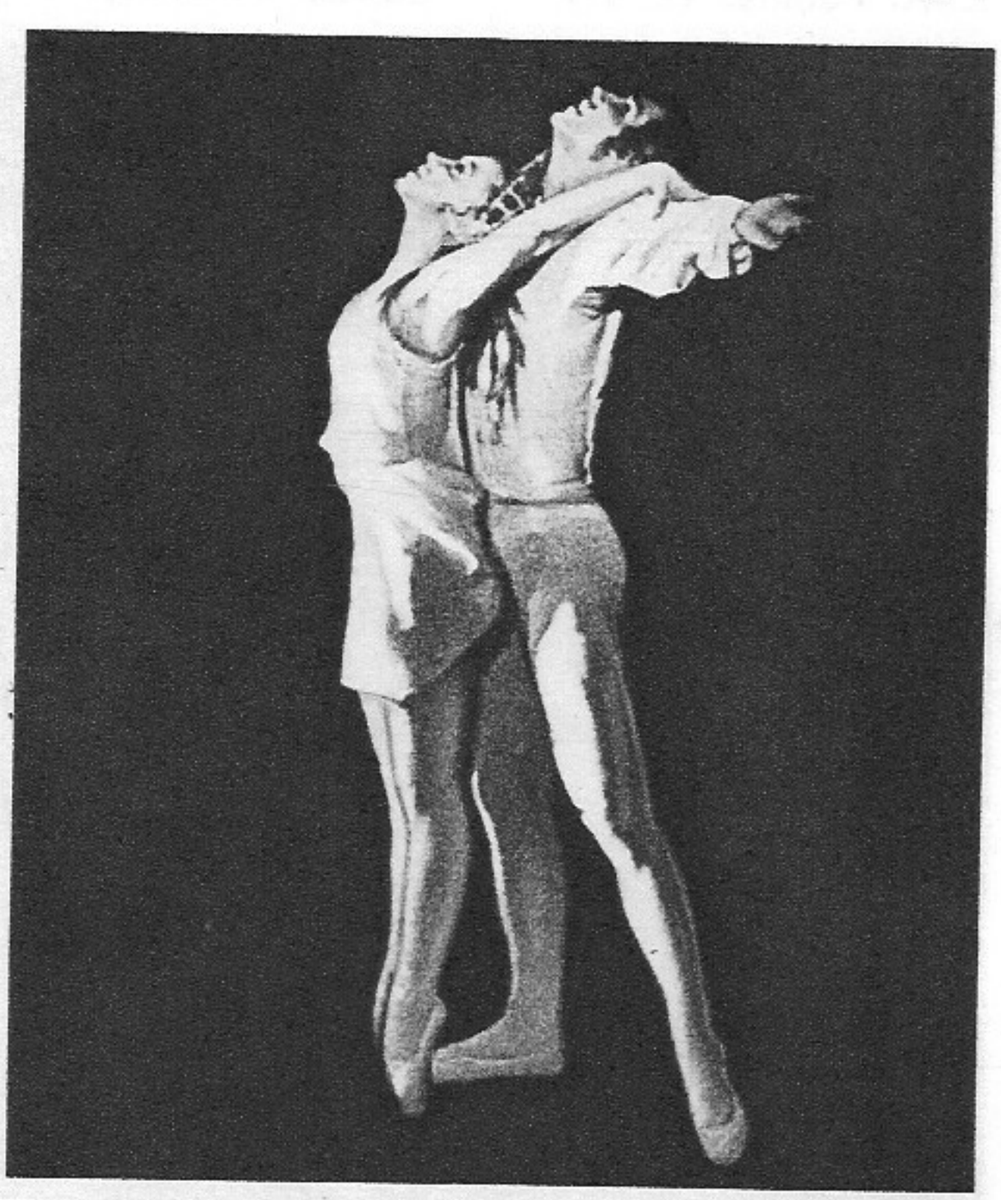

Mai Murdmaa

A. Vivaldi
„Aastaajad"
1977

E. Klas (d.)
K.-A. Püüman (l., k.)

Larissa Sintsova, Jevgeni Neff

Aleksander Basihhin, Tiiu Randviir (1)
Jānis Garancis, Elita Erkina (2)
Larissa Sintsova, Jevgeni Neff (3)

1 2
3

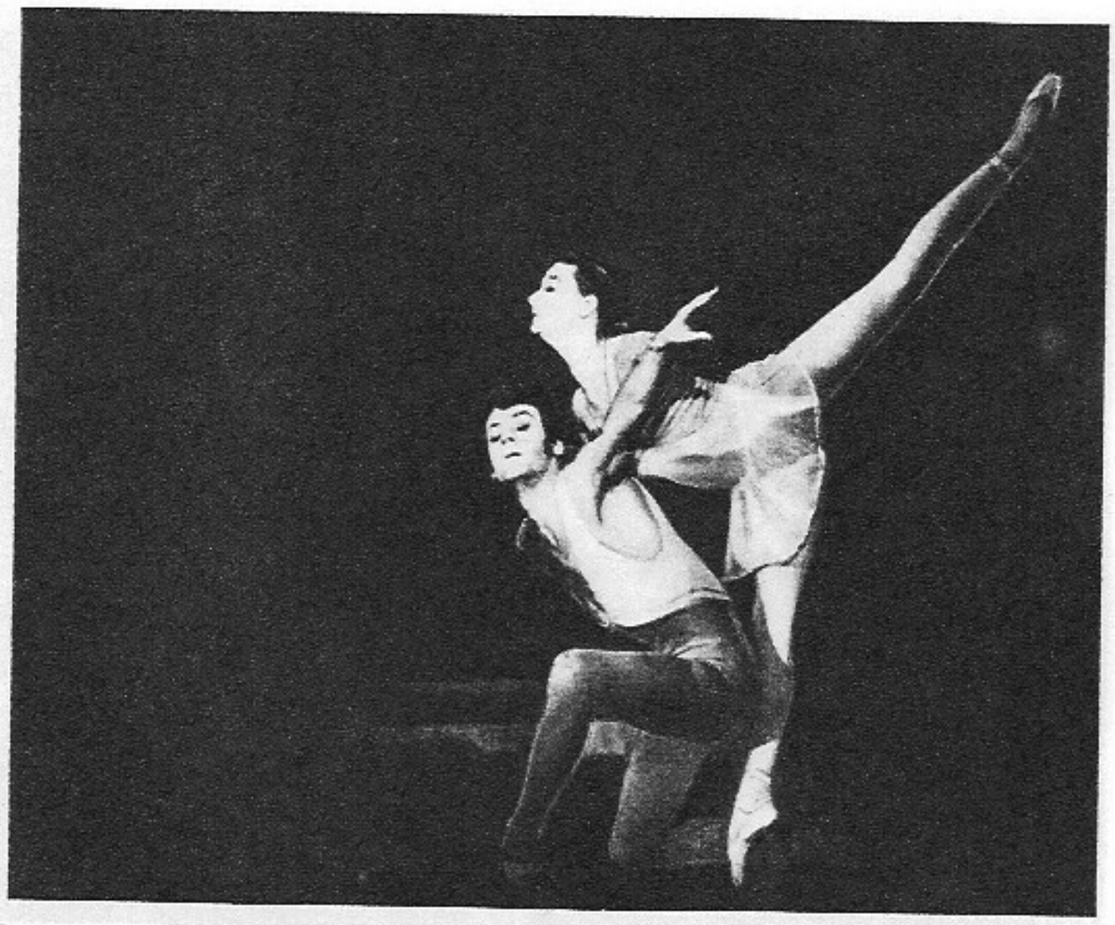

Mai Murdmaa

L. Sumera
„Anselmi lugu"
1978

V. Järvi (d.)
A. Unt (l., k.)

Juta Lehiste, Vjatšeslav Maimussov, Jānis Garancis (1)
Vjatšeslav Maimussov (2)
Juta Lehiste (3)

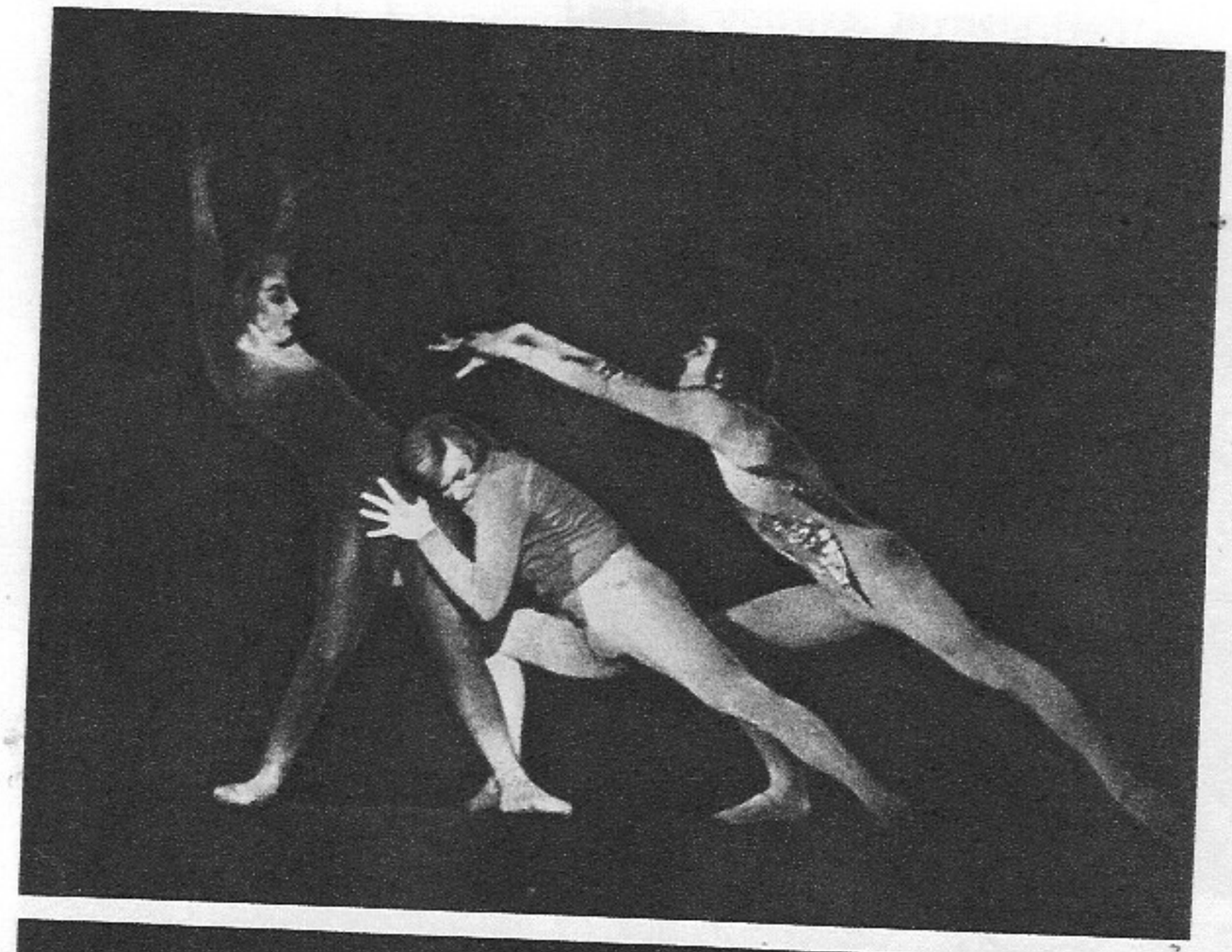

Tamara Soone, Vjatšeslav Maimussov (1)
Inge Arro, Vjatšeslav Maimussov (2)
Tatjana Laid, Inge Arro (3)
Inge Arro, Juta Lehiste (4)

1 2
3 4

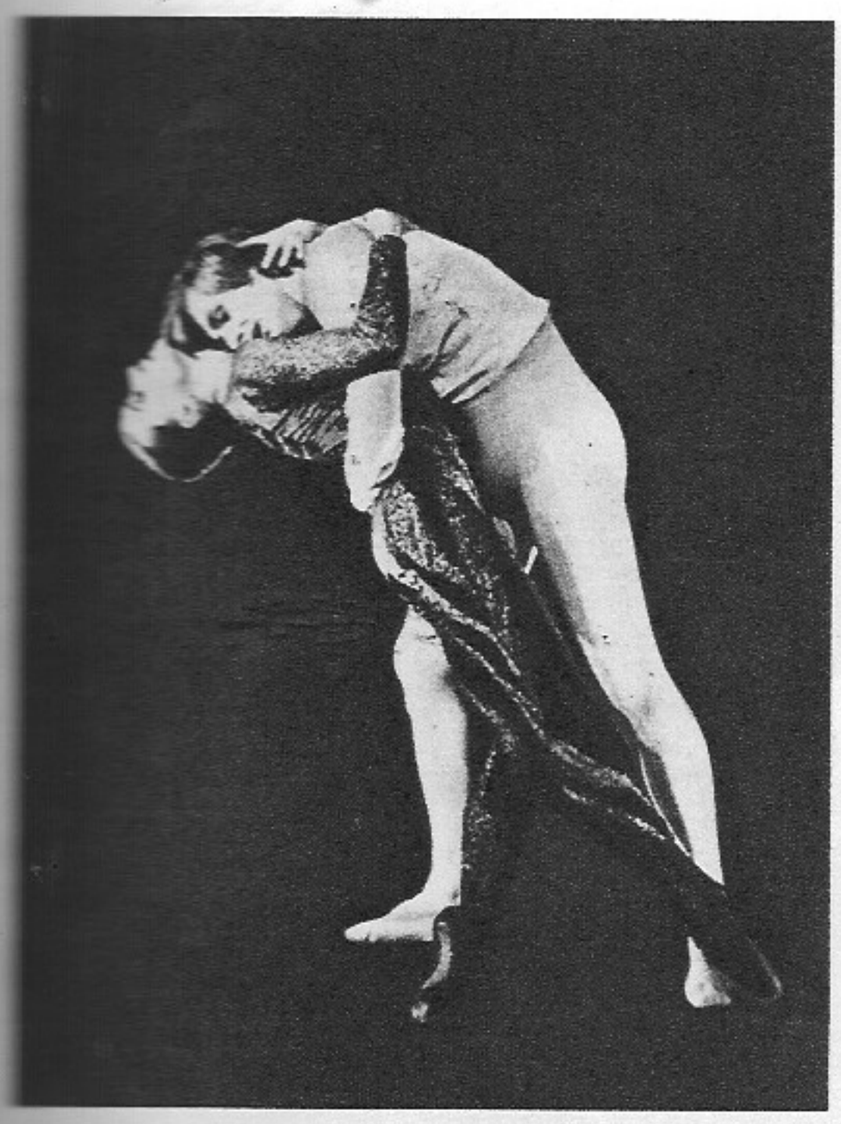

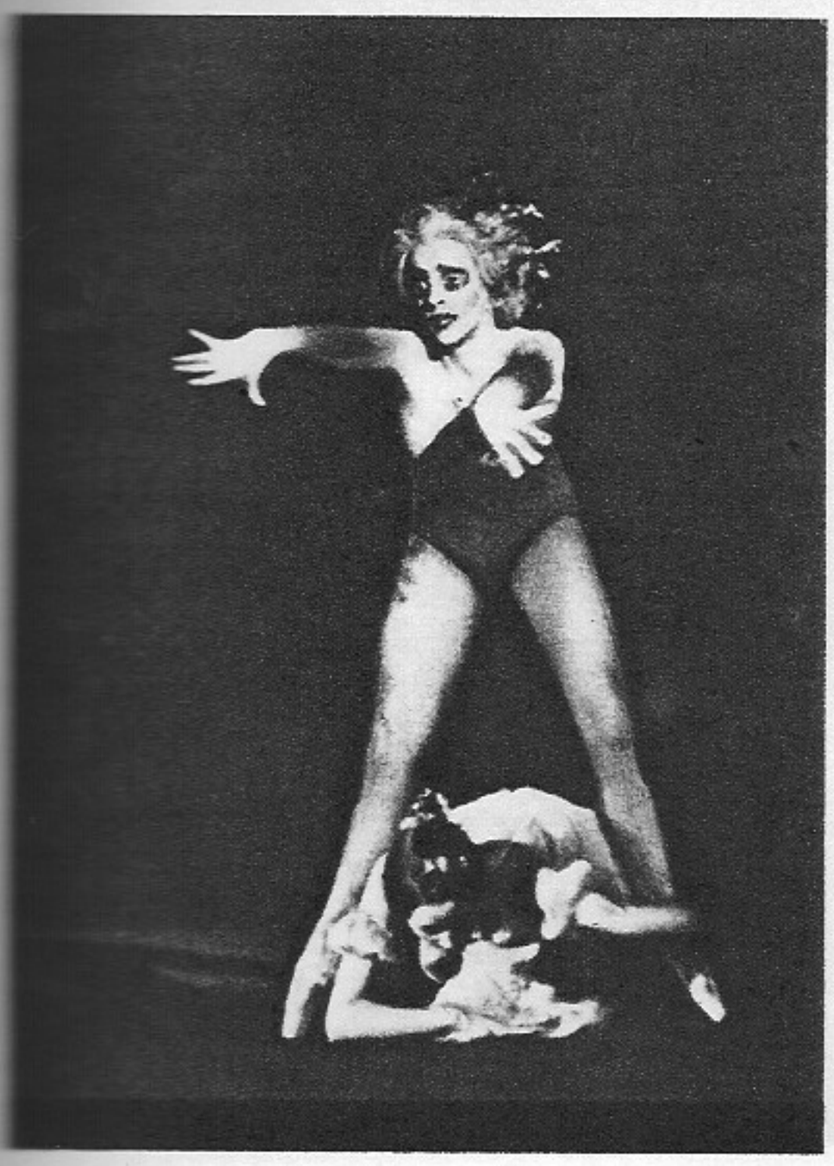

Mai Murdmaa

L. Sumera
„Anselmi lugu"
1978

Larissa Tolkatšova, Jevgeni Neff

Составитель Агу Пюйман.
ЭСТОНСКИЙ БАЛЕТ.
На эстонском, русском, английском и немецком языках. Художник-оформитель А. Ило. Макет М. Тралла. Таллин, изд-во «Ээсти раамат». Toimetaja A. Ilo. Kunstiline toimetaja V. Hurt. Tehniline toimetaja R. Lillema. Korrektorid K. Kuutmaa ja J. Uritskaja. ИБ № 1033. Laduda antud 10. 10. 80. Trükkida antud 10. 12. 83. MB-07689. Formaat 84×108/16. Sügavtrükipaber. Kiri: žurnalnaja rublenaja. Sügavtrükk. Trükipoognaid 21,0. Tingtrükipoognaid 35,28. Tingvärvitõmmiseid 35,60. Arvestuspoognaid 35,40. Trükiarv 20 000. Tellimus nr. 986. Hind rbl. 5.60. Kirjastus „Eesti Raamat", 200090, Tallinn, Pärnu mnt. 10. Trükikoda „Oktoober", 200109, Tallinn, Kreutzwaldi 24.